

ΗΛΙΑΣ Ι. ΚΑΡΚΑΝΙΑΣ
Φιλολόγος

ΗΛΙΑΣ Γ. ΚΑΡΚΑΝΙΑΣ
Δάσκαλος

ΓΡΑΜΜΑΤΙΚΗ ΤΗΣ ΕΛΛΗΝΙΚΗΣ ΓΛΩΣΣΑΣ

Για τους μαθητές
Δημοτικού
Γυμνασίου

Για τους εκπαιδευτικούς

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

Α΄ ΜΕΡΟΣ

1^ο ΚΕΦΑΛΑΙΟ	1. ΦΘΟΓΓΟΙ-ΓΡΑΜΜΑΤΑ.....	ΣΕΛ. 9	
	2. ΦΩΝΗΕΝΤΑ-ΣΥΜΦΩΝΑ.....	ΣΕΛ. 11	
	3. ΔΙΨΗΦΑ ΔΙΨΗΦΑ ΦΩΝΗΕΝΤΑ – ΔΙΨΗΦΑ ΣΥΜΦΩΝΑ.....	ΣΕΛ. 12 - 13	
	4. ΑΡΧΙΚΑ ΚΑΙ ΤΕΛΙΚΑ ΓΡΑΜΜΑΤΑ - ΤΕΛΙΚΑ ΣΥΜΦΩΝΑ - ΔΙΓΛΑ ΓΡΑΜΜΑΤΑ.....	ΣΕΛ. 15	
	5. ΔΙΦΘΟΓΓΟΙ - ΚΑΤΑΧΡΗΣΤΙΚΟΙ ΔΙΦΘΟΓΓΟΙ.....	ΣΕΛ. 16	
	6. ΣΥΝΔΥΑΣΜΟΙ.....	ΣΕΛ. 17	
	7. ΟΜΟΙΑ ΣΥΜΦΩΝΑ.....	ΣΕΛ. 19	
	8. ΑΦΩΝΑ ΓΡΑΜΜΑΤΑ.....	ΣΕΛ. 21	
2^ο ΚΕΦΑΛΑΙΟ	1. ΛΕΞΕΙΣ.....	ΣΕΛ. 22	
	2. ΣΥΛΛΑΒΕΣ.....	ΣΕΛ. 23	
	- ΟΝΟΜΑΣΙΑ ΤΩΝ ΛΕΞΕΩΝ ΑΝΑΛΟΓΑ ΜΕ ΤΟΝ ΑΡΙΘΜΟ ΤΩΝ ΣΥΛΛΑΒΩΝ.....	ΣΕΛ. 24	
3^ο ΚΕΦΑΛΑΙΟ	- ΟΝΟΜΑΣΙΑ ΤΩΝ ΣΥΛΛΑΒΩΝ.....	ΣΕΛ. 24	
	3. ΣΥΛΛΑΒΙΣΜΟΣ – ΟΙ ΚΑΝΟΝΕΣ ΤΟΥ ΣΥΛΛΑΒΙΣΜΟΥ.....	ΣΕΛ. 25	
	1. Ο ΤΟΝΟΣ - Η ΘΕΣΗ ΤΟΥ ΤΟΝΟΥ.....	ΣΕΛ. 28 - 29	
	- ΟΝΟΜΑΣΙΑ ΤΩΝ ΛΕΞΕΩΝ ΑΝΑΛΟΓΑ ΜΕ ΤΗ ΘΕΣΗ ΤΟΥ ΤΟΝΟΥ.....	ΣΕΛ. 29	
	2. ΚΑΝΟΝΕΣ ΤΟΥ ΜΟΝΟΤΟΝΙΚΟΥ ΣΥΣΤΗΜΑΤΟΣ.....	ΣΕΛ. 30	
	3. ΕΓΚΛΙΤΙΚΕΣ ΛΕΞΕΙΣ.....	ΣΕΛ. 34	
	- Ο ΤΟΝΟΣ ΤΩΝ ΕΓΚΛΙΤΙΚΩΝ.....	ΣΕΛ. 34	
	4. ΆΛΛΑ ΟΡΘΟΓΡΑΦΙΚΑ ΣΗΜΕΙΑ.....	ΣΕΛ. 35	
	- Η ΑΠΟΣΤΡΟΦΟΣ.....	ΣΕΛ. 35	
	- Η ΥΠΟΔΙΑΣΤΟΛΗ.....	ΣΕΛ. 35	
	- ΤΑ ΔΙΑΛΥΤΙΚΑ.....	ΣΕΛ. 36	
	- ΤΟ ΕΝΩΤΙΚΟ.....	ΣΕΛ. 37	
	5. ΤΑ ΠΡΟΤΑΚΤΙΚΑ.....	ΣΕΛ. 38	
	6. ΤΑ ΣΗΜΕΙΑ ΤΗΣ ΣΤΙΞΗΣ.....	ΣΕΛ. 40	
	- Η ΤΕΛΕΙΑ.....	ΣΕΛ. 40	
	- Η ΑΝΩ ΤΕΛΕΙΑ.....	ΣΕΛ. 40	
	- ΤΟ ΚΟΜΜΑ.....	ΣΕΛ. 41	
	- ΤΟ ΕΡΩΤΗΜΑΤΙΚΟ.....	ΣΕΛ. 41	
	- ΤΟ ΘΑΥΜΑΣΤΙΚΟ.....	ΣΕΛ. 41	
	- Η ΔΙΓΛΗ ΤΕΛΕΙΑ.....	ΣΕΛ. 42	
	- Η ΠΑΡΕΝΘΕΣΗ.....	ΣΕΛ. 42	
	- ΤΑ ΑΠΟΣΙΩΠΗΤΙΚΑ.....	ΣΕΛ. 42	
	- Η ΠΑΥΛΑ.....	ΣΕΛ. 43	
	- Η ΔΙΓΛΗ ΠΑΥΛΑ.....	ΣΕΛ. 43	
	- ΤΑ ΕΙΣΑΓΩΓΙΚΑ.....	ΣΕΛ. 43	
	7. ΠΟΥ ΒΑΖΟΥΜΕ ΚΟΜΜΑ.....	ΣΕΛ. 44	
	4^ο ΚΕΦΑΛΑΙΟ	1. ΣΥΝΤΟΜΟΓΡΑΦΙΕΣ.....	ΣΕΛ. 49
		2. ΑΡΚΤΙΚΟΛΕΞΑ Ή ΑΚΡΩΝΥΜΙΑ.....	ΣΕΛ. 51
5^ο ΚΕΦΑΛΑΙΟ	1. ΤΑ ΠΑΘΗ ΤΩΝ ΦΘΟΓΓΩΝ.....	ΣΕΛ. 53	
	2. ΠΑΘΗ ΤΩΝ ΦΩΝΗΕΝΤΩΝ.....	ΣΕΛ. 54	
	- ΣΥΝΙΖΗΣΗ.....	ΣΕΛ. 54	
	- ΣΥΝΑΙΡΕΣΗ.....	ΣΕΛ. 55	
	- ΕΚΘΛΙΨΗ.....	ΣΕΛ. 56	
	- ΑΦΑΙΡΕΣΗ.....	ΣΕΛ. 57	
	- ΑΠΟΚΟΠΗ.....	ΣΕΛ. 59	
	- ΣΥΓΚΟΠΗ.....	ΣΕΛ. 59	
	ΤΟ ΕΠΙΡΡΗΜΑ «έσα».....	ΣΕΛ. 60	
	3. ΠΑΘΗ ΤΩΝ ΣΥΜΦΩΝΩΝ - ΤΟ ΤΕΛΙΚΟ «ν».....	ΣΕΛ. 61	
	4. ΣΥΜΦΩΝΙΚΑ ΣΥΜΠΛΗΡΜΑΤΑ.....	ΣΕΛ. 63	
	Β΄ ΜΕΡΟΣ		
1^ο ΚΕΦΑΛΑΙΟ	1. ΚΑΤΑΓΩΓΗ ΤΩΝ ΛΕΞΕΩΝ.....	ΣΕΛ. 67	
	2. ΣΧΗΜΑΤΙΣΜΟΣ ΛΕΞΕΩΝ - ΠΑΡΑΓΩΓΗ.....	ΣΕΛ. 68	
	- ΣΥΝΘΕΣΗ.....	ΣΕΛ. 69	
	3. ΟΙΚΟΓΕΝΕΙΕΣ ΛΕΞΕΩΝ.....	ΣΕΛ. 71	
	4. ΠΑΡΑΓΩΓΑ ΡΗΜΑΤΑ.....	ΣΕΛ. 72	
	- ΠΑΡΑΓΩΓΑ ΡΗΜΑΤΑ ΑΠΟ ΟΝΟΜΑΤΑ.....	ΣΕΛ. 72	
	- ΠΑΡΑΓΩΓΑ ΡΗΜΑΤΑ ΑΠΟ ΑΚΛΙΤΕΣ ΛΕΞΕΙΣ.....	ΣΕΛ. 72	
	- ΠΑΡΑΓΩΓΑ ΡΗΜΑΤΑ ΑΠΟ ΡΗΜΑΤΑ.....	ΣΕΛ. 73	
	- ΠΑΡΑΓΩΓΑ ΡΗΜΑΤΑ ΑΠΟ ΦΡΑΣΕΙΣ.....	ΣΕΛ. 73	
	- ΠΑΡΑΓΩΓΑ ΡΗΜΑΤΑ ΑΠΟ ΦΩΝΕΣ ΖΩΩΝ.....	ΣΕΛ. 73	
	5. ΠΑΡΑΓΩΓΑ ΟΥΣΙΑΣΤΙΚΑ.....	ΣΕΛ. 74	
	Α. ΠΑΡΑΓΩΓΑ ΟΥΣΙΑΣΤΙΚΑ ΑΠΟ ΡΗΜΑΤΑ.....	ΣΕΛ. 74	
	Β. ΠΑΡΑΓΩΓΑ ΟΥΣΙΑΣΤΙΚΑ ΑΠΟ ΟΥΣΙΑΣΤΙΚΑ.....	ΣΕΛ. 76	
	- ΥΠΟΚΟΡΙΣΤΙΚΑ.....	ΣΕΛ. 76	
	- ΜΕΓΕΘΥΝΤΙΚΑ.....	ΣΕΛ. 77	
	- ΤΟΠΙΚΑ.....	ΣΕΛ. 77	
	- ΠΕΡΙΕΚΤΙΚΑ.....	ΣΕΛ. 77	
	- ΕΠΑΓΓΕΛΜΑΤΙΚΑ.....	ΣΕΛ. 78	
	- ΕΘΝΙΚΑ.....	ΣΕΛ. 78	
	- ΑΝΔΡΩΝΥΜΙΚΑ.....	ΣΕΛ. 79	
	- ΔΙΑΦΟΡΑ ΠΑΡΑΓΩΓΑ ΟΥΣΙΑΣΤΙΚΑ.....	ΣΕΛ. 79	
	Γ. ΠΑΡΑΓΩΓΑ ΟΥΣΙΑΣΤΙΚΑ ΑΠΟ ΕΠΙΘΕΤΑ.....	ΣΕΛ. 80	
	6. ΠΑΡΑΓΩΓΑ ΕΠΙΘΕΤΑ.....	ΣΕΛ. 81	
	Α. ΠΑΡΑΓΩΓΑ ΕΠΙΘΕΤΑ ΑΠΟ ΡΗΜΑΤΑ.....	ΣΕΛ. 81	
	Β. ΠΑΡΑΓΩΓΑ ΕΠΙΘΕΤΑ ΑΠΟ ΟΥΣΙΑΣΤΙΚΑ.....	ΣΕΛ. 82	
	Γ. ΠΑΡΑΓΩΓΑ ΕΠΙΘΕΤΑ ΑΠΟ ΕΠΙΘΕΤΑ & ΕΠΙΡΡΗΜΑΤΑ.....	ΣΕΛ. 83	

1^ο ΚΕΦΑΛΑΙΟ	7. ΠΑΡΑΓΩΓΑ ΕΠΙΡΡΗΜΑΤΑ.....	ΣΕΛ. 83
	8. ΣΥΝΘΕΣΗ ΜΕ ΑΧΩΡΙΣΤΑ ΜΟΡΙΑ.....	ΣΕΛ. 84
	9. ΣΥΝΘΕΣΗ ΜΕ ΛΟΓΙΑ ΑΧΩΡΙΣΤΑ ΜΟΡΙΑ.....	ΣΕΛ. 86
2^ο ΚΕΦΑΛΑΙΟ	- Η ΣΥΝΘΕΣΗ ΤΗΣ ΑΡΧΑΙΑΣ ΠΡΟΘΕΣΗΣ « ΣΥΝ » ΚΑΙ « ΕΝ ».....	ΣΕΛ. 87 - 88
	1. Η ΣΗΜΑΣΙΑ ΤΩΝ ΣΥΝΘΕΤΩΝ.....	ΣΕΛ. 89
	- ΠΑΡΑΤΑΚΤΙΚΑ ΣΥΝΘΕΤΑ.....	ΣΕΛ. 89
	- ΠΡΟΣΔΙΟΡΙΣΤΙΚΑ ΣΥΝΘΕΤΑ.....	ΣΕΛ. 89
	- ΚΤΗΤΙΚΑ ΣΥΝΘΕΤΑ.....	ΣΕΛ. 90
	- ΑΝΤΙΚΕΙΜΕΝΙΚΑ ΣΥΝΘΕΤΑ.....	ΣΕΛ. 90
	2. Η ΜΟΡΦΗ ΤΩΝ ΣΥΝΘΕΤΩΝ ΛΕΞΕΩΝ.....	ΣΕΛ. 91
	ΤΟ ΣΥΝΔΕΤΙΚΟ ΦΩΝΗΜΑ.....	ΣΕΛ. 91
	3. ΤΟ ΠΡΩΤΟ ΣΥΝΘΕΤΙΚΟ ΣΤΙΣ ΣΥΝΘΕΤΕΣ ΛΕΞΕΙΣ.....	ΣΕΛ. 92
	4. ΤΟ ΔΕΥΤΕΡΟ ΣΥΝΘΕΤΙΚΟ ΣΤΙΣ ΣΥΝΘΕΤΕΣ ΛΕΞΕΙΣ.....	ΣΕΛ. 97
3^ο ΚΕΦΑΛΑΙΟ	5. ΤΟΝΙΣΜΟΣ ΤΩΝ ΣΥΝΘΕΤΩΝ.....	ΣΕΛ. 100
	6. ΠΑΡΑΣΥΝΘΕΤΑ.....	ΣΕΛ. 100
	1. Η ΣΗΜΑΣΙΑ ΤΩΝ ΛΕΞΕΩΝ.....	ΣΕΛ. 101
	- ΚΥΡΙΟΛΕΞΙΑ.....	ΣΕΛ. 101
	- ΜΕΤΑΦΟΡΑ.....	ΣΕΛ. 101
	- ΠΑΡΟΜΟΙΩΣΗ.....	ΣΕΛ. 102
	- ΣΥΝΩΝΥΜΑ.....	ΣΕΛ. 102
	- ΤΑΥΤΟΣΗΜΑ.....	ΣΕΛ. 103
	- ΑΝΤΙΘΕΤΑ.....	ΣΕΛ. 103
	- ΟΜΩΝΥΜΑ.....	ΣΕΛ. 104
	- ΠΑΡΩΝΥΜΑ.....	ΣΕΛ. 104
	ΠΙΝΑΚΑΣ ΟΜΩΝΥΜΩΝ.....	ΣΕΛ. 105
	ΠΙΝΑΚΑΣ ΠΑΡΩΝΥΜΩΝ.....	ΣΕΛ. 107
	- ΟΡΘΟΓΡΑΦΙΚΑ ΠΑΡΩΝΥΜΑ.....	ΣΕΛ. 107
- ΤΟΝΙΚΑ ΠΑΡΩΝΥΜΑ.....	ΣΕΛ. 108	
Γ' ΜΕΡΟΣ		
1^ο ΚΕΦΑΛΑΙΟ	1. ΤΑ ΜΕΡΗ ΤΟΥ ΛΟΓΟΥ.....	ΣΕΛ. 111
	2. ΚΛΙΤΑ ΚΑΙ ΑΚΛΙΤΑ ΜΕΡΗ ΤΟΥ ΛΟΓΟΥ.....	ΣΕΛ. 113
	3. ΤΥΠΟΙ – ΚΑΤΑΛΗΞΗ – ΘΕΜΑ – ΧΑΡΑΚΤΗΡΑΣ.....	ΣΕΛ. 114
2^ο ΚΕΦΑΛΑΙΟ	4. ΠΤΩΣΗ – ΓΕΝΟΣ – ΑΡΙΘΜΟΣ – ΚΛΙΣΗ.....	ΣΕΛ. 115
	1. ΤΟ ΑΡΘΡΟ.....	ΣΕΛ. 118
3^ο ΚΕΦΑΛΑΙΟ	A. ΤΟ ΟΡΙΣΤΙΚΟ ΑΡΘΡΟ.....	ΣΕΛ. 118
	B. ΤΟ ΑΟΡΙΣΤΟ ΑΡΘΡΟ.....	ΣΕΛ. 120
	1. ΤΑ ΟΥΣΙΑΣΤΙΚΑ – ΟΙ ΣΗΜΑΣΙΕΣ ΤΩΝ ΟΥΣΙΑΣΤΙΚΩΝ.....	ΣΕΛ. 121
	2. ΤΑ ΕΙΔΗ ΤΩΝ ΟΥΣΙΑΣΤΙΚΩΝ.....	ΣΕΛ. 122
	- ΚΥΡΙΑ ΟΝΟΜΑΤΑ.....	ΣΕΛ. 122
	- ΚΟΙΝΑ ΟΝΟΜΑΤΑ.....	ΣΕΛ. 124
	1. ΣΥΓΚΕΚΡΙΜΕΝΑ ΟΥΣΙΑΣΤΙΚΑ.....	ΣΕΛ. 124
	2. ΑΦΗΡΗΜΕΝΑ ΟΥΣΙΑΣΤΙΚΑ.....	ΣΕΛ. 124
	- ΠΕΡΙΛΗΠΤΙΚΑ ΟΥΣΙΑΣΤΙΚΑ.....	ΣΕΛ. 124
	- ΠΕΡΙΕΚΤΙΚΑ ΟΥΣΙΑΣΤΙΚΑ.....	ΣΕΛ. 124
	* ΓΡΑΦΟΝΤΑΙ ΜΕ ΚΕΦΑΛΑΙΟ ΤΟ ΠΡΩΤΟ ΓΡΑΜΜΑ.....	ΣΕΛ. 125
	* ΓΡΑΦΟΝΤΑΙ ΜΕ ΜΙΚΡΟ ΤΟ ΠΡΩΤΟ ΓΡΑΜΜΑ.....	ΣΕΛ. 127
	3. ΤΟ ΓΕΝΟΣ ΤΩΝ ΟΥΣΙΑΣΤΙΚΩΝ.....	ΣΕΛ. 128
	- ΣΧΗΜΑΤΙΣΜΟΣ ΤΟΥ ΘΗΛΥΚΟΥ.....	ΣΕΛ. 129
ΕΠΙΚΟΙΝΑ ΟΥΣΙΑΣΤΙΚΑ – ΘΗΛΥΚΑ ΖΩΩΝ.....	ΣΕΛ. 130	
ΟΥΣΙΑΣΤΙΚΑ ΜΕ ΔΥΟ ΓΕΝΗ.....	ΣΕΛ. 131	
4. Ο ΑΡΙΘΜΟΣ ΤΩΝ ΟΥΣΙΑΣΤΙΚΩΝ.....	ΣΕΛ. 132	
5. Η ΚΛΙΣΗ ΤΩΝ ΟΥΣΙΑΣΤΙΚΩΝ.....	ΣΕΛ. 134	
- ΙΣΟΣ ΥΛΛΑΒΑ – ΑΝΙΣΟΣ ΥΛΛΑΒΑ.....	ΣΕΛ. 134	
- ΤΟ ΘΕΜΑ ΤΩΝ ΑΝΙΣΟΣ ΥΛΛΑΒΩΝ ΟΥΣΙΑΣΤΙΚΩΝ.....	ΣΕΛ. 135	
6. Η ΔΙΑΙΡΕΣΗ ΤΩΝ ΟΥΣΙΑΣΤΙΚΩΝ.....	ΣΕΛ. 136	
Δ' ΜΕΡΟΣ		
1^ο ΚΕΦΑΛΑΙΟ	1. ΤΑ ΑΡΣΕΝΙΚΑ ΟΥΣΙΑΣΤΙΚΑ.....	ΣΕΛ. 139 - 140
	2. ΙΣΟΣ ΥΛΛΑΒΑ ΑΡΣΕΝΙΚΑ ΟΥΣΙΑΣΤΙΚΑ.....	ΣΕΛ. 141
	A. ΑΡΣΕΝΙΚΑ ΟΥΣΙΑΣΤΙΚΑ ΣΕ – ας	ΣΕΛ. 141
	B. ΑΡΣΕΝΙΚΑ ΟΥΣΙΑΣΤΙΚΑ ΣΕ – ης	ΣΕΛ. 142
	Γ. ΑΡΣΕΝΙΚΑ ΟΥΣΙΑΣΤΙΚΑ ΣΕ – ος	ΣΕΛ. 143
	* Ο ΤΟΝΙΣΜΟΣ ΤΩΝ ΠΡΟΠΑΡΟΥΣΤΟΝΩΝ ΣΕ – ος	ΣΕΛ. 145
	* Η ΚΛΗΤΙΚΗ ΤΟΥ ΕΝΙΚΟΥ & Η ΚΛΗΤΙΚΗ ΣΤΑ ΚΥΡΙΑ ΟΝΟΜΑΤΑ.....	ΣΕΛ. 148
	3. ΑΝΙΣΟΣ ΥΛΛΑΒΑ ΑΡΣΕΝΙΚΑ ΟΥΣΙΑΣΤΙΚΑ.....	ΣΕΛ. 150
	A. ΑΡΣΕΝΙΚΑ ΟΥΣΙΑΣΤΙΚΑ ΣΕ – ας	ΣΕΛ. 150
	B. ΑΡΣΕΝΙΚΑ ΟΥΣΙΑΣΤΙΚΑ ΣΕ – ης	ΣΕΛ. 151
Γ. ΑΡΣΕΝΙΚΑ ΟΥΣΙΑΣΤΙΚΑ ΣΕ – της	ΣΕΛ. 152	
Δ. ΑΡΣΕΝΙΚΑ ΟΥΣΙΑΣΤΙΚΑ ΣΕ – εσ & – ούς	ΣΕΛ. 153	
4. ΠΙΝΑΚΑΣ ΚΑΤΑΛΛΗΞΕΩΝ ΤΩΝ ΑΡΣΕΝΙΚΩΝ.....	ΣΕΛ. 154	
2^ο ΚΕΦΑΛΑΙΟ	1. ΤΑ ΘΗΛΥΚΑ ΟΥΣΙΑΣΤΙΚΑ – ΣΥΓΚΕΝΤΡΩΤΙΚΟΣ ΠΙΝΑΚΑΣ ΜΕ ΤΙΣ ΚΑΤΑΛΗΞΕΙΣ.....	ΣΕΛ. 157 - 158
	2. ΙΣΟΣ ΥΛΛΑΒΑ ΘΗΛΥΚΑ ΟΥΣΙΑΣΤΙΚΑ.....	ΣΕΛ. 159
	A. ΘΗΛΥΚΑ ΟΥΣΙΑΣΤΙΚΑ ΣΕ – α	ΣΕΛ. 159
	B. ΘΗΛΥΚΑ ΟΥΣΙΑΣΤΙΚΑ ΣΕ – η	ΣΕΛ. 161
	Γ. ΘΗΛΥΚΑ ΟΥΣΙΑΣΤΙΚΑ ΣΕ – η (ΑΡΧΑΙΟΚΛΙΤΑ).....	ΣΕΛ. 162
	Δ. ΘΗΛΥΚΑ ΟΥΣΙΑΣΤΙΚΑ ΣΕ – ω (ΑΡΧΑΙΟΚΛΙΤΑ).....	ΣΕΛ. 163
	E. ΘΗΛΥΚΑ ΟΥΣΙΑΣΤΙΚΑ ΣΕ – ος (ΑΡΧΑΙΟΚΛΙΤΑ).....	ΣΕΛ. 163
	3. ΑΝΙΣΟΣ ΥΛΛΑΒΑ ΘΗΛΥΚΑ ΟΥΣΙΑΣΤΙΚΑ.....	ΣΕΛ. 165
	A. ΘΗΛΥΚΑ ΟΥΣΙΑΣΤΙΚΑ ΣΕ – α	ΣΕΛ. 165
	B. ΘΗΛΥΚΑ ΟΥΣΙΑΣΤΙΚΑ ΣΕ – ου	ΣΕΛ. 165
4. ΠΙΝΑΚΑΣ ΚΑΤΑΛΛΗΞΕΩΝ ΤΩΝ ΘΗΛΥΚΩΝ.....	ΣΕΛ. 166	

3^ο ΚΕΦΑΛΑΙΟ	1. ΤΑ ΟΥΔΕΤΕΡΑ ΟΥΣΙΑΣΤΙΚΑ - ΣΥΓΚΕΝΤΡΩΤΙΚΟΣ ΠΙΝΑΚΑΣ ΜΕ ΤΙΣ ΚΑΤΑΛΗΞΕΙΣ.....	ΣΕΛ. 170 - 171
	2. ΙΣΟΣΥΛΛΑΒΑ ΟΥΔΕΤΕΡΑ ΟΥΣΙΑΣΤΙΚΑ.....	ΣΕΛ. 172
	Α. ΟΥΔΕΤΕΡΑ ΟΥΣΙΑΣΤΙΚΑ ΣΕ - ο * Ο ΤΟΝΙΣΜΟΣ ΤΩΝ ΠΡΟΠΑΡΟΥΣΤΟΝΩΝ ΣΕ - ο.....	ΣΕΛ. 172 - 173
	Β. ΟΥΔΕΤΕΡΑ ΟΥΣΙΑΣΤΙΚΑ ΣΕ - ι.....	ΣΕΛ. 174
	Γ. ΟΥΔΕΤΕΡΑ ΟΥΣΙΑΣΤΙΚΑ ΣΕ - ος.....	ΣΕΛ. 176
	3. ΑΝΙΣΟΣΥΛΛΑΒΑ ΟΥΔΕΤΕΡΑ ΟΥΣΙΑΣΤΙΚΑ.....	ΣΕΛ. 178
	Α. ΟΥΔΕΤΕΡΑ ΟΥΣΙΑΣΤΙΚΑ ΣΕ - μσ.....	ΣΕΛ. 178
	Β. ΟΥΔΕΤΕΡΑ ΟΥΣΙΑΣΤΙΚΑ ΣΕ - σιμο, - ψιμο, - ξιμο.....	ΣΕΛ. 179
	Γ. ΟΥΔΕΤΕΡΑ ΟΥΣΙΑΣΤΙΚΑ ΣΕ - ος.....	ΣΕΛ. 179
	Δ. ΟΥΔΕΤΕΡΑ ΟΥΣΙΑΣΤΙΚΑ ΣΕ - ως.....	ΣΕΛ. 180
4. ΠΙΝΑΚΑΣ ΚΑΤΑΛΗΞΕΩΝ ΤΩΝ ΟΥΔΕΤΕΡΩΝ.....	ΣΕΛ. 181	
4^ο ΚΕΦΑΛΑΙΟ	1. ΑΝΩΜΑΛΑ ΟΥΣΙΑΣΤΙΚΑ.....	ΣΕΛ. 184
	- ΑΚΛΙΤΑ.....	ΣΕΛ. 184
	- ΕΛΛΕΙΠΤΙΚΑ.....	ΣΕΛ. 185
	- ΙΔΙΟΚΛΙΤΑ.....	ΣΕΛ. 187
	- ΔΙΠΛΟΚΛΙΤΑ.....	ΣΕΛ. 188
	- ΔΙΠΛΟΜΟΡΦΑ.....	ΣΕΛ. 189
	- ΔΙΠΛΟΚΑΤΑΛΗΚΤΑ.....	ΣΕΛ. 190
Ε' ΜΕΡΟΣ		
1^ο ΚΕΦΑΛΑΙΟ	1. ΤΑ ΕΠΙΘΕΤΑ.....	ΣΕΛ. 193
	Α. ΕΠΙΘΕΤΑ ΣΕ - ος, -η, -ο.....	ΣΕΛ. 195
	Β. ΕΠΙΘΕΤΑ ΣΕ - ος, -α, -ο - ΟΥΣΙΑΣΤΙΚΟΠΟΙΗΜΕΝΑ ΕΠΙΘΕΤΑ.....	ΣΕΛ. 196 - 197
	Γ. ΕΠΙΘΕΤΑ ΣΕ - ός, -ιά, -ο.....	ΣΕΛ. 198
	Δ. ΕΠΙΘΕΤΑ ΣΕ - ύς, -ιά, -ύ.....	ΣΕΛ. 198
	Ε. ΕΠΙΘΕΤΑ ΣΕ - ής, -ιά, -ί.....	ΣΕΛ. 199
	ΣΤ. ΕΠΙΘΕΤΑ ΣΕ - ης, -α, -ικο.....	ΣΕΛ. 200
	2. ΠΙΝΑΚΑΣ ΚΑΤΑΛΗΞΕΩΝ ΤΩΝ ΕΠΙΘΕΤΩΝ.....	ΣΕΛ. 202
	3. ΑΝΩΜΑΛΑ ΕΠΙΘΕΤΑ.....	ΣΕΛ. 204
	Α. ΤΟ ΕΠΙΘΕΤΟ πολύς - πολλή - πολύ	ΣΕΛ. 204
Β. ΕΠΙΘΕΤΑ ΣΕ - ής, -ής, -ές.....	ΣΕΛ. 205	
2^ο ΚΕΦΑΛΑΙΟ	1. ΠΑΡΑΘΕΤΙΚΑ - ΟΙ ΒΑΘΜΟΙ ΤΟΥ ΕΠΙΘΕΤΟΥ.....	ΣΕΛ. 206
	- ΟΙ ΒΑΘΜΟΙ ΤΟΥ ΕΠΙΘΕΤΟΥ.....	ΣΕΛ. 206
	Α. ΕΠΙΘΕΤΑ ΘΕΤΙΚΟΥ ΒΑΘΜΟΥ.....	ΣΕΛ. 206
	Β. ΕΠΙΘΕΤΑ ΣΥΓΚΡΙΤΙΚΟΥ ΒΑΘΜΟΥ.....	ΣΕΛ. 207
	Γ. ΕΠΙΘΕΤΑ ΥΠΕΡΘΕΤΙΚΟΥ ΒΑΘΜΟΥ.....	1. ΣΧΕΤΙΚΑ ΥΠΕΡΘΕΤΙΚΑ..... ΣΕΛ. 207
	2. ΑΠΟΛΥΤΑ ΥΠΕΡΘΕΤΙΚΑ.....	ΣΕΛ. 207
	2. ΣΧΗΜΑΤΙΣΜΟΣ ΤΩΝ ΠΑΡΑΘΕΤΙΚΩΝ.....	ΣΕΛ. 208
	- ΣΧΗΜΑΤΙΣΜΟΣ ΤΟΥ ΣΥΓΚΡΙΤΙΚΟΥ.....	ΣΕΛ. 208
	- ΣΧΗΜΑΤΙΣΜΟΣ ΤΟΥ ΥΠΕΡΘΕΤΙΚΟΥ.....	ΣΕΛ. 209
	3. ΠΑΡΑΘΕΤΙΚΑ ΤΩΝ ΕΠΙΡΡΗΜΑΤΩΝ.....	ΣΕΛ. 211
4. ΑΝΩΜΑΛΑ ΠΑΡΑΘΕΤΙΚΑ.....	ΣΕΛ. 213	
5. ΕΛΛΕΙΠΤΙΚΑ ΠΑΡΑΘΕΤΙΚΑ.....	ΣΕΛ. 215	
6. ΕΠΙΘΕΤΑ ΧΩΡΙΣ ΠΑΡΑΘΕΤΙΚΑ.....	ΣΕΛ. 216	
7. ΠΑΡΑΘΕΤΙΚΑ ΜΕΤΟΧΩΝ.....	ΣΕΛ. 216	
ΣΤ' ΜΕΡΟΣ		
1^ο ΚΕΦΑΛΑΙΟ	1. ΤΑ ΑΡΙΘΜΗΤΙΚΑ.....	ΣΕΛ. 219
	- ΑΡΙΘΜΗΤΙΚΑ ΕΠΙΘΕΤΑ.....	ΣΕΛ. 219
	1. ΑΠΟΛΥΤΑ ΑΡΙΘΜΗΤΙΚΑ.....	ΣΕΛ. 219
	2. ΤΑΚΤΙΚΑ ΑΡΙΘΜΗΤΙΚΑ.....	ΣΕΛ. 222
	3. ΠΟΛΛΑΠΛΑΣΙΑΣΤΙΚΑ ΑΡΙΘΜΗΤΙΚΑ.....	ΣΕΛ. 224
	4. ΑΝΑΛΟΓΙΚΑ ΑΡΙΘΜΗΤΙΚΑ.....	ΣΕΛ. 224
	- ΑΡΙΘΜΗΤΙΚΑ ΟΥΣΙΑΣΤΙΚΑ.....	ΣΕΛ. 224
	- ΣΥΓΚΕΝΤΡΩΤΙΚΟΣ ΠΙΝΑΚΑΣ ΑΡΙΘΜΗΤΙΚΩΝ.....	ΣΕΛ. 225
	2. ΤΟ ΕΠΙΘΕΤΟ μιάς - μισή - μισό	ΣΕΛ. 226
	2^ο ΚΕΦΑΛΑΙΟ	1. ΟΙ ΑΝΤΩΝΥΜΙΕΣ.....
- ΕΙΔΗ ΑΝΤΩΝΥΜΙΩΝ.....		ΣΕΛ. 227
1. ΠΡΟΣΩΠΙΚΕΣ ΑΝΤΩΝΥΜΙΕΣ.....		ΣΕΛ. 228
2. ΚΤΗΤΙΚΕΣ ΑΝΤΩΝΥΜΙΕΣ.....		ΣΕΛ. 231
3. ΑΥΤΟΠΑΘΕΙΣ ΑΝΤΩΝΥΜΙΕΣ.....		ΣΕΛ. 233
4. ΟΡΙΣΤΙΚΕΣ ΑΝΤΩΝΥΜΙΕΣ.....		ΣΕΛ. 234
5. ΔΕΙΚΤΙΚΕΣ ΑΝΤΩΝΥΜΙΕΣ.....		ΣΕΛ. 235
6. ΑΝΑΦΟΡΙΚΕΣ ΑΝΤΩΝΥΜΙΕΣ.....		ΣΕΛ. 237
7. ΕΡΩΤΗΜΑΤΙΚΕΣ ΑΝΤΩΝΥΜΙΕΣ.....		ΣΕΛ. 240
8. ΑΟΡΙΣΤΕΣ ΑΝΤΩΝΥΜΙΕΣ.....		ΣΕΛ. 241
Ζ' ΜΕΡΟΣ		
1^ο ΚΕΦΑΛΑΙΟ	1. ΤΑ ΡΗΜΑΤΑ.....	ΣΕΛ. 247
	Α. ΟΡΙΣΜΟΣ ΤΟΥ ΡΗΜΑΤΟΣ.....	ΣΕΛ. 247
2^ο ΚΕΦΑΛΑΙΟ	Β. ΥΠΟΚΕΙΜΕΝΟ ΤΟΥ ΡΗΜΑΤΟΣ.....	ΣΕΛ. 248
	1. ΟΙ ΔΙΑΘΕΣΕΙΣ ΤΩΝ ΡΗΜΑΤΩΝ.....	ΣΕΛ. 249
	- 1. ΕΝΕΡΓΗΤΙΚΑ ΡΗΜΑΤΑ.....	ΣΕΛ. 249
	2. ΠΑΘΗΤΙΚΑ ΡΗΜΑΤΑ.....	ΣΕΛ. 249
	3. ΜΕΣΑ ΡΗΜΑΤΑ.....	ΣΕΛ. 250
	4. ΟΥΔΕΤΕΡΑ ΡΗΜΑΤΑ.....	ΣΕΛ. 250
	- ΜΕΤΑΒΑΤΙΚΑ ΡΗΜΑΤΑ - ΑΜΕΤΑΒΑΤΑ ΡΗΜΑΤΑ.....	ΣΕΛ. 251 - 252
	2. ΟΙ ΦΩΝΕΣ ΤΩΝ ΡΗΜΑΤΩΝ.....	ΣΕΛ. 253
	Α. ΕΝΕΡΓΗΤΙΚΗ ΦΩΝΗ.....	ΣΕΛ. 253
	Β. ΠΑΘΗΤΙΚΗ ΦΩΝΗ.....	ΣΕΛ. 253
3^ο ΚΕΦΑΛΑΙΟ	1. ΟΙ ΕΓΚΛΙΣΕΙΣ.....	ΣΕΛ. 255
	2. ΟΙ ΧΡΟΝΟΙ ΤΟΥ ΡΗΜΑΤΟΣ.....	ΣΕΛ. 258

3^ο ΚΕΦΑΛΑΙΟ	A. ΕΙΔΗ ΤΩΝ ΧΡΟΝΩΝ.....	ΣΕΛ. 258	
	B. ΤΙ ΦΑΝΕΡΩΝΟΥΝ ΟΙ ΧΡΟΝΟΙ ΤΟΥ ΡΗΜΑΤΟΣ ΣΤΗΝ ΟΡΙΣΤΙΚΗ.....	ΣΕΛ. 259	
	- ΠΑΡΟΝΤΙΚΟΙ ΧΡΟΝΟΙ.....	ΣΕΛ. 259	
	- ΠΑΡΕΛΘΟΝΤΙΚΟΙ ΧΡΟΝΟΙ.....	ΣΕΛ. 259	
	- ΜΕΛΛΟΝΤΙΚΟΙ ΧΡΟΝΟΙ.....	ΣΕΛ. 260	
Γ. ΜΟΝΟΛΕΚΤΙΚΟΙ ΚΑΙ ΠΕΡΙΦΡΑΣΤΙΚΟΙ ΧΡΟΝΟΙ.....	ΣΕΛ. 262		
Δ. ΠΙΝΑΚΑΣ ΤΩΝ ΧΡΟΝΩΝ ΣΤΗΝ ΟΡΙΣΤΙΚΗ.....	ΣΕΛ. 264		
Ε. Ο ΣΧΗΜΑΤΙΣΜΟΣ ΤΗΣ ΥΠΟΤΑΚΤΙΚΗΣ ΚΑΙ ΤΗΣ ΠΡΟΣΤΑΚΤΙΚΗΣ.....	ΣΕΛ. 264		
3. ΑΡΙΘΜΟΙ ΚΑΙ ΠΡΟΣΩΠΑ.....	ΣΕΛ. 266		
4^ο ΚΕΦΑΛΑΙΟ	1. ΤΑ ΣΤΟΙΧΕΙΑ ΤΟΥ ΣΧΗΜΑΤΙΣΜΟΥ.....	ΣΕΛ. 268	
	A. ΘΕΜΑ – ΧΑΡΑΚΤΗΡΑΣ – ΚΑΤΑΛΗΞΗ.....	ΣΕΛ. 268	
	B. ΤΟ ΘΕΜΑ ΚΑΙ ΟΙ ΧΡΟΝΟΙ.....	ΣΕΛ. 270	
	- ΤΑ ΘΕΜΑΤΑ (ΡΗΜΑ: <i>δένω</i>).....	ΣΕΛ. 271	
	Γ. ΑΥΞΗΣΗ.....	ΣΕΛ. 272	
	Δ. ΕΣΩΤΕΡΙΚΗ ΑΥΞΗΣΗ.....	ΣΕΛ. 273	
	2. ΒΟΗΘΗΤΙΚΑ ΣΤΟΙΧΕΙΑ ΓΙΑ ΤΟ ΣΧΗΜΑΤΙΣΜΟ ΤΩΝ ΡΗΜΑΤΩΝ.....	ΣΕΛ. 275	
	- ΤΟ ΒΟΗΘΗΤΙΚΟ ΡΗΜΑ <i>έχω</i> - ΤΟ ΒΟΗΘΗΤΙΚΟ ΡΗΜΑ <i>είμαι</i>	ΣΕΛ. 276	
	1. ΟΙ ΣΥΖΥΓΙΕΣ.....	ΣΕΛ. 277	
	5^ο ΚΕΦΑΛΑΙΟ	2. ΡΗΜΑΤΑ ΠΡΩΤΗΣ ΣΥΖΥΓΙΑΣ.....	ΣΕΛ. 279
- ΠΙΝΑΚΑΣ ΚΑΤΑΛΗΞΕΩΝ ΤΗΣ ΟΡΙΣΤΙΚΗΣ.....		ΣΕΛ. 279	
- ΚΛΙΣΗ ΡΗΜΑΤΩΝ ΤΗΣ ΠΡΩΤΗΣ ΣΥΖΥΓΙΑΣ.....		ΣΕΛ. 280	
(<i>δένω</i> – <i>δένομαι</i>).....		ΣΕΛ. 280 - 281	
(<i>κρύβω</i> – <i>κρύβομαι</i>).....		ΣΕΛ. 282 - 283	
(<i>πλέκω</i> – <i>πλέκομαι</i>).....		ΣΕΛ. 284 - 285	
(<i>δρoσιζώ</i> – <i>δρoσιζομαι</i>).....		ΣΕΛ. 286 - 287	
- ΠΑΡΑΤΗΡΗΣΕΙΣ ΠΑ ΤΑ ΡΗΜΑΤΑ ΤΗΣ ΠΡΩΤΗΣ ΣΥΖΥΓΙΑΣ.....		ΣΕΛ. 289	
- ΟΙ ΕΝΕΣΤΩΤΙΚΕΣ ΚΑΤΑΛΗΞΕΙΣ ΤΩΝ ΡΗΜΑΤΩΝ ΤΗΣ ΠΡΩΤΗΣ ΣΥΖΥΓΙΑΣ.....		ΣΕΛ. 291	
- ΡΗΜΑΤΑ ΠΟΥ ΤΕΛΕΙΩΝΟΥΝ ΣΕ - <i>λω</i>		ΣΕΛ. 293	
3. ΡΗΜΑΤΑ ΔΕΥΤΕΡΗΣ ΣΥΖΥΓΙΑΣ.....		ΣΕΛ. 294	
- ΠΙΝΑΚΑΣ ΚΑΤΑΛΗΞΕΩΝ ΤΗΣ ΟΡΙΣΤΙΚΗΣ.....		ΣΕΛ. 296	
- ΚΛΙΣΗ ΡΗΜΑΤΩΝ ΤΗΣ ΔΕΥΤΕΡΗΣ ΣΥΖΥΓΙΑΣ.....		ΣΕΛ. 296	
(<i>αγαπώ</i> – <i>αγαπιέμαι</i>).....		ΣΕΛ. 296 - 297	
(<i>λαλώ</i>).....		ΣΕΛ. 298	
(<i>θυμούμαι</i>).....	ΣΕΛ. 299		
(<i>μιλώ</i>).....	ΣΕΛ. 301		
- ΑΡΧΑΪΚΗ ΚΛΙΣΗ ΠΑΘΗΤΙΚΗΣ ΦΩΝΗΣ (- <i>ούμαι</i>).....	ΣΕΛ. 302		
- ΑΡΧΑΪΚΗ ΚΛΙΣΗ ΠΑΘΗΤΙΚΗΣ ΦΩΝΗΣ (- <i>ώμαι</i>).....	ΣΕΛ. 303		
- ΠΑΡΑΤΗΡΗΣΕΙΣ ΠΑ ΤΑ ΡΗΜΑΤΑ ΤΗΣ ΔΕΥΤΕΡΗΣ ΣΥΖΥΓΙΑΣ.....	ΣΕΛ. 304		
4. ΣΥΝΗΡΗΜΕΝΑ ΡΗΜΑΤΑ.....	ΣΕΛ. 306		
6^ο ΚΕΦΑΛΑΙΟ	1. ΤΑ ΘΕΜΑΤΑ.....	ΣΕΛ. 309	
	A. ΕΝΕΣΤΩΤΙΚΟ ΘΕΜΑ.....	ΣΕΛ. 309	
	B. ΑΟΡΙΣΤΙΚΟ ΘΕΜΑ.....	ΣΕΛ. 310	
	2. Ο ΕΝΕΡΓΗΤΙΚΟΣ ΑΟΡΙΣΤΟΣ.....	ΣΕΛ. 311	
	- A. Ο ΣΙΓΜΑΤΙΚΟΣ ΑΟΡΙΣΤΟΣ.....	ΣΕΛ. 311	
	- B. Ο ΑΣΙΓΜΟΣ ΑΟΡΙΣΤΟΣ.....	ΣΕΛ. 312	
	- Η ΟΡΘΟΓΡΑΦΙΑ ΤΟΥ ΑΟΡΙΣΤΟΥ.....	ΣΕΛ. 313	
	3. ΠΙΝΑΚΑΣ ΡΗΜΑΤΩΝ ΜΕ ΑΝΩΜΑΛΙΕΣ ΣΤΟ ΣΧΗΜΑΤΙΣΜΟ ΤΟΥ ΑΣΙΓΜΟΥ ΑΟΡΙΣΤΟΥ.....	ΣΕΛ. 317	
	4. Ο ΠΑΘΗΤΙΚΟΣ ΑΟΡΙΣΤΟΣ – Η ΠΑΘΗΤΙΚΗ ΜΕΤΟΧΗ.....	ΣΕΛ. 318	
	A. Ο ΣΧΗΜΑΤΙΣΜΟΣ ΤΟΥ ΠΑΘ. ΑΟΡΙΣΤΟΥ ΚΑΙ ΤΗΣ ΠΑΘ. ΜΕΤΟΧΗΣ ΑΠΟ ΤΟ ΣΙΓΜΑΤΙΚΟ ΑΟΡΙΣΤΟ.....	ΣΕΛ. 318	
	B. Ο ΣΧΗΜΑΤΙΣΜΟΣ ΤΟΥ ΠΑΘ. ΑΟΡΙΣΤΟΥ ΚΑΙ ΤΗΣ ΠΑΘ. ΜΕΤΟΧΗΣ ΑΠΟ ΤΟΝ ΑΣΙΓΜΟ ΑΟΡΙΣΤΟ.....	ΣΕΛ. 320	
	5. ΔΕΥΤΕΡΟΣ ΠΑΘΗΤΙΚΟΣ ΑΟΡΙΣΤΟΣ – ΔΙΠΛΟΙ ΑΟΡΙΣΤΟΙ.....	ΣΕΛ. 321	
6. ΟΙ ΜΕΤΟΧΕΣ.....	ΣΕΛ. 322		
- ΕΝΕΡΓΗΤΙΚΗ ΜΕΤΟΧΗ.....	ΣΕΛ. 322		
- ΠΑΘΗΤΙΚΗ ΜΕΤΟΧΗ.....	ΣΕΛ. 323		
- Η ΜΕΤΟΧΗ ΤΟΥ ΠΑΘΗΤΙΚΟΥ ΕΝΕΣΤΩΤΑ.....	ΣΕΛ. 324		
7^ο ΚΕΦΑΛΑΙΟ	1. ΕΛΛΕΙΠΤΙΚΑ ΡΗΜΑΤΑ - ΑΠΡΟΣΩΠΑ ΡΗΜΑΤΑ.....	ΣΕΛ. 325	
	2. ΑΝΩΜΑΛΑ ΡΗΜΑΤΑ.....	ΣΕΛ. 326	
	- ΚΑΤΑΛΟΓΟΣ ΑΝΩΜΑΛΩΝ ΡΗΜΑΤΩΝ.....	ΣΕΛ. 329	
- ΤΟ ΡΗΜΑ « <i>δίνω</i> ».....	ΣΕΛ. 335		
Η΄ ΜΕΡΟΣ			
1^ο ΚΕΦΑΛΑΙΟ	1. ΕΠΙΡΡΗΜΑΤΑ.....	ΣΕΛ. 339	
	- ΕΙΔΗ ΕΠΙΡΡΗΜΑΤΩΝ		
	1. ΤΟΠΙΚΑ ΕΠΙΡΡΗΜΑΤΑ	2. ΧΡΟΝΙΚΑ ΕΠΙΡΡΗΜΑΤΑ	3. ΤΡΟΠΙΚΑ ΕΠΙΡΡΗΜΑΤΑ
	4. ΠΟΣΟΤΙΚΑ ΕΠΙΡΡΗΜΑΤΑ	5. ΒΕΒΑΙΩΤΙΚΑ ΕΠΙΡΡΗΜΑΤΑ	6. ΔΙΣΤΑΚΤΙΚΑ ΕΠΙΡΡΗΜΑΤΑ
	7. ΑΡΝΗΤΙΚΑ ΕΠΙΡΡΗΜΑΤΑ.....	ΣΕΛ. 340	
	- ΕΠΙΡΡΗΜΑΤΑ <i>σε</i> - <i>α</i>	ΣΕΛ. 341	
	- ΕΠΙΡΡΗΜΑΤΑ <i>σε</i> - <i>ως</i>	ΣΕΛ. 342	
- ΟΡΘΟΓΡΑΦΙΑ ΤΩΝ ΕΠΙΡΡΗΜΑΤΩΝ.....	ΣΕΛ. 343		
2^ο ΚΕΦΑΛΑΙΟ	1. ΠΡΟΘΕΣΕΙΣ.....	ΣΕΛ. 344	
	- ΠΛΗΘΗ ΠΡΟΘΕΣΕΩΝ - ΑΠΑΡΧΑΙΩΜΕΝΕΣ ΠΡΟΘΕΣΕΙΣ.....	ΣΕΛ. 346	
3^ο ΚΕΦΑΛΑΙΟ	1. ΣΥΝΔΕΣΜΟΙ.....	ΣΕΛ. 347	
	- ΕΙΔΗ ΣΥΝΔΕΣΜΩΝ.....	ΣΕΛ. 347	
	- ΟΡΘΟΓΡΑΦΙΑ		
	- Ο ειδικός σύνδεσμος <i>πώς</i>	- Το τροπικό επίρρημα <i>πώς</i>	
	- Ο ειδικός σύνδεσμος <i>που</i>	- Η αναφορική αντωνυμία <i>που</i>	
- Το ερωτηματικό τοπικό επίρρημα <i>που</i>	- Το αναφορικό τοπικό επίρρημα <i>που</i>		
- Ο ειδικός σύνδεσμος <i>ότι</i>	- Η αναφορική αντωνυμία <i>ό,τι</i>		
ΣΕΛ. 348	ΣΕΛ. 349		
4^ο ΚΕΦΑΛΑΙΟ	1. ΜΟΡΙΑ.....	ΣΕΛ. 350	
	1. ΕΠΙΦΩΝΗΜΑΤΑ.....	ΣΕΛ. 350	
5^ο ΚΕΦΑΛΑΙΟ	- ΕΠΙΦΩΝΗΜΑΤΙΚΕΣ ΕΚΦΡΑΣΕΙΣ.....	ΣΕΛ. 351	

Α' ΜΕΡΟΣ

1^ο ΚΕΦΑΛΑΙΟ

1. ΦΘΟΓΓΟΙ – ΓΡΑΜΜΑΤΑ
2. ΦΩΝΗΝΤΑ – ΣΥΜΦΩΝΑ
3. ΔΙΨΗΦΑ
 - ΔΙΨΗΦΑ ΦΩΝΗΝΤΑ
 - ΔΙΨΗΦΑ ΣΥΜΦΩΝΑ
4. ΑΡΧΙΚΑ ΚΑΙ ΤΕΛΙΚΑ ΓΡΑΜΜΑΤΑ
 - ΤΕΛΙΚΑ ΣΥΜΦΩΝΑ
 - ΔΙΠΛΑ ΓΡΑΜΜΑΤΑ
5. ΔΙΦΘΟΓΓΟΙ
 - ΚΑΤΑΧΡΗΣΤΙΚΟΙ ΔΙΦΘΟΓΓΟΙ
6. ΣΥΝΔΥΑΣΜΟΙ
7. ΟΜΟΙΑ ΣΥΜΦΩΝΑ
8. ΑΦΩΝΑ ΓΡΑΜΜΑΤΑ

2^ο ΚΕΦΑΛΑΙΟ

1. ΛΕΞΕΙΣ
2. ΣΥΛΛΑΒΕΣ
 - ΟΝΟΜΑΣΙΑ ΤΩΝ ΛΕΞΕΩΝ ΑΝΑΛΟΓΑ ΜΕ ΤΟΝ ΑΡΙΘΜΟ ΤΩΝ ΣΥΛΛΑΒΩΝ
 - ΟΝΟΜΑΣΙΑ ΤΩΝ ΣΥΛΛΑΒΩΝ
3. ΣΥΛΛΑΒΙΣΜΟΣ
 - ΟΙ ΚΑΝΟΝΕΣ ΤΟΥ ΣΥΛΛΑΒΙΣΜΟΥ

3^ο ΚΕΦΑΛΑΙΟ

1. Ο ΤΟΝΟΣ
 - Η ΘΕΣΗ ΤΟΥ ΤΟΝΟΥ
 - ΟΝΟΜΑΣΙΑ ΤΩΝ ΛΕΞΕΩΝ ΑΝΑΛΟΓΑ ΜΕ ΤΗ ΘΕΣΗ ΤΟΥ ΤΟΝΟΥ
2. ΚΑΝΟΝΕΣ ΤΟΥ ΜΟΝΟΤΟΝΙΚΟΥ ΣΥΣΤΗΜΑΤΟΣ
3. ΕΓΚΛΙΤΙΚΕΣ ΛΕΞΕΙΣ
 - Ο ΤΟΝΟΣ ΤΩΝ ΕΓΚΛΙΤΙΚΩΝ

4. ΑΛΛΑ ΟΡΘΟΓΡΑΦΙΚΑ ΣΗΜΕΙΑ

- Η ΑΠΟΣΤΡΟΦΟΣ
- Η ΥΠΟΔΙΑΣΤΟΛΗ
- ΤΑ ΔΙΑΛΥΤΙΚΑ
- ΤΟ ΕΝΩΤΙΚΟ

5. ΤΑ ΠΡΟΤΑΚΤΙΚΑ

6. ΤΑ ΣΗΜΕΙΑ ΤΗΣ ΣΤΙΞΗΣ

- Η ΤΕΛΕΙΑ
- Η ΑΝΩ ΤΕΛΕΙΑ
- ΤΟ ΚΟΜΜΑ
- ΤΟ ΕΡΩΤΗΜΑΤΙΚΟ
- ΤΟ ΘΑΥΜΑΣΤΙΚΟ
- Η ΔΙΠΛΗ ΤΕΛΕΙΑ
- Η ΠΑΡΕΝΘΕΣΗ
- ΤΑ ΑΠΟΣΙΩΠΗΤΙΚΑ
- Η ΠΑΥΛΑ
- Η ΔΙΠΛΗ ΠΑΥΛΑ
- ΤΑ ΕΙΣΑΓΩΓΙΚΑ

7. ΠΟΥ ΒΑΖΟΥΜΕ ΚΟΜΜΑ

4^ο ΚΕΦΑΛΑΙΟ

1. ΣΥΝΤΟΜΟΓΡΑΦΙΕΣ

2. ΑΡΚΤΙΚΟΛΕΞΑ Ή ΑΚΡΩΝΥΜΙΑ

5^ο ΚΕΦΑΛΑΙΟ

1. ΤΑ ΠΑΘΗ ΤΩΝ ΦΘΟΓΓΩΝ

2. ΠΑΘΗ ΤΩΝ ΦΩΝΗΝΤΩΝ

- ΣΥΝΙΖΗΣΗ
- ΣΥΝΑΙΡΕΣΗ
- ΕΚΘΛΙΨΗ
- ΑΦΑΙΡΕΣΗ
- ΑΠΟΚΟΠΗ
- ΣΥΓΚΟΠΗ

ΤΟ ΕΠΙΡΡΗΜΑ «μέσα»

3. ΠΑΘΗ ΤΩΝ ΣΥΜΦΩΝΩΝ

- ΤΟ ΤΕΛΙΚΟ «ν»

4. ΣΥΜΦΩΝΙΚΑ ΣΥΜΠΛΕΓΜΑΤΑ

1° ΚΕΦΑΛΑΙΟ

1

ΦΘΟΓΓΟΙ - ΓΡΑΜΜΑΤΑ

Φθόγγοι λέγονται οι απλές φωνές με τις οποίες προφέρουμε τις λέξεις.

Παραδείγματα

Για τη λέξη	τη	βγάζουμε	2	φωνές (τ - ι)	2	φθόγγοι
Για τη λέξη	εδώ	βγάζουμε	3	φωνές (ε - δ - ο)	3	φθόγγοι
Για τη λέξη	παιδί	βγάζουμε	4	φωνές (π - ε - δ - ι)	4	φθόγγοι
Για τη λέξη	μπαίνει	βγάζουμε	4	φωνές (μπ - ε - ν - ι)	4	φθόγγοι

☞ Η γλώσσα μας έχει **25 φθόγγους**:

**α, ε, ι, ο, ου, β, γ,
δ, ζ, θ, κ, λ, μ, ν,
π, ρ, σ, τ, φ, χ, μπ,
ντ, γκ, τσ, τζ**

Γράμματα λέγονται τα γραπτά σημάδια που παριστάνουν τους φθόγγους.

Παραδείγματα

Για τη λέξη	τη	γράφουμε	2	γράμματα	(τ - η)
Για τη λέξη	εδώ	γράφουμε	3	γράμματα	(ε - δ - ω)
Για τη λέξη	παιδί	γράφουμε	5	γράμματα	(π - α - ι - δ - ι)
Για τη λέξη	μπαίνει	γράφουμε	7	γράμματα	(μ - π - α - ι - ν - ε - ι)

☞ Τα γράμματα, που μεταχειριζόμαστε για να γράφουμε τους φθόγγους της γλώσσας μας, είναι **24** και όλα μαζί μας κάνουν το **αλφάβητο της ελληνικής γλώσσας** ή το **ελληνικό αλφάβητο**.

- ✓ Τα γράμματα του ελληνικού αλφαβήτου γράφονται με την ακόλουθη σειρά, που λέγεται **αλφαβητική σειρά**.
- ✓ Διακρίνονται σε **κεφαλαία και μικρά**.

ΚΕΦΑΛΑΙΑ	μικρά		ΚΕΦΑΛΑΙΑ	μικρά	
Α	α	άλφα	Ν	ν	νι
Β	β	βήτα	Ξ	ξ	ξι
Γ	γ	γάμμα	Ο	ο	όμικρον
Δ	δ	δέλτα	Π	π	πι
Ε	ε	έψιλον	Ρ	ρ	ρο
Ζ	ζ	ζήτα	Σ	σ	σίγμα
Η	η	ήτα	Τ	τ	ταυ
Θ	θ	θήτα	Υ	υ	ύψιλον
Ι	ι	ιώτα	Φ	φ	φι
Κ	κ	κάπα	Χ	χ	χι
Λ	λ	λάμδα	Ψ	ψ	ψι
Μ	μ	μι	Ω	ω	ωμέγα

ΠΑΡΑΤΗΡΗΣΕΙΣ

Όπως βλέπουμε το ελληνικό αλφάβητο δεν έχει για όλους τους φθόγγους αντίστοιχα ξεχωριστά γράμματα. Έτσι:

- ✓ Για να γράψουμε τους φθόγγους **ου, μπ, ντ, γκ, τσ** και **τζ** χρησιμοποιούμε δύο γράμματα για τον κάθε φθόγγο.
- ✓ Για τον φθόγγο **ο** χρησιμοποιούμε δύο γράμματα, το **ο** και το **ω**.

Παράδειγμα *ώμος*

- ✓ Για το φθόγγο **ι** χρησιμοποιούμε τρία γράμματα, το **ι**, το **η** και το **υ**.

Παράδειγμα *κυνήγι*

Φωνήεντα λέγονται οι φθόγγοι που μπορούν να σχηματίσουν μόνοι τους συλλαβή.

Παράδειγμα

Η λέξη «**αεράκι**» σχηματίζεται από τους φθόγγους: **α - ε - ρ - α - κ - ι**.

Από τους φθόγγους αυτούς, οι φθόγγοι (**α**) και (**ε**), μπορούν να σχηματίσουν μόνοι τους συλλαβή: **α - ε - ρά - κι**.

Σύμφωνα λέγονται οι φθόγγοι που δεν μπορούν μόνοι τους να σχηματίσουν συλλαβή και γι' αυτό πηγαίνουν πάντα με άλλα φωνήεντα.

Στη λέξη «**αεράκι**», οι φθόγγοι (**ρ**) και (**κ**) δεν μπορούν να σχηματίσουν μόνοι τους συλλαβή και πηγαίνουν μαζί με τα φωνήεντα: **α - ε - ρά - κι**.

- ☞ Τα 24 γράμματα της ελληνικής γλώσσας, που παριστάνουν τους φθόγγους, χωρίζονται σε: - **επτά (7) φωνήεντα**
και - **δεκαεπτά (17) σύμφωνα**

- ✓ Τα **επτά (7) φωνήεντα** είναι τα εξής:

α, ε, η, ι, ο, υ, ω

- ✓ Τα **δεκαεπτά (17) σύμφωνα** είναι τα εξής:

β, γ, δ, ζ, θ,
κ, λ, μ, ν, ξ,
π, ρ, σ(ς), τ, φ,
χ, ψ

Δίψηφα λέγονται δύο γράμματα μαζί που παριστάνουν ένα φθόγγο και ακούγονται με μια φωνή.

☞ Τα δίψηφα διακρίνονται σε: **δίψηφα φωνήεντα** και **δίψηφα σύμφωνα**.

Δίψηφα φωνήεντα

Δίψηφα φωνήεντα λέγονται δύο φωνήεντα μαζί που παριστάνουν ένα φθόγγο και ακούγονται με μια φωνή.

☞ Τα **δίψηφα φωνήεντα** είναι **πέντε (5)** και είναι τα εξής:

αι, ει, οι, υι, ου

Παραδείγματα

Το αι	για το φθόγγο	ε	<i>παιδί, αίθουσα, πηγαίνω</i>
Το ει	για το φθόγγο	ι	<i>πήζει, είπα, είσοδος</i>
Το οι	για το φθόγγο	ι	<i>κάτοικος, λύκοι, οίνος</i>
Το υι	για το φθόγγο	ι	<i>υιός, υιοθεσία, υιοθετώ</i>
Το ου	για το φθόγγο	ου	<i>πουλί, ούζο, βουνό</i>

ΠΑΡΑΤΗΡΗΣΕΙΣ

✓ Στα δίψηφα φωνήεντα, όταν αυτά τονίζονται ο τόνος μπαίνει στο δεύτερο φωνήεν:

Παραδείγματα βγαίνω είσοδος ναυτικοί παντού

✓ Τα δίψηφα φωνήεντα κατά το συλλαβισμό δε χωρίζονται:

Παραδείγματα μπαί - νω εί - πα βου - νό κά - τοι - κος

Δίψηφα σύμφωνα

Δίψηφα σύμφωνα λέγονται δύο σύμφωνα μαζί που παριστάνουν ένα φθόγγο και ακούγονται με μια φωνή.

☞ Τα **δίψηφα σύμφωνα** είναι **πέντε (5)** και είναι τα εξής:

μπ, ντ, γκ, τσ, τζ

Παραδείγματα

Το	μπ	<i>μπαίνω, κάμπος, μπουμπούκι</i>
Το	ντ	<i>ντουλάπα, αντίο, παντού</i>
Το	γκ	<i>γκρεμίζω, αφουγκράζομαι, γκέμια</i>
Το	τσ	<i>τσατσάρα, τσίχλα, έτσι</i>
Το	τζ	<i>τζιτζικας, τζιπ, τζόγος</i>

✎ ΠΑΡΑΤΗΡΗΣΗ

✓ Τα δίψηφα σύμφωνα κατά το συλλαβισμό δε χωρίζονται:

Παραδείγματα

α - κου - μπώ α - ντί - ο α - γκι - νά - ρα τσί - χλα τζά - κι

Τα σύμφωνα διαιρούνται:

1. Κατά τη φωνή που έχουν σε:

άηχα (8)

κ, π, τ, χ, φ, θ, σ, τσ

ηχηρά (12)

γ, β, δ, ζ, λ, μ, ν, ρ, μπ, ντ, γκ, τζ

Αισθανόμαστε τον ήχο των ηχηρών ακουμπώντας το δάχτυλο στο λαιμό εμπρός.

2. Κατά τη διάρκειά τους σε:

σπγμιαία (8)

κ, π, τ, γκ, μπ, ντ, τσ, τζ

Προφέρονται μόνο μια σπγμμή, την ώρα που ανοίγουμε το στόμα

εξακολουθητικά (12)

γ, β, δ, χ, φ, θ, σ, ζ, λ, μ, ν, ρ

Σ' αυτά βαστούμε τη φωνή όσο θέλουμε.

3. Κατά το μέρος που σχηματίζονται στο στόμα σε:

Χειλικά	(4)	π, β, φ, μπ
οδοντικά	(4)	τ, δ, θ, ντ
διπλοδοντικά ή συριστικά	(4)	σ, ζ, τσ, τζ
λαρυγγικά	(4)	κ, γ, χ, γκ
γλωσσικά ή υγρά	(2)	λ, ρ
ρινικά *	(2)	μ, ν

* Για να προφερθούν, βγαίνει ο αέρας από τη μύτη.
Το **μ** ανήκει και στα χειλικά, το **ν** ανήκει και στα γλωσσικά.

ΑΡΧΙΚΑ ΚΑΙ ΤΕΛΙΚΑ ΓΡΑΜΜΑΤΑ

ΤΕΛΙΚΑ ΣΥΜΦΩΝΑ - ΔΙΠΛΑ ΓΡΑΜΜΑΤΑ



Το πρώτο γράμμα σε μια λέξη λέγεται αρχικό γράμμα.

Παραδείγματα

Στη λέξη αεροπλάνο το αρχικό γράμμα είναι το (α)
 Στη λέξη ζέστη το αρχικό γράμμα είναι το (ζ)



Το τελευταίο γράμμα σε μια λέξη λέγεται τελικό γράμμα.

Παραδείγματα

Στη λέξη αεροπλάνο το τελικό γράμμα είναι το (ο)
 Στη λέξη ζέστη το τελικό γράμμα είναι το (η)

ΟΡΘΟΓΡΑΦΙΑ

Το γράμμα (ς) το χρησιμοποιούμε αντί για το (σ), όταν είναι τελικό γράμμα.

Παραδείγματα σωστός, σιγανός, σεμνός



Τα τελικά σύμφωνα της γλώσσας μας είναι το (ς) και το (ν).

Παραδείγματα δάσος τείχος σωστός εάν μην δεν πριν



ΠΑΡΑΤΗΡΗΣΗ

Ορισμένα επιφωνήματα και ξένες λέξεις τελειώνουν και σε άλλα σύμφωνα:

Παραδείγματα αχ! ουφ! στοπ! αλτ! Αδάμ Μωάμεθ σοφέρ



Τα γράμματα (Ξ) και (Ψ) λέγονται διπλά γράμματα, γιατί το καθένα παριστάνει δύο φθόγγους.

Παραδείγματα

Το (Ξ) για τους φθόγγους (κ+σ): έξω, άξεστος, λοξός
 Το (Ψ) για τους φθόγγους (π+σ): ψάχνω, ψάρι, ψυχή



ΠΑΡΑΤΗΡΗΣΗ

Το (πσ) γράφεται πάντα με Ψ.

Το (κσ) γράφεται πάντα με Ξ. *¹ *¹ Εκτός από τις σύνθετες λέξεις με το εκ: (εκ - στρατεία)

Δίφθογγο αποτελούν δύο φωνήεντα που προφέρονται σε μια συλλαβή.

Παραδείγματα

αηδόνι	αη
αϊτός	αϊ
νεράιδα	αί
βόηθα	οη
βοϊδάμαξα	οϊ
ρόιδι	οί

Τα δύο φωνήεντα προφέρονται έτσι ώστε να ακούγονται **δύο φθόγγοι σε μια συλλαβή**.

Καταχρηστικοί δίφθογγοι

Καταχρηστικός δίφθογγος είναι κάθε συνδυασμός του **ι, υ, ει** και **οι** με το ακόλουθο φωνήεν (ή το **δίψηφο**) που προφέρονται μαζί σε μια συλλαβή.

Παραδείγματα

σάπια, γιοφύρι, πάπιες, αλλιώς, γυαλί, δυόσμος, δουλειά, σχολειό, άδειων,

θειάφι, μοιάζω, κάποιος, κάποιои, τέτοιος, ποιους, ποιων

Σ' αυτού του είδους τους συνδυασμούς ακούγεται σε μια συλλαβή ένας ανάμεικτος φθόγγος και απ' τα δυο φωνήεντα.

ΠΑΡΑΤΗΡΗΣΗ

- ✓ Οι δίφθογγοι κατά το συλλαβισμό δε χωρίζονται:

Παραδείγματα

κε – λαη – δού – σαν
σχο – λειό

αϊ – τός
που – λιά

βόη – θα
γυα – λί

Συνδυασμοί λέγονται οι συνδυασμοί των φωνηέντων «αυ» και «ευ» που έχουν διπλή προφορά.

Άλλοτε προφέρονται «αφ» και «εφ», ενώ άλλοτε προφέρονται «αβ» και «εβ».

Παραδείγματα

αυ		(αφ)	(αυτός, ναύτης)
		(αβ)	(αύριο, αυγή)
ευ		(εφ)	(πέυκο, ευχή)
		(εβ)	(πιστεύω, ευλογία)

ΠΑΡΑΤΗΡΗΣΕΙΣ

Οι συνδυασμοί **αυ** και **ευ**:

- ✓ Όταν τονίζονται οι συνδυασμοί **αυ** και **ευ**, ο τόνος (´) μπαίνει στο δεύτερο γράμμα (**αύ**, **εύ**).

Παραδείγματα **αύριο** **αναπαύω** **εύγε!** **εύχρηστος**

- ✓ Προφέρονται **αβ** και **εβ**, όταν ακολουθεί:

φωνήεν

ναυαγός, αναπαύομαι, αναπαύεται, παύω ... κ. ά.

σκεύασμα, ευερέθιστος, ευήλιος, ευοσμία, σκευωρία ... κ. ά.

ή ένα από τα σύμφωνα (β, γ, δ, ζ, λ, μ, ν, ρ)

αυγή, χαυλιόδοντας, θαυμάσιος, αύριο ... κ. ά.

Εύβοια, φεύγω, ευδοκμώ, εύζωνας, ευλογία, νεύμα, ευνοώ, ευρετήριο ... κ. ά.

- ✓ Προφέρονται **αφ** και **εφ**, όταν ακολουθεί:

ένα από τα σύμφωνα (κ, π, τ, χ, φ, θ, σ)

καύκαλο, Ναύπλιο, αυτή, αυχέννας, αυθάδης, παύση ... κ. ά.

*εύκολος, εύπιστος, χορευτής, ευχαριστώ, εύφλεκτος, ανεύθυνος,
παχύρρευστος ... κ. ά.*

- ✓ Οι συνδυασμοί **αυ** και **ευ** κατά το συλλαβισμό δε χωρίζονται.

Παραδείγματα

νεύ - ρα

α - νά - παυ - ση

εύ - κο - λος

αυ-γή

Ορισμένες λέξεις γράφονται με δύο όμοια σύμφωνα, ενώ προφέρουμε ένα φθόγγο.

Αυτό γίνεται στα σύμφωνα: ββ, κκ, λλ, μμ, νν, ππ, ρρ, σσ, ττ.

Λέξεις με δύο όμοια σύμφωνα.

ββ Σάββας, Σάββατο

κκ ακκισμός, ανέκκλητος, εκκαθάριση, εκκλησία (αλλά ξωκλήσι), εκκρεμώ, έκκριση, κόκκος, κόκκινος, λάκκος.

λλ αγγέλλω, αλλά, αλλαγή, αλλάζω, απαλλάσσω, αλλεπάλληλος, άλλος, αλλού, άμιλλα, απaráμιλλος, αναγαλλιάζω, απαλλοτριώνω, βάλλω, βδέλλα, δικέλλι, ειδύλλιο, έλλειψη, έλλειμμα, ελλειπτική, θύελλα, καλλιγραφία, καλλιέργεια, κάλλιο, καλλιτέχνης, καλλονή, καλλυντικά, καλλωπίζω, κατάλληλος, κόλλα, κόλλυβα, κολλύριο, κολλώ, κοράλλι, κορυδαλλός, κρύσταλλο, κύπελλο, μαλλί, μάλλον, μέταλλο, μεταλλείο, μέλλον, παράλληλος, ποικίλλω, πολλοί, πολλαπλασιάζω, πρωτόκολλο, συλλαβή, συλλαλητήριο, σύλληψη, συλλογή, συλλογίζομαι, σύλλογος, συλλυπούμαι, στέλλω, σφάλλω, τριφύλλι, υπάλληλος, φύλλο (δέντρου), ψάλλω, ψύλλος ... κ. ά.

Ελλάδα, Γαλλία, Έλληνας, Κυλλήνη, Πέλλα, Καλλέργης, Έλλη, Καλλιόπη, Καλλιγιάς, Ρηγίλλη ... κ. ά.

μμ άμμος, αμμωνία, άναμμα, άόμματος, βάμμα, βλέμμα, γράμμα, γραμματέας, γραμματική, γραμμάριο, γραμμή, δύλημμα, εκατομμύριο, έλλειμμα, έμμεσος, έμμετρος, έμμισθος, έμμονος, θρυμματίζω, κάλυμμα, κόμμα, κομμάτι, κομματίζομαι, κομμωτής, κρεμμύδι, λήμμα, πλημμέλημα, πλημμύρα, ράμμα, στέμμα, στρέμμα, συμμαζεύω, συμμαθητής, σύμμαχος, συμερίζομαι, συμμετοχή, συμμετρία, συμμορία, συμμορφώνω, ... κ. ά.

Εμμανουήλ

VV βλέννα, γενναίος, γέννημα, γεννώ, εννιά, εννιακόσια, έννοια, εννοώ, καννάβι, (το) μάννα, παλιννόστηση, σύννεφο, συννεφάδα, τύραννος ... κ. ά.

Άννα, Γιάννης, Γιάννενα, Ιωάννινα, Αλόνησος, Πελοπόννησος ... κ. ά.

ΠΠ ιππικός, ιπποδρόμο, ιππότης, μόνιππο, παππούς ... κ. ά.

Καππαδοκία, Φιλιππίνες, Ιππίας, Λύσιππος, Φίλιππος ... κ. ά.

ΡΡ αιμορραγία, αμφίρροπος, αναντίρρητος, ανάρρωση, αντίρρηση, αντίρροπος, απόρροια, απορρίπτω, απορροφώ, άρρωστος, διαρροή, διαρρυθμίζω, επίρρημα, επιρροή, έρρινος, ετοιμόρροπος, θάρρος, ιδιόρρυθμος, ισορροπία, καταρράκτης, μεταρρυθμίζω, μηχανορραφία, ομόρρυθμος, παλίρροια, παρρησία, σύρριζα, συρροή, ψυχορραγώ ... κ. ά.

Αντίρριο, Σέρρες, Πύρρος ... κ. ά.

ΣΣ άβυσσος, βύσσινο, γλώσσα, θάλασσα, κασσίτερος, κίσσα, κισσός, κολοσσός, κυπαρίσσι, λύσσα, μέλισσα, νάρκισσος, νεοσσός, πάσσαλος, περισσεύω, περισσότερο, πίσσα, συσσίτιο, τέσσερα ... κ. ά.

Έδεσσα, Ελασσόνα, Θεσσαλία, Μεσσηνία, Αλικαρνασσός, Όσσα, Παρνασσός, Βησσαρίωνας ... κ. ά.

Τα παράγωγα σε -ισσα: βασίλισσα, αρχόντισσα, Σαμιώτισσα ... κ. ά.

Τ Τ ελάττωμα, ελαπτώνω, κύτταρο, περιττός, ήττα ... κ. ά.

Απτική, Λυκαβηττός, Υμηττός ... κ. ά.

ΥΥ άγγελος, βεγγαλικά, γάγγραινα, γογγύζω, εγγόνι, εγγράμματος, έγγραφο, εγγυητής, ευαγγέλιο, εχέγγυο, ίλιγγος, λαρύγγι, μαγγανεία, μαγγάνιο, μηλίγγι, παραγγελία, σάλπιγγα, στραγγίζω, στραγγαλίζω, στρογγυλός, συγγενής, συγγνώμη, συγγραφέας, σφίγγα, σφίγγω, σφουγγαρίζω, φάλαγγα, φαράγγι, φεγγάρι, φέγγω, φερέγγυος, φθόγγος... κ. ά.

Μεσολόγγι, Αγγλία, Μογγολία, Ουγγαρία, Αγγελική, Άγγελος, Βαγγέλης ... κ. ά.

Μερικά γράμματα δεν προφέρονται σε ορισμένες λέξεις και λέγονται άφωνα.

 Άφωνα γράμματα είναι τα:

α. Το **υ** στο **ευ** όταν ακολουθεί **β** ή **φ**:

Παραδείγματα

εύ φορος	προφέρεται σαν το	έ φορος
ευ φορία	προφέρεται σαν το	ε φορεία

*εύ*φορος, *ευ*φορία, *εύ*φλεκτος, *Ευ*φράτης, *ευ*φωνικός, *ευ*φυής, *ε*πευφημία, *Εύ*βοια κ. ά.

β. Το ένα από τα δύο **όμοια σύμφωνα**:

Παραδείγματα

*Σάβ*βατο, *κόκ*κινο, *αλλ*ού, *άμ*μος, *ενν*ιά, *άρρ*ωστος, *βύσ*σινο ... κ. ά.

γ. Συχνά το **π** στο σύμπλεγμα **μπ**:

Παραδείγματα

*Πέμ*πτη, *σύμ*πτωμα, *άκαμ*πτος, *άμεμ*πτος, *πέμ*πτος... κ. ά.

2^ο ΚΕΦΑΛΑΙΟ

1

ΛΕΞΕΙΣ

Τις λέξεις πς γράφουμε χωριστά τη μία από την άλλη.

Με μια λέξη γράφονται:

- ✓ Τα αριθμητικά από το δεκατρία (13) ως το δεκαεννέα (19):

δεκατρία, δεκατέσσερα, δεκαπέντε, δεκαέξι, δεκαεπτά, δεκαοκτώ, δεκαεννέα.

- ✓ Μερικές αντωνυμίες:

καθένας, καθεμία (καθεμιά), καθένα, καθένα(ν), καθετί, κατιτί, οποιοσδήποτε, οποιαδήποτε, οποιοδήποτε, οτιδήποτε, οσοσδήποτε (οσηδήποτε), οσοδήποτε.

- ✓ Μερικές άκλιτες λέξεις:

απαρχής, απεναντίας, απευθείας, αφότου, αφού, δηλαδή, διαμιάς, ειδάλλως, ειδεμής, ενόσω, εντάξει ενμέρει, ενώ, εξαιτίας, εξάλλου, εξαρχής, εξίσου, επικεφαλής, επιπλέον, επιτέλους, εφόσον καθαυτό, καθεξής, καλημέρα, καληνύχτα, καλησπέρα, καληώρα, καταγής, κατευθείαν, κιόλας, μεμιάς, μολαταύτα, μόλο (που), μολονότι, ολημέρα, οληνύχτα, ολωσδιόλου, οπουδήποτε, οπωσδήποτε, προπάντων, υπόψη, ωστόσο.

- ✓ Η πρόθεση σε (σ') με τη γενική και την αιτιατική του άρθρου.

Παραδείγματα

στου τοίχου

στης μητέρας

στου παιδιού

στον πατέρα

στη γιαγιά

στο λημέρι

στων κυνηγών

στων κυβελών

στων δέντρων

στους γονείς

στις ποδιές

στα μέρη



ΠΑΡΑΤΗΡΗΣΕΙΣ

- ✓ Γράφεται χωριστά και με απόστροφο η αντωνυμία σου.

Παραδείγματα

σ' το γράφω

σ' το έδωσα

σ' την έστειλα

- ✓ Γράφονται με δύο λέξεις τα παρακάτω.

τέλος πάντων

καλώς τους (το, τον, την, τες...)

μετά χαράς

καλώς όρισες

Συλλαβές λέγονται τα μικρότερα τμήματα που χωρίζεται κάθε λέξη.

Μια συλλαβή μπορεί να έχει:

✓ ένα φωνήεν (α, ε, η, ι, ο, υ, ω) μόνο του:

ε – δώ ώ – ρα α – ε – τός ή – λιος υ – πό – γει – ο

✓ ένα δίψηφο φωνήεν (αι, οι, ει, υι, ου) μόνο του:

εί – πα οί – κος αί – μα ου – ρά

✓ ένα δίφθογγο μόνο του:

ση – δό – νι αι – τός

✓ ένα συνδυασμό (αυ, ευ) μόνο του:

αυ – τός ευ – τυ – χί -α αύ – ρι – ο ευ – λο – γί - α

✓ ή μπορεί να έχει ένα ή περισσότερα σύμφωνα με:

▲ ένα φωνήεν (α, ε, η, ι, ο, υ, ω):

τώ – ρα μα – κρι – νός

▲ ένα δίψηφο φωνήεν (αι, οι, ει, υι, ου):

κλεί – νου - με ε – κεί λύ – κοι

▲ ένα δίφθογγο (κύριο – καταχρηστικό):

κε – λαη – δού - σαν βόη – θα ά – πια – στο

▲ ένα συνδυασμό (αυ, ευ):

λεύ – κα με – θαύ – ρι – ο

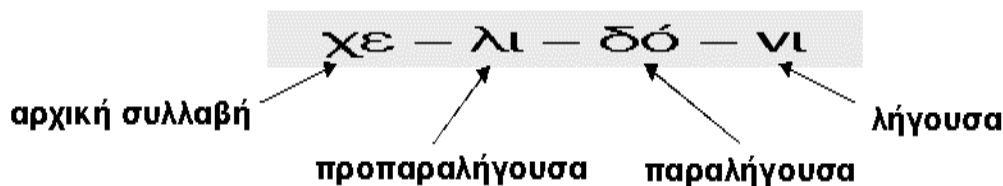
Ονομασία των λέξεων ανάλογα με τον αριθμό των συλλαβών.

Μια λέξη ονομάζεται από τον αριθμό των συλλαβών:

- ✓ **μονοσύλλαβη** (όταν έχει μια συλλαβή): ναι γη τα πως
- ✓ **δισύλλαβη** (όταν έχει δύο συλλαβές): πί - νω γά - λα
- ✓ **τρिसύλλαβη** (όταν έχει τρεις συλλαβές): μη - τέ - ρα βι - βλί - ο
- ✓ **πολυσύλλαβη** (όταν έχει περισσότερες από τρεις συλλαβές):
βα - σί - λισ - σα ξε - κου - ρά - ζο - μαι

Ονομασία των συλλαβών.

Οι συλλαβές παίρνουν το όνομά τους ανάλογα με τη θέση που έχουν στη λέξη.



- ✓ Η τελευταία συλλαβή της λέξης λέγεται **λήγουσα**. χελιδόνη
- ✓ Η δεύτερη από το τέλος συλλαβή της λέξης λέγεται **παραλήγουσα**. χελιδόνη
- ✓ Η τρίτη από το τέλος συλλαβή της λέξης λέγεται **προπαραλήγουσα**. χελιδόνη
- ✓ Η πρώτη συλλαβή με την οποία αρχίζει μια λέξη λέγεται **αρχική συλλαβή**. χελιδόνη

ΠΑΡΑΤΗΡΗΣΕΙΣ

Μας ενδιαφέρουν οι τρεις τελευταίες συλλαβές, γιατί:

- Σε μια από αυτές τονίζονται οι λέξεις:
παιδί, μεσημέρι, θάλασσα
- Κατά την κλίση των λέξεων, οι αλλαγές των καταλήξεων γίνονται σ' αυτές.

Συλλαβισμός λέγεται ο χωρισμός μιας λέξης στις συλλαβές της.

Στο γραπτό λόγο πολλές φορές αναγκαζόμαστε να αλλάξουμε γραμμή κατά τη γραφή μιας λέξης, χωρίς να έχει τελειώσει η λέξη. Έτσι, είμαστε υποχρεωμένοι να χωρίσουμε τη λέξη σε δύο κομμάτια.

- ✓ Δε χωρίζουμε τη λέξη όπου τύχει, αλλά μόνο εκεί όπου τελειώνει μια συλλαβή κι αρχίζει η επόμενη.
Έτσι, πρέπει να ξέρουμε πώς χωρίζονται οι λέξεις σε συλλαβές.
- ✓ Για το χώνισμα της λέξης σε δύο κομμάτια χρησιμοποιούμε το ενωπκό (-), για να δείξουμε πως η λέξη συνεχίζεται στην επόμενη γραμμή.

Το ενωπκό (-) μπαίνει στο τέλος από το πρώτο κομμάτι.

Οι κανόνες του συλλαβισμού

1. Ένα σύμφωνο ανάμεσα σε δύο φωνήεντα συλλαβίζεται με το δεύτερο φωνήεν.

πε – ρι – μέ - νω

κα – λη – μέ – ρα

2. Δύο σύμφωνα ανάμεσα σε δύο φωνήεντα συλλαβίζονται με το δεύτερο φωνήεν, όταν αρχίζει απ' αυτά ελληνική λέξη.

<i>λά – σπη</i>	<i>(σπίθα)</i>	<i>έ – θνος</i>	<i>(θνητός)</i>
<i>α – κρι – δα</i>	<i>(κράτος)</i>	<i>έ – τσι</i>	<i>(τσαρούχι)</i>
<i>κα – πνός</i>	<i>(πνοή)</i>	<i>έ – στε – κε</i>	<i>(στάση)</i>

- ✓ Όταν δεν αρχίζει ελληνική λέξη από τα δύο σύμφωνα τότε αυτά χωρίζονται.

Το πρώτο σύμφωνο συλλαβίζεται με το προηγούμενο φωνήεν και το δεύτερο σύμφωνο συλλαβίζεται με το ακόλουθο φωνήεν.

<i>τάγ – μα</i>	<i>(δεν αρχίζει ελληνική λέξη από γμ)</i>
<i>δάφ – νη</i>	<i>(δεν αρχίζει ελληνική λέξη από φν)</i>
<i>ήρ – θα</i>	<i>(δεν αρχίζει ελληνική λέξη από ρθ)</i>

3. Τρία ή περισσότερα σύμφωνα ανάμεσα σε δύο φωνήεντα συλλαβίζονται με το δεύτερο φωνήεν, όταν αρχίζει ελληνική λέξη και από τα τρία αυτά σύμφωνα ή τουλάχιστον από τα δύο πρώτα.

κά - στρο	(στρώμα)	ά - ντρας	(ντροπή)
σφυ - ρί - χτρα	(χτένι)	ε - χθρι - κός	(χθες)

- ✓ Όταν δεν αρχίζει ελληνική λέξη τότε χωρίζονται.

Το πρώτο σύμφωνο συλλαβίζεται με το προηγούμενο φωνήεν και τα άλλα δύο συλλαβίζονται με το ακόλουθο φωνήεν.

άν - θρω - πος	εκ - στρα - τεί - α
----------------	---------------------

(Σ' αυτή την περίπτωση δεν ελέγχουμε αν από τα επόμενα δύο σύμφωνα αρχίζει ελληνική λέξη.)

4. Τα όμοια σύμφωνα χωρίζονται στο συλλαβισμό, γιατί δεν αρχίζει ελληνική λέξη από δύο όμοια σύμφωνα.

θά - λασ - σα	παπ - πούς	άλ - λα	ίπ - πος
---------------	------------	---------	----------

5. Τα φωνήεντα (α, ε, η, ι, ο, υ, ω) μπορούν να αποτελέσουν από μόνα τους συλλαβή σε μια λέξη.

α - έ - ρας	ή - θε - λα	ι - στο - ρί - α	ό - λα	ύ - φος
-------------	-------------	------------------	--------	---------

6. Τα δίψηφα φωνήεντα (αι, ει, οι, υι, ου) κατά το συλλαβισμό λογαριάζονται σαν ένα φωνήεν. (Δεν χωρίζονται στο συλλαβισμό.)

αί - μα	εί - πα	οί - νος	υι - ο - θε - τώ	ού - λα
ση - μαί - α	έ - δει - ξα	τοί - χοι	μα - νού - λα	

7. Οι δίφθογγοι (αη, αϊ, οϊ, οη) και οι καταχρηστικοί δίφθογγοι κατά το συλλαβισμό λογαριάζονται σαν ένα φωνήεν.

(Δεν χωρίζονται στο συλλαβισμό.)

αη – δό – νι νε – ράι – δα ά – πια – στος δου – λειά

8. Οι συνδυασμοί (αυ και ευ) κατά το συλλαβισμό λογαριάζονται σαν ένα φωνήεν. (Δεν χωρίζονται στο συλλαβισμό.)

αυ – τός εύ – κο – λος α – νά – παυ – ση λεύ – κα

9. Τα δίψηφα σύμφωνα (γκ, μπ, ντ, τσ, τζ) δε χωρίζονται στο συλλαβισμό.

α – γκι – νά – ρα κα – μπά – να α – ντί – ο τσα – τσά – ρα

Πώς βρίσκουμε αν αρχίζει ελληνική λέξη από δύο σύμφωνα.

- Θέλουμε να συλλαβίσουμε τη λέξη: οκνηρός.
- Ελέγχουμε αν αρχίζει **ελληνική λέξη** από τα σύμφωνα **κν**.
- Γράφουμε κάθετα τα σύμφωνα **κν** και γράφουμε δίπλα τους ένα φωνήεν ή δίψηφο φωνήεν.

κνα ⇨ -

κνε ⇨ -

κνη ⇨ κνήμη, κνησμός

κνι ⇨ κνίδωση, κνίζω, κνίσα

κνο ⇨ -

κνυ ⇨ -

κνω κνώδαλο

κναι ⇨ -

κνε ⇨ -

κνοι ⇨ -

κνου ⇨ -

- Βλέπουμε ότι αρχίζει ελληνική λέξη.
- Συλλαβίζουμε τη λέξη: ο – κνη – ρός

3^ο ΚΕΦΑΛΑΙΟ

1

Ο ΤΟΝΟΣ

Σε κάθε λέξη, που έχει **δύο ή περισσότερες συλλαβές**, υπάρχει **μια συλλαβή** που **προφέρεται δυνατότερα** από τις άλλες.

Πάνω από το φωνήεν της συλλαβής, που προφέρεται δυνατότερα, βάζουμε ένα σημάδι που λέγεται **τόνος**.

Τόνος λέγεται το τονικό σημάδι που μπαίνει στη συλλαβή της λέξης που προφέρεται δυνατότερα.

Ως τονικό σημάδι χρησιμοποιείται η οξεία (´).

ΠΑΡΑΤΗΡΗΣΕΙΣ

- ✓ **Καμιά λέξη δεν τονίζεται πιο πάνω από την προπαραλήγουσα.**
Δηλαδή σε μια λέξη μπορεί να τονιστεί μία από τις τρεις τελευταίες συλλαβές (*λήγουσα, παραλήγουσα, προπαραλήγουσα*).

περ – πα – τώ

λήγουσα

κα – τα – γρά – φω

παραλήγουσα

α – νά – πο – δος

προπαραλήγουσα

- ✓ **Σε μια λέξη που κλίνεται ο τόνος δε μένει πάντα στην ίδια συλλαβή.**

κτυ – πώ

κτύ – πιη – σα

η χώ – ρα

των χω – ρών

- ✓ **Τόνο δε βάζουμε σε μια λέξη που γράφεται με κεφαλαία γράμματα.**

ΠΕΡΙΚΛΗΣ, ΑΡΙΣΤΕΙΔΗΣ

Ο τόνος της ονομαστικής του ενικού στα ουσιαστικά, της ονομαστικής του ενικού του αρσενικού στα επίθετα και του πρώτου ενικού προσώπου στον ενεστώτα στα ρήματα λέγεται **βασικός τόνος της λέξης**.

Η θέση του τόνου

Τόνο βάζουμε:

- ✓ **Πάνω στο τονιζόμενο φωνήεν.** *εγώ, πέφτω, άσμα*
- ✓ **Πάνω στο δεύτερο φωνήεν του δίψηφου φωνήεντος.**
είσοδος, πηγαίνουν, αλλού, λαγοί
- ✓ **Πάνω στο πρώτο φωνήεν στις διφθόγγους.**
νεράιδα, βόηθα, μοιρολόι
- ✓ **Πάνω στο δεύτερο φωνήεν στις καταχρηστικές διφθόγγους.**
πουλιά, μοιάζω, σχολειό, δουλειά
- ✓ **Πάνω στο δεύτερο φωνήεν στους συνδυασμούς (αυ & ευ).**
αύριο, εύκολα
- ✓ **Αριστερά και πάνω από τα κεφαλαία φωνήεν, όταν βρίσκεται στην αρχή της λέξης.** *Όλυμπος, Άρτα*

Ονομασία των λέξεων ανάλογα με τη θέση του τόνου.

Μια λέξη από τον τόνο που παίρνει ονομάζεται:

- ✓ **Οξύτονη**, όταν τονίζεται στη **λήγουσα**.
παιδί, γιαγιά, εδώ, ιστορικός
- ✓ **Παροξύτονη**, όταν τονίζεται στην **παραλήγουσα**.
πόλη, γράμμα, βουλιάζω, τραγούδι
- ✓ **Προπαροξύτονη**, όταν τονίζεται στην **προπαραλήγουσα**.
κατόρθωμα, πράγματα, χρήσιμος

1. Τόνο παίρνει κάθε λέξη που έχει δύο ή περισσότερες συλλαβές.

- ✓ Αυτό ισχύει και στην περίπτωση που η λέξη παρουσιάζεται ως μονοσύλλαβη ύστερα από **έκθλιψη** ή **αποκοπή**.

Δε συμβαίνει όμως το ίδιο και όταν έχει χάσει το τονισμένο φωνήεν από **αφαίρεση**. Δηλαδή:

α. Διατηρούν τον τόνο οι δισύλλαβες λέξεις, που παρουσιάζονται ως μονοσύλλαβες, ύστερα από:

έκθλιψη: ήρθ' εκείνη είν' ανάγκη μήτ' εσύ
αποκοπή: φέρ' τα φτιάξ' το δώσ' μου

β. Οι ρηματικοί τύποι που μένουν άτοννοι μετά από αφαίρεση δεν ανεβάζουν τον τόνο τους στην προηγούμενη λέξη:

αφαίρεση: μου 'φερε το 'κανα που 'ναι

*** Θα γράψουμε πού 'ναι, στις περιπτώσεις που το **πού** τονίζεται.

2. Οι μονοσύλλαβες λέξεις δεν παίρνουν τόνο.

ο, η, το, οι, τα, του, των, της, δεν, και ... κ. ά.

- ✓ Θεωρούνται **μονοσύλλαβες λέξεις και μένουν άτονες οι λέξεις που λέγονται με συνίζηση.**

για, γεια, μια, ποιος, ποια, ποιο, πια,
 (ο) γιος, (ο) νιος, (το) βιος, (να) πιω ... κ. ά.

Προσοχή!


μια	(προφέρουμε μια συλλαβή)	μία	(προφέρουμε δύο συλλαβές)
δυο	(προφέρουμε μια συλλαβή)	δύο	(προφέρουμε δύο συλλαβές)
ποιον	(προφέρουμε μια συλλαβή)	(το) ποιόν	(προφέρουμε δύο συλλαβές)
(το) βιος	(προφέρουμε μια συλλαβή)	(ο) βίος	(προφέρουμε δύο συλλαβές)

- ✓ **Οι μονοσύλλαβες προστακτικές, ακόμα κι όταν ακολουθούνται από δύο εγκλιπικά δεν παίρνουν τόνο:**


πες μου το βρες του τα δες του το ...κ. ά.

Από τις μονοσύλλαβες λέξεις εξαιρούνται και παίρνουν τόνο.


α. Τα ερωτηματικά πού (=σε ποιο μέρος) και πώς (=με ποιο τρόπο).

 Σε ευθεία ερώτηση, όταν ακολουθεί ερωτηματικό.

Παραδείγματα *Πού ήσουν;*
Πώς σε λένε;

 Σε πλάγια ερώτηση, δηλαδή σε πρόταση που περιέχει ερώτηση και δε συνοδεύεται από ερωτηματικό.

Παραδείγματα *Δε μας είπες πού ήσουν.*
Μας είπε πώς τον λένε.

 Σε περιπτώσεις, όπως οι ακόλουθες:

<i>Πού να σου τα λέω!</i>	<i>-Τους έδωσες το δέμα;</i>
<i>Από <u>πού</u> κι ως <u>πού</u> τον ξέρεις;</i>	<i>- Πώς!</i>
<i><u>Πού</u> και <u>πού</u> τον έβλεπα.</i>	<i>Πώς νυστάζω!</i>
<i>Αραιά και <u>πού</u> διαβάζαμε.</i>	<i>Κοιτάζω <u>πώς</u> και <u>πώς</u> να τα βολέψω.</i>

ΠΑΡΑΤΗΡΗΣΗ

✓ Τα **που** και **πως** δεν τονίζονται όταν δεν είναι ερωτηματικά.

Δηλαδή όταν είναι:

Το που:	- αντωνυμία	<i>Αυτά που είπα,....</i>
	- επίρρημα	<i>Εκεί που καθόμουν...</i>
	- σύνδεσμος	<i>Κλαίω που έφυγες...</i>

Το πως:	- σύνδεσμος	<i>Μας είπε πως τον λένε Ηλία....</i>
----------------	-------------	--

- β. **Οι αδύνατοι τύποι των προσωπικών αντωνυμιών** (μου, σου, του, της, τον, την, το, μας, σας, τους, τα...κ.τ.λ.) **όταν στην ανάγνωση υπάρχει περίπτωση να θεωρηθούν εγκλιπκές λέξεις.**

Παραδείγματα

Ο πατέρας **μού** είπε. (Ο πατέρας είπε **σ' εμένα**.)

(Στην περίπτωση αυτή βάζουμε τόνο, γιατί το **μού** δεν είναι εγκλιτικό.)

Ο πατέρας **μου** είπε. (Ο **δικός μου πατέρας** είπε.)

(Στην περίπτωση αυτή δε βάζουμε τόνο, γιατί το **μου** είναι εγκλιτικό.)

άλλα παραδείγματα

Ο αδερφός **σού** τηλεφώνησε. (προσωπική αντωνυμία)

Η δασκάλα **μας** έφυγε. (εγκλιτικό)

Ο κυνηγός **μού** το είπε. (προσωπική αντωνυμία)

Η δασκάλα **μας** τα είπε. (εγκλιτικό)

ΠΑΡΑΤΗΡΗΣΗ

- ✓ Οι αδύνατοι τύποι των προσωπικών αντωνυμιών όταν δεν υπάρχει περίπτωση να μπερδευτούν με τα ομόηχά τους εγκλιτικά **δεν παίρνουν τόνο.**

Παραδείγματα Γιατί **μας** τα είπες;
Όταν **μας** ήρθε, θύμωσα.
Τι **μου** έδωσες;
Η φίλη που **μας** ήρθε, κοιμήθηκε.

- γ. **Ο διαχωριστικός σύνδεσμος « ή ».**

Παραδείγματα Θέλεις το ένα **ή** το άλλο;
Θα φύγεις **ή** εσύ **ή** η φίλη σου.
Ή η Μυρτώ **ή** η Ελένη θα μείνει.

- δ. Οι μονοσύλλαβες λέξεις όταν προφέρονται μαζί με τους ρηματικούς τύπους (μπω, βγω, βρω και 'ρθω) σε όλα τα πρόσωπα και τους αριθμούς και δέχονται τον τόνο του ρήματος.

Παραδείγματα (θά μπω, θά βγω, θά βρω, θά 'ρθω)

** (Τονίζουμε δυνατότερα το **θα**.)

αλλά: θα μπω, θα βγω, θα βρω, θα 'ρθω

** (Τονίζουμε δυνατότερα **το ρηματικό τύπο**.)

άλλα παραδείγματα νά μπω, θά βρεις, νά 'ρθουμε, θα τού 'ρθει,
να τά βρει

** (Τονίζουμε δυνατότερα **τη μονοσύλλαβη λέξη**.)

αλλά: να μπει, θα βρεις, να 'ρθουμε, θα του 'ρθει,
να τα βρει

** (Τονίζουμε δυνατότερα **το ρηματικό τύπο**.)

Εγκλιπκές λέξεις λέγονται οι μονοσύλλαβες λέξεις που προφέρονται πάντοτε στενά με την προηγούμενη λέξη και γι' αυτό ο τόνος τους χάνεται ή μεταβιβάζεται στη λήγουσα της προηγούμενης λέξης.

- ✓ Οι εγκλιπκές λέξεις λέγονται κι απλώς εγκλιπκά
- ✓ Οι πιο συνηθισμένες εγκλιπκές λέξεις είναι οι μονοσύλλαβοι τύποι της προσωπικής αντωνυμίας: μου, σου, του, της, τον, τη(ν), το, τα, μας, σας, τους ... κτλ.

Ο ΤΟΝΟΣ ΤΩΝ ΕΓΚΛΙΤΙΚΩΝ ΛΕΞΕΩΝ

Ο τόνος του εγκλιπικού:

- α. Μεταφέρεται στη λήγουσα της προηγούμενης λέξης, όταν η προηγούμενη από το εγκλιπικό λέξη είναι προπαροξύτονη.

Παραδείγματα το δωμάτιο □ □ —————> το δωμάτιό μου
 χάρισμα □ □ —————> χάρισμά του
 πλήρωσε □ □ —————> πλήρωσέ τα

ΠΑΡΑΤΗΡΗΣΗ

Όταν μια λέξη έχει δύο τόνους, προσέχουμε στην ανάγνωση να τονίζουμε περισσότερο τη συλλαβή που έχει τον πρώτο τόνο γιατί αυτός είναι ο βασικός τόνος της λέξης.

- β. Μεταφέρεται στο πρώτο εγκλιπικό, όταν έχουμε δύο εγκλιπικά και μπροστά απ' αυτά υπάρχει παροξύτονη προστακτική.

Παραδείγματα δώσε μού τα κάνε μού το πάρε τού την

- γ. Χάνεται όταν η προηγούμενη λέξη τονίζεται στη λήγουσα ή στην παραλήγουσα.

Παραδείγματα ο αδερφός □ □ —————> ο αδερφός μου
 οι φίλοι □ □ —————> οι φίλοι σας
 δώσε □ □ —————> δώσε μας

Εκτός από τον τόνο, όταν γράφουμε, χρησιμοποιούμε κι άλλα τέσσερα **ορθογραφικά σημεία**. Αυτά είναι:

Η ΑΠΟΣΤΡΟΦΟΣ (')

Απόστροφος (') είναι το σημάδι που σημειώνουμε στη θέση ενός φωνήεντος που χάθηκε και που βρισκόταν στην αρχή ή στο τέλος μιας λέξης. (Βλέπε έκθλιψη, αφαίρεση, αποκοπή.)

Παραδείγματα

Μ' αγάπησαν όλοι τους.

Μου 'δωσε την ευχή του.

Φέρ' τα όλα εδώ.

Τα 'παν όλα κι ησύχασαν.

Η ΥΠΟΔΙΑΣΤΟΛΗ (,)

Υποδιαστολή (,) είναι το σημάδι που σημειώνουμε στην αναφορική αντωνυμία **ό,τι** για να την ξεχωρίσουμε από τον ειδικό σύνδεσμο **ότι**.

Παραδείγματα

Πήρε μαζί του **ό,τι** ήθελε. (Πήρε **αυτό που** ήθελε.)

Άκουσα **ότι** έφυγε κι αυτός. (Άκουσα **πως** έφυγε.)

Υποδιαστολή (,) σημειώνουμε και στους δεκαδικούς αριθμούς για να ξεχωρίσει τις ακέραιες μονάδες από τις δεκαδικές.

5,3 1,907 132,528

ΠΑΡΑΤΗΡΗΣΗ

Δεν πρέπει να μπερδεύουμε την υποδιαστολή (,) με το ίδιο σημάδι το κόμμα (,) που μπαίνει ανάμεσα στις λέξεις.

ΤΑ ΔΙΑΛΥΤΙΚΑ (· ·)

Διαλυτικά (··) είναι το σημάδι που σημειώνουμε πάνω από το **ϊ, ἱ** και το **ϋ, ὕ**, όταν θέλουμε να τα προφέρουμε χωριστά από το προηγούμενο φωνήεν (α, ε, ο, υ).

Τα διαλυτικά "διαλύουν" δίψηφα φωνήεντα ή συνδυασμούς.

Παραδείγματα

- ◆ **πλαῖνός**, **Θεικό**, **μουῖκός**, **κοροῖδεύω**, **εργατοῦπάλληλος**
- ◆ **αῦπνία**, **ξεῦφαίνω**

ΠΑΡΑΤΗΡΗΣΕΙΣ

- ✓ **Δε σημειώνουμε διαλυτικά, όταν το προηγούμενο φωνήεν τονίζεται.**

Παραδείγματα

γάιδαρος (όχι **γάϊδαρος**) **άυπνος** (όχι **άῦπνος**)
δρούινος (όχι **δρούϊνος**) **Μάιος** (όχι **Μάϊος**)

- ✓ **Δε σημειώνουμε διαλυτικά, όταν δεν έχουμε δίψηφο φωνήεν.**

Παραδείγματα

Μωυσής, **διυλιστήρια**, **πρωί**

- ✓ **Στα κεφαλαία γράμματα σημειώνουμε πάντα τα διαλυτικά.**

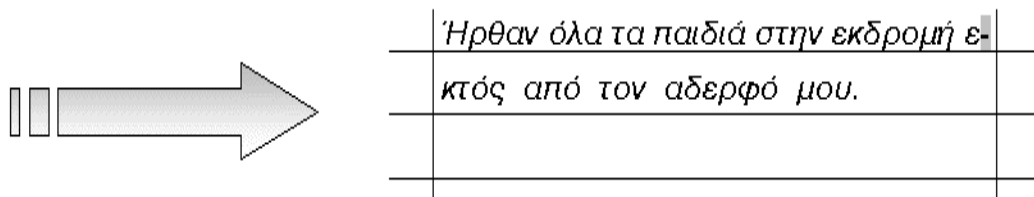
Παραδείγματα

ΒΟΪΔΑΜΑΞΑ **ΧΑΪΔΕΜΕΝΟΣ** **ΘΕΪΚΟΣ** **ΓΑΪΔΑΡΟΣ**
ΞΕΨΦΑΙΝΩ **ΚΑΤΑΠΡΑΨΝΤΙΚΟ**

ΤΟ ΕΝΩΤΙΚΟ (-)

Ενωτικό (-) είναι το σημάδι που σημειώνουμε:

- α) Για να χωρίσουμε** στο τέλος της σειράς **μια λέξη** που δε χωράει ολόκληρη.



- β) Για να ενώσουμε τα προτακτικά** (τα πιο πολλά) **με τις λέξεις** που συνοδεύουν. (* Βλέπε επόμενη σελίδα.)

ΠΑΡΑΤΗΡΗΣΗ

Δεν πρέπει να μπερδεύουμε **το ενωτικό (-)** με **την παύλα (-)** η οποία είναι μεγαλύτερη και σημειώνεται στο διάλογο για να δείξουμε την αλλαγή προσώπου.

Προτακτικά είναι οι παρακάτω 12 λέξεις:



**Αγια-, Αϊ-, γερο-, θεια-, γρια-,
παπα-, κυρα-, μαστρο-, μπαρμπα-**

Δεν τονίζονται και παίρνουν ενωπκό.



καπετάν, (κυρ*), πάτερ

Τονίζονται και δεν παίρνουν ενωπκό.

* Το **κυρ** με την εφαρμογή του μονοτονικού συστήματος δεν τονίζεται γιατί είναι μονοσύλλαβη λέξη.

Με ενωπκό

Παραδείγματα

Αγια - Βαρβάρα

Αϊ - Νικόλας

γερο - Νίκος

γρια - Μέλπω

θεια - Αγόρω

κυρα - Κατίνα

μαστρο - Φώτης

μπαρμπα - Γιάννης

παπα - Ζάχος

Χωρίς ενωπκό

καπετάν Μιχάλης,

κυρ Κώστας,

πάτερ Χαράλαμπος



ΠΑΡΑΤΗΡΗΣΗ

Δεν είναι προτακτικά οι λέξεις: κύριος, κυρία, θείος, θεία, πατήρ.

Άλλες περιπτώσεις που βάζουμε ενωπκό:

 **Ανάμεσα στα ονόματα πόλεων που πς συνδέουμε.**

Η εθνική οδός Αθήνας - Κορίνθου.

 **Ανάμεσα στις ιδιότητες κάποιου προσώπου.**

Εκπαιδευτικός - Συγγραφέας

 **Ανάμεσα στα δύο επώνυμά μας ή τα επώνυμα συνεταιίρων.**

"Εισαγωγές ανταλλακτικών" Γ. Παπαδόπουλος - Η. Παναγόπουλος.

 **Ανάμεσα σε ώρες ή την ημερομηνία.**

Ο ιατρός δέχεται 9 - 10.30 π.μ. καθημερινά.

Οι Έλληνες επαναστάτησαν στις 25 - 3 - 1821.

 **Ανάμεσα σε λέξεις που αλληλοσυμπληρώνονται οι έννοιές τους.**

πόλεις - κράτη

λέξεις - κλειδιά

ΠΑΡΑΤΗΡΗΣΗ

Δε βάζουμε ενωπκό ανάμεσα σε δυο ίδιες λέξεις.

γύρω γύρω (όχι γύρω - γύρω)

σιγά σιγά (όχι σιγά - σιγά)

Όταν μιλούμε, σταματούμε πολλές φορές, άλλοτε λιγότερο κι άλλοτε περισσότερο, γιατί το θέλει το νόημα ή για να πάρουμε αναπνοή.

Άλλες φορές ανεβοκατεβάζουμε τη φωνή μας για να ρωτήσουμε, να δείξουμε την απορία μας, τη χαρά μας ή να εκφράσουμε ό,τι άλλο αισθανόμαστε.

Επειδή στο γραπτό λόγο είναι αδύνατο να παραστήσουμε αυτό που δείχνει η φωνή μας, μεταχειριζόμαστε μερικά σημάδια, που λέγονται **σημεία της στίξης**.

Σημεία της στίξης ονομάζονται τα σημάδια εκείνα πού συναντούμε στο γραπτό λόγο ανάμεσα στις λέξεις και μας δείχνουν πού πρέπει να σταματήσουμε και πόσο κάθε φορά, και πώς να χρωματίσουμε τη φωνή μας.

Τα σημεία της στίξης:

Η ΤΕΛΕΙΑ (.)

Τελεία (.) βάζουμε στο τέλος μιας φράσης που έχει ολοκληρωμένο νόημα.

- ↳ Στην τελεία σταματά λίγο η φωνή μας.
- ↳ Ύστερα από τελεία γράφουμε με κεφαλαίο το αρχικό γράμμα της πρώτης λέξης.

Παράδειγμα

Ο πατέρας αγόρασε καινούριο αυτοκίνητο.

Η ΑΝΩ ΤΕΛΕΙΑ (.)

Η άνω τελεία (.) χρησιμεύει για να χωρίσει μέσα στη φράση δύο μέρη από τα οποία το δεύτερο επεξηγεί το πρώτο ή έρχεται σε αντίθεση μαζί του.

- ↳ Στην άνω τελεία σταματά η φωνή μας (λιγότερο απ' ό,τι στην τελεία και περισσότερο απ' ό,τι στο κόμμα).
- ↳ Ύστερα από άνω τελεία αρχίζουμε με μικρό γράμμα.

Παράδειγμα

Όλα αυτά που βλέπεις είναι δικά μου, αυτά είναι ξένα.

ΤΟ ΚΟΜΜΑ (,)

Το κόμμα (,) το βάζουμε για να δείξουμε πολύ μικρό σταμάτημα της φωνής. (Βλέπε παρακάτω «Πού βάζουμε κόμμα»)

Παραδείγματα

Να αγοράσεις κρέας, ψωμί, τυρί και φρούτα.

Ναι, αποκρίθηκε η μητέρα, ενώ έτρεχε.

ΤΟ ΕΡΩΤΗΜΑΤΙΚΟ (;)

Το ερωτηματικό (;) το σημειώνουμε στο τέλος μιας ερωτηματικής φράσης.

↳ Ύστερα από ερωτηματικό αρχίζουμε με κεφαλαίο γράμμα.

↳ Αν η φράση συνεχίζεται τότε αρχίζουμε με μικρό γράμμα.

Παραδείγματα

Γιατί έφυγες; Ποιος σε μάλωσε;

Πόσα πούλησες; ρώτησε το αφεντικό.

ΤΟ ΘΑΥΜΑΣΤΙΚΟ (!)

Το θαυμαστικό (!) το σημειώνουμε μετά από επιφώνημα και μετά από κάθε φράση που εκφράζει θαυμασμό, χαρά, λύπη, φόβο, έκπληξη, ενθουσιασμό, απορία, ελπίδα, προσταγή κτλ.

↳ Ύστερα από θαυμαστικό αρχίζουμε με κεφαλαίο γράμμα.

↳ Αν η φράση συνεχίζεται τότε αρχίζουμε με μικρό γράμμα.

Παραδείγματα

Τι όμορφο τοπίο! Το βλέπεις και χαίρεσαι!

Μπράβο παιδί μου! του είπε ο δάσκαλος.

Ζήτω! Αχ! Ντροπή! Αιτ!

Η ΔΙΠΛΗ ΤΕΛΕΙΑ (:)

Διπλή τελεία (:) σημειώνουμε:

- ▲ μπροστά από λόγια που αναφέρονται κατά λέξη,
- ▲ μπροστά από παροιμίες και γνωμικά,
- ▲ όταν κάνουμε απαρίθμηση,
- ▲ όταν θέλουμε να επεξηγήσουμε κάτι,
- ▲ όταν δείχνουμε ένα αποτέλεσμα, ένα επακόλουθο.

Παραδείγματα

Οι Έλληνες είπαν: «Ελευθερία ή Θάνατος».

Η παροιμία λέει: «Των φρονίμων τα παιδιά πριν πεινάσουν μαγειρεύουν».

Οι μεγαλύτερες πόλεις της Ελλάδας είναι: η Αθήνα, η Θεσσαλονίκη και ο Πειραιάς.

Έκανε καλά τη δουλειά του. Και το αποτέλεσμα: δεν άκουσε ούτε ένα ευχαριστώ.

Η ΠΑΡΕΝΘΕΣΗ ()

Μέσα στην παρένθεση () κλείνουμε μια λέξη ή μια φράση που εξηγεί ή συμπληρώνει τα λόγια μας ή μια παραπομπή.

Παραδείγματα

Το ποδήλατο (ήταν και ολοκαίνουριο) έσπασε ξαφνικά στα δύο.

Στον ελληνοϊταλικό πόλεμο (1940 – 41) οι Έλληνες αντιστάθηκαν γενναία.

ΤΑ ΑΠΟΣΙΩΠΗΤΙΚΑ (...)

Με τα αποσιωπητικά (...) δείχνουμε ότι η φράση έμεινε ατέλειωτη, γιατί δε θέλουμε να την τελειώσουμε ή γιατί είμαστε συγκινημένοι.

Παραδείγματα

Τον θυμάμαι εκείνο το γέρο ...

Μιλούσε ξαναμιλούσε ... κανείς δεν άκουγε.

Τι θαυμάσιες ημέρες ...

Η ΠΑΥΛΑ (-)

Την παύλα (-) τη σημειώνουμε στο διάλογο, για να δείξουμε ότι αλλάζει το πρόσωπο που μιλάει.

Παραδείγματα

- Θα έρθεις κι εσύ μαζί μας;
- Όχι, δε νομίζω.

Η ΔΙΠΛΗ ΠΑΥΛΑ (- -)

Τη διπλή παύλα (- -) τη μεταχειριζόμαστε όπως και την παρένθεση. Στις δύο παύλες κλείνουμε λέξεις ή φράσεις που εξηγούν ή συμπληρώνουν τα λόγια μας.

Παράδειγμα

Ο δάσκαλός του ■ καλή ώρα όπου κι αν είναι ■ δεν έβαζε μεγάλους βαθμούς.

ΤΑ ΕΙΣΑΓΩΓΙΚΑ (« »)

Σε εισαγωγικά (« ») κλείνουμε:

- ▲ τα λόγια ενός άλλου προσώπου που αναφέρονται κατά λέξη (όπως ακριβώς τα είπε),
- ▲ τίτλους βιβλίων, εφημερίδων, ονόματα, πλοίων, επιχειρήσεων .. κλπ.,
- ▲ λέξεις που δεν ανήκουν στη συνηθισμένη γλώσσα,
- ▲ γνωμικά.

Παραδείγματα

Ο παππούς αποκρίθηκε: «Εγώ δε θα φύγω.»

«Θα πούμε το ψωμί ψωμάκι», είπε ο πατέρας.

Το αγαπημένο βιβλίο μου είναι το «Εμείς κι ο Κόσμος».

«Τα Λόγια της Πλώρης»

Στα Επτάνησα η μπουκιά λέγεται «μπουκουινιά».

«Όταν λείπει το ψωμί, η μέρα γίνεται διπλή».

Το κόμμα το βάζουμε στις παρακάτω περιπτώσεις:

☞ Όταν έχουμε λέξεις ασύνδετες που ανήκουν στο ίδιο μέρος του λόγου, όπως:

	Παραδείγματα
ουσιαστικά	Αγοράσαμε <u>κρέας</u> , <u>φρούτα</u> , <u>λαχανικά</u> και <u>ψωμί</u> .
επίθετα	Ο πατέρας του είναι <u>ψηλός</u> , <u>αδύνατος</u> και <u>κομπός</u> .
ρήματα	Η δύστυχη γυναίκα <u>ουρλιάζει</u> , <u>κλαίει</u> , <u>χιτυπιέται</u> και <u>κυλιέται</u> στο χώμα.
επιρρήματα	Κοιτούσε με μάτια <u>αστροποβόλα</u> , <u>αικίνητα</u> και <u>διαπεραστικά</u> .

☞ Όταν έχουμε κλητική προσφώνηση ή παρενθετική προσφώνηση.

Παραδείγματα

Σου είπα, αγαπητέ μου, ότι δε θα φύγω.

Μέριασε, βράχε, να διαβώ.

Κύριε προϊστάμενε, ελάτε.

☞ Όταν έχουμε παράθεση ή επεξήγηση.

☞ Παράθεση «π είναι;»

Παραδείγματα

Το Περτούλι, ένα μικρό χωριό, βρίσκεται στο Ν. Τρικάλων. (που είναι ένα μικρό χωριό)

Ο Διονύσιος Σολωμός, ο εθνικός μας ποιητής, έγραψε τον εθνικό ύμνο. (που είναι ο εθνικός μας ποιητής)

☞ Επεξήγηση «δηλαδή ποιος;»

Παραδείγματα

Το γέρικο σκυλί του Οδυσσέα, ο Άργος, ξεψύχησε μόλις ξανάδε το αφεντικό του. (δηλαδή ο Άργος)

Ο Θεός του πολέμου, ο Άρης, τους βοήθησε. (δηλαδή ο Άρης)

☞ Όταν η πρόταση αρχίζει με ένα μόριο ή επίρρημα (βεβαιωτικό ή αρνητικό).

Παραδείγματα

Ναι, θα φύγω.

Όχι, δε σε πιστεύω.

Καλά, θα σε ξαναδώ.

Έτσι, ξεπεράστηκαν όλα τα προβλήματα.

☞ Για να χωρίσουμε τα λόγια αυτού που γράφει από τα λόγια αυτού που ομιλεί.

Παραδείγματα

Δεν επιτρέπεται, είπε ο μηχανικός, να χτίσετε τρίτο όροφο.

☞ Όταν δύο κύριες προτάσεις συνδέονται ανθετικά.

Παραδείγματα

Ήταν λίγοι, αλλά πολέμησαν ηρωικά.

(αντιτίθενται προτάσεις)

Θα πάω, μα δεν ξέρω πότε.

(αντιτίθενται προτάσεις)

Διαβάζεις καλά, μόνο προσπάθησε περισσότερο.

(αντιτίθενται προτάσεις)



ΠΑΡΑΤΗΡΗΣΗ

Δε βάζουμε κόμμα όταν ανπίθενται όροι.

Είναι μικρός αλλά θαρραλέος.

(αντιτίθενται όροι, δεν υπάρχει ρήμα)

Ήταν μικρός μα πανέξυπνος.

(αντιτίθενται όροι, δεν υπάρχει ρήμα)

☞ Για να χωρίσουμε τις δευτερεύουσες από τις κύριες προτάσεις.

✓ Τις αιτιολογικές προτάσεις.

(Αρχίζουν με τους αιτιολογικούς συνδέσμους **γιατί, επειδή, αφού.**)

Παραδείγματα

Ο πατέρας έκλαιγε, **γιατί έχασε το σκύλο του.**

Κουράστηκες, **επειδή κουβάλησες τη βαλίτσα;**

Βάλε τα γυαλιά σου, **αφού δε βλέπεις.**

✓ Τις τελικές προτάσεις.

(Όταν αρχίζουν με τον τελικό σύνδεσμο **για να.**)

Παράδειγμα

Καθάρισε τα τζάμια, **για να βλέπει καλύτερα.**

(Δε βάζουμε κόμμα με το **να.**)

Παράδειγμα

Ήρθα **να** σου μιλήσω.

✓ **Τις εναντιωματικές ή παραχωρητικές προτάσεις.**

(Αρχίζουν με το **αν και**.)

Παράδειγμα *Του είπα να έρθει, **αν και δεν τον χωνεύω**.*

✓ **Τις υποθετικές προτάσεις.**

(Αρχίζουν με τους υποθετικούς συνδέσμους **αν, εάν, άμα**.)

Παραδείγματα ***Αν δε φύγετε**, θα φωνάξω την αστυνομία.
Έλα να φάμε, **άμα πεινάσεις**.*

✓ **Τις χρονικές προτάσεις.**

(Αρχίζουν με τους χρονικούς συνδέσμους **όταν, αφού, καθώς, πριν, όποτε....**)

Παραδείγματα *Ήμαστε όλοι εκεί, **όταν μάθαμε τα μαντάτα**.
Εγώ το έμαθα, **αφού είχες φύγει**.
Έλα να δούμε τηλεόραση, **όποτε θέλεις**.*

✓ **Τις αναφορικές προτάσεις.**

(Αρχίζουν με τις αναφορικές αντωνυμίες: **που, όποιος, όσος, ό,π, ο οποίος,**

ή με αναφορικά επιρρήματα: **οπωσδήποτε, οπουδήποτε, οποτεδήποτε, σαν, ωςάν, καθώς, όσο, πως, όπως, που, όπου**.)

Παραδείγματα

*Ήρθε και η μητέρα από το ταξίδι, **η οποία ήταν θεονήστικη**.*

***Οπουδήποτε πας**, εμείς θα σε θυμόμαστε.*

***Όσο ξημέρωνε**, τόσο σε σκεφτόμουν.*

✓ **Τις συμπερασματικές προτάσεις.**

(Αρχίζουν με τους συμπερασματικούς συνδέσμους **ώστε, ώστε να, λοιπόν, επομένως...**)

Παραδείγματα *Εγώ φεύγω, **λοιπόν θα έρθεις**;
Ο καιρός είναι καλός, **επομένως θα πάμε εκδρομή**.
Οδηγούσε τόσο καλά, **που κοιμήθηκα ήσυχη**.*

Δε χωρίζουμε με κόμμα.

Τις ειδικές προτάσεις.

(Αρχίζουν με τους ειδικούς συνδέσμους **πως, που, όπ**)

Παραδείγματα *Λυπήθηκα που έφυγες.
Νομίζω πως έχεις άδικο.
Φαίνεται ότι θα έχουμε αποτυχία.*

ΠΑΡΑΤΗΡΗΣΗ

Βάζουμε κόμμα, όταν χρησιμοποιούνται ως **επεξήγηση**.

Παράδειγμα
Ακούσαμε τα νέα, ότι εκλέχτηκε ο νέος πρωθυπουργός.

Τις διστακτικές (ενδοιασπικές) προτάσεις.

Αρχίζουν με τους διστακτικούς συνδέσμους **μη(ν), μήπως**.

Παραδείγματα *Φοβάμαι μη μας ξεγελάσει.
Ανησυχούσα μήπως μας ξέχασες.*

ΠΑΡΑΤΗΡΗΣΗ

Βάζουμε κόμμα, όταν χρησιμοποιούνται ως **επεξήγηση**.

Παράδειγμα
Ένα μόνο σκεφτόταν, μην αποτύχει στις εξετάσεις.

Τις πλάγιες ερωτηματικές προτάσεις.

Παραδείγματα *Του είπα τι θέλει.
Μας ρώτησαν γιατί φύγαμε.
Απορώ ποιοι ήταν οι φίλοι του.*

ΠΑΡΑΤΗΡΗΣΗ

Βάζουμε κόμμα όταν χρησιμοποιούνται ως **επεξήγηση**.

Παράδειγμα
Στην ερώτησή μου, πού ήσουν χτες, απάντησε διστακτικά.

Τα εισαγωγικά, η τελεία, η διπλή τελεία και το κόμμα

Με τα εισαγωγικά κλείνουμε τα λόγια άλλου προσώπου, όπως ακριβώς τα είπε.

- ✓ Πριν από τα εισαγωγικά σημειώνουμε διπλή τελεία και αφού κλείσουν τα εισαγωγικά βάζουμε τελεία.

Παράδειγμα Ο παππούς είπε: «Θα πείτε το ψωμί ψωμάκι».

- ✓ Η τελεία μπαίνει μέσα στα εισαγωγικά μόνο όταν ανήκει σ' αυτόν που μιλάει μέσα.

Παράδειγμα «Δε θα αντέξει», είπε ο γιατρός, «για πολύ ακόμη.»

- ✓ Το κόμμα το σημειώνουμε πάντα έξω από τα εισαγωγικά.

Παράδειγμα «Θα πείτε το ψωμί ψωμάκι», είπε ο παππούς.

- ✓ Μέσα στα εισαγωγικά μπορούν να κλειστούν, μέσα σε κόμματα, μικρές παρενθετικές φράσεις.

Παραδείγματα «Πάρε, αν θέλεις, το πιάτο», είπε η μητέρα.
 Η μητέρα είπε: «Πάρε, αν θέλεις, το πιάτο».

4^ο ΚΕΦΑΛΑΙΟ

1

ΣΥΝΤΟΜΟΓΡΑΦΙΕΣ

Μερικές συχνές λέξεις, αντί να τις γράφουμε ολόκληρες, τις γράφουμε κομμένες για συντομία (παραλείπουμε σκόπιμα κάποια γράμματα ή συλλαβές).

Έτσι, τις γράφουμε με το αρχικό ή τα αρχικά γράμματά τους.

Οι γραφές αυτές λέγονται συντομογραφίες και οι πιο συνηθισμένες είναι:

άγ.	άγιος	μ.μ.	μετά το μεσημέρι
αρ.	αριθμός	μίλ.	μίλια
αι.	αιώνας	μ.Χ.	μετά Χριστόν
βλ.	βλέπε	Μ. Ασία	Μικρά Ασία
γραμμ.	γραμμάρια	π.μ.	πριν από το μεσημέρι
Δδα	δεσποινίδα	π.Χ.	προ Χριστού
δηλ.	δηλαδή	π.χ.	παραδείγματος χάρη
δρχ.	δραχμές	Π.Δ.	Παλαιά Διαθήκη
εκ.	εκατοστό	πρβ.	παράβαλε
εμβ.	εμβαδόν	σελ., σ.	σελίδα
κ.	κλά	σημ.	σημείωση
κ. ά.	και άλλα	στ.	στίχος
κ. κ.	κύριοι ή κυρίες (όχι κύριοι κύριοι)	στρ.	στρέμματα
κ.ο.κ.	και ούτω καθεξής	Σια	Συντροφιά
κτλ.	και τα λοιπά	τ. μ.	τετραγωνικά μέτρα
κ. τ. ο.	και τα όμοια	τ. δεκ.	τετραγωνικά δεκατόμετρα
Κος, Κα	κύριος, κυρία	τ. εκ.	τετραγωνικά εκατοστόμετρα
κ. μ.	κυβικά μέτρα	τ. χιλ.	τετραγωνικά χιλιοστόμετρα
κ. δεκ.	κυβικά δεκατόμετρα	τηλ.	τηλέφωνο
κ. εκ.	κυβικά εκατοστόμετρα	τόν.	τόνοι
κ. χιλ.	κυβικά χιλιοστόμετρα	τόμ, τ.	τόμος
κυβ.	κυβικά	τετρ.	τετράγωνο
Κ.Δ.	Καινή Διαθήκη	χγρ.	χιλιόγραμμα
λ.χ.	λόγου χάρη	χιλ.	χιλιάδες
μ.	μέτρα	χλμ.	χιλιόμετρα
		Υ. Γ.	Υστερόγραφο

 **Για τους ανέμους:**

A ανατολικός

B βόρειος

Δ δυτικός

N νότιος

ΒΑ βορειοανατολικός

ΒΔ βορειοδυτικός

ΝΑ νοτιοανατολικός

ΝΔ νοτιοδυτικός

 **Για τα 4 σημεία του ορίζοντα:**

A Ανατολή

B Βορράς

Δ Δύση

N Νότος

 **Για τους μήνες:**

Ιαν. Ιανουάριος

Φεβρ. Φεβρουάριος

Μάρτ. Μάρτιος

Απρ. Απρίλιος

Μάι. Μάιος

Ιούν. Ιούνιος

Ιούλ. Ιούλιος

Αύγ. Αύγουστος

Σεπτ. Σεπτέμβριος

Οκτ. Οκτώβριος

Νοέ. Νοέμβριος

Δεκ. Δεκέμβριος

Α.Β.Σ.Θ.	Ανώτατη Βιομηχανική Σχολή Θεσσαλονίκης
Α.Β.Σ.Π.	Ανώτατη Βιομηχανική Σχολή Πειραιά
Α.Δ.Ε.Δ.Υ.	Ανώτατη Διοίκηση Ενώσεων Δημόσιων Υπαλλήλων
Α.Ε.	Ανώνυμη Εταιρεία, Ασφαλιστική Εταιρεία
Α.Ε.Ι.	Ανώτατο Εκπαιδευτικό Ίδρυμα
Α.Σ.Ο.Ε.Ε.	Ανώτατη Σχολή Οικονομικών και Εμπορικών Επιστημών
Α.Τ.Ε.	Αγροτική Τράπεζα Ελλάδος
Γ.Ε.Α.	Γενικό Επιτελείο Αεροπορίας
Γ.Ε.Ν.	Γενικό Επιτελείο Ναυτικού
Γ.Ε.Σ.	Γενικό Επιτελείο Στρατού
Γ.Σ.Σ.Ε.	Γενική Συνομοσπονδία Εργατών Ελλάδας
Δ.Ε.Η.	Δημόσια Επιχείρηση Ηλεκτρισμού
Δ.Ε.Θ.	Διεθνής Έκθεση Θεσσαλονίκης
Δ.Ε.Σ.	Διεθνής Ερυθρός Σταυρός
Δ.Ο.Ε.	Διεθνής Οικονομικός Έλεγχος, Διδασκαλική Ομοσπονδία Ελλάδας, Διεθνής Οργάνωση Εργασίας, Διεθνής Ολυμπιακή Επιτροπή
Δ.Υ.	Δημόσια Υπηρεσία, Δημόσιος Υπάλληλος
Δ.Χ.	Δημόσιας Χρήσης
Ε.Ε.	Ετερόρρυθμη Εταιρεία
ΕΛ. ΔΥ.Κ.	Ελληνική Δύναμη Κύπρου
ΕΛ. ΚΕ. ΠΑ	Ελληνικό Κέντρο Παραγωγικότητας
Ε.Λ.Μ.Ε.	Ένωση Λειτουργών Μέσης Εκπαίδευσης
Ε.Λ.Π.Α.	Ελληνική Λέσχη Περιηγήσεως και Αυτοκινήτου
ΕΛ.ΤΑ.	Ελληνικά Ταχυδρομεία
Ε.Μ.Π.	Εθνικό Μετσόβιο Πολυτεχνείο
Ε.Μ.Υ.	Εθνική Μετεωρολογική Υπηρεσία
Ε.Ο.Α.	Επιτροπή Ολυμπιακών Αγώνων
Ε.Ο.Κ.	Ευρωπαϊκή Οικονομική Κοινότητα, Εθνικός Οργανισμός Καπνού, Ελληνική Ομοσπονδία Καλαθοσφαίρισης
Ε.Ο.Κ.Α.	Εθνική Οργάνωση Κύπριων Αγωνιστών
Ε.Ο.Σ.	Ελληνικός Ορειβατικός Σύλλογος
Ε.Ο.Τ.	Ελληνικός Οργανισμός Τουρισμού
Ε.Π.Ε.	Εταιρεία Περιορισμένης Ευθύνης
Ε.Π.Ο.	Ελληνική Ποδοσφαιρική Ομοσπονδία
Ε.Ρ.Τ.	Ελληνική Ραδιοφωνία Τηλεόραση
Ε.Σ.	Ελληνικός Στρατός, Ερυθρός Σταυρός, Ελεγκτικό Συνέδριο, Εμπορικός Σύλλογος
Ε.Σ.Α.	Εμπορικός Σύλλογος Αθήνας
Ε.Τ.Β.Α.	Ελληνική Τράπεζα Βιομηχανικής Ανάπτυξης
Ε.Τ.Ε.	Εθνική Τράπεζα Ελλάδας
Η.Π.Α.	Ηνωμένες Πολιτείες Αμερικής
Ι.Γ.Μ.Ε.	Ινστιτούτο Γεωλογικών και Μεταλλευτικών Ερευνών
Ι.Κ.Α.	Ίδρυμα Κοινωνικών Ασφαλίσεων

Ι.Κ.Υ.	Ίδρυμα Κρατικών Υποτροφιών
ΙΝ.ΚΑ.	Ινστιτούτο Καταναλωτών
Ι.Ξ.Γ.Φ.	Ινστιτούτο Ξένων Γλωσσών και Φιλολογιών
Ι.Χ.	Ιδιωτικής χρήσης
Κ.Ε.Μ.Ε.	Κέντρο Εκπαιδευτικών Μελετών και Επιμόρφωσης
Κ.Ο.Κ.	Κώδικας Οδικής Κυκλοφορίας
Κ.Τ.Ε.Λ.	Κοινό Ταμείο Εισπράξεων Λεωφορειών
Κ.Υ.Π.	Κεντρική Υπηρεσία Πληροφοριών
Λ.Ο.Κ.	Λόχος Ορεινών Καταδρομών
Μ.Τ.Σ.	Μετοχικό Ταμείο Στρατού
Ν.Α.Τ.Ο.	Οργανισμός Βορειοατλαντικού Συμφώνου (North Atlantic Treaty Organization)
Ν.Δ.	Νομοθετικό Διάταγμα
Ο.Α.	Ολυμπιακή Αεροπορία
Ο.Α.Ε.Δ.	Οργανισμός Απασχόλησης Εργατικού Δυναμικού
Ο.Γ.Α.	Οργανισμός Γεωργικών Ασφαλίσεων
Ο.Ε.Δ.Β.	Οργανισμός Έκδοσης Διδακτικών Βιβλίων
Ο.Η.Ε.	Οργανισμός Ηνωμένων Εθνών
Ο.Λ.Θ.	Οργανισμός Λιμένα Θεσσαλονίκης
Ο.Λ.Μ.Ε.	Ομοσπονδία Λειτουργιών Μέσης Εκπαίδευσης
Ο.Λ.Π.	Οργανισμός Λιμένα Πειραιά
Ο.Ο.Σ.Α.	Οργανισμός Οικονομικής Συνεργασίας και Ανάπτυξης
Ο.Π.Α.Π.	Οργανισμός Προγνωστικών Αγώνων Ποδοσφαίρου
Ο.Σ.Ε.	Οργανισμός Σιδηροδρόμων Ελλάδας
Ο.Σ.Κ.	Οργανισμός Σχολικών Κτιρίων
Ο.Τ.Ε.	Οργανισμός Τηλεπικοινωνιών Ελλάδας
ΠΑ.ΣΕ.ΓΕ.Σ.	Πανελλήνια Συνομοσπονδία Ενώσεων Γεωργικών Συνεταιρισμών
Π.Ι.Κ.Π.Α.	Πατριωτικό Ίδρυμα Κοινωνικής Πρόνοιας και Αντίληψης
ΠΡΟ-ΠΟ	Προγνωστικά Ποδοσφαίρου
Σ.Ε.Β.	Σύνδεσμος Ελληνικών Βιομηχανιών
Σ.Ε.Γ.Α.Σ.	Σύνδεσμος Ελληνικών Γυμναστικών και Αθλητικών Σωματείων
Σ.Ε.Λ.Ε.Τ.Ε.	Σχολή Εκπαιδευτικών Λειτουργιών Επαγγελματικής και Τεχνικής Εκπαίδευσης
Τ.Α.Κ.Ε.	Ταμείο Ασφάλισης Κλήρου Ελλάδας
Τ.Ε.Β.Ε.	Ταμείο (ασφάλισης) Επαγγελματιών και Βιοτεχνών Ελλάδας
Τ.Ε.Ε.	Τεχνικό Επιμελητήριο Ελλάδας
Τ.Σ.Α.	Ταμείο Σύνταξης Αυτοκινητιστών
Φ.Ε.Κ.	Φύλλο Εφημερίδας Κυβέρνησης, Φόρος Εκτάκτων Κερδών
Φ.Κ.Ε.	Φόρος Κύκλου Εργασιών
Χ.Α.Ν.	Χριστιανική Αδελφότητα Νέων
Χ.Ε.Ν.	Χριστιανική Ένωση Νεανίδων

..... κ. ά.

5^ο ΚΕΦΑΛΑΙΟ

1

ΤΑ ΠΑΘΗ ΤΩΝ ΦΘΟΓΓΩΝ

Μερικές λέξεις δε λέγονται και δε γράφονται πάντοτε με τον ίδιο τύπο, αλλά παρουσιάζουν αλλαγές.

Έτσι, **ένας ή περισσότεροι φθόγγοι** μιας λέξης **αλλάζουν ή χάνονται**, δηλαδή παρουσιάζουν διάφορα **πάθη**.

Πάθη των φθόγγων είναι οι μεταβολές που παθαίνουν (αλλάζουν ή χάνονται) οι φθόγγοι σε μερικές λέξεις.

Λέμε ή γράφουμε:

ή

Η παραγωγή του **σιταριού**.

Πού είναι τα **δύο** παιδιά;

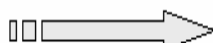
Στην **κορυφή** του βουνού.

Μέσα στο σπίτι.

Να **κόψετε** τα δέντρα.

Το **άλογο** έφυγε.

Μέσα από τη βάρκα.



Η παραγωγή του **σταριού**.

Πού 'ναι τα **δυο** παιδιά;

Στην **κορφή** του βουνού.

Μες στο σπίτι.

Να **κόψτε** τα δέντρα.

Τ' **άλογο** έφυγε.

Μέσ' απ' τη βάρκα.



ΠΑΡΑΤΗΡΗΣΗ

- ✓ Τα πάθη των φθόγγων συμβαίνουν όταν παρουσιάζονται κοντά κοντά δυο φωνήεντα που ανήκουν σε γειτονικές συλλαβές μέσα στην ίδια λέξη ή πιο συχνά ανάμεσα σε δυο λέξεις.

Η συνάντηση αυτή των φωνηέντων λέγεται **χασμωδία**.

Τα πάθη των φθόγγων συμβαίνουν για να αποφεύγεται η χασμωδία.







Τα πάθη των φθόγγων διακρίνονται σε **πάθη των φωνηέντων** και σε **πάθη των συμφώνων**.

Τα πιο συνηθισμένα πάθη των φωνηέντων είναι η **συνίζηση**, η **συναίρεση**, η **έκθλιψη**, η **αφαίρεση**, η **συγκοπή** και η **αποκοπή**.

ΣΥΝΙΖΗΣΗ

Σε πολλές λέξεις, όταν ακολουθεί φωνήεν ύστερα από το φθόγγο **ι** (η, υ, ει, οι) ή το φθόγγο **ε** (αι), τα δυο φωνήεντα μπορούν να προφέρονται μαζί σε μια συλλαβή.

Τότε λέμε πως στις λέξεις αυτές έγινε συνίζηση.

βο – ή – θει – α	(4 συλλαβές)		βο – ή – θεια	(3 συλλαβές)
δύ – ο	(2 συλλαβές)		δυο	(1 συλλαβή)
εν – νέ – α	(3 συλλαβές)		εν – νιά	(2 συλλαβές)
γε – νε – ά	(3 συλλαβές)		γε – νιά	(2 συλλαβές)
πα – λαι – ά	(3 συλλαβές)		πα – λιά	(2 συλλαβές)
νέ – ος	(2 συλλαβές)		νιος	(1 συλλαβή)

ΠΑΡΑΤΗΡΗΣΕΙΣ

- ✓ Ο φθόγγος **ε** (ε ή αι), όταν παθαίνει συνίζηση με το ακόλουθο φωνήεν, **προφέρεται και γράφεται ι** (γιώτα).
- ✓ Η συνίζηση παρουσιάζεται συχνά στη λογοτεχνία, ιδιαίτερα στην ποίηση και στον προφορικό λόγο.
- ✓ Πολλές λέξεις λέγονται μόνο με συνίζηση: *αδειάζω, ήλιος, κάποιος, όποιος, τέτοιος ... κ. ά.*



ΣΥΝΑΙΡΕΣΗ

Συναίρεση λέγεται το γραμμαπικό φαινόμενο κατά το οποίο μερικές φορές ενώνονται μέσα στην ίδια λέξη δύο γειτονικά φωνήεντα σε ένα φωνήεν.

Νικόλαος	⇒	Νικόλας	(τα δύο γειτονικά φωνήεντα α και ο ενώθηκαν σε ένα φωνήεν, στο α)
Θεόδωρος	⇒	Θόδωρος	(τα δύο γειτονικά φωνήεντα ε και ο ενώθηκαν σε ένα φωνήεν, στο ο)
δεκαέξι	⇒	δεκάξι	(τα δύο γειτονικά φωνήεντα α και ε ενώθηκαν σε ένα φωνήεν, στο α)
παραέφαγες	⇒	παράφαγες	(τα δύο γειτονικά φωνήεντα α και ε ενώθηκαν σε ένα φωνήεν, στο α)
νικάω	⇒	νικόω	(τα δύο γειτονικά φωνήεντα α και ω ενώθηκαν σε ένα φωνήεν, στο ω)
παραήπιες	⇒	παράπιες	(τα δύο γειτονικά φωνήεντα α και η ενώθηκαν σε ένα φωνήεν, στο α)
ακούετε	⇒	ακούτε	(τα δύο γειτονικά φωνήεντα ου και ε ενώθηκαν σε ένα φωνήεν, στο ου)
ακούουν	⇒	ακούν	(τα δύο όμοια γειτονικά φωνήεντα συναιρούνται σε ένα όμοιο φωνήεν.)
λέ(γ)ετε	⇒	λέτε	(τα δύο όμοια γειτονικά φωνήεντα συναιρούνται σε ένα όμοιο φωνήεν.)



ΠΑΡΑΤΗΡΗΣΕΙΣ

- ✓ Η συνίζηση παρουσιάζεται συχνά στη λογοτεχνία, ιδιαίτερα στην ποίηση και στον προφορικό λόγο.
- ✓ Όταν τα γειτονικά φωνήεντα είναι όμοια, συναιρούνται σε ένα όμοιο. Όταν τα γειτονικά φωνήεντα είναι διαφορετικά, απομένει το πιο δυνατό. Πιο δυνατό είναι το **α** και ακολουθούν με τη σειρά οι φθόγγοι **ο, ου, ε, ι**.














ΕΚΘΛΙΨΗ

Έκθλιψη λέγεται το γραμματικό φαινόμενο κατά το οποίο συχνά χάνεται το τελικό φωνήεν μιας λέξης, όταν η επόμενη λέξη αρχίζει από φωνήεν.

✓ Έκθλιψη μπροστά σε όμοια φωνήεντα παθαίνουν συνήθως:









- ▲ τα άρθρα: *το, τα, του*
- ▲ τα μόρια: *θα, να*
- ▲ οι αντωνυμίες: *με, σε, το, τα*
- ▲ οι προθέσεις: *από, με, σε, για*

Στη θέση του φωνήεντος που χάνεται σημειώνουμε **απόστροφο (´)**.

τα άρθρα (το, τα, του)	<i>το</i> όριο		<i>τ´</i> όριο
	<i>τα</i> αδέρφια		<i>τ´</i> αδέρφια
	<i>του</i> ουρανού		<i>τ´</i> ουρανού
τα μόρια (θα, να)	<i>θα</i> αγοράσω		<i>θ´</i> αγοράσω
	<i>να</i> ανεβείτε		<i>ν´</i> ανεβείτε
οι αντωνυμίες (με, σε, το, τα)	<i>με</i> έδωσε		<i>μ´</i> έδωσε
	<i>σε</i> έφερε		<i>σ´</i> έφερε
	<i>τα</i> άφησα		<i>τ´</i> άφησα
	<i>το</i> όπλισα		<i>τ´</i> όπλισα
οι προθέσεις (από, με, σε, για)	<i>από</i> όλα		<i>απ´</i> όλα
	<i>με</i> εκείνον		<i>μ´</i> εκείνον
	<i>σε</i> εσένα		<i>σ´</i> εσένα
	<i>για</i> άλλον		<i>γι´</i> άλλον

ΠΑΡΑΤΗΡΗΣΕΙΣ

- ✓ Ορισμένες από τις παραπάνω περιπτώσεις κάποτε παθαίνουν έκθλιψη μπροστά σε διαφορετικό φωνήεν.

<i>του</i> αντρειωμένου		<i>τ'</i> αντρειωμένου
<i>με</i> άρπαξε		<i>μ'</i> άρπαξε
<i>σε</i> άκουσα		<i>σ'</i> άκουσα
<i>τα</i> άνοιξα		<i>τ'</i> άνοιξα
<i>το</i> αγόρασα		<i>τ'</i> αγόρασα
<i>από</i> αυτή		<i>απ'</i> αυτή
<i>με</i> άλλους		<i>μ'</i> άλλους
<i>σε</i> αυτόν		<i>σ'</i> αυτόν

- ✓ Ο σύνδεσμος **και** μπορεί να γραφεί **κι**, χωρίς να βάλουμε απόστροφο (') **μπροστά από φωνήεν** (καλό είναι να αποφεύγεται στο γραπτό κυρίως λόγο).

<i>και</i> άλλος		<i>κι</i> άλλος
<i>και</i> όμως		<i>κι</i> όμως

- ✓ Όταν μια λέξη παρουσιάζεται ως μονοσύλλαβη ύστερα από έκθλιψη, **διατηρεί τον τόνο της**.

<i>λίγο</i> από όλα		<i>λίγ'</i> απ' όλα
<i>πάντα</i> ανοιχτά		<i>πάντ'</i> ανοιχτά

- ✓ Η **έκθλιψη** γίνεται **για να αποφύγουμε τη χασμωδία** από την προφορά δύο συνεχόμενων φωνηέντων.
- ✓ Η έκθλιψη χρησιμοποιείται κάποτε στον επιστημονικό λόγο. Συνηθέστερα στον προφορικό και ποιητικό λόγο.

ΑΦΑΙΡΕΣΗ

Αφαίρεση λέγεται το γραμματικό φαινόμενο κατά το οποίο κάποτε χάνεται το αρχικό φωνήεν ή δίψηφο μιας λέξης, όταν η προηγούμενη τελειώνει σε φωνήεν.

✓ Αφαίρεση συνήθως παθαίνουν οι τύποι του ρήματος με τονισμένο το αρχικό φωνήεν (ε), (ι) ή δίψηφο, όταν η προηγούμενη λέξη είναι:

- ▲ προσωπική αντωνυμία
- ▲ το αναφορικό «που» και το ερωτηματικό «πού»
- ▲ τα μόρια θα, να

Στη θέση του φωνήεντος που χάνεται σημειώνουμε απόστροφο (')

Οι προσωπικές αντωνυμίες

μου <i>έδωσε</i>	⇒	μου <i>΄δωσε</i>
εσύ <i>είσαι</i>	⇒	εσύ <i>΄σαι</i>
σου <i>έφερα</i>	⇒	σου <i>΄φερα</i>
του <i>έπεσε</i>	⇒	του <i>΄πεσε</i>

Το αναφορικό «που» Το ερωτηματικό «πού»

<i>που είναι</i>	⇒	<i>που ΄ναι</i>
<i>πού είμαι;</i>	⇒	<i>πού ΄μαι;</i>

Τα μόρια θα, να

<i>θα έρθω</i>	⇒	<i>θα ΄ρθω</i>
<i>να είμαστε</i>	⇒	<i>να ΄μαστε</i>

ΠΑΡΑΤΗΡΗΣΕΙΣ

- ✓ Η αφαίρεση γίνεται **για να αποφύγουμε τη χασμωδία** από την προφορά δύο συνεχόμενων φωνηέντων.
- ✓ Η συνίζηση παρουσιάζεται συχνά στη λογοτεχνία, ιδιαίτερα στην ποίηση και στον προφορικό λόγο.

ΑΠΟΚΟΠΗ

Αποκοπή λέγεται το γραμματικό φαινόμενο κατά το οποίο χάνεται το τελικό φωνήεν μιας λέξης, όταν η επόμενη λέξη αρχίζει από σύμφωνο.

- ✓ Στη θέση του φωνήεντος που χάνεται σημειώνουμε απόστροφο (').

φέρε το	⇒	φέρ' το	από το	⇒	απ' το
πάρε τα	⇒	πάρ' τα	στείλε τα	⇒	στείλ' τα
δώσε μου	⇒	δώσ' μου			

ΠΑΡΑΤΗΡΗΣΕΙΣ

- ✓ Όταν μια λέξη παρουσιάζεται ως μονοσύλλαβη ύστερα από αποκοπή διατηρεί τον τόνο της.
- ✓ Η συνίζηση παρουσιάζεται συχνά στη λογοτεχνία, ιδιαίτερα στην ποίηση και στον προφορικό λόγο.

ΣΥΓΚΟΠΗ

Συγκοπή λέγεται το γραμματικό φαινόμενο κατά το οποίο χάνεται ένα φωνήεν που βρίσκεται μέσα στην ίδια λέξη ανάμεσα σε δύο σύμφωνα.

κορυφή	⇒	κορφή	(χάνεται το φωνήεν υ)
σιτάρι	⇒	στάρι	(χάνεται το φωνήεν ι)
πάρτε	⇒	πάρτε	(χάνεται το φωνήεν ε)
πέρυσι	⇒	πέρσι	(χάνεται το φωνήεν υ)

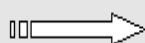
ΠΑΡΑΤΗΡΗΣΗ

- ✓ Η συνίζηση παρουσιάζεται συχνά στη λογοτεχνία, ιδιαίτερα στην ποίηση και στον προφορικό λόγο.

Το επίρρημα “μέσα”

☞ Το επίρρημα **μέσα** παθαίνει **έκθλιψη** και γίνεται **μέσ'**, όταν η επόμενη λέξη αρχίζει από φωνήεν.

Μέσα από τη βάρκα.



Μέσ' απ' τη βάρκα.

☞ Το επίρρημα **μέσα** παθαίνει **αποκοπή** και γίνεται **μες**, όταν η επόμενη λέξη αρχίζει από σύμφωνο.

Μέσα στο πηγάδι.



Μες στο πηγάδι.

* Όταν το επίρρημα **μέσα** παθαίνει **αποκοπή**, γίνεται **μες** με σίγμα (ς) τελικό και χάνει τον τόνο του.

Το τελικό ν

(Πότε διατηρείται και πότε χάνεται το τελικό ν)

 **Μερικές λέξεις άλλοτε διατηρούν και άλλοτε χάνουν το τελικό ν.**

Οι λέξεις αυτές είναι οι παρακάτω:

- α)** τα άρθρα **τον, την,**
- β)** το αόριστο άρθρο **έναν** (το θηλυκό **μια** γράφεται πάντα χωρίς ν),
- γ)** το αριθμητικό **έναν** (το θηλυκό **μία, μια** γράφεται πάντα χωρίς ν) και τα παράγωγα **κανέναν, καθέναν,**
- δ)** η προσωπική αντωνυμία **αυτήν, την** (το αρσενικό γένος **αυτόν, τον** γράφεται πάντα με ν),
- ε)** τα άκλιτα **δεν, μην.**

 **Διατηρούν το τελικό « ν ».**

1. Όταν η λέξη που ακολουθεί αρχίζει από φωνήεν (α, ε, η, ι, ο, υ, ω).

<i>τον άνθρωπο</i>	<i>έναν αθλητή</i>	<i>την ήθελα</i>	<i>δεν έπλυνα</i>
<i>την ιστορία</i>	<i>είδα έναν άνθρωπο</i>	<i>αυτήν είδα</i>	<i>μην ακούς</i>

2. Όταν η λέξη που ακολουθεί αρχίζει από σύμφωνο σπγμιαίο (κ, π, τ, γκ, μπ, ντ, τσ, τζ).

<i>τον κηπουρό</i>	<i>έναν τζιτζικα</i>	<i>την μπέρδεψα</i>	<i>δεν τσίμπησε</i>
<i>την πάπια</i>	<i>πήρα έναν γκαζοντενεκέ</i>	<i>αυτήν ντράπηκα</i>	
<i>μην τρέχεις</i>			

3. Όταν η λέξη που ακολουθεί αρχίζει από διπλό γράμμα (ξ, ψ).

<i>τον ξακουστό</i>	<i>έναν ψαρά</i>	<i>την ψάρεψα</i>	<i>δεν ξέρω</i>
<i>την ψευτιά</i>	<i>μίλησα σ' έναν ξένο</i>	<i>αυτήν ξήλωσα</i>	<i>μην ψωνίζεις</i>

Χάνουν το τελικό « ν ».

Όταν η λέξη που ακολουθεί αρχίζει από εξακολουθητικό σύμφωνο (β, γ, δ, ζ, θ, λ, μ, ν, ρ, σ, φ, χ).

το γέρο	ένα μάγο	τη φοβήθηκα	δε ρώτησα
τη βίδα	ένα δάσκαλο	αυτή θέλω	μη συζητάς

ΠΑΡΑΤΗΡΗΣΕΙΣ

α) Το τελικό ν διατηρείται πάντοτε:

✓ στο άρθρο **των**: των γυναικών των ζώων των λαών

✓ στην προσωπική αντωνυμία του τρίτου προσώπου **αυτόν, τον**:
(αρσενικό γένος): αυτόν βλέπω τον θέλω

✓ στο τροπικό επίρρημα **σαν**: σαν λαμπάδα σαν βαρύ είναι

β) Το επίρρημα τουλάχιστο(ν) διατηρεί το τελικό ν μόνο μπροστά από λέξεις που αρχίζουν από φωνήεν:

τουλάχιστον άκουσα

τουλάχιστο βλέπω

τουλάχιστο καίγεται

γ) Το μη δεν παίρνει ν, όταν χρησιμοποιείται:

✓ ως στερητικό: μη προνομιούχος μη ειδικός

✓ ως αρνητικό επιφώνημα: *Μη μη, αγόρι μου!*

Συμφωνικό σύμπλεγμα λέγεται κάθε συνδυασμός από δύο ή περισσότερα σύμφωνα, που βρίσκονται το ένα δίπλα στο άλλο μέσα σε μια λέξη.

Παραδείγματα συμφωνικών συμπλεγμάτων (με δύο σύμφωνα)

βγ	άβγαλτος	γβ		δβ		ζβ		θβ		κβ	έκβαση
βδ	βδέλλα	γδ	γδυτός	δγ		ζγ		θγ		κγ	εκγύμναση
βζ		γζ		δζ		ζδ		θδ		κδ	εκδορά
βθ		γθ		δθ		ζθ		θζ		κζ	έκζεμα
βκ		γκ	κάγκελο	δκ		ζκ		θκ		κθ	έκθεση
βλ	βλήμα	γλ	γλυπτό	δλ		ζλ		θλ	άθλημα	κλ	κλοπή
βμ		γμ	στιγμή	δμ		ζμ		θμ	σταθμός	κμ	ακμή
βν		γν	γνάθος	δν	έχιδνα	ζν		θν	θνητός	κν	οκνός
βξ		γξ		δξ		ζξ		θξ		κξ	
βπ		γπ		δπ		ζπ		θπ		κπ	εκπομπή
βρ	βροχή	γρ	αγρίμι	δρ	έδραιο	ζρ		θρ	βάθρο	κρ	μικρός
βσ		γσ		δσ		ζσ		θσ		κσ	
βτ		γτ		δτ		ζτ		θτ		κτ	τακτικός
βφ		γφ		δφ		ζφ		θφ		κφ	εκφορά
βχ		γχ	λόγχη	δχ		ζχ		θχ		κχ	έκχυση
βψ		γψ		δψ		ζψ		θψ		κψ	
λβ	χαλβάς	μβ	άμβωνας	νβ		ξβ		πβ		ρβ	κάρβουνο
λγ	άλγος	μγ		νγ		ξγ		πγ		ργ	αργός
λδ		μδ		νδ	ένδειξη	ξδ		πδ		ρδ	άρδευση
λζ		μζ		νζ	ένζυμο	ξζ		πζ		ρζ	
λθ		μθ		νθ	άνθος	ξθ		πθ		ρθ	όρθιος
λκ	έλκηθρο	μκ		νκ		ξκ		πκ		ρκ	βάρκα
λμ	άγαλμα	μλ		νλ		ξλ		πλ	άπλυτος	ρλ	αρλούμπα
λν	σκολνώ	μν	αμνός	νμ		ξμ		πμ		ρμ	αρμυρός
λξ	έλεξη	μξ		νξ		ξν		πν	πνοή	ρν	φουρνέλο
λπ	κόλπο	μπ	κολύμπι	νπ		ξπ		πξ		ρξ	έναρξη
λρ		μρ		νρ	ένρινος	ξρ		πρ	προσοχή	ρπ	ερπετό
λσ	άλσος	μσ		νσ		ξσ		πσ		ρσ	κορσές
λτ	βάλτος	μτ		ντ	χαντάκι	ξτ		πτ	λειπτός	ρτ	πορτοφόλι
λφ	αλφάδι	μφ	άμφια	νφ		ξφ		πφ		ρφ	κορφή
λχ	αλχημεία	μχ		νχ		ξχ		πχ		ρχ	αρχή
λψ		μψ	έμψυχος	νψ		ξψ		πψ		ρψ	
σβ	ασβός	τβ		φβ		χβ		ψβ			
σγ	αγουρός	τγ		φγ		χγ		ψγ			
σδ	εισδοχή	τδ		φδ		ζδ		ψδ			
σζ		τζ	μελιτζάνα	φζ		χζ		ψζ			
σθ	μισθός	τθ	Αιθίς	φθ	άφθονος	χθ	μοχθηρός	ψθ			
σκ	άσκηση	τκ		φκ	φκυάρι	χκ		ψκ			
σλ		τλ	Άτλας	φλ	ανάφλεξη	χλ	χλιαρός	ψλ			
σμ	σμήνος	τμ	τμήμα	φμ		χμ	αιχημηρός	ψμ			
σν		τν	Αίτνα	φν	ξαφνικός	χν	χνούδι	ψν			
σξ		τξ		φξ		χξ		ψξ			
σπ	λάσπη	ππ		φπ		χπ		ψπ			
σρ	εισροή	τρ	μέτρηση	φρ	αφρός	χρ	χρήμα	ψρ			
στ	αστείος	τσ	τσατσάρα	φσ		χσ		ψσ			
σφ	σφάλμα	τφ		φτ	κλέφτης	χτ	λαχτάρα	ψτ			
σχ	λέσχη	τχ		φχ		χφ		ψφ			
σψ		τψ		φψ		χψ		ψψ			

Παραδείγματα συμφωνικών συμπλεγμάτων (με τρία σύμφωνα):

ελεγκτής, σύγχρονος, γκρεμός, εγκλιματίζομαι, άστρο, έκπτωση, έκσταση, έκφραση, εκθρονίζω, εκπρόθεσμος, εκπλήρωση, σύμπτωμα, αμβροσία, γαμπρός, έμβλημα, έμπλαστρο, σύντροφος, ανδρικό, άνθρωπος, άστρο, ισχνός, έχθρα, πήχτρα, σπλάχνα, άσθμα, είσπραξη, εισπνοή, αισχρός, αναστροφή, σκληρός, ανύπαρκτος, άγαρμπος, αναδιάρθρωση

Λέξεις που παίρνουν ντζ (και τζ):

βελέντζα, γάντζος, καλικάντζαρος, μαντζούνι, μαντζουράνα, μουντζούρα, μπρούντζος, νεράντζι, παντζάρι, παντζούρι, σκαντζόχοιρος, Μαντζουριά, Βισσέντζος, Λορέντζος, Λορεντζάτος, Μάντζαρος, Φραντζής

Τα συμφωνικά συμπλέγματα πολλές φορές παρουσιάζουν διαφορές μέσα στις ίδιες ή σε συγγενικές λέξεις:

σχολείο, σχολή – σκολείο, σκόλη, ξεσκολίζω

νύφη, νυφιάτικος - νύμφη, νυμφίος

πράγμα,πραμάτεια – πράγμα,πραγματικός

δάχτυλο - δακτυλογράφος

φτερό, φτερούγα - περίπτερο, πτέρυγα

λεφτά – λεπτός, (το) λεπτό, λεπτολογώ

γραπτός - γραφτός

ράφτης - ραπτική

χθες - χτες

σχολείο - σκολειό

κολυμπώ - κολυμβητήριο

συχαρητήρια - συχαρίκια

Τα συμφωνικά συμπλέγματα σβ, σγ, σδ, σμ:

Στις λέξεις **σβούρα, σγουρός, σμήνος, εισδοχή**, ακούγεται το **(ζ)** αντί για το **(σ)**.

ΠΑΡΑΤΗΡΗΣΗ

Το **σ** προφέρεται κανονικά σαν ηχηρό **ζ** όταν ακολουθεί άλλο ηχηρό σύμφωνο εκτός συνήθως από το **λ** (**προσλαμβάνω, ισλαμισμός**).

Β΄ ΜΕΡΟΣ

1^ο ΚΕΦΑΛΑΙΟ

- 1. ΚΑΤΑΓΩΓΗ ΤΩΝ ΛΕΞΕΩΝ**
- 2. ΣΧΗΜΑΤΙΣΜΟΣ ΛΕΞΕΩΝ**
 - ΠΑΡΑΓΩΓΗ
 - ΣΥΝΘΕΣΗ
- 3. ΟΙΚΟΓΕΝΕΙΕΣ ΛΕΞΕΩΝ**
- 4. ΠΑΡΑΓΩΓΑ ΡΗΜΑΤΑ**
 - ΠΑΡΑΓΩΓΑ ΡΗΜΑΤΑ ΑΠΟ ΟΝΟΜΑΤΑ
 - ΠΑΡΑΓΩΓΑ ΡΗΜΑΤΑ ΑΠΟ ΑΚΛΙΤΕΣ ΛΕΞΕΙΣ
 - ΠΑΡΑΓΩΓΑ ΡΗΜΑΤΑ ΑΠΟ ΡΗΜΑΤΑ
 - ΠΑΡΑΓΩΓΑ ΡΗΜΑΤΑ ΑΠΟ ΦΡΑΣΕΙΣ
 - ΠΑΡΑΓΩΓΑ ΡΗΜΑΤΑ ΑΠΟ ΦΩΝΕΣ ΖΩΩΝ
- 5. ΠΑΡΑΓΩΓΑ ΟΥΣΙΑΣΤΙΚΑ**
 - Α. ΠΑΡΑΓΩΓΑ ΟΥΣΙΑΣΤΙΚΑ ΑΠΟ ΡΗΜΑΤΑ**
 - Β. ΠΑΡΑΓΩΓΑ ΟΥΣΙΑΣΤΙΚΑ ΑΠΟ ΟΥΣΙΑΣΤΙΚΑ**
 - ΥΠΟΚΟΡΙΣΤΙΚΑ
 - ΜΕΓΕΘΥΝΤΙΚΑ
 - ΤΟΠΙΚΑ
 - ΠΕΡΙΕΚΤΙΚΑ
 - ΕΠΑΓΓΕΛΜΑΤΙΚΑ
 - ΕΘΝΙΚΑ
 - ΑΝΔΡΩΝΥΜΙΚΑ
 - ΔΙΑΦΟΡΑ ΠΑΡΑΓΩΓΑ ΟΥΣΙΑΣΤΙΚΑ
 - Γ. ΠΑΡΑΓΩΓΑ ΟΥΣΙΑΣΤΙΚΑ ΑΠΟ ΕΠΙΘΕΤΑ**
- 6. ΠΑΡΑΓΩΓΑ ΕΠΙΘΕΤΑ**
 - Α. ΠΑΡΑΓΩΓΑ ΕΠΙΘΕΤΑ ΑΠΟ ΡΗΜΑΤΑ**
 - Β. ΠΑΡΑΓΩΓΑ ΕΠΙΘΕΤΑ ΑΠΟ ΟΥΣΙΑΣΤΙΚΑ**
 - Γ. ΠΑΡΑΓΩΓΑ ΕΠΙΘΕΤΑ ΑΠΟ ΕΠΙΘΕΤΑ**
- 7. ΠΑΡΑΓΩΓΑ ΕΠΙΡΡΗΜΑΤΑ**
- 8. ΣΥΝΘΕΣΗ ΜΕ ΑΧΩΡΙΣΤΑ ΜΟΡΙΑ**
- 9. ΣΥΝΘΕΣΗ ΜΕ ΛΟΓΙΑ ΑΧΩΡΙΣΤΑ ΜΟΡΙΑ**
 - Η ΣΥΝΘΕΣΗ ΤΗΣ ΑΡΧΑΙΑΣ ΠΡΟΘΕΣΕΙΣ «**συν-**»
 - Η ΣΥΝΘΕΣΗ ΤΗΣ ΑΡΧΑΙΑΣ ΠΡΟΘΕΣΕΙΣ «**εν-**»

2^ο ΚΕΦΑΛΑΙΟ

1. Η ΣΗΜΑΣΙΑ ΤΩΝ ΣΥΝΘΕΤΩΝ
 - ΠΑΡΑΤΑΚΤΙΚΑ ΣΥΝΘΕΤΑ
 - ΠΡΟΣΔΙΟΡΙΣΤΙΚΑ ΣΥΝΘΕΤΑ
 - ΚΤΗΤΙΚΑ ΣΥΝΘΕΤΑ
 - ΑΝΤΙΚΕΙΜΕΝΙΚΑ ΣΥΝΘΕΤΑ
2. Η ΜΟΡΦΗ ΤΩΝ ΣΥΝΘΕΤΩΝ ΛΕΞΕΩΝ
ΤΟ ΣΥΝΔΕΤΙΚΟ ΦΩΝΗΕΝ
3. ΤΟ ΠΡΩΤΟ ΣΥΝΘΕΤΙΚΟ ΣΤΙΣ ΣΥΝΘΕΤΕΣ ΛΕΞΕΙΣ
4. ΤΟ ΔΕΥΤΕΡΟ ΣΥΝΘΕΤΙΚΟ ΣΤΙΣ ΣΥΝΘΕΤΕΣ ΛΕΞΕΙΣ
5. ΤΟΝΙΣΜΟΣ ΤΩΝ ΣΥΝΘΕΤΩΝ
6. ΠΑΡΑΣΥΝΘΕΤΑ

3^ο ΚΕΦΑΛΑΙΟ

1. Η ΣΗΜΑΣΙΑ ΤΩΝ ΛΕΞΕΩΝ
 - ΚΥΡΙΟΛΕΞΙΑ
 - ΜΕΤΑΦΟΡΑ
 - ΠΑΡΟΜΟΙΩΣΗ
 - ΣΥΝΩΝΥΜΑ
 - ΤΑΥΤΟΣΗΜΑ
 - ΑΝΤΙΘΕΤΑ
 - ΟΜΩΝΥΜΑ
 - ΠΑΡΩΝΥΜΑ
- ΠΙΝΑΚΑΣ ΟΜΩΝΥΜΩΝ
- ΠΙΝΑΚΑΣ ΠΑΡΩΝΥΜΩΝ
- ΟΡΘΟΓΡΑΦΙΚΑ ΠΑΡΩΝΥΜΑ
 - ΤΟΝΙΚΑ ΠΑΡΩΝΥΜΑ

1^ο ΚΕΦΑΛΑΙΟ

1

ΚΑΤΑΓΩΓΗ ΤΩΝ ΛΕΞΕΩΝ

Πολλές από τις λέξεις της γλώσσας μας είναι **αρχαίες** και μιλιούνται από το λαό μας από την αρχαία εποχή μέχρι σήμερα.

✓ Άλλες λέξεις **έμειναν अपαράλλαχτες**, όπως ήταν πριν από χιλιάδες χρόνια και **άλλες άλλαξαν κάπως**.

Όλες αυτές οι **αρχαίες λέξεις** λέγονται **λαϊκές λέξεις**.

✓ Κάποιες άλλες λέξεις είναι **ξένες** λέξεις. Μπήκαν στη γλώσσα μας σε διάφορες εποχές και λέγονται **αδιάκοπα** μέχρι σήμερα.

Επίσης πολλές ξένες λέξεις μπαίνουν και σήμερα στη γλώσσα μας.

* Οι περισσότερες από τις ξένες λέξεις άλλαξαν μορφή και προφορά και κλίνονται όπως οι άλλες ελληνικές λέξεις και δεν ξεχωρίζουν απ' αυτές.

Και οι **ξένες** αυτές λέξεις λέγονται **λαϊκές λέξεις**.

⇒ **Αρχαίες λέξεις που δεν άλλαξαν.**

θεός, γη, ουρανός, καλός, βαθύς, πέντε, δέκα, εγώ, εκείνος, κάτω, από, πού, χωρίς, και ούτε κ. ά.

⇒ **Αρχαίες λέξεις που άλλαξαν.**

άντρας (ανήρ), δέντρο (δέντρον), μισός (ήμισος), παλιός (παλαιός), χέρι (χειρ), πόλη (πόλις) κ. ά.

⇒ **Ξένες λέξεις.**

Πάσχα, κάρβουνο, καπετάνιος, βαγόني, τουρισμός, κοτέτσι, παλάτι, καρπούζι, τζάκι κ. ά.

Υπάρχουν στη γλώσσα μας και λέξεις που είχαν χαθεί από την ομιλία για πολλούς αιώνες και χρησιμοποιήσαν ξανά οι λόγιοι του έθνους μας τους δυο τελευταίους αιώνες. Επίσης έπλασαν και κάποιες άλλες από αρχαίες λέξεις.

Όλες αυτές οι λέξεις λέγονται **λόγιες λέξεις**.

⇒ **Τέτοιες λέξεις είναι:**

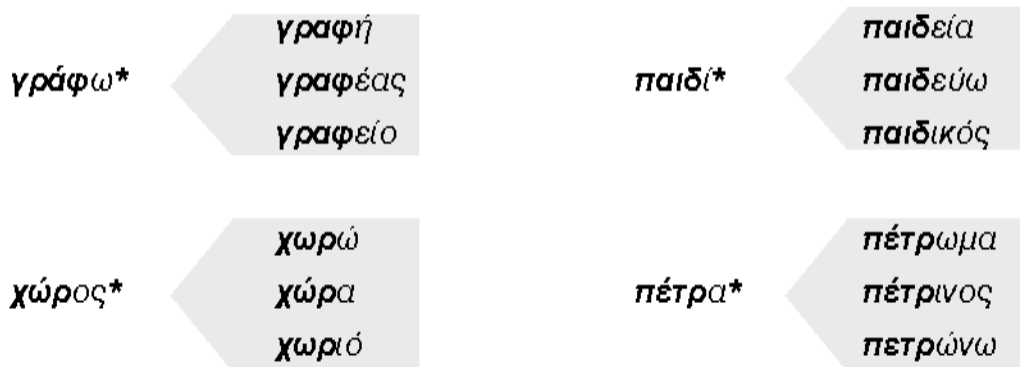
Ακαδημία, γυμνάσιο, καθηγητής, ξενοδοχείο, αστροσκοπείο, ατμομηχανή, κατάσταση, δημοσιογράφος, πυροσβέστης, φωτογραφία, τηλεόραση ... κ. ά.

Εκτός από τις λαϊκές και τις λόγιες λέξεις υπάρχουν στη γλώσσα μας και άλλες νέες λέξεις, που έγιναν με παραγωγή ή σύνθεση.

 ΠΑΡΑΓΩΓΗ

Παραγωγή λέγεται το γραμματικό φαινόμενο κατά το οποίο μια λέξη γίνεται (παράγεται) από μια άλλη λέξη με τη βοήθεια μιας κατάληξης.

Παραδείγματα



* Οι λέξεις **γράφω, παιδί, χώρος, πέτρα** από τις οποίες γίνονται οι άλλες λέξεις λέγονται **πρωτότυπες λέξεις**.

Πρωτότυπη λέγεται η λέξη από την οποία γίνεται (παράγεται) μια άλλη λέξη με τη βοήθεια μιας κατάληξης.

* Οι λέξεις: (γράφω, γραφέας, γραφείο) (χωρώ, χώρα, χωριό)
 (παιδεία, παιδεύω, παιδικός) (πέτρωμα, πέτρινος, πετρώνω)

που γίνονται (παράγονται) από τις πρωτότυπες λέξεις λέγονται **παράγωγες λέξεις**.

Παράγωγή λέγεται η λέξη που γίνεται (παράγεται) από την πρωτότυπη λέξη με τη βοήθεια μιας κατάληξης.

Η κατάληξη που προσθέτουμε στο θέμα μιας πρωτότυπης λέξης για να σχηματίσουμε μια παράγωγή λέξη λέγεται **παραγωγική κατάληξη**.

πίνακας 1			
πρωτότυπη λέξη	θέμα	παραγωγική κατάληξη	παράγωγη λέξη
γράφω	γραφ-	-ή	γραφή
γράφω	γραφ-	-έας	γραφέας
γράφω	γραφ-	-είο	γραφείο

πίνακας 2			
πρωτότυπη λέξη	θέμα	παραγωγική κατάληξη	παράγωγη λέξη
παιδί	παιδ-	-εία	παιδεία
παιδί	παιδ-	-εύω	παιδεύω
παιδί	παιδ-	-ικός	παιδικός

πίνακας 3			
πρωτότυπη λέξη	θέμα	παραγωγική κατάληξη	παράγωγη λέξη
χώρος	χωρ-	-ώ	χωρώ
χώρος	χώρ-	-α	χώρα
χώρος	χωρ-	-ιό	χωριό

πίνακας 4			
πρωτότυπη λέξη	θέμα	παραγωγική κατάληξη	παράγωγη λέξη
πέτρα	πέτρ-	-ωμα	πέτρωμα
πέτρα	πέτρ-	-ινος	πέτρινος
πέτρα	πετρ-	-ώνω	πετρώνω

ΣΥΝΘΕΣΗ

Σύνθεση λέγεται το γραμματικό φαινόμενο κατά το οποίο μια λέξη γίνεται από δύο άλλες λέξεις.

Πρώτο συνθετικό		Δεύτερο συνθετικό		Σύνθετη λέξη
<i>ανεβαίνω</i>	+	<i>κατεβαίνω</i>	=	<i>ανεβοκατεβαίνω</i>
<i>σιγά</i>	+	<i>τραγουδώ</i>	=	<i>σιγοτραγουδώ</i>
<i>πηγαίνω</i>	+	<i>έρχομαι</i>	=	<i>πηγαινοέρχομαι</i>
<i>πέτρα</i>	+	<i>πόλεμος</i>	=	<i>πετροπόλεμος</i>

- * Οι λέξεις **ανεβοκατεβαίνω**, **σιγοτραγουδώ**, **πηγαινοέρχομαι**, **πετροπόλεμος**, που γίνονται από την ένωση δύο άλλων λέξεων, λέγονται **σύνθετες λέξεις**.

Σύνθετη λέγεται η λέξη που σχηματίζεται με την ένωση (σύνθεση) δύο άλλων λέξεων.

- * Οι δύο λέξεις: (ανεβαίνω + κατεβαίνω)
(σιγά + κλείνω)
(πηγαίνω + έρχομαι)
(πέτρα + πόλεμος)

που ενώνονται για να δώσουν τη σύνθετη λέξη λέγονται **συνθετικά**.

Συνθετικά λέγονται οι λέξεις που ενώνονται, για να σχηματίσουν τις σύνθετες λέξεις.

ΠΑΡΑΤΗΡΗΣΕΙΣ

- ✓ Από τα συνθετικά: ▲ η πρώτη λέξη λέγεται **πρώτο συνθετικό**,
▲ η δεύτερη λέξη λέγεται **δεύτερο συνθετικό**
- ✓ Οι λέξεις χωρίζονται σε **απλές** και **σύνθετες**.
- ✓ Κάθε λέξη που δεν είναι σύνθετη είναι **απλή**.

Οι λέξεις που γίνονται από την ίδια πρωτότυπη λέξη με παραγωγή ή με σύνθεση αποτελούν μια οικογένεια λέξεων.

Παραγωγή	Πρωτότυπη λέξη	Σύνθεση
ταξιδεύω ταξιδιώτης ταξιδιωτικός	ταξίδι	καλοτάξιδος αταξίδευτος γοργοτάξιδος
ανθίζω άνθιση άνθισμα	άνθος	ανθόγαλο ανθόκηπος ανθοδοχείο

☞ Οι λέξεις **ταξιδεύω**, **ταξιδιώτης**, **ταξιδιωτικός** έγιναν απ' τη λέξη **ταξίδι** με παραγωγή και οι λέξεις **καλοτάξιδος**, **αταξίδευτος**, **γοργοτάξιδος** έγιναν από τη λέξη **ταξίδι** με σύνθεση.

✓ Έτσι οι λέξεις **ταξιδεύω**, **ταξιδιώτης**, **ταξιδιωτικός**, **καλοτάξιδος**, **αταξίδευτος**, **γοργοτάξιδος** αποτελούν μια οικογένεια λέξεων.

☞ Οι λέξεις **ανθίζω**, **άνθιση**, **άνθισμα** έγιναν απ' τη λέξη **άνθος** με παραγωγή και οι λέξεις **ανθόγαλο**, **ανθόκηπος**, **ανθοδοχείο** έγιναν από τη λέξη **άνθος** με σύνθεση.

✓ Έτσι οι λέξεις **ανθίζω**, **άνθιση**, **άνθισμα**, **ανθόγαλο**, **ανθόκηπος**, **ανθοδοχείο** αποτελούν μια οικογένεια λέξεων.

Οι λέξεις που ανήκουν στην ίδια οικογένεια λέξεων λέγονται συγγενικές.

☞ Παράγωγα ρήματα από ονόματα.

καταλήξεις	Πρωτότυπο όνομα		Παράγωγο ρήμα	
	ουσιαστικό	επίθετο		
-άζω	δόξα		δοξάζω	
-ιάζω	βελόνα	χλωμός	βελονιάζω	χλωμιάζω
-ίζω	αρχή	άσπρος	αρχίζω	ασπρίζω
-εύω	δουλειά	ήμερος	δουλεύω	ημερεύω
-ώνω	κλειδί	ψηλός	κλειδώνω	ψηλώνω
-αίνω	ζέστη	όμορφος	ζεσταίνω	ομορφαίνω
-ώ	τραγούδι		τραγουδώ	

☞ Παράγωγα ρήματα από άκλιτες λέξεις.

καταλήξεις	πρωτότυπη λέξη	παράγωγο ρήμα
-άζω	συχνά	συχνάζω
-ίζω	χώρια	χωρίζω
-εύω	κοντά	κοντεύω
-ώνω	σιμά	σιμώνω
-αίνω	μακριά	μακραίνω

 **Παράγωγα ρήματα από ρήματα.**

καταλήξεις	πρωτότυπη λέξη	παράγωγο ρήμα
-ίζω	φέγγω χαιρετώ κλαίω γυρνώ	φεγγίζω χαιρετίζω κλαψουρίζω γυρίζω
-κοπώ	ιδρώνω λάμπω γλεντώ αστράφτω	ιδροκοπώ λαμποκοπώ γλεντοκοπώ αστραφτοκοπώ
-άζω	κοιτώ	κοιτάζω
-εύω	ψάχνω	ψαχουλεύω

 **Παράγωγα ρήματα από φράσεις.**

καταλήξεις	πρωτότυπη λέξη	παράγωγο ρήμα
-ίζω	καλημέρα καληνύχτα καλώς όρισες	καλημερίζω καληνυχτίζω καλωσορίζω

 **Παράγωγα ρήματα από φωνές ζώων.**

καταλήξεις	πρωτότυπη λέξη	παράγωγο ρήμα
-ίζω	γαβ νιάου	γαβγίζω νιαουρίζω

Ουσιαστικά παράγονται από **ρήματα**, από άλλα **ουσιαστικά** και από **επίθετα**.

A. Παράγωγα ουσιαστικά από ρήματα.

Τα ρήματα σημαίνουν:	<ul style="list-style-type: none"> ➤ το πρόσωπο που ενεργεί, ➤ την ενέργεια ή το αποτέλεσμα της, ➤ το όργανο, το μέσο ή τον τόπο μιας ενέργειας. 	
Αρσενικά σε -έας	συγγράφω - συγγραφέας	διανέμω - διανομέας
Αρσενικά σε -ιάς	γράφω - γραφιάς	σκάβω - σκαφτιάς
Αρσενικά σε -(ά)τορας	συμβουλευώ - συμβουλάτορας	επιβαίνω - επιβήτορας
Αρσενικά σε -της	νικώ-νικητής ιδρύω-ιδρυτής κυβερνώ - κυβερνήτης κλαδεύω - κλαδευτής ράβω - ράφτης	κρίνω - κριτής θύω - θύτης λύνω - λύτης λυτρώνω - λυτρωτής παίζω - παίχτης
Αρσενικά σε -ιστής	καπνίζω - καπνιστής	πολεμώ - πολεμιστής
Αρσενικά σε -μός	λυτρώνω-λυτρωμός διώχνω - διωγμός	σέβομαι - σεβασμός έρχομαι - ερχομός
Αρσενικά σε -πήςρας	ανεμίζω-ανεμιστήρας καταβρέχω - καταβρεχτήρας κινώ - κινητήρας	λάμπω - λαμπτήρας κλητεύω - κλητήρας λούζω - λουτήρας
Θηλυκά σε -ιά	παρηγορώ - παρηγοριά	μιλώ - μιλιά
Θηλυκά σε -ία	φωτογραφίζω - φωτογραφία αποστατώ-αποστασία	λειτουργώ-λειτουργία ασωτεύω - ασωτία
Θηλυκά σε -ειά, -εία	(μόνο) δουλεύω - δουλειά γιατρεύω - γιατρεία, παντρεύω - παντρεία εσοδεύω - σοδειά	λατρεύω - λατρεία νηστεύω - νηστεία αγγαρεύω - αγγαρεία ερμηνεύω - ερμηνεία
Θηλυκά σε -εια	βοηθώ - βοήθεια	ωφελώ-ωφέλεια

Θηλυκά σε -οια	διαρρέω - διάρροια μετανοώ - μετάνοια	απορρέω - απόρροια αγνοώ - άγνοια
Θηλυκά σε -ή	πνέω - πνοή ρέω - ροή	αναπνέω - αναπνοή εισρέω - εισροή
Θηλυκά σε -ση	απαντώ - απάντηση δύω - δύση υπερασπίζω - υπεράσπιση οξύνω-όξυνση Από το αοριστικό θέμα (πάχυνα, σκληήρυνα) παχύνω - πάχυνση	βράζω - βράση κρίνω - κρίση φυλακίζω - φυλάκιση κλίνω - κλίση
Θηλυκά σε -ουρα	κλείνω - κλεισούρα	σκοτίζω - σκοτούρα
Ουδέτερα σε -τήρι	ξυπνώ - ξυπνητήρι ανοίγω - ανοιχτήρι	ποτίζω - ποτιστήρι σκαλίζω - σκαλιστήρι
Ουδέτερα σε -τήριο	γυμνάζω - γυμναστήριο	κρατώ - κρατητήριο
Ουδέτερα σε -ίδι	στολίζω - στολίδι	τρέχω - τρεξίδι
Ουδέτερα σε -μα	ψαρεύω-ψάρεμα οργώνω-όργωμα αδικώ-αδίκημα πουλώ - πούλημα ποτίζω - πότισμα	μηνώ - μήνυμα καίω - κάμα κτυπώ-κτύπημα τρυπώ - τρύπημα
Ουδέτερα σε -μμα (από ρήματα με χειλικό χαρακτήρα του θέματος, (π,β,φ,πτ)	τριβώ - τρίμμα βάφω - βάμμα	καλύπτω - κάλυμμα γράφω - γράμμα
Ουδέτερα σε -σιμο, -ξιμο, -ψιμο	δένω - δέσιμο ψήνω - ψήσιμο	τρέχω - τρέξιμο σκάβω - σκάψιμο
Ουδέτερα σε -ητό	βογκώ - βογκητό	ξεφωνίζω - ξεφωνητό
Ουδέτερα σε -ι	κολυμπώ-κολύμπι τραγουδώ-τραγουδί	ζυγιάζω - ζύγι βαπτίζω - βαφτίσια
Ουδέτερα σε -ιο	γελώ-γέλιο	
Ουδέτερα σε -ος	κοστιζώ-κόστος	

B. Παράγωγα ουσιαστικά από ουσιαστικά.

Τα ουσιαστικά που παράγονται από άλλα ουσιαστικά είναι: **υποκοριστικά, μεγεθυντικά, τοπικά, περιεκτικά, εθνικά, επαγγελματικά.**

ΥΠΟΚΟΡΙΣΤΙΚΑ

Υποκοριστικά λέγονται τα παράγωγα ουσιαστικά που παρασταίνουν μικρό εκείνο που σημαίνουν οι πρωτότυπες λέξεις.

Υποκοριστικές καταλήξεις	Πρωτότυπο ουσιαστικό	Παράγωγο ουσιαστικό
-άκι -άκης	άλογο Γιώργος κόσμος	αλογάκι Γιωργάκης κοσμάκης
-άκος -άριο -αράκος -αράκι -ίτσα	γέρος πλοίο φίλος μήλο Ελένη	γεράκος πλοιάριο φιλαράκος μηλαράκι Ελενίτσα
-ίδι -ίδιο -ίσκος -ούδα -ουδάκι -ούδι -ούλα	κλωστή βάρος σακί θάλαμος κοπέλα μυαλό άγγελος Αγγελική αδελφή	κλωστήτσα βαρίδι σακίδιο θαλαμίσκος κοπελούδα μυαλουδάκι αγγελούδι Αγγελικούλα αδελφούλα
-ούλης -ούλι -όπουλο -οπούλα -ύλλιο	πατέρας σακί βοσκός δάσος	πατερούλης σακούλι βοσκόπουλο βοσκοπούλα δασύλλιο

- ✓ Μερικά υποκοριστικά παράγονται από άλλα υποκοριστικά.
άγγελος → αγγελούδι → αγγελουδάκι
- ✓ Μερικές λέξεις δίνουν περισσότερα από ένα υποκοριστικά, με διαφορετική κατάληξη κάθε φορά.
πέτρα – πετρούλα – πετράδι – πετραδάκι

☞ ΜΕΓΕΘΥΝΤΙΚΑ

Μεγεθυντικά λέγονται τα παράγωγα ουσιαστικά που παρασταίνουν πιο μεγάλο εκείνο που σημαίνουν οι πρωτότυπες λέξεις.

Μεγεθυντικές καταλήξεις	Πρωτότυπο ουσιαστικό	Παράγωγο ουσιαστικό
-α	βαρέλι	βαρέλα
-άρα	φωνή	φωνάρα
-αράς	παίχτης	παιχταράς
-αρος	παιδί	παιδαρος
-ούκλα	χέρι	χερούκλα
-άς	γλώσσα	γλωσσάς

☞ ΤΟΠΙΚΑ

Τοπικά λέγονται τα παράγωγα ουσιαστικά που φανερώνουν τόπο.

Καταλήξεις ουσιαστικών	Πρωτότυπο ουσιαστικό	Παράγωγο ουσιαστικό
-είο	κρεοπώλης	κρεοπωλείο
-ιο	εστιατόρας	εστιατόριο
-άδικο	γαλατάς	γαλατάδικο
-ίδικο	παλιατζής	παλιατζίδικο
-ριό	καμπάνα	καμπαναριό

☞ ΠΕΡΙΕΚΤΙΚΑ

Περιεκτικά λέγονται τα παράγωγα ουσιαστικά που σημαίνουν το μέρος που περιέχει πολλά απ' όσα φανερώνει η πρωτότυπη λέξη ή πολλά όμοια που βρίσκονται στο ίδιο μέρος.

Καταλήξεις ουσιαστικών	Πρωτότυπο ουσιαστικό	Παράγωγο ουσιαστικό
-ώνας	αμπέλι	αμπελώνας
-ιώνας	περιστέρι	περιστεριώνας
-ιά	άμμος (αμμούδα)	αμμουδιά
-ιάς	πεύκο	πευκιάς

* Το ουσιαστικό αμμουδιά φανερώνει ότι πολλές άμμος βρίσκεται στο ίδιο μέρος.



ΕΠΑΓΓΕΛΜΑΤΙΚΑ

Επαγγελματικά λέγονται τα παράγωγα ουσιαστικά που φανερώνουν επάγγελμα.

Καταλήξεις ουσιαστικών	Πρωτότυπο ουσιαστικό	Παράγωγο ουσιαστικό
-άς -άρης -ιάρης -άριος -τζής	ψωμί βάρκα κάρβουνο αποθήκη φορηγό	ψωμάς βαρκάρης καρβουνιάρης αποθηκάριος φορηγατζής



ΕΘΝΙΚΑ

Εθνικά λέγονται τα παράγωγα ουσιαστικά που φανερώνουν τον άνθρωπο που κατάγεται από κάποιο τόπο ή που ανήκει σ' αυτόν (ο κάτοικος).

Καταλήξεις ουσιαστικών	Πρωτότυπο ουσιαστικό	Παράγωγο ουσιαστικό	Θηλυκά των εθνικών
-ίτης εξαιρέσεις:	Μεσολόγγι	Μεσολογγίτης	Μεσολογγίτισσα
-αίτης	Άγιο όρος	Άγιορείτης	Άγιορείτισσα
-ιάτης	Πήλιο όρος (ψηλό όρος)	Πηλιορείτης	Πηλιορείτισσα
-ώτης	Μοριάς	Μοραϊτής	Μοραϊτισσα
-ιώτης	Σπάρτη	Σπαρτιάτης	Σπαρτιάτισσα
-ινός	Πειραιάς	Πειραιώτης	Πειραιώτισσα
-ανός	Σάμος	Σαμιώτης	Σαμιώτισσα
-ιανός	Πάτρα	Πατρινός	Πατρινή
-άνος	Αφρική	Αφρικανός	Αφρικανίδα, -ή
-ιός	Σύρος	Συριανός	Συριανή
-ιος	Πρέβεζα	Πρεβεζάνος	Πρεβεζάνα
-αίος	Θεσσαλονίκη	Θεσσαλονικιός	Θεσσαλονικιά
-έζος	Κύπρος	Κύπριος	Κύπρια
-ος	Θήβα	Θηβαίος	Θηβαία
-ός	Κίνα	Κινέζος	Κινέζα
-όνος	Γαλλία	Γάλλος	Γαλλίδα
-ικός	Ελβετία	Ελβετός	Ελβετή
	Θεσσαλία	Θεσσαλός	Θεσσαλή
	Μακεδονία	Μακεδόνος	Μακεδόνισσα
	Κρήτη	Κρητικός	Κρητικιά

Ανώμαλα εθνικά: Γιάννενα – Γιαννιώτης Ίος – Νιώτης
 Νάξος – Αξιώτης (Ναξιώτης) Κύμη – Κουμιώτης
 Τροία – Τρωαδίτης Λονδίνο - Λονδρέζος

ΑΝΔΡΩΝΥΜΙΚΑ

Ανδρωνυμικά λέγονται τα κύρια ονόματα, που συνηθίζονται στη λαϊκότερη γλώσσα για γυναίκες, που παράγονται από το βαφτιστικό ή το οικογενειακό όνομα του άντρα.

Καταλήξεις ουσιαστικών	Πρωτότυπο ουσιαστικό	Παράγωγο ουσιαστικό
-αίνα	Γιώργος Τζαβέλας	Γιώργαινα Τζαβέλαινα
-ίνα	Θόδωρος Μπούμπουλης	Θοδωρίνα Μπουμπουλίνα

ΔΙΑΦΟΡΑ ΠΑΡΑΓΩΓΑ ΟΥΣΙΑΣΤΙΚΑ

Τα παρακάτω παράγωγα ουσιαστικά έχουν διάφορες σημασίες.

Καταλήξεις ουσιαστικών	Πρωτότυπο ουσιαστικό	Παράγωγο ουσιαστικό
-ιά	μήλο ανήφορος σύννεφο βράδυ άρχοντας	μηλιά ανηφοριά συννεφιά βραδιά αρχοντιά
-ιστής	εγώ άνθρωπος	εγωιστής ανθρωπιστής
-ισμός	χριστιανός αθλητής	χριστιανισμός αθλητισμός
-ίας	επάγγελμα κτήμα	επαγγελματίας κτηματίας
-λοί	συγγενής άρχοντας	συγγενολοί αρχοντολοί
-ουριά (περιληπτικά)	κλέφτης λάσπη	κλεφτουριά λασπουριά

Γ. Παράγωγα ουσιαστικά από επίθετα.

Τα παράγωγα ουσιαστικά από επίθετα είναι αφηρημένα και φανερώνουν ιδιότητα σχετική με το πρωτότυπο επίθετο.

Καταλήξεις ουσιαστικών	πρωτότυπο επίθετο	παράγωγο ουσιαστικό
-άδα	γρήγορος, -η, -ο	γρηγοράδα
-ίλα	μαύρος, -η, -ο	μαυρίλα
-οσύνη	δίκαιος, -η, -ο	δικαιοσύνη
-ότητα	γενναίος, -α, -ο	γενναιότητα
-ύτητα	ευθύς, -εία, -ύ	ευθύτητα
-α	φοβερός, -ή, -ό	φοβέρα
-η	ζεστός, -ή, -ό	ζέστη

Α. Παράγωγα επίθετα από ρήματα.

Τα επίθετα που παράγονται από ρήματα λέγονται ρηματικά επίθετα.

Καταλήξεις επιθέτων	πρωτότυπο ρήμα	παράγωγο επίθετο
-πκός	ενοχλώ δροσιζώ τρομάζω συμπαθώ	ενοχλητικός δροσιστικός τρομαχτικός συμπαθητικός
-ερός	λάμπω	λαμπερός
-πήριος	κινώ	κινητήριος
-ικός	καρτερώ	καρτερικός
-τος	ανοίγω γράφω ξεχωρίζω σβήνω σκύβω πετώ βάζω	ανοιχτός γραπτός ξεχωριστός σβηστός σκυφτός πεταχτός βαλτός
-ητός	αγαπώ	αγαπητός
-ωτός	καμαρώνω	καμαρωτός
-ηρός	τολμώ	τολμηρός
-ίσιμος	υπολογίζω	υπολογίσιμος
-ήσιμος	κατοικώ συζητώ	κατοικήσιμος συζητήσιμος
-υσιμος	αρταίνω	αρτύσιμος
-λέος	πεινάω (πεινώ)	πειναλέος
-τέος	διαιρώ πολλαπλασιάζω αφαιρώ προσθέτω πληρώνω	διαιρετέος πολλαπλασιαστέος αφαιρετέος προσθετέος πληρωτέος

B. Παράγωγα επίθετα από ουσιαστικά.

Καταλήξεις επιθέτων	πρωτότυπο ουσιαστικό	παράγωγο επίθετο
-άρης	ζημιά	ζημάρης
-άτος	σπαθί	σπαθάτος
-ένιος	χρυσάφι	χρυσαφένιος
-ινος	χαρτί	χάρτινος
-ινός	βράδυ	βραδινός
-ερός	φλόγα	φλογερός
-ής	στάχτη	σταχτής
-ωτός	αγκάθι	αγκαθωτός
-ακός	ήλιος	ηλιακός
-ιακός	σελήνη	σεληνιακός
-ικός	γνώση	γνωστικός
	Γάλλος	γαλλικός
-ικος	γέρος	γέρικος
	Ρουμελιώτης	ρουμελιώτικος
-άπκος	Κυριακή	Κυριακάτικος
	άνοιξη	ανοιξιάτικος
-ίσπκος	αγόρι	αγορίστικος
-ίσιος	αρνί	αρνίσιος
-ιος	ουρανός	ουράνιος
	Μαραθώνας	μαραθώνιος
-είος	άντρας	αντρείος
-ειος	Αριστοτέλης	αριστοτέλειος*1
-αίος	ακμή	ακμαίος
-λέος	πεινά	πειναλέος
-ηλός	σιωπή	σιωπηλός
-ηρός	τόλμη	τολμηρός
-ούχος	κλειδί	κλειδούχος
-ώδης	χυμός	χυμώδης
-ωπός	χαρά	χαρωπός
-ωλός	αμαρτία	αμαρτωλός

*1 Μερικά σε **-ειος** από κύριο όνομα λέγονται στο ουδέτερο γένος και σημαίνουν το ίδρυμα που έγινε με έξοδα εκείνου που έχει το κύριο όνομα: **Μαρασλής - Μαράσλειο**

Γ. Παράγωγα επίθετα από επίθετα.

Καταλήξεις επιθέτων	Πρωτότυπο επίθετο	Παράγωγο επίθετο
-ωπός -ουλός -ιδερός -ούλης -ούτσικος	κίτρινος φαρδύς μαύρος κοντός μικρός	κιτρινωπός φαρδουλός μαυριδερός κοντούλης μικρούτσικος

Δ. Παράγωγα επίθετα από επιρρήματα.

Καταλήξεις επιθέτων	πρωτότυπο επίρρημα	Παράγωγο επίθετο
-ινός -ιανός	κοντά αύριο	κοντινός αυριανός



ΠΑΡΑΓΩΓΑ ΕΠΙΡΡΗΜΑΤΑ

Επιρρήματα παράγονται από: **επίθετα**, **αντωνυμίες**, **μετοχές** και από άλλα **επιρρήματα**.

Καταλήξεις επιθέτων	Πρωτότυπο επίθετο	Παράγωγο επίθετο
-α -ως -ού -θε	ευχάριστος χαρούμενος άμεσος άλλος αιτός εδώ όλος	ευχάριστα χαρούμενα αμέσως αλλού αιτού εδώθε ολούθε

Αχώριστα μόρια είναι μερικές μονοσύλλαβες ή δισύλλαβες λέξεις που δεν πς λέμε και δεν πς γράφουμε ποτέ μόνες τους.

Τις βρίσκουμε μόνο ως πρώτα συνθετικά στις σύνθετες λέξεις.

Τα **αχώριστα μόρια** είναι τα εξής:

- το **ξε**,
- το **α-** (**αν-**),
- το **ανα-** (αρχαία πρόθεση)

☞ **ξε-** (μπροστά από φωνήεν γίνεται **ξ-**)

Το **αχώριστο μόριο ξε-** ως πρώτο συνθετικό έχει μια από τις παρακάτω σημασίες.

ξε- (=το αντίθετο του ρήματος)

βάφω - **ξε**βάφω
γράφω - **ξε**γράφω

ξε- (=εντελώς)

πουλώ - **ξε**πουλώ
τινάζω - **ξε**τινάζω

ξε- (=πολύ)

μακραίνω - **ξε**μακραίνω
κουφαίνω - **ξε**κουφαίνω

ξε- (=έξω)

φουρνίζω - **ξε**φουρνίζω
πόρτα - **ξε**πορτίζω

☞ **α-** (μπροστά από φωνήεν γίνεται **αν-**)

(και σπανιότερα **ανα-**: αναβροχιά, αναδουλειά, αναμελιά)

Το αχώριστο μόριο α- ως πρώτο συνθετικό έχει μια από τις παρακάτω σημασίες.

α- (=στέρηση)

κακός - **ά**κακος

άξιος - **αν**άξιος

α- (=άρνηση)

κατάλληλος - **α**κατάλληλος

α- (=αντίθεση)

ήλιος - **αν**ήλιος

όμοιος - **αν**όμοιος

🖋️ ΠΑΡΑΤΗΡΗΣΕΙΣ

α. Το στερητικό α- δε γίνεται αν- στις παρακάτω λέξεις:

αιήτιτος, άηχος, άοκνος, αόρατος, αόριστος, άοπλος, άυπνος, άυλος

☞ **ανα-** (είναι η αρχαία πρόθεση **ανά** με διάφορες σημασίες και δεν πρέπει να μπερδεύεται με το στερητικό **α-, αν-, ανα-**).

Έχει διάφορες σημασίες: (επάνω) **σηκώνω – ανασηκώνω**

(πίσω) **καλώ – ανακαλώ**

(επανάληψη) **βιώνω – αναβιώνω**

(έκταση) **διπλώνομαι – αναδιπλώνομαι**

(μεταβολή) **τρέπω - ανατρέπω κτλ.**

Εκτός από τα αχώριστα μόρια της δημοτικής γλώσσας υπάρχουν και οι απαρχαιωμένες προθέσεις (λόγια αχώριστα μόρια) που χρησιμοποιούνται στη σύνθεση λέξεων.

Αχώριστα λόγια μόρια	Σημασία	Παραδείγματα
αιι- αμφι- αρχι- δια- (δι-)	πάντοτε, αδιάκοπα και από τα δύο μέρη πρώτος πρώτος	αικίνητος, αείμηστος, αιιθαλής αμφιβολία, αμφιθεατρικός, αμφίβιος αρχισυντάκτης, αρχιφύλακας, αρχίατρος διαλέγω, διάσπαρτος, διαθέτω, διάλεξη διέξοδος, δίκοπος, δίδουλος
διχο- δυσ-	κακά, κακό αποτέλεσμα, δύσκολα, δυσκολία	διχόνοια, διχογνωμία, διχοτόμηση δύσκολος, δύστυχος, δύσμορφος δύσπνοια, δυστυχώς
εισ- εκ- (εξ-)	μέσα έξω, πολύ	είσοδος, εισάγω, εισέρχομαι εξαγωγή, εξαγριώνω, εξημερώνω, εκφράζω, εκλέγω, έκπληξη έννοια, εναέριος, εγγράφω, εμπνέω
εν- (εγ-, εμ-) επι- (επ-, εφ-)	- πάνω από κάτι ή κάποιον - εχθρική κατεύθυνση - προσθήκη - αιτία σκοπό	επιβαίνω, επιτύμβιος επιτίθεμαι, επιβουλή επαυξάνω, επίκτητος επιβλαβής, επιτρέπω
ευ- ημι- ομο- περί-	καλά, εύκολα μισός, λίγος ο ίδιος, μαζί - ολόγυρα (γύρω γύρω) - υπεροχή - καταφρόνηση	εύκολος, ευτυχία, ευνόητος, εύλογος ημισφαίριο, ημίγλυκος, ημιτελής ομόγλωσσος, ομόνοια, ομολογία περίβολος, περίγραμμα περιβόητος, περίφημος περιγελώ, περιπαίζω
συν-, (συγ-, συλ-, συμ-, συρ-, συσ-, συ-, συνε-) τηλε- υπο- (-υπ-, υφ)	- μαζί, ταυτόχρονα - ταυτότητα - ένωση - ολοκλήρωση πολύ μακριά - κίνηση ή στάση κάτω από ή προς τα κάτω - υποταγή, επιβολή - υποδεέστερη θέση - ιδιότητα σε μικρότερο βαθμό	συμβαδίζω, συμμαζεύω συνομήλικος, συνονόματος σύνολο, συνομοσπονδία σύσσωμος, συνεπαίρνω τηλέφωνο, τηλεόραση, τηλεγράφημα υπόγειος, υποχωρώ, υποβρύχιος υπόδουλος, υποτάσσω υποπλοίαρχος, υφυπουργός υπόξινος
υπερ-	- κάτι το περισσότερο - πάνω από κάτι - πέρα από - πάρα πολύ	υπερκόπωση, υπερβολικός υπερπηδών, υπερέχω υπεραστικό, υπερωκεάνιο υπερπαραγωγή, υπερκατανάλωση

👉 Η σύνθεση της αρχαίας πρόθεσης συν- .

Το **ν** του **συν-** μπροστά από **φωνήεντα** διατηρείται.

συν + φωνήεν(**συν**)

συν + υπεύθυνος - *συνυπεύθυνος*
συν + ένοχος - *συνένοχος*

Το **ν** του **συν-** μπροστά από τα **οδοντικά σύμφωνα (τ, δ, θ)** διατηρείται.

συν + τ (**συντ**)

συν + δ (**συνδ**)

συν + θ (**συνθ**)

συν + ταιριάζω - *συνταιριάζω*

συν + δεσμός - *σύνδεσμος*

συν + θλίβω - *συνθλίβω*

Το **ν** του **συν-** μπροστά από τα **ρινικά σύμφωνα (ν, μ)**, τα **γλωσσικά (λ, ρ)** και το **συρισπικό (σ)** αφομοιώνεται μ' αυτά.

συν + μ (**συνμ**)

συν + ν (**συνν**)

συν + λ (**συνλ**)

συν + ρ (**συνρ**)

συν + σ (**συνσ**)

συν + μαθητής - *συνμαθητής*

συν + νέφος - *σύννεφο*

συν + λέγω - *συνλέγω*

συν + ρίζα - *σύρριζα*

συν + σωρεύω - *συνσωρεύω*

Το **ν** του **συν-** μπροστά από το **(ζ)** και το **(ξ)** χάνεται.

συν + ζ (**συνζ**)

συν + ξ (**συνξ**)

συν + ζω - *συνζώ*

συν + ξύλο - *σύνξυλος*

Το **ν** του **συν-** μπροστά από τα **λαρυγγικά σύμφωνα (κ, γ, χ)** μετατρέπεται σε γ.

συν + κ (**συνκ**)

συν + γ (**συνγ**)

συν + χ (**συνχ**)

συν + κατοικώ - *συνκατοικώ*

συν + γράφω - *συνγγράφω*

συν + χρόνος - *σύνγχρονος*

Το **ν** του **συν-** μπροστά από τα **χειλικά σύμφωνα (π, β, φ)** και το **(ψ)** μετατρέπεται σε μ.

συν + π (**συνπ**)

συν + β (**συνβ**)

συν + φ (**συνφ**)

συν + ψ (**συνψ**)

συν + παίχτης - *συνπαίχτης*

συν + βουλή - *συνβουλή*

συν + φοιτητής - *συνφοιτητής*

συν + ψηφίζω - *συνψηφίζω*

Το **ν** του **συν-** μπροστά από από **(σ)** **που συνοδεύεται και από άλλο σύμφωνο** χάνεται.

συν + σκ (**συνσκ**)

συν + σπ (**συνσπ**)

συν + στ (**συνστ**)

συν + σφ (**συνσφ**)

συν + σχ (**συνσχ**)

συν + σκευάζω - *συνσκευάζω*

συν + σπουδαστής - *συνσπουδαστής*

συν + στέλλω - *συνστέλλω*

συν + σφίγγω - *συνσφίγγω*

συν + σχετίζω - *συνσχετίζω*

Το **συν-** μερικές φορές γίνεται **συνε-** .

συν + φέρνω - *συνεφέρνω*



Η σύνθεση της αρχαίας πρόθεσης εν- .

Το **ν** του **εν-** μπροστά από **φωνήεντα** διατηρείται.

εν + φωνήεν (**εν**)

εν + άγω - *ενάγω*

εν + έχω - *ενέχω*

Το **ν** του **εν-** μπροστά από τα **σύμφωνα (δ, ζ, θ, σ, τ)** διατηρείται.

εν + δ (**ενδ**)

εν + διάμεσος - *ενδιάμεσος*

εν + ζ (**ενζ**)

εν + ζύμη - *ένζυμος*

εν + θ (**ενθ**)

εν + θρονίζω - *ενθρονίζω*

εν + σ (**ενσ**)

εν + στερνίζω - *ενστερνίζω*

εν + τ (**εντ**)

εν + τριβή - *εντριβή*

Το **ν** του **εν-** μπροστά από τα **λαρυγγικά σύμφωνα (κ, γ, χ)** μετατρέπεται σε **γ**.

εν + γ (**εγγ**)

εν + γάμος - *έγγαμος*

εν + κ (**εγκ**)

εν + κρίνω - *εγκρίνω*

εν + χ (**εγχ**)

εν + χρώμα - *έγχρωμος*

Το **ν** του **εν-** μπροστά από τα **χειλικά σύμφωνα (π, β, φ)** και το **(ψ)** μετατρέπεται σε **μ**.

εν + π (**εμπ**)

εν + προς - *εμπρός*

εν + β (**εμβ**)

εν + βάλλω - *εμβάλλω*

εν + φ (**εμφ**)

εν + φράγμα - *έμφραγμα*

εν + ψ (**εμψ**)

εν + ψυχή - *έμψυχος*

Το **ν** του **εν-** μπροστά από τα **ρινικά σύμφωνα (μ, ν)** και τα **γλωσσικά (λ, ρ)** αφομοιώνεται μ' αυτά.

εν + μ (**εμμ**)

εν + μένω - *εμμένω*

εν + ν (**ενν**)

εν + νόμος - *έννομος*

εν + λ (**ελλ**)

εν + λόγος - *έλλογος*

εν + ρ (**ερρ**)

εν + ρυθμός - *έρρυθμος*

2^ο ΚΕΦΑΛΑΙΟ

1

Η ΣΗΜΑΣΙΑ ΤΩΝ ΣΥΝΘΕΤΩΝ

ΠΑΡΑΤΑΚΤΙΚΑ ΣΥΝΘΕΤΑ

Παρατακτικά σύνθετα λέγονται εκείνα που σημαίνουν ό,τι και τα δύο συνθετικά τους ενωμένα με το σύνδεσμο “και”.

Παραδείγματα

α' συνθετικό	β' συνθετικό	παρατακτικό σύνθετο	
μαχαίρια	πιρούνια	<i>μαχαιροπίρουνα</i>	(μαχαίρια και πιρούνια)
άσπρος	μαύρος	<i>ασπρόμαυρος</i>	(άσπρος και μαύρος)
ανοίγω	κλείνω	<i>ανοιγοκλείνω</i>	(ανοίγω και κλείνω)
ζερβά	δεξιά	<i>ζερβόδεξα</i>	(ζερβά και δεξιά)

Τα **παρατακτικά σύνθετα** μπορεί να είναι **ουσιαστικά, επίθετα, ρήματα και επιρρήματα**.

ΠΡΟΣΔΙΟΡΙΣΤΙΚΑ ΣΥΝΘΕΤΑ

Προσδιοριστικά σύνθετα λέγονται εκείνα στα οποία το πρώτο συνθετικό προσδιορίζει το δεύτερο συνθετικό.

Παραδείγματα

α' συνθετικό	β' συνθετικό	προσδιοριστικό σύνθετο	
γίδα	στράτα	<i>γιδόστρατα</i>	(η στράτα της γίδας)
έρημος	νησί	<i>ερημονήσι</i>	(έρημο νησί)
ξανά	αρχίζω	<i>ξανααρχίζω</i>	(αρχίζω ξανά)

Στα **προσδιοριστικά σύνθετα** το α' συνθετικό μπορεί να είναι **ουσιαστικό, επίθετο, επίρρημα και πρόθεση** (*απόμερος, παραμάνα*).



ΚΤΗΤΙΚΑ ΣΥΝΘΕΤΑ

Κτητικά σύνθετα λέγονται αυτά που σημαίνουν εκείνον που έχει κάτι δικό του (κτήμα του).

Παραδείγματα

α' συνθετικό	β' συνθετικό	κτητικό σύνθετο	
σκληρός	καρδιά	σκληρόκαρδος	(εκείνος που έχει σκληρή καρδιά)
γκρίζος	μαλλιά	γκριζομάλλης	(εκείνος που έχει γκριζα μαλλιά)



ΑΝΤΙΚΕΙΜΕΝΙΚΑ ΣΥΝΘΕΤΑ

Αντικειμενικά σύνθετα λέγονται εκείνα στα οποία το ένα συνθετικό γίνεται αντικείμενο του άλλου.

Παραδείγματα

α' συνθετικό	β' συνθετικό	αντικειμενικό σύνθετο	
καντήλα	ανάβω	καντηλανάφτης	(εκείνος που ανάβει τα καντήλια)
χόρτα	τρώγω	χορτοφάγος	(εκείνος που τρώει χόρτα)
χάνω (έχασα)	μέρα	χασομέρης	(εκείνος που χάνει τη μέρα του)

Στα **αντικειμενικά σύνθετα** το **ένα συνθετικό είναι ρήμα** και το **άλλο είναι ουσιαστικό**, που γίνεται αντικείμενο στο ρήμα.

Η ΜΟΡΦΗ ΤΩΝ ΣΥΝΘΕΤΩΝ ΛΕΞΕΩΝ ΤΟ ΣΥΝΔΕΤΙΚΟ ΦΩΝΗΕΝ

Όταν το πρώτο συνθετικό είναι κλιτή λέξη, για να γίνει η σύνθετη λέξη, ενώνονται το θέμα του πρώτου συνθετικού και το δεύτερο συνθετικό. Ανάμεσά τους μπαίνει συνήθως το φωνήεν ο (όμικρον), που λέγεται συνδετικό φωνήεν.

Παραδείγματα

α' συνθετικό	β' συνθετικό	σύνθετη λέξη
ανοίγ - ω	κλείνω	ανοιγ - ο - κλείνω
μπαλκόν - ι	πόρτα	μπαλκον - ό - πορτα
πικρ - ή	δάφνη	πικρ - ο - δάφνη
νύχτ - α	πούλι	νυχτ - ο - πούλι
συχνά	ρωτώ	συχν - ο - ρωτώ *1
όλ - ος	ορθός	ολ - όρθος *2
άγρι - ος	άνθρωπος	αγρι - άνθρωπος *2
βόρει - ος	ανατολικός	βορει - ο - ανατολικός

*1 Το συνδετικό φωνήεν ο (όμικρον) το παίρνουν και πολλά **επιρρήματα**.

*2 Όταν το αρχικό φωνήεν του δεύτερου συνθετικού είναι **α** ή **ο**, τότε το συνδετικό φωνήεν ο (όμικρον) συνήθως χάνεται.

Το **πρώτο συνθετικό** στις σύνθετες λέξεις μπορεί να είναι:

1. Όνομα (ουσιαστικό ή επίθετο)
2. Αριθμητικό
3. Ρήμα
4. Επίρρημα
5. Πρόθεση

1α. Το πρώτο συνθετικό είναι όνομα που δεν παρουσιάζει αλλαγές στο θέμα του.

Παραδείγματα

α' συνθετικό	β' συνθετικό	σύνθετη λέξη
γυναίκ - ες	παιδιά	γυναικ - ό - παιδα
μακρ - ύς	ράχη	μακρυ - ράχη *
μακρ - ύς	λαιμός	μακρ - ο - λαιμός *
βαρ - ύς	μοίρα	βαρ - ιό - μοιρος *
βαρ - ύς	ακούω	βαρ - ι - ακούω *

* Τα **επίθετα σε -ύς**, όταν είναι **πρώτα συνθετικά** διατηρούν συνήθως το **υ** ή έχουν για **συνδετικό φωνήεν** το **-ιο-**, **-ο-**, **-ι-**

1β. Το πρώτο συνθετικό είναι ένα όνομα που παρουσιάζει αλλαγές στο θέμα του.

Παραδείγματα

Το όνομα	γίνεται	παραδείγματα	παρατηρήσεις
γη	γη-	γήπεδο-γήλοφος γηγενής	
	γεω-	γεωγραφία, γεωμετρία, γεωλόγος, γεωπόνος	
	γαι(ο)-	γαιοκτήμονας, γαιάνθρακες	γαία (αρχαία) = γη

Το όνομα	γίνεται	παραδείγματα	παρατηρήσεις
αρχή	αρχι-	αρχιτέκτονας, αρχιμηνιά, αρχιστράτηγος	Εκτός από τις σύνθετες λέξεις που παράγονται από τη λέξη αρχείο : <i>αρχειοθήκη</i>
πατέρας (πατήρ)	πατρο-	πατροπαράδοτος, πατροκτόνος	
μητέρα (μήτηρ)	μητρο-	μητροκτόνος, μητρόπολη	
καλός	καλο-	καλοκαίρι, καλοβλέπω	
	καλλι-	καλλιέργεια, καλλιτέχνης, καλλιγράφος, καλλιστεία	Γίνεται καλλι- από το συγκριτικό βαθμό καλλίων (αρχαία) του καλός Εξαίρεση: καλλυντικά από το καλλύνω Εξαίρεση: καλύτερος
χάρη	χαρι(το)-	χαριτολογώ, Χαρίκλεια, Χαρίλαος	Από την αρχαία κατάληξη της λέξης η χάρις .
χέρι	χερο-	χεροδύναμος, χερόβολο	
	χειρο-	χειρόγραφος, χειροτεχνία, χειρουργός, χειροποιήτος	η χειρ (αρχαία)=χέρι
μεγάλος	μεγάλο-	μεγαλόκαρδος, Μεγαλόχαρη, μεγαλοδύναμος	
	μεγ(α)-	μεγαθήριο, μεγάφωνο, Μεγαλέξανδρος...	ο μέγας (αρχαία) =μεγάλος
ύδωρ (=νερό)	υδρ-	υδραγωγείο, υδρόβια, υδρόχρωμα, υδρόφυτα	
	υδατ-	υδάτινος, υδατάνθρακες, υδατοστρόβιλος	το ύδωρ (του ύδατος)
λαός	λαο-	λαοθάλασσα, λαοπλάνος	
	λεω-	λεωφόρος, λεωφορείο	λεώς (αρχαία)=λαός (αττική διάλεκτος)
ναός	νεω-	νεωκόρος	νεώς (αρχαία)=ναός (αττική διάλεκτος)
πυρ (=φωτιά)	πυρ-	πυρκαγιά, πυρίμαχος	
	πυρο-	πυρκαγιά, πυρίμαχος, πυροσβέστης	

2α. Το πρώτο συνθετικό είναι αριθμητικό που παρουσιάζει αλλαγές.

Παραδείγματα

Το αριθμητικό	γίνεται	παραδείγματα	παρατηρήσεις
ένα	μον(ο)	μονόδρομος, μονόγραμμα, μονάκριβος, μοναρχία	
δύο	δι-	διετία, δίδραχμο, δίσπιχο, διπρόσωπος *1	Από το επίρρημα της αρχαίας γλώσσας δισ .
	δισ-	δισεκατομμύριο, δισέγγονο, δισέλιδο *1	Δεν πρέπει να συγχέ-εται το δισ- με το αχώριστο μόριο δυσ- *2
	δυ-	δυάδα, δυάρι	Μετά το υ ακολουθεί φωνήεν (α)
τρία	τρι-	τρίγωνο, τρίτομος, τρίποντο, τριγύρω	Από το επίρρημα της αρχαίας γλώσσας τρικ .
	τρис-	τρισέγγονο, τρισάθλιος	Εξαιρείται: τρισήμισι
τέσσερα	τετρα-	τετράγωνο, τετράπλευρο, τετράπαχος, τετράστιχο	

*1 Οι σύνθετες λέξεις με α· συνθετικό τη λέξη «δύο» γράφονται με δι(σ)-, όταν δηλώνουν ότι το δεύτερο συνθετικό υπάρχει δύο φορές.

*2 Οι σύνθετες λέξεις με α· συνθετικό το αχώριστο μόριο δυσ-, δηλώνουν: δύσκολα, άσχημα (δύστυχος, δύσμορφος, δυσάρεστος).

2β. Το πρώτο συνθετικό είναι αριθμητικό που στη θέση του συνδετικού φωνήεντος ο έχει το φωνήεν α.

* Τα αριθμητικά από το πέντε ως το ενενήντα ως πρώτα συνθετικά έχουν συνδετικό φωνήεν σε (α).

Το αριθμητικό	γίνεται	παραδείγματα
πέντε	ΠΕΝΤ-α-, (ΠΕΝΤΟ-)	πενταετία, (πεντόλιρο)
έξι	ΕΞ-α-	εξάχρονος, εξαθέσιο
εφτά	ΕΦΤΑ-	εφταήμερο, Εφτάνησα
οκτώ, οχτώ	ΟΚΤ-ά-, ΟΧΤ-α-	οκτάχρονος, οχταετία
εννιά	ΕΝΝΙΑ-	εννιάμερα, εννιάχρονος

3. Το πρώτο συνθετικό είναι ρήμα.

Τα ρήματα ως πρώτα συνθετικά γράφονται συνήθως με το θέμα του αορίστου και σπάνια με το θέμα του ενεστώτα.

Παραδείγματα

α' περίπτωση:	α' συνθετικό	β' συνθετικό	σύνθετη λέξη
(θέμα ενεστώτα)	μισώ μπαίνω	άνθρωπος βγαίνω	μισ - άνθρωπος μπαιν - ο - βγαίνω
β' περίπτωση:	α' συνθετικό	β' συνθετικό	σύνθετη λέξη
(θέμα αορίστου)	φεύγω (έφυγα) χάνω (έχασα)	πόνος μέρα	φυγ - ό - πονος χασ - ο - μέρης

4α. Το πρώτο συνθετικό είναι επίρρημα (εκτός από αυτά που τελειώνουν σε -ω).

* Τα επίρρηματα ως πρώτα συνθετικά παίρνουν συνδετικό φωνήεν (ο).

Παραδείγματα

α' συνθετικό	β' συνθετικό	σύνθετη λέξη
συχνά καλά	κοιτάζω περνώ	συχν - ο - κοιτάζω καλ - ο - περνώ

4β. Το πρώτο συνθετικό είναι επίρρημα σε -ω

Τα επιρρήματα σε -ω ως πρώτα συνθετικά κρατούν το (ω) εκτός από το χάμω*.

Παραδείγματα

α' συνθετικό	β' συνθετικό	σύνθετη λέξη
κάτω	σαγόνι	κατωσάγονο
πίσω	γυρίζω	πισωγυρίζω
χάμω*	κλαδί	χαμόκλαδο

* χαμομήλι, χαμογελώ

5. Το πρώτο συνθετικό είναι πρόθεση που είναι ολόκληρη ή έχει πάθει έκθλιψη.

Παραδείγματα

α' συνθετικό	β' συνθετικό	σύνθετη λέξη
από	γράφω	απογράφω
από	αλλάσσω	απαλλάσσω
αντί	προτείνω	αντιπροτείνω
αντί	αποκρίνομαι	ανταποκρίνομαι
κατά	σταλάζω	κατασταλάζω
παρά	μασκάλη	παραμάσκαλα
μετά	φυτεύω	μεταφυτεύω
μετά	εξεταστέος	μετεξεταστέος
προς	φαγητό	προσφάγι

Από τις προθέσεις χρησιμεύουν στη σύνθεση οι ακόλουθες:

κατά, παρά, μετά, αντί, από, προς.

Όσες απ' αυτές τελειώνουν σε φωνήεν, το χάνουν συχνά, όταν η ακόλουθη λέξη αρχίζει από φωνήεν.

Το **δεύτερο συνθετικό** στις σύνθετες λέξεις μπορεί να είναι:

1. Ουσιαστικό
2. Επίθετο
3. Ρήμα
4. Μετοχή
5. Επίρρημα

1. Όταν το **δεύτερο συνθετικό** είναι ουσιαστικό, τότε η σύνθετη λέξη μπορεί να είναι ουσιαστικό, επίθετο ή επίρρημα.

Παραδείγματα

α' συνθετικό	β' συνθετικό	σύνθετη λέξη	παρατηρήσεις
έξω	πόρτα	<i>εξώπορτα</i>	(ουσιαστικό)
σκληρός	τράχηλος	<i>σκληροτράχηλος</i>	(επίθετο) Το β' συνθετικό δεν αλλάζει.
στενός	καρδιά	<i>στενόκαρδος</i>	(επίθετο) Το β' συνθετικό άλλαξε. Επιθετική κατάληξη -ος
ανοιχτός	μάπι	<i>ανοιχτομάπης</i>	(επίθετο) Το β' συνθετικό άλλαξε. Επιθετική κατάληξη -ης
κατά	σπήθος	<i>κατάστηθα</i>	(επίρρημα) Με κατάληξη -α.

ΠΑΡΑΤΗΡΗΣΕΙΣ

- ✓ Το ουσιαστικό «γη», όταν είναι δεύτερο συνθετικό, γράφεται με -ει-.

Παραδείγματα

απόγειο, απογείωση, επίγειος, υδρόγειος, ισόγειο ... κ. ά.

Εξαιρούνται τα: *εξωγήινος, καταγής.*

- ✓ Το ουσιαστικό «όνομα», όταν είναι δεύτερο συνθετικό, γίνεται -ωνυμ-.

Παραδείγματα

επώνυμο, ανώνυμος, ομώνυμος, συνώνυμα ... κ. ά.

Εξαιρείται το: *παρονομαστής.*

- ✓ Τα ουσιαστικά «οδύνη (= πόνος), όλεθρος (= καταστροφή), όροφος, όφελος, ομαλός (επίθετο), ορυχείο», όταν είναι δεύτερα συνθετικά, αλλάζουν το (ο) σε (ω).

Παραδείγματα

<i>οδύνη-ανώδυνος</i>	<i>όφελος-ανώφελος</i>
<i>όλεθρος-πανωλεθρία</i>	<i>ομαλός-ανώμαλος</i>
<i>όροφος-διώροφο</i>	<i>ορυχείο-χρυσωρυχείο</i>

- ✓ Τα ουσιαστικά «λατρεία, πορεία», όταν είναι δεύτερα συνθετικά, γράφονται με -ι- (γιώτα).

Παραδείγματα

λατρεία - φυσιολατρία, ειδωλολατρία κ. ά.

πορεία - πεζοπορία, πρωτοπορία κ. ά.

2. Όταν το δεύτερο συνθετικό είναι επίθετο, τότε η σύνθετη λέξη είναι επίθετο σε -ος, -η, -ο και σπάνια σε -ιος, -ια, -ιο.

Παραδείγματα

α' συνθετικό	β' συνθετικό	σύνθετη λέξη	παρατηρήσεις
κατά	γαλάζιος, -ια, -ο	καταγάλαζος, -η, -ο	(επίθετο)
α-(αν-)	άξιος, -ια, -ιο	ανάξιος, -ια, -ιο	(επίθετο)
όλος	κίτρινος, -η, -ο	ολοκίτρινος, -η, -ο	(επίθετο)
στενός	μακρύς, -ιά, -ιό	στενόμακρος, -η, -ο	(επίθετο)

3. Όταν το δεύτερο συνθετικό είναι ρήμα, τότε η σύνθετη λέξη μπορεί να είναι ρήμα, ουσιαστικό, επίθετο ή επίρρημα.

Παραδείγματα

α' συνθετικό	β' συνθετικό	σύνθετη λέξη	παρατηρήσεις
τρέμω	σβήνω	τρεμοσβήνω	(ρήμα)
προ	τάσσω	προτάσσω	(ρήμα)
στρατός	άρχω	στρατάρχης	(ουσιαστικό σε -ης)
νερό	χύνω	νεροχύτης	(ουσιαστικό σε -της)
θάλασσα	μάχομαι	θαλασσομάχος	(ουσιαστικό σε -ος)
υπό	ακούω	υπάκουος, -η, -ο	(επίθετο)
μόνο	ρουφώ	μονορούφι	(επίρρημα)

4. Όταν το δεύτερο συνθετικό είναι μετοχή, τότε η σύνθετη λέξη είναι μετοχή.

Παραδείγματα

α' συνθετικό	β' συνθετικό	σύνθετη λέξη
πολύ	διαβασμένος, -η, -ο	πολυδιαβασμένος, -η, -ο
θεο	σκοτωμένος, -η, -ο	θεοσκοτωμένος, -η, -ο
κόσμος	γυρισμένος, -η, -ο	κοσμογυρισμένος, -η, -ο

5. Όταν το δεύτερο συνθετικό είναι επίρρημα, τότε η σύνθετη λέξη είναι επίρρημα.

Παραδείγματα

α' συνθετικό	β' συνθετικό	σύνθετη λέξη	παρατηρήσεις
προ	πέρσι	πρόπερσι	(επίρρημα) φυλάγει την κατάληξη
περί	γύρω	περίγυρα	(επίρρημα) παιρνει την κατάληξη -α

- Οι σύνθετες λέξεις: ✓ ή διατηρούν τον τόνο στη συλλαβή στην οποία τονίζεται το β' συνθετικό,
 ✓ ή ανεβάζουν τον τόνο στη παραλήγουσα,
 ✓ ή ανεβάζουν τον τόνο στη προπαραλήγουσα.

α' συνθετικό	β' συνθετικό	σύνθετη λέξη
άρχοντας	χωριάτης	αρχοντοχωριάτης
κρυφά	βλέπω	κρυφοβλέπω
επί	κίνδυνος	επικίνδυνος
παρά	κλαδί	παρακλάδι
πρώτη	βροχή	πρωτοβρόχι
θάλασσα	πουλί	θαλασσοπούλι
κατά	καθαρός	κατακάθαρος
α-	ομαλός	ανώμαλος
μύλος	πέτρα	μυλόπετρα

Παρασύνθετα λέγονται οι σύνθετες λέξεις που παράγονται από άλλες σύνθετες λέξεις.

Παραδείγματα	καλωσορίζω	⇒	καλωσόρισμα
	σιδηρόδρομος	⇒	σιδηροδρομικός
	χασομέρης	⇒	χασομερώ

- ✓ Παρασύνθετα γίνονται και από λέξεις που συνήθως λέγονται μαζί.

Παραδείγματα	Στερεά Ελλάδα	⇒	Στερεοελλαδίτης
	Αιγαίο Πέλαγος	⇒	Αιγαίοπελαγίτης
	Ερυθρός Σταυρός	⇒	Ερυθροσταυρίτης

3^ο ΚΕΦΑΛΑΙΟ

1

Η ΣΗΜΑΣΙΑ ΤΩΝ ΛΕΞΕΩΝ

ΚΥΡΙΟΛΕΞΙΑ

Κυριολεξία λέγεται η **χρησιμοποίηση των λέξεων με την αρχική (την πραγματική) τους σημασία.**

Παράδειγμα Μια όμορφη **αλεπού**.

Η λέξη **αλεπού** χρησιμοποιήθηκε με την αρχική (πραγματική) σημασία.

ΜΕΤΑΦΟΡΑ

Μεταφορά είναι το **σχήμα του λόγου, στο οποίο οι λέξεις χάνουν την αρχική (την πραγματική) τους σημασία και αποκτούν μια άλλη, με διαφορετικό περιεχόμενο από εκείνο που είχαν.**

Παράδειγμα Αυτή η γυναίκα είναι **αλεπού** (= **πονηρή**).

Η λέξη **αλεπού** χρησιμοποιήθηκε με αλλαγμένη σημασία, για να φανερώσει μια **γυναίκα πονηρή**.

Εδώ, η λέξη **αλεπού**, κρατάει μόνο ένα χαρακτηριστικό, την πονηριά.

Έτσι, η αρχική σημασία της λέξης **αλεπού**, μεταφέρθηκε, άλλαξε και φανέρωσε ένα πρόσωπο που έχει κάποια ομοιότητα – **την πονηριά** – με την αλεπού.

κυριολεξίες

σκληρή πέτρα
γλυκός καφές
μασά την τροφή
πικρός καφές
το μέτωπο του παιδιού

μεταφορές

σκληρή καρδιά
γλυκά λόγια
μασά τα λόγια του
πικρή σκλαβιά
το μέτωπο του πολέμου

Μεταφορικά λέγονται και οι φράσεις :

Έχασε τα νερά του.
Τρώει τα σίδερα.

Ρίχνει άγκυρα.
Κοιμάται με τις κότες.

ΠΑΡΟΜΟΙΩΣΗ

Παρομοίωση λέγεται το σχήμα του λόγου, στο οποίο παρομοιάζουμε ή συγκρίνουμε δύο πρόσωπα ή δύο ζώα ή δύο πράγματα, που παρουσιάζουν ομοιότητα μεταξύ τους και η σύγκριση αυτή κάνει το ένα από αυτά πιο ζωηρό.

Παραδείγματα: Ο Περικλής τρέχει **σαν** το Μιλτιάδη.
Είναι πονηρός **σαν** αλεπού.
Κατακοκκίνισε **σαν** παπαρούνα.



ΠΑΡΑΤΗΡΗΣΕΙΣ

Η παρομοίωση και η μεταφορά μοιάζουν μεταξύ τους.

Η διαφορά τους είναι στο ότι στην παρομοίωση χρησιμοποιούμε τη λέξη **σαν** ή **όπως**, ενώ στη μεταφορά όχι.

Είναι πικρός **σαν** φαρμάκι. (Παρομοίωση)

Πέρασα πικρές στιγμές. (Μεταφορά)

ΣΥΝΩΝΥΜΑ

Συνώνυμα ή συνώνυμες λέξεις λέγονται οι λέξεις που έχουν την ίδια περίπου σημασία μεταξύ τους.

Παραδείγματα

βλέπω, κοιτάζω, παρατηρώ, διακρίνω, αγναντεύω...κ.ά.
ανδρεία, θάρρος, γενναιότητα, τόλμη, παλικαριά...κ.ά.
έδρα, θρανίο, κάθισμα, θρόνος εδώλιο...κ.ά.
ομάδα, όμιλος, σύλλογος, εταιρεία...κ.ά.



ΠΑΡΑΤΗΡΗΣΕΙΣ

Τα συνώνυμα εκφράζουν το ίδιο νόημα, αλλά με κάποιες διαφορές μεταξύ τους.

Από τις συνώνυμες λέξεις, όταν μιλούμε ή όταν γράφουμε πρέπει να βρίσκουμε κάθε φορά εκείνη που ταιριάζει στη φράση μας, για να πετύχουμε την ακρίβεια στο λόγο (ακριβολογία).

Παραδείγματα

Ο παππούς **βλέπει** μακριά με τα γυαλιά του.

Ο μαθητής **κοιτάζει** τον ουρανό.

Ο δάσκαλος **παρατηρεί** τη συμπεριφορά του μαθητή.

Ο καπετάνιος **διακρίνει** το νησί στον ορίζοντα.

Ο βοσκός **αγναντεύει** τον κάμπο.

ΤΑΥΤΟΣΗΜΑ

Ταυτόσημα ή ταυτόσημες λέξεις λέγονται οι λέξεις που έχουν ακριβώς την ίδια σημασία.

Παραδείγματα

σελήνη - φεγγάρι πετεινός - κόκορας

απίδι - αχλάδι όρνιθα - κότα

ίππος - άλογο στέγη - σκεπή

ΑΝΤΙΘΕΤΑ

Αντίθετα ή αντίθετες λέξεις (αντώνυμα) λέγονται οι λέξεις που έχουν αντίθετη σημασία.

Παραδείγματα

αραιός - πυκνός γνωστός - άγνωστος

καθαρός - βρώμκος γέννηση - θάνατος

προσγείωση - απογείωση σκληρός - μαλακός

αργά - γρήγορα πριν - μετά

ΟΜΩΝΥΜΑ

Ομώνυμα ή ομόηχα λέγονται οι λέξεις που έχουν την ίδια προφορά, αλλά διαφορετική ορθογραφία και σημασία.

Παραδείγματα

σήκω	- (το) σύκο	(το) φυτό	- φοιτώ
(η) νίκη	- (το) νοίκι	(η) λίρα	- (η) λύρα
(η) σκηνή	- (το) σκοινί	(τα) λίπη	- (η) λύπη
κλίνω	- κλείνω	(η) πείρα	- πήρα

ΠΑΡΩΝΥΜΑ

Παρώνυμα λέγονται οι λέξεις που έχουν διαφορετική σημασία, αλλά μοιάζουν κάπως στην προφορά.

Παραδείγματα

παίρνω	- περνώ	(ο) χορός	- (ο) χώρος
(η) φίλη	- (η) φυλή	(το) σχολείο	- (το) σχόλιο
πεινώ	- πίνω	(ο) αθέρας	- (ο) αιθέρας
στερώ	- υστερώ	(η) αμυγδαλιά	- (η) αμυγδαλή , -ές

Ομώνυμα (ή ομόηχα)

(οι) αρειανοί (οπαδοί του Άρειου)	(οι) αριανοί (της άριας φυλής)
(η) γεια (υγεία)	για (πρόθεση)
γλείφω (με τη γλώσσα)	γλύφω (σκαλίζω το μάρμαρο)
(ο) Γάλλος (από τη Γαλλία)	(ο) γάλος (γαλοπούλα)
(το) δανικό (από τη Δανία)	(το) δανεικό (το δανεισμένο)
(το) διάλειμμα (διακοπή)	(το) διάλυμα (υγρό)
(το) δίσπυχο (δύο στίχοι)	(το) δύστυχο (κακότυχο)
έγγειος , -α, -ο (εγγειοβελτιωτικά έργα)	(η) έγκυος (γκαστρωμένη)
(η) έκκληση (διαμαρτυρία, παράκληση)	(η) έκλυση (ηθική χαλάρωση)
(η) εξάρτηση (η σχέση)	(η) εξάρτηση (ατομικά είδη στρατιώτη)
Επιφάνια - Θεοφάνια	(η) επιφάνεια (επίπεδο)
εύφορος , -η, -ο (καρπερός)	(ο) έφορος (επόπτης)
(η) Εφορεία (Εφορεία Αρχαιοτήτων)	(η) Εφορία (οικονομική υπηρεσία)
(το) ήτα (γράμμα)	(η) ήττα (αντίθετο της νίκης)
(η) θήρα (κυνήγι)	(η) θύρα (πόρτα)
(ο) ιός (αίτιο αρρώστιας)	(ο) υιός (γιος)
(ο) κάλος (εξόγκωμα δέρματος)	(το) κάλλος (η ομορφιά)
(η) κήλη (εξόγκωμα στην κοιλιά)	(η) κοίλη (επιφάνεια)
(το) κήτος (μεγάλο ψάρι)	(το) κύτος (αμπάρι πλοίου)
κλείνω (κλειδώνω)	κλίνω (γέρνω)
(το) κλήμα (αμπελόκλημα)	(το) κλίμα (μετεωρολογικές συνθήκες)
(η) κληπική (πτώση)	(η) κλιπκή (κατάληξη)
(η) κλήση (πρόσκληση)	(η) κλίση (γραμμ. όρος και γέρισμο)
(το) κόμμα (το σημείο στίξης και πολιτικό)	(το) κώμα (βαθιά νάρκη)
(η) κώμη (το κεφαλοχώρι)	(η) κόμη (μαλλιά)
(ο) Κρητικός (ο κάτοικος της Κρήτης)	(ο) κριτικός (ο σχολιαστής)
καινός , -ή -ό (καινούριος)	(ο) κενός (άδειος)
(η) λίμα (εργαλείο)	(το) λύμα (ακάθαρτο νερό)
(ο) λιμός (πείνα)	(ο) λοιμός (αρρώστια)
(τα) λίπη (το πάχος)	(η) λύπη (στενοχώρια)
(η) λίρα (νόμισμα)	(η) λύρα (μουσικό όργανο)
λιτός , -ή -ό (λιγόφαγος, απέριττος)	λυτός , -ή -ό (λυμένος)

(η) μήτρα (γυναικ. όργανο και καλούπι)	(η) μίτρα (καπέλο επισκόπου)
(η) νηστεία	(η) αμνηστία (παραγραφή αδικήματος)
(η) νίκη	(το) νοίκι (ενοίκιο)
(η) νότα (φθόγγος της μουσικής)	(τα) νώτα (από πίσω, η πλάτη)
(η) νοσηλεία (η θεραπεία)	(τα) νοσήλια (ιατρικά έξοδα)
(το) οράριο (άμφια διάκου)	(το) ωράριο (ώρες εργασίας)
(τα) όρη (βουνά)	(οι) όροι (συμφωνίες)
ό,π (αναφορική αντωνυμία)	όπι (ειδικός σύνδεσμος)
όμως (σύνδεσμος)	(ο) ώμος (ωμοπλάτη)
(η) πάλη (αγώνισμα)	πάλι (επίρρημα)
(η) παράλειψη (αμέλεια)	(η) παράληψη (παραλαβή)
παραλείφηκε (παθ. αόρ. του παραλείπω)	παραλήφηκε (παθ. αόρ. του παραλαμβάνω)
(η) πείρα (γνώση από τη ζωή)	(η) πύρα (μεγάλη ζέστη)
ποια (ερωτηματική αντωνυμία)	πια (ποσοτικό επίρρημα)
ποιο (ερωτηματική αντωνυμία)	πιο (ποσοτικό επίρρημα)
σαπρικός , -ή, -ό (αυτός που σαπρίζει)	σατυρικός (έχει σχέση με Σάτυρους)
σήκω (ρήμα)	(το) σύκο (καρπός της συκιάς)
(η) σκηνή (θεάτρου)	(το) σκοινί (το σχοινί)
(ο) σπίχος (σειρά από γράμματα)	(ο) στοίχος (κάθε άλλη σειρά)
(ο) σωρός (συγκεντρωμένο υλικό)	(η) σορός (λείψανο)
(ο) τοίχος (του σπιτιού)	(το) τείχος (κάστρο, φρούριο)
(η) τύχη	(τα) τείχη (κάστρου, φρουρίου)
τη (ν) (άρθρο θηλυκού γένους)	τι (ερωτηματική αντωνυμία)
της (άρθρο, γενική ενικού)	τις (άρθρο, αιτιατική πληθυντικού)
(η) ίλη (μονάδα αρμάτων)	(η) ύλη (υλικό)
(το) φιλί	(η) φυλή
(το) φύλλο (δέντρου, πίτας)	(το) φύλο (γένος)
(το) φυλάκιο	(το) υποθηκοφυλακείο
(το) φυτό	φοιτώ (σπουδάζω)
(ο) χήρος (άντρας)	(ο) χοίρος (γουρούνι)
(ο) Χριστός	χρηστός , -ή, -ό (ενάρετος)
(ο) χωρικός (κάτοικος χωριού)	(ο) χορικός (έχει σχέση με το αρχ. δράμα)
ψηλός , -ή, -ό	φιλόσ , -ή, -ό (λεπτός)

Παρώνυμα

- ✓ Όταν τα παρώνυμα διαφέρουν μόνο στην ορθογραφία λέγονται ορθογραφικά παρώνυμα.

(οι) **αμυγδαλές** (αδένες)

(ο) **αρματολός**

άλλοτε

(το) **βίωμα**

(η) **Γαλλία**

(το) **γέλιο**

(η) **γενναία**

(η) **γέννηση**

(το) **γυαλί**

εγκληματώ (κάνω έγκλημα)

(η) **εγχείρηση** (ιατρική εγχείρηση)

(η) **έκλειψη** (ηλίου, σελήνης)

άπειρος. -η, -ο

(η) **εξάλειψη** (λείπω) - **επάλειψη**

(η) **επέτειος** (επί+έτος) εθνική επέτειος

(η) **επήρεια** (επηρεάζω)

(η) **ετοιμολογία, ετοιμόλογος**

(η) **μαγεία**

(το) **μεταλλείο (μέταλλο)**

(το) **μέτωπο**

(η) **νιφάδα** (χιονιού)

ξηλώνω (χαλάω)

(η) **όαση**

(η) **οδύνη** (θλίψη)

(το) **οξύ**

(το) **οξυγόνο**

παίρνω

πεινώ

περιπτός, -ή, -ό

(το) **πρίσμα** (γεωμετρικό σώμα)

(το) **πρότυπο** (υπόδειγμα, μοντέλο)

(ο) **Σολομώντας**

(η) **σπήλη** (πλάκα)

(οι) **αμυγδαλιές** (δέντρα)

αμαρτωλός, -ή, -ό

άλλωστε

βιοσκός, -ή, -ό

(η) **Πορτογαλία**

(το) **γελοίο**

(η) **γενεά** (γενιά)

(τα) **γενέθλια**

(ο) **γιαλός** (θάλασσα)

εγκλιματίζω (συνηθίζω στο κλίμα)

(το) **εγχειρίδιο**

(η) **έκθλιψη** (γραμματικός όρος)

ανάπηρος. -η, -ο

(η) **ανάληψη** (λαμβάνω), **επανάληψη**

(η) **επαιτεία** (ζητανιά)

(η) **επιρροή** (επίδραση)

(η) **ετυμολογία** (αρχή των λέξεων)

(τα) **μάγια**

(το) **μετάλλιο** (έπαθλο)

(η) **μετόπη** (στο διάζωμα αρχ. ναού)

(η) **νύφη, συννυφάδα**

ξυλεύω (κόβω ξύλα)

(η) **επώαση** (κλώσημα)

(οι) **ωδίνες** (πόννοι της γέννας)

(το) **οξειδίο**

(το) **οξυγώνιο** (τρίγωνο)

περνώ

πίνω

(ο) **πυρετός**

(το) **πρήξιμο**

(το) **πρωτότυπο** (καινούριο, αρχικό)

(ο) **Σολωμός**

(ο) **στύλος** (κολώνα)

(το) **σφαγείο** (τόπος που σφάζουν)
σφύζω (είμαι γεμάτος ζωή)
(το) **σχολείο**
(το) **σωματείο**
τεχνητός, -ή, -ό
(τα) **Τίρανα** (πρωτεύουσα Αλβανίας)
(η) **Τριφυλία** (επαρχία)
(η) **φίλη**
(το) **φύλο** (αρσενικό, θηλυκό)
φρόνιμος-η, -ο
φωτεινός, -ή, -ό
(ο) **χορός** (χορευώ)
(η) **χρεία** (ανάγκη)

(το) **σφάγιο** (σφαγμένο ζώο)
σφίγγω
(το) **σχόλιο** (κριτική)
(το) **σωμάτιο**
(ο) **τεχνικός**
(ο) **τύραννος**
(το) **τριφύλλι**
(η) **φυλή** (ράτσα)
(το) **φύλλο**
(το) **φρόνημα** (οι ιδέες)
φεπνός, -ή, -ό (εφέτος)
(ο) **χώρος** (ο τόπος)
(η) **χροιά** (απόχρωση)

✓ Όταν τα παρώνυμα διαφέρουν μόνο στον τόνο λέγονται τονικά παρώνυμα.

(η) **κάμαρα**
(η) **λεύκα**
(το) **μίσος**
(τα) **μάγια**
μοναχός, -ή, -ό
(το) **χάλι**
(ο) **ώμος**
(ο) **θόλος**
(ο) **γέρος**
(ο) **νόμος**
γέρνω
(ο) **όρος**
(η) **αξία**
(ο) **βάλτος**
(η) **εξοχή**
(η) **αποχή**
(οι) **διάφορες**
(ο) **έκτος**
ζήτω
(τα) **μάπα**
(τα) **πόδια**
πότε
(ο) **πάπας**

(η) **καμάρα**
(τα) **λευκά**
μισός, -ή, -ό
(η) **μαγιά**
μονάχος, -η, -ο
(το) **χαλί**
ωμός, -ή, -ό
θολός, -ή, -ό
γερός, -ή, -ό
(ο) **νομός**
γερνώ
(ο) **ορός**
(η) **άξια**
βαλτός, -ή, -ό
(η) **έξοχη**
(η) **απόχη**
(οι) **διαφορές**
εκτός
ζητώ
(η) **μαπά**
(η) **ποδιά**
ποτέ
(ο) **παπάς**

Γ ΜΕΡΟΣ

1^ο ΚΕΦΑΛΑΙΟ

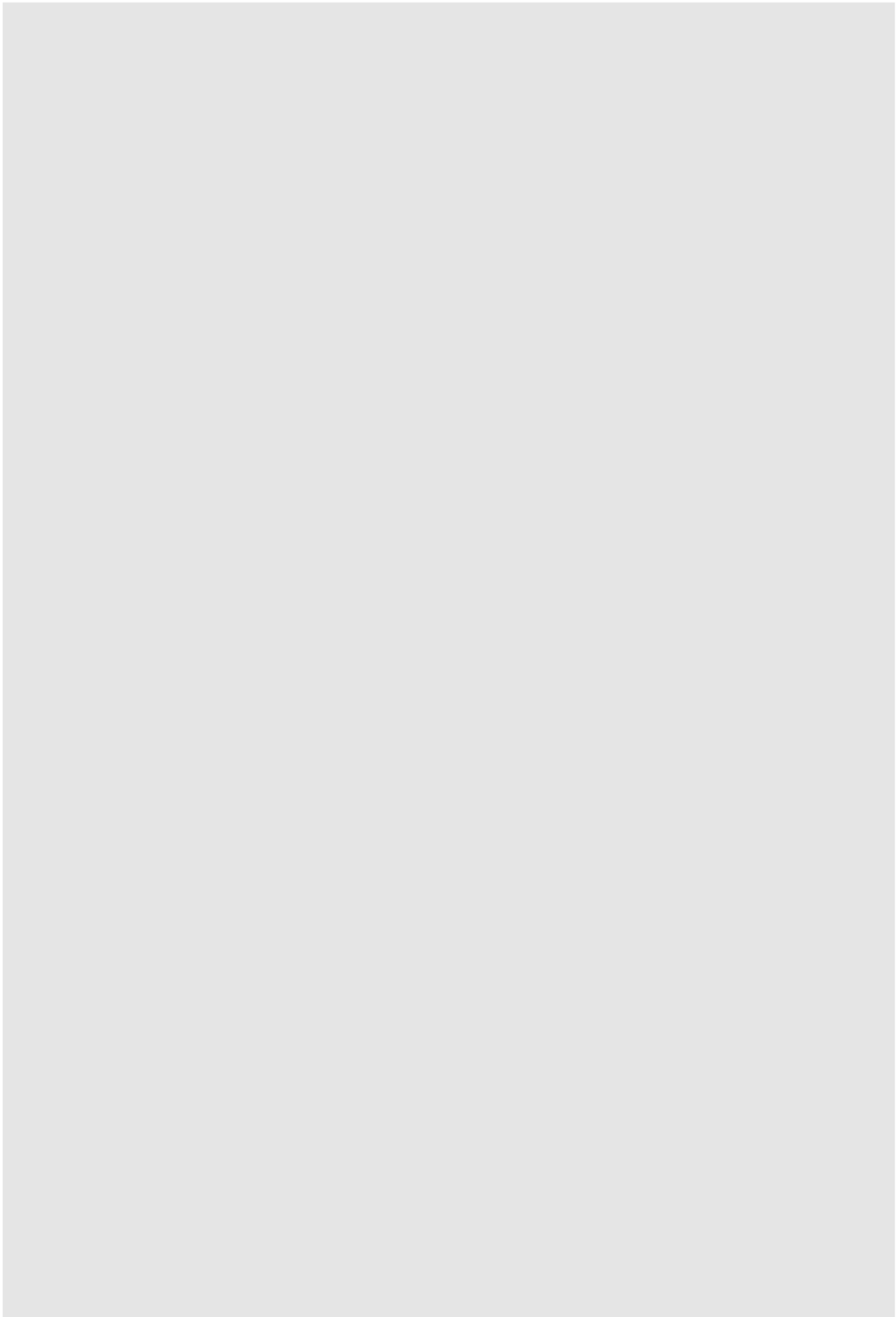
1. ΤΑ ΜΕΡΗ ΤΟΥ ΛΟΓΟΥ
2. ΚΛΙΤΑ ΚΑΙ ΑΚΛΙΤΑ ΜΕΡΗ ΤΟΥ ΛΟΓΟΥ
3. ΤΥΠΟΙ – ΚΑΤΑΛΗΞΗ – ΘΕΜΑ – ΧΑΡΑΚΤΗΡΑΣ
4. ΠΤΩΣΗ – ΓΕΝΟΣ – ΑΡΙΘΜΟΣ – ΚΛΙΣΗ

2^ο ΚΕΦΑΛΑΙΟ

1. ΤΟ ΑΡΘΡΟ
 - A. ΤΟ ΟΡΙΣΤΙΚΟ ΑΡΘΡΟ
 - B. ΤΟ ΑΟΡΙΣΤΟ ΑΡΘΡΟ

3^ο ΚΕΦΑΛΑΙΟ

1. ΤΑ ΟΥΣΙΑΣΤΙΚΑ – ΟΙ ΣΗΜΑΣΙΕΣ ΤΩΝ ΟΥΣΙΑΣΤΙΚΩΝ
2. ΤΑ ΕΙΔΗ ΤΩΝ ΟΥΣΙΑΣΤΙΚΩΝ
 - ΚΥΡΙΑ ΟΝΟΜΑΤΑ
 - ΚΟΙΝΑ ΟΝΟΜΑΤΑ
 1. ΣΥΓΚΕΚΡΙΜΕΝΑ ΟΥΣΙΑΣΤΙΚΑ
 2. ΑΦΗΡΗΜΕΝΑ ΟΥΣΙΑΣΤΙΚΑ
 - ΠΕΡΙΛΗΠΤΙΚΑ ΟΥΣΙΑΣΤΙΚΑ
 - ΠΕΡΙΕΚΤΙΚΑ ΟΥΣΙΑΣΤΙΚΑ
 - * ΓΡΑΦΟΝΤΑΙ ΜΕ ΚΕΦΑΛΑΙΟ ΤΟ ΠΡΩΤΟ ΓΡΑΜΜΑ
 - * ΓΡΑΦΟΝΤΑΙ ΜΕ ΜΙΚΡΟ ΤΟ ΠΡΩΤΟ ΓΡΑΜΜΑ
3. ΤΟ ΓΕΝΟΣ ΤΩΝ ΟΥΣΙΑΣΤΙΚΩΝ
 - ΣΧΗΜΑΤΙΣΜΟΣ ΤΟΥ ΘΗΛΥΚΟΥ
 - ΕΠΙΚΟΙΝΑ ΟΥΣΙΑΣΤΙΚΑ – ΘΗΛΥΚΑ ΖΩΩΝ
 - ΟΥΣΙΑΣΤΙΚΑ ΜΕ ΔΥΟ ΓΕΝΗ
4. Ο ΑΡΙΘΜΟΣ ΤΩΝ ΟΥΣΙΑΣΤΙΚΩΝ
5. Η ΚΛΙΣΗ ΤΩΝ ΟΥΣΙΑΣΤΙΚΩΝ
 - ΙΣΟΣΥΛΛΑΒΑ - ΑΝΙΣΟΣΥΛΛΑΒΑ
 - ΤΟ ΘΕΜΑ ΤΩΝ ΑΝΙΣΟΣΥΛΛΑΒΩΝ ΟΥΣΙΑΣΤΙΚΩΝ
6. Η ΔΙΑΙΡΕΣΗ ΤΩΝ ΟΥΣΙΑΣΤΙΚΩΝ



1^ο ΚΕΦΑΛΑΙΟ

1

ΤΑ ΜΕΡΗ ΤΟΥ ΛΟΓΟΥ

Όλες οι λέξεις της ελληνικής γλώσσας ανήκουν σε **δέκα ομάδες λέξεων** που λέγονται **μέρη του λόγου**.

1. Οι λέξεις **μητέρα, γάτα, πιάτο** που **φανερώνουν πρόσωπα, ζώα ή πράγματα** λέγονται **ουσιαστικά**.
*Η **μητέρα** τάισε τη **γάτα** με τροφή που έβαλε σε ένα **πιάτο**.*
2. Οι λέξεις **πολύχρωμα, μυρωδάτα** που **δείχνουν τι λογής είναι τα ουσιαστικά** (τριαντάφυλλα) λέγονται **επίθετα**.
*Ο κήπος γέμισε με **πολύχρωμα** και **μυρωδάτα** τριαντάφυλλα.*
3. Οι λέξεις **ο, η, το...** που **μπαίνουν μπροστά από τα ουσιαστικά, τα επίθετα και τις αντωνυμίες** λέγονται **άρθρα**.
***ο** πατέρας, **η** φωνή, **το** παιδί, **τα** χωριά, **των** χεριών, **τις** ψυχές **του** τόπου, **της** τύχης*
4. Οι λέξεις **εσύ, εκείνη** που **χρησιμοποιούνται αντί για τα ονόματα** λέγονται **αντωνυμίες**.
***Εσύ** θα φύγεις τώρα ή θα περιμένεις και **εκείνη** τη φίλη σου;*
5. Οι λέξεις **πήρε, ακούμπησε** που **φανερώνουν τι έκανε ένα πρόσωπο** (πατέρας) λέγονται **ρήματα**.
*Ο πατέρας **πήρε** τη βαλίτσα του ξένου και την **ακούμπησε** στο τραπέζι.*

6. Οι λέξεις **πεινασμένη, ταλαιπωρημένη** που **φανερώνουν σε ποια κατάσταση βρίσκεται ένα πρόσωπο** (Ελένη) λέγονται **μετοχές**.

*Η Ελένη γύρισε από την εκδρομή **πεινασμένη και ταλαιπωρημένη**.*

7. Οι λέξεις **χθες, σήμερα, μέσα** που **προσδιορίζουν - συνοδεύουν τα ρήματα** (μέτρησα και έβαλα) και **φανερώνουν χρόνο, τόπο** λέγονται **επιρρήματα**.

***Χθες** μέτρησα τα χρήματα και **σήμερα** τα έβαλα **μέσα** στο χρηματοκιβώτιο.*

8. Οι λέξεις **με, σε** που **μπαίνουν μπροστά από ονόματα ή αντωνυμίες** λέγονται **προθέσεις**.

*Ο φίλος μου **με** τον αδερφό μου πήγαν **σε** τούτο το δάσος.*

9. Οι λέξεις **και, αλλά** που **συνδέουν άλλες προτάσεις ή λέξεις** λέγονται **σύνδεσμοι**.

*Ήθελα να πάρω **και** εσένα μαζί μου, **αλλά** αυτό ήταν αδύνατο.*

10. Οι λέξεις **Ωχ! Μπράβο! Ποπό!** που **φανερώνουν λύπη, έπαινο, απορία** λέγονται **επιφωνήματα**.

***Ωχ!** έκανα λάθος.
Μπράβο! έχεις δίκιο!
Ποπό! φώναξαν τα παιδιά.*

Τα μέρη του λόγου είναι τα εξής:

- | | |
|----------------------|----------------------|
| 1. άρθρο | 6. μετοχή |
| 2. ουσιαστικό | 7. επιρρήμα |
| 3. επίθετο | 8. πρόθεση |
| 4. αντωνυμία | 9. σύνδεσμος |
| 5. ρήμα | 10. επιφώνημα |

Από τα **δέκα μέρη του λόγου**:

- ✓ τα **έξι** περιλαμβάνουν λέξεις που κλίνονται (δηλαδή αλλάζουν μορφή) και λέγονται **κλιτά**,
- ενώ ✓ τα άλλα **τέσσερα** περιλαμβάνουν λέξεις που δεν κλίνονται (δηλαδή δεν αλλάζουν μορφή) και λέγονται **άκλιτα**.

☞ Τα **κλιτά μέρη** του λόγου είναι τα παρακάτω:

- | | |
|---------------|--|
| 1. άρθρο | <i>ο σκύλος της Πηνελόπης...</i> |
| 2. ουσιαστικό | <i>το τραπέζι, του τραπεζιού...</i> |
| 3. επίθετο | <i>ο καθαρός, η καθαρή, το καθαρό...</i> |
| 4. αντωνυμία | <i>αυτός, εκείνος, εγώ, κάποιος...</i> |
| 5. ρήμα | <i>διαβάζω, δροσίζομαι, βρήκαν...</i> |
| 6. μετοχή | <i>ο γραμμένος, η γραμμένη, το γραμμένο...</i> |

☞ Τα **άκλιτα μέρη** του λόγου είναι τα παρακάτω:

- | | |
|--------------|------------------------------------|
| 1. επίρρημα | <i>πάνω, δεξιά, μετά, εδώ...</i> |
| 2. πρόθεση | <i>με, παρά, ίσαμε, από...</i> |
| 3. σύνδεσμος | <i>και, αλλά, γιατί, επειδή...</i> |
| 4. επιφώνημα | <i>ωχ! αχ! μπράβο! ποπό! ...</i> |

1. **Τύποι** μιας κλιτής λέξης λέγονται οι διάφορες μορφές που μπορεί να πάρει μια κλιτή λέξη μέσα στο λόγο.

Παραδείγματα

Άκουσα τη φωνή.

Ακούσαμε τις φωνές από μέσα.

Ακούω σου λέω! Οι φωνές είναι δυνατές.

Ακούγεται δυνατά ο αντίλαλος της φωνής.

2. **Κατάληξη** μιας κλιτής λέξης λέγεται το τελευταίο μέρος αυτής της λέξης, που αλλάζει μορφή.

Παραδείγματα

άκουσ-α	φων-ή
ακούσ-αμε	φων-ές
ακού-ω	φων-ής
ακούγ-εται	φων-ών

3. **Θέμα** μιας κλιτής λέξης λέγεται το μέρος της κλιτής λέξης που είναι στην αρχή της και δεν αλλάζει μορφή.

Παραδείγματα

	θέμα	κατάληξη
δροσίζ - ω	δροσίζ -	- ω
μητέρ - α	μητέρ -	- α
όμορφ - ος	όμορφ -	- ος

4. **Χαρακτήρας** μιας κλιτής λέξης λέγεται ο τελευταίος φθόγγος του θέματος της κλιτής λέξης.

Παραδείγματα

	θέμα	χαρακτήρας	κατάληξη
βλέπω	βλεπ-	-π-	-ω
λύκος	λύκ-	-κ-	-ος
ακουμπώ	ακουμπ-	-μπ-	-ώ
ακούω	ακού-	-ού-	-ω
ιδρύω	ιδρύ-	-ύ-	-ω



ΠΑΡΑΤΗΡΗΣΕΙΣ

Ο χαρακτήρας επηρεάζει σε πολλές περιπτώσεις (ουσιαστικά-επίθετα-ρήματα) το σχηματισμό των καταλήξεων.

 Πτώσεις

Τα κλιτά μέρη του λόγου (άρθρο – ουσιαστικό – επίθετο - αντωνυμία-μετοχή), καθώς κλίνονται, παρουσιάζουν διάφορους τύπους, που λέγονται **πτώσεις**.

Γι' αυτό τα πέντε αυτά μέρη του λόγου (εκτός από το ρήμα) λέγονται **πτωπικά**.

Οι πτώσεις είναι τέσσερις:	✓ η ονομαστική
	✓ η γενική
	✓ η αιτιακή
	✓ η κλητική

α. Ονομαστική είναι η πτώση με την οποία απαντούμε στην ερώτηση **ποιος; π;**

<i>Παραδείγματα</i>	(Ποιος σκάβει;)	<i>Ο κηπουρός.</i>
	(Τι έφτασε στο λιμάνι;)	<i>Το πλοίο.</i>

β. Γενική είναι η πτώση με την οποία απαντούμε στην ερώτηση **πίνος;**

<i>Παραδείγματα</i>	(Τίνος είναι το καπέλο;)	<i>Του κηπουρού.</i>
---------------------	----------------------------------	----------------------

γ. Αιτιακή είναι η πτώση με την οποία απαντούμε στην ερώτηση **ποιον; π;**

<i>Παραδείγματα</i>	(Ποιον περίμενες;)	<i>Τον κηπουρό.</i>
	(Τι είδες;)	<i>Είδα το τρένο.</i>

δ. Κλητική είναι η πτώση με την οποία καλούμε κάποιον και προσφωνούμε πρόσωπα.

Παραδείγματα

(κάλεσμα)	Φέρε μου, Αλέξανδρε , το βιβλίο.
(προσφώνηση)	Εξοχότατε , περάστε, παρακαλώ.

Γένος

Τα γένη των πτωτικών είναι τρία: το **αρσενικό**, το **θηλυκό** και το **ουδέτερο**.

- ✓ **Αρσενικού γένους** είναι τα πτωτικά που μπορούν να πάρουν το άρθρο ο.
- ✓ **Θηλυκού γένους** είναι τα πτωτικά που μπορούν να πάρουν το άρθρο η.
- ✓ **Ουδέτερου γένους** είναι τα πτωτικά που μπορούν να πάρουν το άρθρο το.

Παραδείγματα

αρσενικό	θηλυκό	ουδέτερο	παρατηρήσεις
ο (ο) άνθρωπος (ο) τυχερός (ο) κάποιος (ο) γραμμένος	η (η) φωνή (η) τυχερή (η) κάποια (η) γραμμένη	το (το) δέντρο (το) τυχερό (το) κάποιος (το) γραμμένο	(άρθρο) (ουσιαστικό) (επίθετο) (αντωνυμία) (μετοχή)

Αριθμός

Τα πτωτικά έχουν δύο αριθμούς τον **ενικό** και τον **πληθυντικό**.

- ✓ **Ενικού αριθμού** είναι οι τύποι των πτωτικών που φανερώνουν **το ένα**.
- ✓ **Πληθυντικού αριθμού** είναι οι τύποι των πτωτικών που φανερώνουν **τα πολλά**.

Παραδείγματα

αρσενικά		παρατηρήσεις
ενικός	πληθυντικός	
ο άνθρωπος πονηρός άλλος φοβισμένος	οι άνθρωποι πονηροί άλλοι φοβισμένοι	(άρθρο) (ουσιαστικό) (επίθετο) (αντωνυμία) (μετοχή)

✓

θηλυκά		παρατηρήσεις
ενικός	πληθυντικός	
η	οι	(άρθρο)
τύχη	τύχες	(ουσιαστικό)
πονηρή	πονηρές	(επίθετο)
άλλη	άλλες	(αντωνυμία)
φοβισμένη	φοβισμένες	(μετοχή)

✓

Ουδέτερα		παρατηρήσεις
ενικός	πληθυντικός	
το	τα	(άρθρο)
κουτί	κουτιά	(ουσιαστικό)
πονηρό	πονηρά	(επίθετο)
άλλο	άλλα	(αντωνυμία)
φοβισμένο	φοβισμένα	(μετοχή)

Κλίση

Κλίση είναι ο τρόπος με τον οποίο σχηματίζονται οι πτώσεις ενός πτωτικού.

Στα ουσιαστικά έχουμε την **κλίση των αρσενικών**, την **κλίση των θηλυκών** και την **κλίση των ουδετέρων**.

*** Η **πτώση**, το **γένος**, ο **αριθμός** και η **κλίση** ενός πτωτικού αποτελούν τα **παρεπόμενά** του.

2° ΚΕΦΑΛΑΙΟ

1

ΤΟ ΑΡΘΡΟ

Άρθρο λέγεται η μικρή κλιτή λέξη που μπαίνει μπροστά από τα ονόματα.

Παραδείγματα

Ένας ψαράς πήρε **τη** βάρκα του και πήγε να ψαρέψει. **Η** θάλασσα ήταν ήρεμη και **τα** δίχτυα του έπιασαν πολλά ψάρια. **Ο** ψαράς, γυρίζοντας **στο** λιμάνι είδε **τους** φίλους του να αγναντεύουν **τις** τελευταίες αχτίδες του ήλιου. **Μια** χωριατοπούλα κουνούσε **το** μαντίλι της, κοιτώντας δακρυσμένη **το** πλοίο που έφευγε.

Η γλώσσα μας έχει **δύο άρθρα**, το **οριστικό** (ο, η, το) και το **αόριστο άρθρο** (ένας, μια, ένα).

Το οριστικό άρθρο

Το οριστικό άρθρο το χρησιμοποιούμε όταν μιλάμε για γνωστό, συγκεκριμένο και ορισμένο πρόσωπο, ζώο ή πράγμα.

Η κλίση του οριστικού άρθρου.

Ενικός αριθμός			
	Αρσενικό	Θηλυκό	Ουδέτερο
Ονομαστική	ο	η	το
Γενική	του	της	του
Αιτιατική	το(ν)	τη(ν)	το
Κλητική	-	-	-

Πληθυντικός αριθμός			
	Αρσενικό	Θηλυκό	Ουδέτερο
Ονομαστική	οι	οι	τα
Γενική	των	των	των
Αιτιατική	τους	τις	τα
Κλητική	-	-	-

Παραδείγματα

Έρχεται **ο** Ηλίας.

Νιαουρίζει **η** γάτα.

Έσπασε **το** δέντρο μας.



ΠΑΡΑΤΗΡΗΣΕΙΣ

- ✓ Το οριστικό άρθρο δεν έχει κλητική.
- ✓ Όταν το όνομα βρίσκεται στην κλητική, το μεταχειριζόμαστε χωρίς άρθρο.

Παραδείγματα

Έλα, Περικλή.

Φύγε, **πόνε**, από πάνω μου.

- ✓ Η πρόθεση **σε** ενώνεται με τη γενική και την αιτιατική του οριστικού άρθρου και γίνεται **σου, στο(ν), στων, στους σης, στη(ν), στις, στα**.
- ✓ Για το τελικό **(ν)** των άρθρων **το(ν), τη(ν)** βλέπε «Τα πάθη των φθόγγων».



ΠΡΟΣΟΧΗ

Δεν πρέπει να μπερδεύουμε το οριστικό άρθρο με τους αδύνατους τύπους της προσωπικής αντωνυμίας. (τον, την, πς...)

Το άρθρο μπαίνει πάντα πριν από τα ονόματα, ενώ η αντωνυμία πριν από τα ρήματα.

Παράδειγμα

Την Ηρώ **την** είδα **στη** στάση να περιμένει **το** τρόλεϊ.

οριστικό άρθρο

αντωνυμία

πρόθεση με άρθρο

οριστικό άρθρο

Το αόριστο άρθρο

Το αόριστο άρθρο το χρησιμοποιούμε, όταν μιλάμε για ένα όχι ορισμένο, αλλά για ένα αόριστο πρόσωπο, ζώο ή πράγμα.

Η κλίση του αόριστου άρθρου.

	Ενικός αριθμός		
	Αρσενικό	Θηλυκό	Ουδέτερο
Ονομαστική	ένας	μια*	ένα
Γενική	ενός	μιας*	ενός
Αιτιατική	ένα(ν)	μια*	ένα
Κλητική	-	-	-

*χωρίς τόνο

Παραδείγματα Τον περιμένει **ένας** φίλος του. (αόριστα κάποιος φίλος)
Είδα **μια** γάτα. (αόριστα κάποια γάτα)
Έσπασε **ένα** δέντρο. (αόριστα κάποιο δέντρο)

ΠΑΡΑΤΗΡΗΣΕΙΣ

- ✓ Το αόριστο άρθρο δεν έχει πληθυντικό αριθμό.
- ✓ Όταν ο λόγος είναι για πολλά αόριστα πρόσωπα, ζώα ή πράγματα, τα αναφέρουμε χωρίς άρθρο.

Παραδείγματα Ένας γεωργός οργώνει.
Γεωργοί οργώνουν.
Έφυγε παίρνοντας μια βαλίτσα.
Έρθε κρατώντας βαλίτσες.
Έκοψα ένα λουλούδι.
Έκοψα λουλούδια.

- ✓ Το αόριστο άρθρο δεν έχει κλητική.
- ✓ Η διαφορά του **αόριστου άρθρου ένας, μια ένα** από το **αριθμητικό ένας μία (μια), ένα**.

Ένας σκότωσε πολλούς. Έδωσα μια δραχμή.
Αγόρασα, με τα χρήματά μου, μόνο ένα τετράδιο.

3^ο ΚΕΦΑΛΑΙΟ

1

ΟΥΣΙΑΣΤΙΚΑ - ΟΙ ΣΗΜΑΣΙΕΣ ΤΩΝ ΟΥΣΙΑΣΤΙΚΩΝ

Ουσιαστικά λέγονται οι λέξεις που φανερώνουν πρόσωπα (ανθρώπους), ζώα ή πράγματα, ενέργεια, πράξη, κατάσταση ή ιδιότητα, αλλά και επιστήμες, φυσικά φαινόμενα, σχέσεις.

Παραδείγματα

Το ουσιαστικό φανερώνει

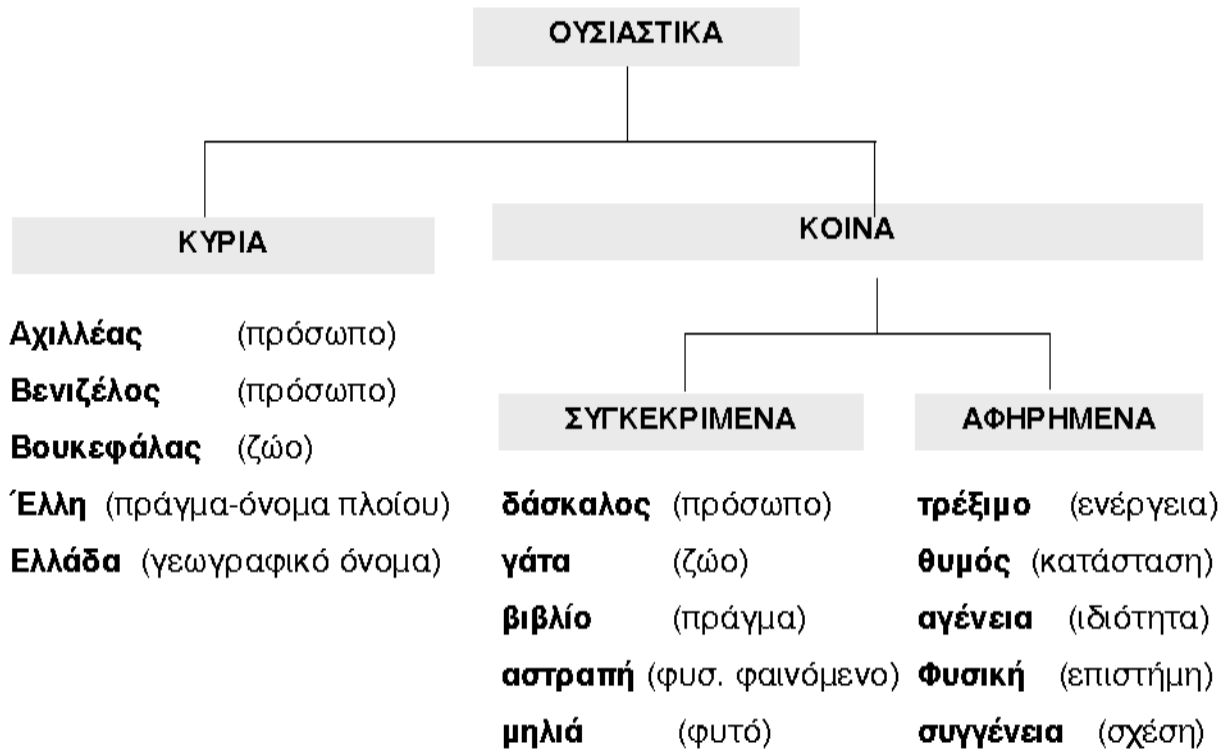
Περικλής	(πρόσωπο)
δάσκαλος	(πρόσωπο)
παππούς	(πρόσωπο)
λύκος	(ζώο)
τραπέζι	(πράγμα)

Το ουσιαστικό φανερώνει

ησυχία	(κατάσταση)*1
ύπνος	(κατάσταση)*1
χαρά	(κατάσταση)*1
ευγένεια	(ιδιότητα)*2
σοβαρότητα	(ιδιότητα)*2
περηφάνια	(ιδιότητα)*2
δουλειά	(πράξη)
τρέξιμο	(ενέργεια)
συγγένεια	(σχέση)
φυσική	(επιστήμη)
κρύο	(φυσικό φαινόμενο)

ΠΑΡΑΤΗΡΗΣΕΙΣ

- *1 Η **κατάσταση** φανερώνει κάτι το **προσωρινό** και το παροδικό.
- *2 Η **ιδιότητα** φανερώνει κάτι το **μόνιμο**.



ΚΥΡΙΑ ΟΝΟΜΑΤΑ

Κύρια ονόματα λέγονται τα ουσιαστικά που φανερώνουν ένα ορισμένο πρόσωπο, ζώο, πράγμα.

(Τα κυριότερα είδη των κύριων ονομάτων.)

✓ **Τα βαφτιστικά - οικογενειακά ονόματα των ανθρώπων.**

Σωκράτης, Περικλής, Αριστείδης ... κ. ά.

Βενιζέλος, Παπαντωνίου, Τρικούπης ... κ. ά.

✓ **Τα ονόματα που δίνονται σε ζώα.**

Βουκεφάλας, Πιστός, Άργος ... κ. ά.

✓ **Τα ονόματα που δίνονται σε πράγματα.**

(Ονόματα πλοίων): Έλλη, Αβέρωφ, Φαιστός, Καζαντζάκης ... κ. ά.

(Ονόματα αεροπλάνων): Ίκαρος, Όλυμπος, Ποσειδών ... κ. ά.

✓ **Τα τοπωνύμια (γεωγραφικά ονόματα).**

Ελλάδα, Αθήνα, Όλυμπος, Πηνειός, Τριχωνίδα, Θεσσαλία,

Κορινθιακός κόλπος, Κατάρρα, Κακή Σκάλα, Νέα Ιωνία ... κ. ά.

✓ **Τα εθνικά (τα ονόματα των κατοίκων).**

Ευρωπαίος, Έλληνας, Πελοποννήσιος, Χιώτης ... κ. ά.

✓ **Τα ονόματα των μηνών, των ημερών και των εορτών.**

Ιανουάριος..... Δεκέμβριος

Δευτέρα..... Κυριακή

Πάσχα, Χριστούγεννα... κ. ά.

✓ **Τα ονόματα των λογοτεχνικών έργων και των έργων τέχνης.**

Ιλιάδα, Οδύσσεια

Τα Μυστικά του Βάλτου ... κ. ά.

Ακρόπολη, Παρθενώνας, Ηνίοχος ... κ. ά.

✓ **Τα ονόματα δρόμων, πλατειών, συνοικιών, συνοικισμών, τοποθεσιών.**

οδός Πατησίων, πλατεία Ηρώων Πολυτεχνείου,

συνοικία Βαρούσι, συνοικισμός Κρύας Βρύσης,

τοποθεσία Κοκκινότοπος ... κ. ά.

 **ΠΑΡΑΤΗΡΗΣΗ**

Στα κύρια ονόματα **το αρχικό γράμμα** γράφεται με **κεφαλαίο**.



ΚΟΙΝΑ ΟΝΟΜΑΤΑ

Κοινά ονόματα λέγονται:

1. Τα ουσιαστικά που φανερώνουν όλα τα πρόσωπα, όλα τα ζώα ή όλα τα πράγματα του ίδιου είδους (Συγκεκριμένα ουσιαστικά).
2. Τα ουσιαστικά που φανερώνουν ενέργεια, κατάσταση, ή ιδιότητα (Αφηρημένα ουσιαστικά).

1. Συγκεκριμένα ουσιαστικά.

Πρόσωπα:	άνθρωπος, μαθητής, φοιτητής, δάσκαλος ... κ. ά.
Ζώα:	σκύλος, αλεπού, αϊτός, περιστέρι, φάλανα ... κ. ά.
Φυτά:	ελιά, ροδακινιά, έλατο, οξιά, τριανταφυλλιά ... κ. ά.
Πράγματα:	τραπέζι, πίνακας, πεδιάδα, αεροπλάνο ... κ. ά.
Φυσικά φαινόμενα:	χιόνι, χαλάζι, βροχή, κρύο, ζέστη, ομίχλη ... κ. ά.

2. Αφηρημένα ουσιαστικά.

Ενέργεια:	τρέξιμο, πλύσιμο, κόψιμο, κλάδεμα ... κ. ά.
Κατάσταση:	χαρά, λύπη, πείνα, λιγούρα, δίψα ... κ. ά.
Ιδιότητα:	σοβαρότητα, τιμιότητα, καλοσύνη, περηφάνια ... κ. ά.
Επιστήμες:	Φιλοσοφία, Ψυχολογία, Κοινωνιολογία, Φυσική ... κ. ά.
Σχέσεις:	συγγένεια, φιλία, έχθρα, συντροφιά ... κ. ά.

✓ Περιληπτικά ουσιαστικά.

Περιληπτικά ουσιαστικά λέγονται τα κοινά ονόματα που φανερώνουν πολλά πρόσωπα, ζώα ή πράγματα μαζί, δηλαδή ένα σύνολο.

Πρόσωπα:	λαός, πλήθος, κόσμος, στρατός, οικογένεια ... κ. ά.
Ζώα:	αγέλη, σμήνος, κοπάδι ... κ. ά.
Πράγματα:	ασημικά, γυαλικά, χρυσαφικά, ζυμαρικά ... κ. ά.

✓ Περιεκτικά ουσιαστικά.

Περιληπτικά είναι και τα περιεκτικά ουσιαστικά σε -ώνας.

ελαιώνας, αμπελώνας, καλαμιώνας ... κ. ά.
αχυρώνας, στρατώνας, ξενώνας, περιστεριώνας ... κ. ά.

Γράφονται με κεφαλαίο το πρώτο γράμμα:

- ✓ Τα ονόματα και επώνυμα: Θεόδωρος, Χαρίλαος, Ελευθέριος...
Κολοκοτρώνης, Τρικούπης, Βενιζέλος...
- ✓ Τα τοπωνύμια:
 - (Ήπειροι) Ευρώπη, Ασία, Αφρική...
 - (Κράτη) Ελλάδα, Γερμανία, Τουρκία...
 - (Νησιά) Κρήτη, Εύβοια, Σαρδηνία...
 - (Νομοί) Ν. Τρικάλων, Ν. Αττικής...
 - (Πόλεις) Αθήνα, Τόκιο, Ν. Υόρκη...
 - (Χωριά) Αμυγδαλή, Κρίκελλο, Φήκη...
 - (Τοποθεσίες) Θερμοπύλες, Μανιάκι...
 - (Πλατείες) πλατεία Συντάγματος...
 - (Δρόμοι) οδός Σταδίου, οδός Συγγρού...
 - (Βουνά) Όλυμπος, Ταΰγετος, Πίνδος...
 - (Ποτάμια) Αλφειός, Αχελώος, Πηνειός...
 - (Θάλασσες) Μεσόγειος, Κασπία...
 - (Πελάγη) Αιγαίο, Ιόνιο, Κρητικό....
 - (Κόλποι) Παγασητικός, Ευβοϊκός...
 - (Χερσόνησοι) Βαλκανική, Ιβηρική...
 - (Ακρωτήρια) Ταίναρο, Μαλέας, Τρίκερι...
- ✓ Τα εθνικά ονόματα: Έλληνας, Ευρωπαίος, Σουλιώτες...
- ✓ Τα ονόματα των αγίων: Άγιος Δημήτριος, Αγία Αικατερίνη...
- ✓ Τα ονόματα των ζώων: Βουκεφάλας, Άργος, Πιστός...
- ✓ Τα ονόματα των πραγμάτων: (πλοίων) Παπανικολής, Ναβαρίνο...
(αεροπλάνων) Ίκαρος, Ηρακλής
- ✓ Τα ονόματα: των μηνών: Ιανουάριος Δεκέμβριος
των ημερών: Δευτέρα, Τρίτη
εορτών: Πρωτοχρονιά, Πάσχα, Δεκαπενταύγουστος...

- ✓ Τα ονόματα των έργων τέχνης: *Παρθενώνας, Ηνίοχος, Καρυάτιδες...*
- ✓ Τα ονόματα των έργων της λογοτεχνίας:
 - η «Ιλιάδα» και η «Οδύσσεια» του Ομήρου*
 - «Τα Λόγια της Πλώρης» του Καρκαβίτσα ...*
- ✓ Οι τίτλοι:

περιοδικών:	<i>Ιατρικά Νέα, Σχολείο και Ζωή ...</i>
εφημερίδων:	<i>Τα Νέα, Ελευθεροτυπία...</i>
- ✓ Οι πμητικοί τίτλοι: *ο Εξοχότατος, ο Μακαριότατος...*
- ✓ Υπηρεσίες-Ιδρύματα-Επιχειρήσεις-Οργανισμοί:
 - Υπουργείο Πολιτισμού...*
 - Εθνικό Ίδρυμα Ερευνών...*
 - ΔΕΗ, ΟΤΕ...*
- ✓ Οι λέξεις: *Θεός, Χριστός, Παναγία και τα συνώνυμά τους Παντοδύναμος, Μεγαλόχαρη....*
- ✓ Τα ονόματα των ομάδων: *Ολυμπιακός, Άρης...*
- ✓ Επιστήμες: *Ιατρική, Ιστορία, Φυσική....*
- ✓ Τα ιστορικά γεγονότα: *το Εικοσιένα, ο Μεσαίωνας....*
- ✓ Λέξεις που εκφράζουν έννοιες που θέλουμε να τις προσωποποιήσουμε: *η Εκκλησία, το Κράτος, το Δίκαιο...*

21 Γράφονται με μικρό το πρώτο γράμμα:

1. Οι λέξεις που παράγονται από κύρια ονόματα και εθνικά:

Όμηρος	⇒	ομηρικός, -ή, -ό	(ομηρική εποχή)
Ελλάδα	⇒	ελλαδικός, -ή, -ό	(ελλαδικός χώρος)
Ιταλός	⇒	ιταλικός, -ή, -ό	(ιταλικός καφές)
Απρίλιος	⇒	απριλιάτικος, -η, -ο	(απριλιάτικο βράδυ)
Κυριακή	⇒	κυριακάτικος, -η, -ο	(κυριακάτικη βόλτα)
Πάσχα	⇒	πασχαλινός, -ή, -ό	(πασχαλινό τραπέζι)

2. Οι εποχές: χειμώνας, άνοιξη, καλοκαίρι, φθινόπωρο


3. Τα σχολικά μαθήματα: μαθηματικά, θρησκευτικά...

4. Τα ονόματα των θρησκειών: χριστιανισμός, μωαμεθανισμός...


**5. Τα επίθετα που φανερώνουν
οπαδούς θρησκειμάτων:** χριστιανός, μωαμεθανός...

Τα γένη των ουσιαστικών είναι τρία:


- ✓ αρσενικό
- ✓ θηλυκό
- ✓ ουδέτερο

 **Αρσενικά** είναι τα ονόματα των ανθρώπων και των ζώων, όταν σημαίνουν **αρσενικά όντα**.


- ο πατέρας, ο παππούς, ο γέρος, ο γιατρός
- ο σκίουρος, ο πετεινός, ο λύκος, ο γάτος

 **Θηλυκά** είναι τα ονόματα των ανθρώπων και των ζώων, όταν σημαίνουν **θηλυκά όντα**.

- η μητέρα, η γιαγιά, η γριά, η γυναίκα
- η αρκούδα, η χελώνα, η χήνα, η φώκια

 **Ουδετέρου** γένους είναι συχνά ονόματα πραγμάτων και, κάποτε, ονόματα έμψυχων όντων.

- το μήλο, το αχλάδι, το κουτί, το σπίτι
- το αγόρι, το κορίτσι, το παιδί, το πουλί, το ελάφι

 **Αρσενικού ή θηλυκού** γένους είναι συνήθως και τα ονόματα των πραγμάτων.

- ο ήλιος, ο βράχος, ο τοίχος, ο χάρακας, η πόρτα, η θάλασσα, η μάντρα, η καρέκλα

ΠΑΡΑΤΗΡΗΣΕΙΣ

Τα γένη της γραμματικής δεν έχουν σχέση με τα φυσικά γένη (αρσενικό-θηλυκό).

Έτσι:

- ✓ Το **αγόρι**, ως φυσικό γένος είναι **αρσενικό**, ενώ στη γραμματική είναι **ουδέτερο γένος**.
- ✓ Το **κορίτσι**, ως φυσικό γένος είναι **θηλυκό**, ενώ στη γραμματική είναι **ουδέτερο γένος**.

👉 Στη γραμματική τα γένη τα ξεχωρίζουμε:

1. Από το άρθρο.

Παραδείγματα

ο, ένας (για το αρσενικό)

ο ναύτης

ένας ψαράς

η, μια (για το θηλυκό)

η νίκη

μια γυναίκα

το, ένα (για το ουδέτερο)

το πουλί

ένα δέντρο

2. Από την κατάληξη της ονομαστικής του ενικού.

Παραδείγματα

αρσενικό

ο φοιτητ - **ής**

ο χάρακ - **ας**

ο ουραν - **ός**

θηλυκό

η φων - **ή**

η πόρτ - **α**

ουδέτερο

το δέντρ - **ο**

το χέρ - **ι**

ΣΧΗΜΑΤΙΣΜΟΣ ΤΟΥ ΘΗΛΥΚΟΥ

Τα περισσότερα ουσιαστικά έχουν μόνο έναν τύπο και ένα μόνο γένος.

Παραδείγματα ο αέρας
 η γιαγιά
 το τραπέζι

Πολλά όμως ουσιαστικά έχουν δύο τύπους, έναν για το αρσενικό και έναν για το θηλυκό.

Παραδείγματα ο βασιλιάς - η βασίλισσα
 ο θεός - η θεία
 ο μαθητής - η μαθήτρια
 ο κλέφτης - η κλέφτρα
 ο λύκος - η λύκαινα
 ο λαγός - η λαγίνα
 ο υπναράς - η υπναρού
 ο εγγονός - η εγγονή

Σε πολλά ουσιαστικά το θηλυκό σχηματίζεται με τις καταλήξεις:

-ισσα, -α, -τρια, -τρα, -αινα, -ίνα, -ού, -η.

Επίκοινα ουσιαστικά - θηλυκά ζώων

- A. Τα περισσότερα ονόματα των ζώων έχουν ένα μόνο τύπο (κοινός τύπος) για το αρσενικό και το θηλυκό.

Τα ονόματα αυτά λέγονται **επίκοινα**.

Παραδείγματα

η αρκούδα, ο αϊτός, η αλεπού, το ζαρκάδι, το ελάφι, η καμήλα

ΠΑΡΑΤΗΡΗΣΗ

Στα **επίκοινα ουσιαστικά**, όταν είναι ανάγκη να οριστεί το φυσικό γένος, χρησιμοποιούμε το επίθετο **αρσενικός** ή **θηλυκός**.

Παραδείγματα

η **αρσενική** αρκούδα - η **θηλυκή** αρκούδα
το **αρσενικό** ζαρκάδι - το **θηλυκό** ζαρκάδι
ο **αρσενικός** αϊτός - ο **θηλυκός** αϊτός

- B. Μερικά κατοικίδια ζώα και άλλα που έχουν μεγαλύτερη σημασία για τον άνθρωπο:

- ▲ έχουν άλλη λέξη για το αρσενικό και άλλη για το θηλυκό
- ▲ ή το αρσενικό ξεχωρίζει από το θηλυκό με διαφορετική κατάληξη.

Παραδείγματα

αρσενικό	θηλυκό
το άλογο	η φοράδα
το κριάρι	η προβατίνα
ο τράγος	η γίδα
ο πετεινός	η όρνιθα (κότα)

αρσενικό	θηλυκό
ο γάτος	η γάτα
ο λύκος	η λύκαινα
ο λαγός	η λαγίνα
ο γάλος	η γαλοπούλα
το τριγόνι	η τριγώνα
ο σκύλος	η σκύλα
το περιστέρι	η περιστέρα
το κουνέλι	η κουνέλα
το πρόβατο	η προβατίνα
το ελάφι	η ελαφίνα

 Ουσιαστικά με δύο γένη.

Μερικά ουσιαστικά συνηθίζονται με δύο γένη, που έχουν διαφορετική κατάληξη και ορισμένες φορές και διαφορετικό τονισμό.

Παραδείγματα

ο έλατος – το έλατο ο τίγρης – η τίγρη ο πλάτανος – το πλατάνι
ο σκύλος – το σκυλί ο πεύκος – το πεύκο

ΠΑΡΑΤΗΡΗΣΕΙΣ

- ✓ Πολλές λέξεις έχουν δύο γένη, αλλά όχι πάντα με την ίδια σημασία.

Παραδείγματα

η βροντή (φυσικό φαινόμενο) – *ο βρόντος* (δυνατός κρότος)
το τραπέζι (έπιπλο) – *η Τράπεζα* (της εκκλησίας)
η μάντρα (περίφραξη) – *το μαντρί* (στάνη)
η σκανδάλη (του όπλου) – *το σκάνδαλο* (επεισόδιο)

- ✓ Μερικές λέξεις, ορισμένες φορές, δε λέγονται ή δε γράφονται με το σωστό γένος.

Παραδείγματα

η Πίνδος, ο Ακροκόρινθος, τα Φάρσαλα

Τα ουσιαστικά έχουν δύο αριθμούς: τον ενικό και τον πληθυντικό.

Μερικά όμως ουσιαστικά δεν έχουν τον έναν από τους δύο αριθμούς και συνηθίζονται μόνο στον έναν αριθμό ή προπάντων στον ένα.

☞ Συνηθίζονται **μόνο ή προπάντων στον ενικό αριθμό** ονόματα που σημαίνουν έννοιες μοναδικές. Τέτοια είναι:

- ✓ **Μερικά συγκεκριμένα ονόματα και αρκετά περιληπτικά και αφηρημένα ονόματα.**

Παραδείγματα

*η αστροφεγγιά, ο παράδεισος, η οικουμένη, ο χριστιανισμός
ο κόσμος, το συγγενολόι, η εργατιά
η πίστη, το άνθισμα, η δικαιοσύνη, η ξενιτιά*

- ✓ **Ονόματα στοιχείων, μετάλλων ορυκτών.**

Παραδείγματα

το υδρογόνο, το οξυγόνο, το αλουμίνιο, ο σίδηρος, το θείο

☞ Τα κύρια ονόματα συνηθίζονται μόνο στον ενικό.

- ✓ Τα ονόματα μερικών εορτών: *Πάσχα, Λαμπρή, Πεντηκοστή*
- ✓ Οι περισσότερες τοπωνυμίες: *Θεσσαλία, Σπάρτη, Αθήνα, Ιλισός*

ΠΑΡΑΤΗΡΗΣΗ

Οι τοπωνυμίες σχηματίζουν πληθυντικό **όταν τυχαίνει να υπάρχουν περισσότερες από μία ίδιες τοπωνυμίες ή όταν χρησιμοποιούνται μεταφορικά.**



Η Ελλάδα έχει δυο πηγειούς.

- ✓ **Τα ονόματα ανθρώπων:** *Πάσχα, Λαμπρή, Πεντηκοστή*

ΠΑΡΑΤΗΡΗΣΗ

Τα ονόματα σχηματίζουν πληθυντικό, όταν πρόκειται για πολλά πρόσωπα με το ίδιο όνομα:

Παραδείγματα

ο Υψηλάντης  οι Υψηλάντηδες
ο Κολοκοτρώνης  οι Κολοκοτρωναίοι

 Συνηθίζονται **μόνο ή προπάντων στον πληθυντικό αριθμό** τα παρακάτω:

- ✓ **Πολλά κοινά ονόματα.**

Παραδείγματα τα άμφια, τα βαφτίσια, τα εγκαίνια,
τα μεσάνυχτα, τα κάλαντα, τα χαιρετίσματα,
τα γεράματα

- ✓ **Περιληπτικά:** τα ασημικά, τα γυαλικά, τα ζυμαρικά

- ✓ **Λέξεις που εκφράζουν αντικείμενα διπλά.**

Παραδείγματα τα γυαλιά, τα γάντια, τα κιάλια

- ✓ **Τα παρατακτικά σύνθετα.**

Παραδείγματα τα γυναικόπαιδα, τα αμπελοχώραφα

- ✓ **Οι λέξεις που σημαίνουν αμοιβή για κάποια εργασία.**

Παραδείγματα τα κόμιστρα, τα ψηστικά

- ✓ **Οι λέξεις που σημαίνουν μια γλώσσα.**

Παραδείγματα τα ελληνικά, τα βλάχικα

- ✓ **Από τα κύρια ονόματα.**

Τα ονόματα μερικών εορτών: Χριστούγεννα, Φώτα, Παναθήναια

Ορισμένες τοπωνυμίες: Σπέτσες, Ψαρά, Δελφοί, Σέρρες

Κάθε γένος έχει τη δική του κλίση. Έτσι οι κλίσεις των ουσιαστικών είναι τρεις:

- ✓ η κλίση των αρσενικών
- ✓ η κλίση των θηλυκών
- ✓ η κλίση των ουδετέρων

Σε κάθε γένος υπάρχουν ουσιαστικά με ίσο αριθμό συλλαβών και στους δυο αριθμούς και σε όλες τις πτώσεις (**ισοσύλλαβα**).

Άλλα ουσιαστικά δεν έχουν παντού ίσο αριθμό συλλαβών (**ανισοσύλλαβα**).

Ισοσύλλαβα - Ανισοσύλλαβα



Ισοσύλλαβα λέγονται τα ουσιαστικά που έχουν ίσο αριθμό συλλαβών στον ενικό και στον πληθυντικό αριθμό και σε όλες τις πτώσεις.

Παραδείγματα

ο πο-λί-της	(3 συλλαβές)	οι πο-λί-τες	(3 συλλαβές)
η φω-νή	(2 συλλαβές)	οι φω-νές	(2 συλλαβές)
το αυ-το-κί-νη-το	(5 συλλαβές)	τα αυ-το-κί-νη-τα	(5 συλλαβές)



Ανισοσύλλαβα λέγονται τα ουσιαστικά που δεν έχουν ίσο αριθμό συλλαβών στον ενικό και στον πληθυντικό αριθμό, αλλά έχουν στον πληθυντικό αριθμό μια συλλαβή παραπάνω απ' ό,τι στον ενικό αριθμό.

Παραδείγματα

ο παπ-πούς	(2 συλλαβές)	οι παπ-πού-δες	(3 συλλαβές)
η α-λε-πού	(3 συλλαβές)	οι α-λε-πού-δες	(4 συλλαβές)
το τέ-ρας	(2 συλλαβές)	τα τέ-ρα-τα	(3 συλλαβές)

ΠΑΡΑΤΗΡΗΣΗ

Τα ουδέτερα ανισοσύλλαβα έχουν μια συλλαβή παραπάνω και στη γενική ενικού.

Παράδειγμα

το κύ-μα (2 συλλαβές)

τα κύ-μα-τα (3 συλλαβές)

του κύ-μα-τος (3 συλλαβές)

Το θέμα των ανισοσύλλαβων ουσιαστικών

Τα ανισοσύλλαβα ουσιαστικά έχουν δύο θέματα:

1. Ένα θέμα για τον ενικό αριθμό.
2. Ένα θέμα για τον πληθυντικό αριθμό.

Το θέμα σε κάθε αριθμό το βρίσκουμε αν αφαιρέσουμε από το ουσιαστικό την κατάληξη της ονομαστικής ενικού ή πληθυντικού αντίστοιχα.

Παραδείγματα

Θέμα **ενικού**

ο **καφ**-ές

η **αλεπ**-ού

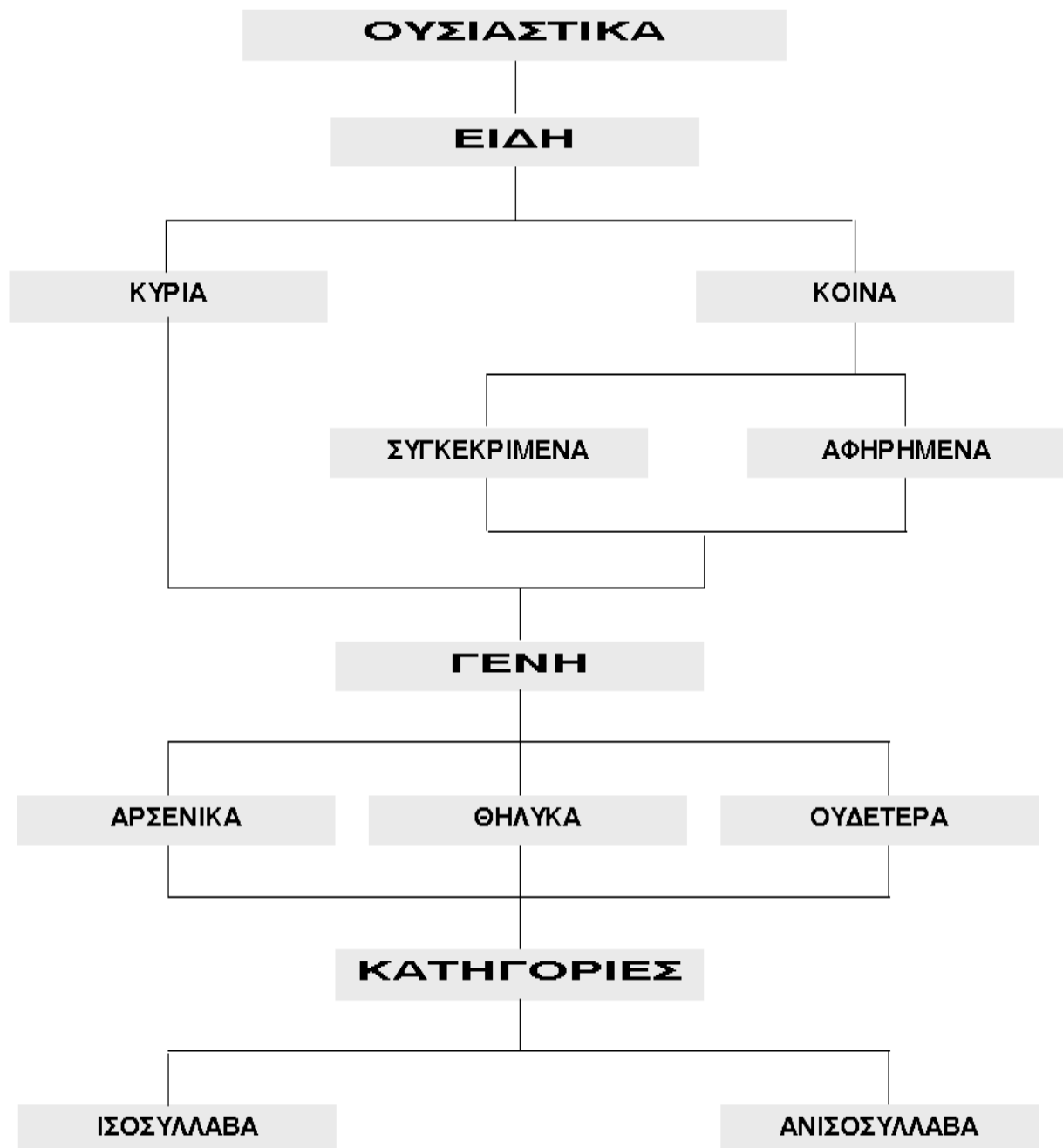
το **κύμ**-α

Θέμα **πληθυντικού**

οι **καφέδ**-ες

οι **αλεπούδ**-ες

τα **κύματ**-α



1^ο ΚΕΦΑΛΑΙΟ

1. ΤΑ ΑΡΣΕΝΙΚΑ ΟΥΣΙΑΣΤΙΚΑ
- ΣΥΓΚΕΝΤΡΩΤΙΚΟΣ ΠΙΝΑΚΑΣ ΜΕ ΤΙΣ ΚΑΤΑΛΗΞΕΙΣ
2. ΙΣΟΣΥΛΛΑΒΑ ΑΡΣΕΝΙΚΑ ΟΥΣΙΑΣΤΙΚΑ
 - A. ΑΡΣΕΝΙΚΑ ΟΥΣΙΑΣΤΙΚΑ ΣΕ – ας
 - B. ΑΡΣΕΝΙΚΑ ΟΥΣΙΑΣΤΙΚΑ ΣΕ – ης
 - Γ. ΑΡΣΕΝΙΚΑ ΟΥΣΙΑΣΤΙΚΑ ΣΕ – ος
 - * Ο ΤΟΝΙΣΜΟΣ ΤΩΝ ΠΡΟΠΑΡΟΕΥΤΟΝΩΝΩΝ ΣΕ - ος
 - * Η ΚΛΗΤΙΚΗ ΤΟΥ ΕΝΙΚΟΥ
 - * Η ΚΛΗΤΙΚΗ ΣΤΑ ΚΥΡΙΑ ΟΝΟΜΑΤΑ
3. ΑΝΙΣΟΣΥΛΛΑΒΑ ΑΡΣΕΝΙΚΑ ΟΥΣΙΑΣΤΙΚΑ
 - A. ΑΡΣΕΝΙΚΑ ΟΥΣΙΑΣΤΙΚΑ ΣΕ – ας
 - B. ΑΡΣΕΝΙΚΑ ΟΥΣΙΑΣΤΙΚΑ ΣΕ – ης
 - Γ. ΑΡΣΕΝΙΚΑ ΟΥΣΙΑΣΤΙΚΑ ΣΕ – της
 - Δ. ΑΡΣΕΝΙΚΑ ΟΥΣΙΑΣΤΙΚΑ ΣΕ – ες & – ούς
4. ΠΙΝΑΚΑΣ ΚΑΤΑΛΗΞΕΩΝ ΤΩΝ ΑΡΣΕΝΙΚΩΝ

2^ο ΚΕΦΑΛΑΙΟ

1. ΤΑ ΘΗΛΥΚΑ ΟΥΣΙΑΣΤΙΚΑ
- ΣΥΓΚΕΝΤΡΩΤΙΚΟΣ ΠΙΝΑΚΑΣ ΜΕ ΤΙΣ ΚΑΤΑΛΗΞΕΙΣ
2. ΙΣΟΣΥΛΛΑΒΑ ΘΗΛΥΚΑ ΟΥΣΙΑΣΤΙΚΑ
 - A. ΘΗΛΥΚΑ ΟΥΣΙΑΣΤΙΚΑ ΣΕ – α
 - B. ΘΗΛΥΚΑ ΟΥΣΙΑΣΤΙΚΑ ΣΕ – η
 - Γ. ΘΗΛΥΚΑ ΟΥΣΙΑΣΤΙΚΑ ΣΕ – η (ΑΡΧΑΙΟΚΛΙΤΑ)
 - Δ. ΘΗΛΥΚΑ ΟΥΣΙΑΣΤΙΚΑ ΣΕ – ω (ΑΡΧΑΙΟΚΛΙΤΑ)
 - Ε. ΘΗΛΥΚΑ ΟΥΣΙΑΣΤΙΚΑ ΣΕ – ος (ΑΡΧΑΙΟΚΛΙΤΑ)
3. ΑΝΙΣΟΣΥΛΛΑΒΑ ΘΗΛΥΚΑ ΟΥΣΙΑΣΤΙΚΑ
 - A. ΘΗΛΥΚΑ ΟΥΣΙΑΣΤΙΚΑ ΣΕ – α
 - B. ΘΗΛΥΚΑ ΟΥΣΙΑΣΤΙΚΑ ΣΕ – ου
4. ΠΙΝΑΚΑΣ ΚΑΤΑΛΗΞΕΩΝ ΤΩΝ ΘΗΛΥΚΩΝ

3^ο ΚΕΦΑΛΑΙΟ

1. ΤΑ ΟΥΔΕΤΕΡΑ ΟΥΣΙΑΣΤΙΚΑ
 - ΣΥΓΚΕΝΤΡΩΤΙΚΟΣ ΠΙΝΑΚΑΣ ΜΕ ΤΙΣ ΚΑΤΑΛΗΞΕΙΣ
2. ΙΣΟΣΥΛΛΑΒΑ ΟΥΔΕΤΕΡΑ ΟΥΣΙΑΣΤΙΚΑ
 - A. ΟΥΔΕΤΕΡΑ ΟΥΣΙΑΣΤΙΚΑ ΣΕ – ο
 - * Ο ΤΟΝΙΣΜΟΣ ΤΩΝ ΠΡΟΠΑΡΟΕΥΤΟΝΩΝΩΝ ΣΕ - ο
 - B. ΟΥΔΕΤΕΡΑ ΟΥΣΙΑΣΤΙΚΑ ΣΕ – ι
 - Γ. ΟΥΔΕΤΕΡΑ ΟΥΣΙΑΣΤΙΚΑ ΣΕ – ος
3. ΑΝΙΣΟΣΥΛΛΑΒΑ ΟΥΔΕΤΕΡΑ ΟΥΣΙΑΣΤΙΚΑ
 - A. ΟΥΔΕΤΕΡΑ ΟΥΣΙΑΣΤΙΚΑ ΣΕ – μα
 - B. ΟΥΔΕΤΕΡΑ ΟΥΣΙΑΣΤΙΚΑ ΣΕ – αμο, – ψιμο, – ξιμο
 - Γ. ΟΥΔΕΤΕΡΑ ΟΥΣΙΑΣΤΙΚΑ ΣΕ – ας
 - Δ. ΟΥΔΕΤΕΡΑ ΟΥΣΙΑΣΤΙΚΑ ΣΕ – ως
4. ΠΙΝΑΚΑΣ ΚΑΤΑΛΗΞΕΩΝ ΤΩΝ ΟΥΔΕΤΕΡΩΝ

4^ο ΚΕΦΑΛΑΙΟ

1. ΑΝΩΜΑΛΑ ΟΥΣΙΑΣΤΙΚΑ
 - ΑΚΛΙΤΑ
 - ΕΛΛΕΙΠΤΙΚΑ
 - ΙΔΙΟΚΛΙΤΑ
 - ΔΙΠΛΟΚΛΙΤΑ
 - ΔΙΠΛΟΜΟΡΦΑ
 - ΔΙΠΛΟΚΑΤΑΛΗΚΤΑ

1° ΚΕΦΑΛΑΙΟ

1

ΤΑ ΑΡΣΕΝΙΚΑ ΟΥΣΙΑΣΤΙΚΑ

ΓΕΝΙΚΑ

- ✓ Τα **αρσενικά** ουσιαστικά **τελειώνουν** όλα στην **ονομαστική του ενικού** αριθμού **σε -ς**.
- ✓ Την **κατάληξη** της ονομαστικής του ενικού και του πληθυντικού αριθμού τη σχηματίζουν **οι δυο τελευταίοι φθόγγοι**.
- ✓ Τα **αρσενικά** ουσιαστικά σχηματίζουν όμοια τη **γενική**, την **αιτιατική** και την **κλητική** του ενικού αριθμού **χωρίς το -ς** της ονομαστικής.
- ✓ Τα **αρσενικά** ουσιαστικά σχηματίζουν όμοια την **ονομαστική**, την **αιτιατική** και την **κλητική** του πληθυντικού αριθμού.

ΠΑΡΑΤΗΡΗΣΗ Δεν ακολουθούν τους παραπάνω δύο κανόνες όσα αρσενικά ουσιαστικά τελειώνουν **σε -ος**.

- ✓ Η **γενική του πληθυντικού** αριθμού όλων των αρσενικών ουσιαστικών τελειώνει **σε -ων**.
- ✓ Τα αρσενικά ουσιαστικά διαιρούνται σε **ισοσύλλαβα**, σε **ανισοσύλλαβα** και σε **ανισοσύλλαβα με διπλό πληθυντικό**.
- ✓ Τα **ισοσύλλαβα** σχηματίζουν την **ονομαστική**, **αιτιατική** και **κλητική** του **πληθυντικού** σε **-ες** και τα **ανισοσύλλαβα** σε **-δες**:

ο ναύτ - ης - οι ναύτ - ες, τους ναύτ - ες, ναύτ - ες

ο μανάβ - ης - οι μανάβη - δες, τους μανάβη - δες, μανάβη - δες

**Συγκεντρωτικός πίνακας
με τις καταλήξεις και παραδείγματα αρσενικών ουσιαστικών.**

Καταλήξεις		Παραδείγματα		
Ενικός αριθμός	Πληθυντ. αριθμός	Οξύτονα	Παροξύτονα	Προπαροξύτονα

ΙΣΟΣΥΛΛΑΒΑ

-ας	-ες	-	αγώνας - αγώνες άντρας - άντρες λοχίας - λοχίες	φύλακας - φύλακες
-ης	-ες	μαθητής - μαθητές	εργάτης - εργάτες	-
-ος	-οι	καιρός - καιροί	δρόμος - δρόμοι	πρόεδρος - πρόεδροι νερόμυλος - νερόμυλοι

ΑΝΙΣΟΣΥΛΛΑΒΑ

-ας	(..άδ)-ες	μαρμαράς-μαρμαράδες	-	-
-ης	(..ηδ)-ες	καφετζής - καφετζήδες	βαρκάρης-βαρκάρηδες	φούρναρης - φουρνάρηδες
-ες	(..έδ)-ες	καναπές - καναπέδες	-	-
-ους	(..ούδ)-ες	παππούς - παππούδες	-	-

ΑΝΙΣΟΣΥΛΛΑΒΑ ΜΕ ΔΙΠΛΟ ΠΛΗΘΥΝΤΙΚΟ

-της	-ές (..άδ)-ες	πραματευτής-πραματευτές -(πραματευτάδες)	αφέντης - αφέντες -(αφεντάδες)	-
------	------------------	---	-----------------------------------	---

Α. Αρσενικά σε -ας (ισοσύλλαβα).

		παροξύτονα			προπαροξύτονο
		δισύλλαβο	τελειώνει σε -ίας		
Ενικός αριθμός					
Όνομ.	ο	αγώνας	άντρας	λοχίας	φύλακας
Γεν.	του	αγώνα	άντρα	λοχία	φύλακα
Αιτ.	το (ν)	αγώνα	άντρα	λοχία	φύλακα
Κλητ.	-	αγώνα	άντρα	λοχία	φύλακα
Πληθυντικός αριθμός					
Όνομ.	οι	αγώνες	άντρες	λοχίες	φύλακες
Γεν.	των	αγώνων	αντρών	λοχιών	φυλάκων*
Αιτ.	τους	αγώνες	άντρες	λοχίες	φύλακες
Κλητ.	-	αγώνες	άντρες	λοχίες	φύλακες

 ΠΑΡΑΤΗΡΗΣΕΙΣ

- ✓ Τα **ισοσύλλαβα** αρσενικά σε -ας είναι **παροξύτονα** και **προπαροξύτονα**.
- ✓ Τα **ισοσύλλαβα** αρσενικά σε -ας στη **γενική πληθυντικού** τονίζονται στην **παραλήγουσα**:
 - ο αγώνας-των αγώνων
 - ο φύλακας-των φυλάκων*
- * Τα **προπαροξύτονα ισοσύλλαβα** αρσενικά σε -ας στη **γενική πληθυντικού** κατεβάζουν τον τόνο στην **παραλήγουσα**.
- ✓ Δεν ακολουθούν τον παραπάνω κανόνα:
 - Τα **δισύλλαβα αρσενικά σε -ας**.
 - Τα **αρσενικά που τελειώνουν σε -ίας**.

Αυτά στη γενική πληθυντικού τονίζονται στη λήγουσα:

ο άντρας - των αντρών

ο λοχίας - των λοχιών

☞ Κατά το αγώνας κλίνονται: αιώνας, κανόνας, ξενώνας, κοιτώνας, στρατώνας, κλητήρας, σωλήνας, λιμένας, πατέρας ... κ. ά.

Μαραθώνας, Λεωνίδας, Φειδίας... κ. ά.

☞ Κατά το άντρας, λοχίας κλίνονται: μήνας, γύπας, ταμίας, τραυματίας, καρχαρίας...κ. ά.

☞ Κατά το φύλακας κλίνονται: γείτονας, πίνακας, άρχοντας, λάρυγγας, θώρακας ... κ. ά.

Λάκωνας, Ιάπωνας ... κ. ά.

Αγαμέμνονας Κύκλωπας, Μίνωας... κ. ά.

B. Αρσενικά σε -ης (ισοσύλλαβα).


παροξύτονο


οξύτονο

Ενικός αριθμός			
Όνομ.	ο	εργάτης	μαθητής
Γεν.	του	εργάτη	μαθητή
Αιτ.	το (ν)	εργάτη	μαθητή
Κλητ.		εργάτη	μαθητή
Πληθυντικός αριθμός			
Όνομ.	οι	εργάτες	μαθητές
Γεν.	των	εργατών	μαθητών*
Αιτ.	τους	εργάτες	μαθητές
Κλητ.		εργάτες	μαθητές

ΠΑΡΑΤΗΡΗΣΕΙΣ

- ✓ Τα **ισοσύλλαβα** αρσενικά σε -ης είναι **οξύτονα** και **παροξύτονα**.
- ✓ Τα **ισοσύλλαβα** αρσενικά σε -ης στη **γενική πληθυντικού** τονίζονται στη **λήγουσα**:
 - ο μαθητής-των μαθητών
 - ο εργάτης-των εργατών*
- * Τα **παροξύτονα ισοσύλλαβα** θηλυκά σε -ης στη **γενική πληθυντικού** κατεβάζουν τον τόνο στην **λήγουσα**.

 **Κατά το εργάτης κλίνονται:** πελάτης, πολίτης, φράχτης, αγρότης, στρατιώτης ... κ. ά.
βιβλιοπώλης, ειδωλολάτρης ... κ. ά.
Πειραιώτης, Μανιάτης, Ανατολίτης ... κ. ά.

 **Κατά το μαθητής κλίνονται:** νικητής, φοιτητής, καπνιστής, λογιστής, λυτρωτής... κ. ά.

Γ. Αρσενικά σε -ος (ισοσύλλαβα).

οξύτονο

παροξύτονο


προπαροξύτονο
(λόγιο)


προπαροξύτονο
(λαϊκό)


Ενικός αριθμός					
Όνομ.	ο	καιρός	δρόμος	πρόεδρος	νερόμυλος
Γεν.	του	καιρού	δρόμου	προέδρου	νερόμυλου
Αιτ.	το (ν)	καιρό	δρόμο	προέδρου	νερόμυλου
Κλητ.		καιρέ	δρόμε	πρόεδρε	νερόμυλε
Πληθυντικός αριθμός					
Όνομ.	οι	καιροί	δρόμοι	πρόεδροι	νερόμυλοι
Γεν.	των	καιρών	δρόμων	προέδρων	νερόμυλων
Αιτ.	τους	καιρούς	δρόμους	προέδρους	νερόμυλους
Κλητ.		καιροί	δρόμοι	πρόεδροι	νερόμυλοι


ΠΑΡΑΤΗΡΗΣΕΙΣ

- ✓ Τα **ισοσύλλαβα** αρσενικά σε -ος είναι **οξύτονα, παροξύτονα** και **προπαροξύτονα**.
- ✓ Ο **τόνος** των **οξύτονων** και **παροξύτονων** αρσενικών (**ισοσύλλαβα**) σε -ος **δεν μετακινείται** κατά την κλίση τους.

 **Κατά το καιρός κλίνονται:** λαός, προεστός, γιος, θεός, αδερφός, γιατρός, κυνηγός
και τα παράγωγα σε -μός: λογαριασμός, σεισμός, ορισμός ... κ. ά.
Αξιός, Δομοκός ... κ. ά.
Δελφοί ... κ. ά.
Βιζυηνός, Σολωμός ... κ. ά.

 **Κατά το δρόμος κλίνονται:** ύπνος, στόλος, φίλος, κάμπος, γέρος, τρόμος ... κ. ά.
Γάλλος, Άγγλος ... κ. ά.
Βόλος ... κ. ά.
Αλέκος, Πέτρος ... κ. ά.
Ανδρούτσος, Κάλβος ... κ. ά.

 **Κατά το πρόεδρος κλίνονται:** δάσκαλος, άγγελος, απόστολος, πρόεδρος, δήμαρχος, κάτοικος, κίνδυνος ... κ. ά.
Ιούλιος ... κ. ά.
(Βλέπε επόμενη σελίδα)

 **Κατά το νερόμυλος κλίνονται:** ανήφορος, ανθόκηπος, αυλόγυρος, κατήφορος, λαχανόκηπος ... κ. ά.
(Βλέπε επόμενη σελίδα)

ΠΡΟΣΟΧΗ

Η διάκριση των ουσιαστικών σε **λόγια** και **λαϊκά** δεν γίνεται εύκολα.

Λαϊκές λέξεις θεωρούνται οι **σύνθετες πολυσύλλαβες λέξεις**, τα **κύρια ονόματα** (βαφτιστικά, οικογενειακά, τοπωνύμια) και **οι νεότερες λέξεις που δεν έχουν λόγια ρίζα** (π.χ. πεζόδρομος).

Παράδειγμα νεότερης λέξης με λόγια ρίζα: παιδίατρος (ιατρός).



Το γραφείο του παιδίατρου.

Επίσης ένας άλλος τρόπος διάκρισης είναι να βρούμε που τονίζεται **η γενική πληθυντικού** της λέξης αφού εντάξουμε τη λέξη μέσα σε μια πρόταση.

Παράδειγμα ο κάτοικος



Οι τοποθετήσεις των κατοίκων στο πρόβλημα που προέκυψε.

**** Ο τόνος μετακινείται' άρα το ουσιαστικό «ο κάτοικος» είναι λόγια λέξη.**

Η κλητική του ενικού

☞ Τα κοινά ονόματα σχηματίζουν την κλητική του ενικού σε -ε.

- ✓ **Οξύτονα (κλητική σε -ε)** ο ουρανός - ουρανέ
..... ο γιατρός - γιατρέ
- ✓ **Παροξύτονα (κλητική σε -ε)** ο δρόμος - δρόμε
..... ο φίλος - φίλε
- * **Εξαιρούνται τα κοινά ονόματα:** ο γέρος, ο διάκος, ο καπετάνιος,
καμαρότος, που σχηματίζουν κλητική σε -ε και σε -ο.
..... ο γέρος - γέρε, γέρο ο καπετάνιος - καπετάνιε, καπετάνιο
..... ο διάκος - διάκε, διάκο ο καμαρότος - καμαρότε, καμαρότο
- ✓ **Προπαροξύτονα (κλητική σε -ε)** ο πρόεδρος - πρόεδρε
..... ο καλόγερος - καλόγερε

Η κλητική στα κύρια ονόματα.

Οξύτονα βαφτιστικά - οικογενειακά (κλητική σε -ε)	Βαφτιστικά	Οικογενειακά
	<i>ο Δαμιανός - Δαμιανέ</i> <i>ο Μαρκιανός - Μαρκιανέ</i>	<i>ο Αυγερινός - Αυγερινέ</i> <i>ο Σικελιανός - Σικελιανέ</i>
	εξαιρούνται μερικά χαϊδευτικά βαφτιστικά	
	<i>ο Δημήτρης - Δημητρό</i> <i>ο Μανόλης - Μανολιό</i>	<i>ο Γιάννης - Γιαννακό</i>
Παροξύτονα βαφτιστικά - οικογενειακά (κλητική σε -ο)	Βαφτιστικά	Οικογενειακά
	<i>ο Σπύρος - Σπύρο</i> <i>ο Γιώργος - Γιώργο</i>	<i>ο Γιαννουλάκος - Γιαννουλάκο</i> <i>ο Βενιζέλος - Βενιζέλο</i>
	εξαιρούνται	
	<i>ο Παύλος - Παύλο ή Παύλε</i> <i>ο Κωνσταντίνος - Κωνσταντίνε</i>	
Προπαροξύτονα βαφτιστικά - οικογενειακά (κλητική σε -ε)	Βαφτιστικά	Οικογενειακά
	<i>ο Άγγελος - Άγγελε</i> <i>ο Διονύσιος - Διονύσιε</i>	<i>ο Γεωργόπουλος - Γεωργόπουλε</i> <i>ο Χριστόπουλος - Χριστόπουλε</i>

ΠΑΡΑΤΗΡΗΣΕΙΣ

- ✓ Είναι απαραίτητο να γνωρίζουμε την κλητική των κυρίων ονομάτων, γιατί τη χρησιμοποιούμε όταν προσφωνούμε ανθρώπους.

Παραδείγματα

Πήρατε την πρόσκληση, κ. Παπαδάτο;

Έλα, Σπύρο, αργήσαμε.

Κ. Μητρόπουλε, περάστε παρακαλώ.

Άγγελε, πάρε την επιταγή.

- ✓ **Βάζουμε πάντα κόμμα**, για να ξεχωρίσουμε την κλητική προσφώνηση.

Τα ανισοσύλλαβα ουσιαστικά έχουν μια συλλαβή παραπάνω στον πληθυντικό αριθμό.

Α. Αρσενικά σε -ας (ανισοσύλλαβα).

Ανισοσύλλαβα αρσενικά σε -ας είναι όλα τα οξύτονα και μερικά παροξύτονα και προπαροξύτονα.

Ενικός αριθμός		
Ονομ.	ο	μαρμαράς
Γεν.	του	μαρμαρά
Αιτ.	το (ν)	μαρμαρά
Κλητ.		μαρμαρά
Πληθυντικός αριθμός		
Ονομ.	οι	μαρμαράδες
Γεν.	των	μαρμαράδων
Αιτ.	τους	μαρμαράδες
Κλητ.		μαρμαράδες



ΠΑΡΑΤΗΡΗΣΕΙΣ

- ✓ Τα **οξύτονα** αρσενικά **ανισοσύλλαβα** σε -ας, τονίζονται σε όλες τις πτώσεις εκεί που τονίζεται η **ονομαστική ενικού**.
- ✓ Τα **παροξύτονα** και **προπαροξύτονα ανισοσύλλαβα** αρσενικά σε -ας στον πληθυντικό **κατεβάζουν τον τόνο στην παραλήγουσα**:

ο **ρήγας** - οι **ρηγάδες**

ο **μπάρμπας** - οι **μπαρμπάδες**

ο **πρωτόπαπας** - οι **πρωτοπαπάδες**



Κατά το **μαρμαράς** κλίνονται:

βοριάς, παπάς, αμαξάς, ραγιάς,

μουσαμάς ... κ. ά.

Πειραιάς, Μιστράς, Καναδάς ... κ. ά.

* Το ουσιαστικό **ο αέρας** στον πληθυντικό γίνεται **οι αέρηδες**.

B. Αρσενικά σε -ης (ανισοσύλλαβα).

	οξύτονο	παροξύτονο	προπαροξύτονο	
Ενικός αριθμός				
Όνομ.	ο	καφετζής	βαρκάρης	φούρναρης
Γεν.	του	καφετζή	βαρκάρη	φούρναρη
Αιτ.	το (ν)	καφετζή	βαρκάρη	φούρναρη
Κλητ.	-	καφετζή	βαρκάρη	φούρναρη
Πληθυντικός αριθμός				
Όνομ.	οι	καφετζήδες	βαρκάρηδες	φουρνάρηδες
Γεν.	των	καφετζήδων	βαρκάρηδων	φουρνάρηδων
Αιτ.	τους	καφετζήδες	βαρκάρηδες	φουρνάρηδες
Κλητ.	-	καφετζήδες	βαρκάρηδες	φουρνάρηδες


ΠΑΡΑΤΗΡΗΣΕΙΣ


- ✓ Τα **οξύτονα** και τα **παροξύτονα** αρσενικά **ανισοσύλλαβα** σε -ης, τονίζονται **σε όλες τις πώσεις** εκεί που τονίζεται η **ονομαστική ενικού**:


ο καφετζής - οι καφετζήδες, ο βαρκάρης - οι βαρκάρηδες

- ✓ Τα **προπαροξύτονα** αρσενικά **ανισοσύλλαβα** σε -ης στον **πληθυντικό κατεβάζουν τον τόνο** κατά μία συλλαβή:

ο φούρναρης - οι φουρνάρηδες

 **Κατά το καφετζής κλίνονται:** *μπαλωματής, γανωτής, παπουτσιής ...κ. ά. Περικλής, Κωστής, Κοραής ... κ. ά.*

 **Κατά το βαρκάρης κλίνονται:** *νοικοκύρης, μανάβης, βαρδάρης ... κ. ά. Αρμένης, Καραγκούνης, Αλκιβιάδης, Γιάννης, Βασίλης, Υψηλάντης... κ. ά. Γενάρης, Φλεβάρης ... κ. ά.*

 **Κατά το φούρναρης κλίνονται:** *κοτζάμπασης και οι τοπωνυμίες Δούναβης, Τάμεσης...κ.ά. (χωρίς πληθ.).]*


Γ. Αρσενικά σε -της (με διπλό πληθυντικό).

Ενικός αριθμός			
Ονομ.	ο	πραματευτής	
Γεν.	του	πραματευτή	
Αιτ.	τον	πραματευτή	
Κλητ.	-	πραματευτή	
Πληθυντικός αριθμός			
Ονομ.	οι	πραματευτές	πραματευτάδες
Γεν.	των	πραματευτών	πραματευτάδων
Αιτ.	τους	πραματευτές	πραματευτάδες
Κλητ.	-	πραματευτές	πραματευτάδες

 **ΠΑΡΑΤΗΡΗΣΕΙΣ**

- ✓ Ορισμένα αρσενικά σε -της σχηματίζουν τον πληθυντικό και **ισοσύλλαβα και ανισοσύλλαβα**.
- ✓ Όμοια κλίνεται και το παροξύτονο **ο αφέντης**:

ο αφέντης - οι αφέντες
 οι αφεντάδες

 **Κατά το πραματευτής κλίνονται:** τραγουδιστής, κλαδευτής, αλωνιστής,
δουλευτής, βουτηχτής, διαλαλητής
... κ. ά.


* Τους δεύτερους τύπους τους συναντάμε στη λογοτεχνία.

Δ. Αρσενικά σε -ές και σε -ούς (ανισοσύλλαβα).

Ενικός αριθμός			
Όνομ.	ο	καναπέ <u>ς</u>	παππού <u>ς</u>
Γεν.	του	καναπέ <u>ς</u>	παππού <u>ς</u>
Αιτ.	τον	καναπέ <u>ς</u>	παππού <u>ς</u>
Κλητ.	-	καναπέ <u>ς</u>	παππού <u>ς</u>
Πληθυντικός αριθμός			
Όνομ.	οι	καναπέ <u>δες</u>	παππού <u>δες</u>
Γεν.	των	καναπέ <u>δων</u>	παππού <u>δων</u>
Αιτ.	τους	καναπέ <u>δες</u>	παππού <u>δες</u>
Κλητ.	-	καναπέ <u>δες</u>	παππού <u>δες</u>

 **ΠΑΡΑΤΗΡΗΣΕΙΣ**

- ✓ Τα αρσενικά **ανισοσύλλαβα** σε -ές και σε -ούς, **τονίζονται σε όλες τις πτώσεις** εκεί που τονίζεται η **ονομαστική ενικού**.

 Κατά το καναπές κλίνονται: καφές, πανσές, μενεξές, τενεκές, μιναρές ... κ. ά.

 Κατά το παππούς κλίνονται: Ιησος, νος (χωρίς πληθυντικό)

ΠΙΝΑΚΑΣ ΚΑΤΑΛΗΞΕΩΝ ΤΩΝ ΑΡΣΕΝΙΚΩΝ ΟΥΣΙΑΣΤΙΚΩΝ

Τα αρσενικά σε – ας.

τελειώνουν σε	παραδείγματα	Εξαιρέσεις
- ονας	<p>Τα κοινά προπαροξύτονα αρσενικά σε -ονας:</p> <p>γέφτονας, πνεύμονας, άξονας, κίονας, αρχιτέκτονας, γνώμονας, βραχίονας, δαίμονας, ακτήμονας ... κ. ά.</p>	<p>▲ άμβωνας, μεσαίωνας, θερμοσφώνας, καύσωνας, εύζωνας, είρωνας</p>
- ωνας	<p>Τα κύρια και εθνικά προπαροξύτονα αρσενικά σε -ωνας:</p> <p>(Αρχαία ονόματα επιφανών Αθηναίων) Σόλωνας, Πλάτωνα, Κίμωνας, Κόνωνα, Ζήνωνας, Κρίτωνα</p> <p>(Ονόματα ειδωλολατρικών θεών) Απόλλωνας, Πλούτωνα, (Ποσειδώνας)</p> <p>(Ονόματα αγίων) Τρύφωνας, Σπυρίδωνας, Ζήνωνας, Αγάθωνας, Τίμωνας, Ιλαρίωνας, Νίκωνας, Σίμωνας</p> <p>(Εθνικά) Ιάπωνας, Λάπωνας, Άθωνας, Ίωνας, Λάκωνας, Τσάκωνας</p> <p>(Τοπωνύμια) Πάρνωνας, Λάδωνας</p>	<p>▲ (αρχαία ονόματα μη Αθηναίων) Αριστογέφτονας, Αγαμέμνονας, Ιάσωνας, Φιλήμονας, Αρίονας</p> <p>▲ Παντελεήμονας</p> <p>▲ Αλιάκμονας</p>
- ώνας	<p>Τα παροξύτονα αρσενικά σε -ώνας:</p> <p>(κοινά) αγώνας, χειμώνας, αγκώνας, τυφώνας, αιώνας, απατεώνας, θαμώνας, κυκεώνας, αρραβώνας ... κ. ά.</p> <p>(περιεκτικά) αμπελώνας, αχυρώνας, στρατώνας, πευκώνας, ελαιώνας, ... κ. ά.</p> <p>(τοπωνύμια) Μαραθώνας, Πλαταμώνας ... κ. ά.</p>	<p>▲ κανόνας, αλαζόνας, ηγεμόνας, κηδεμόνας, συνδαιτυμόνας</p> <p>▲ Στρυμόνας</p> <p>▲ Μακεδόνας, Παφλαγόνας ..κ.ά</p>

τελειώνουν σε	παραδείγματα	Εξαιρέσεις
- τήρας	Τα παροξύτονα αρσενικά σε -τήρας: ανεμιστήρας, λαμπτήρας, κλητήρας, οδοστρωτήρας ... κ. ά.	▲ μάρτυρας (προπαροξύτονο)
- ορας	Τα κοινά και κύρια προπαροξύτονα αρσενικά σε - ορας: (κοινά) αυτοκράτορας, δικτάτορας, εκλέκτορας, ρήτορας ... κ. ά. (κύρια) Νέστορας, Έκτορας ... κ. ά.	-

Τα αρσενικά σε - ης.

τελειώνουν σε	παραδείγματα	Εξαιρέσεις
- ητής	Τα οξύτονα αρσενικά σε - ητής: (συνήθως παράγονται από ρήματα σε - ώ) μετρώ - μετρητής συζητώ - συζητητής καλλιεργώ - καλλιεργητής νικώ - νικητής φοπώ - φοπητής επιθεωρώ - επιθεωρητής ... κ. ά.	▲ ιδρυτής, μηνυτής, κρητής, ενισχυτής
-ιστής	Τα οξύτονα αρσενικά σε - ιστής: (συνήθως παράγονται από ρήματα σε - ίζω και σε - ώ): καπνίζω - καπνιστής θερίζω - θεριστής ... κ. ά. τραγουδώ - τραγουδιστής πολεμώ - πολεμιστής... κ. ά.	▲ δανειστής ▲ ληστής, εμπρηστής
- ίτης	Τα κοινά και εθνικά παροξύτονα αρσενικά σε - ίτης: (κοινά) τεχνίτης, πολίτης, γρανίτης, τραπεζίτης, σημνίτης, σπουργίτης, μεστής ... κ.ά. (εθνικά) Μεσολογγίτης, Λειβαδίτης, Μοραΐτης, Κωνσταντινουπολίτης ... κ. ά.	▲ ιδιοκτήτης, πλοιοκτήτης, κυβερνήτης, προφήτης, μαγνήτης, διαβίτης, κομήτης, αλίτης, πλανήτης, ▲ δύτης, θύτης, καταλύτης, λύτης ▲ Πηλιορείτης, Αγιορείτης, Αιγινήτης

τελειώνουν σε	παραδείγματα	Εξαιρέσεις
- ωτής	Τα οξύτονα κοινά αρσενικά σε - ωτής: (συνήθως παράγονται από ρήματα σε- ώνω) (κοινά) διορθώνω – διορθωτής λυτρώνω – λυτρωτής πεταλώνω – πεταλωτής ελευθερώνω - ελευθερωτής ... κ. ά.	-
- ιώτης	Τα παροξύτονα κοινά και εθνικά ουσιαστικά σε - ιώτης: (κοινά) στρατιώτης, νησιώτης, ταξιδιώτης, ιδιώτης, επαρχιώτης ... κ. ά. (εθνικά) Σουλιώτης, Βολιώτης, Ρουμελιώτης, Ανδριώτης	-
- ότης	Τα κοινά παροξύτονα σε -ότης: αγρότης, τοξότης, προδότης, καταδότης, ιππότης, δεσπότης, δημότης ... κ. ά.	▲ δεσμώτης, θιασώτης ▲ Πειραιώτης, Ηπειρώτης

Τα αρσενικά σε – ος.

τελειώνουν σε	παραδείγματα	Εξαιρέσεις
- εμός	Τα κοινά οξύτονα σε - εμός: μισεμός, ξενιτεμός, πηγεμός... κ. ά.	▲ ιδρυτής, μηνυτής, κρητής, ενισχυτής
-ωμός	Τα κοινά οξύτονα σε - ωμός: (συνήθως παράγονται από ρήματα σε - ώνω) τελειώνω - τελειωμός σκλαβώνω - σκλαβωμός λυτρώνω - λυτρωμός ... κ. ά.	▲ ερχομός
- ηγός	Τα κοινά οξύτονα σε - ηγός: (β' συνθετικό: άγω) αρχηγός, ημιονηγός... κ. ά.	

2^ο ΚΕΦΑΛΑΙΟ

1

ΤΑ ΘΗΛΥΚΑ ΟΥΣΙΑΣΤΙΚΑ

ΓΕΝΙΚΑ

- ✓ Τα **θηλυκά** ουσιαστικά **τελειώνουν** στην **ονομαστική του ενικού** αριθμού σε: **-α, -η, -ω, -ου**.
- ✓ Η **κατάληξη** της ονομαστικής του ενικού αριθμού **είναι ο τελευταίος φθόγγος**:
η καρδι - ά, η φων - ή, η Αργυρ - ώ, η μαϊμ - ού
- ✓ Τα **θηλυκά** ουσιαστικά σχηματίζουν τη **γενική του ενικού αριθμού** με την προσθήκη ενός **-ς** στην **ονομαστική**: *η φωνή - της φωνής*
- ✓ Τα **θηλυκά** ουσιαστικά σχηματίζουν **όμοια την ονομαστική, την αιτιακή και την κλητική** και στον **ενικό** και στον **πληθυντικό** αριθμό.
- ✓ Τα **θηλυκά** ουσιαστικά τονίζονται σε όλες τις πτώσεις όπου και στην **ονομαστική** του **ενικού** αριθμού **εκτός από τη γενική του πληθυντικού** αριθμού, όπου πολλές φορές κατεβάζουν τον τόνο στην επόμενη συλλαβή.
ΠΑΡΑΤΗΡΗΣΗ Δεν ακολουθούν τους παραπάνω κανόνες τα αρχαιοκλίτα θηλυκά που τελειώνουν σε **-ος** και σε **-η**.
- ✓ Η **γενική του πληθυντικού** όλων των θηλυκών ουσιαστικά τελειώνει σε **-ων**.
- ✓ Τα θηλυκά ουσιαστικά διαιρούνται σε **ισοσύλλαβα** και σε **ανισοσύλλαβα**.
- ✓ Τα **ισοσύλλαβα** σχηματίζουν την **ονομαστική, αιτιακή και κλητική** του **πληθυντικού** σε **-ες** και τα **ανισοσύλλαβα** σε **-δες**:
η καρδι - ά - οι καρδι - ές, τις καρδι - ές, καρδι - ές
η μαϊμ - ού - οι μαϊμού - δες, τις μαϊμού - δες, μαϊμού - δες

**Συγκεντρωτικός πίνακας με τις καταλήξεις και παραδείγματα
θηλυκών ουσιαστικών.**

Καταλήξεις		Παραδείγματα		
Ενικός αριθμός	Πληθυντ. αριθμός	Οξύτονα	Παροξύτονα	Προπαροξύτονα
ΙΣΟΣΥΛΛΑΒΑ				
-α	-ες	οροσειρά - οροσειρές	ώρα - ώρες ασπίδα - ασπίδες	μέλισσα - μέλισσες σάλπιγγα - σάλπιγγες
-η	-ες	τιμή - τιμές	ζώνη - ζώνες	κάμαρη - κάμαρες
ΑΡΧΑΙΟΚΛΙΤΑ				
-η	-εις	-	πράξη - πράξεις	διάδοση - διαδόσεις
-ος	-οι	οδός - οδοί	λεωφόρος - λεωφόροι	περίοδος - περίοδοι
ΚΥΡΙΑ ΟΝΟΜΑΤΑ				
-ω	-	Βαγγελιώ	Δέσπω	-
ΑΝΙΣΟΣΥΛΛΑΒΑ				
-ά	(..άδ) -ες	κυρά - κυράδες	-	-
-ού	(..ούδ) -ες	μαϊμού - μαϊμούδες	-	-

A. Θηλυκά σε -α (ισοσύλλαβα).

Α΄ ΟΜΑΔΑ

οξύτονο

παροξύτονο

προπαροξύτονο

Ενικός αριθμός

Όνομ.	η	οροσειρά	ώρα	μέλισσα
Γεν.	της	οροσειράς	ώρας	μέλισσας
Αιτ.	τη(ν)	οροσειρά	ώρα	μέλισσα
Κλητ.	-	οροσειρά	ώρα	μέλισσα

Πληθυντικός αριθμός

Όνομ.	οι	οροσειρές	ώρες	μέλισσες
Γεν.	των	οροσειρών	ωρών	μελισσών
Αιτ.	πς	οροσειρές	ώρες	μέλισσες
Κλητ.	-	οροσειρές	ώρες	μέλισσες

Β΄ ΟΜΑΔΑ

παροξύτονο

προπαροξύτονο

Ενικός αριθμός

Όνομ.	η	ασπίδα	σάλπιγγα
Γεν.	της	ασπίδας	σάλπιγγας
Αιτ.	τη(ν)	ασπίδα	σάλπιγγα
Κλητ.	-	ασπίδα	σάλπιγγα

Πληθυντικός αριθμός

Όνομ.	οι	ασπίδες	σάλπιγγες
Γεν.	των	ασπίδων	σαλπίγγων
Αιτ.	πς	ασπίδες	σάλπιγγες
Κλητ.	-	ασπίδες	σάλπιγγες

ΠΑΡΑΤΗΡΗΣΕΙΣ

- ✓ Τα **ισοσύλλαβα** θηλυκά σε -α είναι **οξύτονα**, **παροξύτονα** και **προπαροξύτονα**.

- ✓ Τα **ισοσύλλαβα** θηλυκά σε -α σ' όλες τις πτώσεις, **εκτός από τη γενική πληθυντικού**, τονίζονται στη συλλαβή που τονίζεται η ονομαστική του ενικού.
 - ✓ Τα **οξύτονα ισοσύλλαβα** θηλυκά σε -α στη **γενική πληθυντικού** τονίζονται στη **λήγουσα**: η οροσειρά - των οροσειρών
 - ✓ Στα **παροξύτονα ισοσύλλαβα** θηλυκά σε -α στη **γενική του πληθυντικού**, ο τόνος άλλοτε κατεβαίνει στη λήγουσα κι άλλοτε παραμένει στην παραλήγουσα: η ώρα - των ωρών
η ασπίδα - των ασπίδων
 - ✓ Στα **προπαροξύτονα ισοσύλλαβα** θηλυκά σε -α στη **γενική του πληθυντικού**, ο τόνος άλλοτε κατεβαίνει στη λήγουσα κι άλλοτε στην παραλήγουσα: η μέλισσα - των μελισσών
η σάλπιγγα - των σαλπίγγων
- ☞ **Κατά το οροσειρά κλίνονται:** ομορφιά, ζημιά, δουλειά, φωλιά, μηλιά, αχλαδιά ... κ. ά.
Κηφισιά ... κ. ά.
- ☞ **Κατά το ώρα κλίνονται:** χώρα, ημέρα, γλώσσα, νύχτα, γάτα, ρίζα, πλατεία, γυναίκα ... κ. ά.
Μακεδονία, Μαρία ... κ. ά.
- ☞ **Κατά το μέλισσα κλίνονται:** θάλασσα, αμέλεια, αίθουσα, μάγισσα.. κ. ά.
Κέρκυρα ... κ. ά.
(Στη γενική του πληθυντικού τονίζονται όλα στη λήγουσα.)
- ☞ **Κατά το ασπίδα κλίνονται:** εικόνα, μητέρα, γοργόνα, σειρήνα ... κ. ά.
(Στη γενική πληθυντικού τονίζονται στην παραλήγουσα.) Αθηναία, Κερκυραία, Γαλλίδα ... κ. ά.
Ελευσίνα, Ελλάδα, Τραπεζούντα ... κ. ά.
Αγγέλα, Ελπίδα...κ. ά.
(σε **-ίδα**): πατρίδα, ελπίδα ... κ. ά.
(σε **-άδα**): ομάδα, φοράδα ... κ. ά.
- ☞ **Κατά το σάλπιγγα κλίνονται:** διώρυγα, σήραγγα, φάλαγγα ... κ. ά.
(Στη γενική πληθυντικού τονίζονται στην παραλήγουσα.) (σε **-όπητα**): θερμότητα, ποσότητα ... κ. ά.
(σε **-ύπητα**): ταχύτητα, οξύτητα ... κ. ά.

B. Θηλυκά σε -η (ισοσύλλαβα).

	οξύτονο	παροξύτονο	προπαροξύτονο	
Ενικός αριθμός				
Ονομ.	η	τιμή	ζώνη	κάμαρη
Γεν.	της	τιμής	ζώνης	κάμαρης
Αιτ.	τη(ν)	τιμή	ζώνη	κάμαρη
Κλητ.	-	τιμή	ζώνη	κάμαρη
Πληθυντικός αριθμός				
Ονομ.	οι	τιμές	ζώνες	κάμαρες
Γεν.	των	τιμών	ζωνών*1	-*2
Αιτ.	πς	τιμές	ζώνες	κάμαρες
Κλητ.	-	τιμές	ζώνες	κάμαρες

ΠΑΡΑΤΗΡΗΣΕΙΣ

- ✓ Τα **ισοσύλλαβα** θηλυκά σε -η είναι **οξύτονα**, **παροξύτονα** και **προπαροξύτονα**.
- ✓ Τα **ισοσύλλαβα** θηλυκά σε -η σ' όλες τις πτώσεις, **εκτός από τη γενική πληθυντικού**, τονίζονται στη συλλαβή που τονίζεται η **ονομαστική του ενικού**.
- ✓ Τα **οξύτονα** και τα **παροξύτονα ισοσύλλαβα** θηλυκά σε -η στη **γενική πληθυντικού** τονίζονται στη **λήγουσα**:

η τιμή - των τιμών η ζώνη - των ζωνών*1

- ✓ *1 Τα **παροξύτονα ισοσύλλαβα** θηλυκά σε -η δε σχηματίζουν όλα τη γενική πληθυντικού.
- *2 Τα **προπαροξύτονα ισοσύλλαβα** θηλυκά σε -η δε σχηματίζουν ποτέ τη γενική του πληθυντικού αριθμού.
- ✓ Μερικά **αφηρημένα ουσιαστικά** δε σχηματίζουν καθόλου πληθυντικό αριθμό (η δικαιοσύνη, η εμπιστοσύνη).
- ✓ Τα θηλυκά ουσιαστικά η νύφη, η αδερφή, η εξαδέρφη σχηματίζουν τη γενική του πληθυντικού αριθμού των νυφάδων, των αδερφάδων, των εξαδερφάδων.

☞ **Κατά το πμή κλίνονται:** ψυχή, βροντή, πηγή, γραμμή, απειλή ... κ. ά.
Αγνή, Φανή, Αφρική ... κ. ά.

☞ **Κατά το ζώνη κλίνονται:** τέχνη, μάχη, βρύση, ζέστη, φήμη...κ. ά.
Ιθάκη, Αφροδίτη ... κ. ά.

☞ **Κατά το κάμωρη κλίνονται:** ζάχαρη, αντάμωση, κούραση, λύπηση...κ.ά.
Λυκόραχη, Λυκόβρυση ...κ. ά.

Γ. Θηλυκά σε -η (αρχαιοκλιτα).

	παροξύτονο	προπαροξύτονο	
Ενικός αριθμός			
Ονομ.	η	πράξη	διάδοση
Γεν.	ης	πράξης (πράξεως)	διάδοσης (διαδόσεως)
Αιτ.	η(ν)	πράξη	διάδοση
Κλητ.	-	πράξη	διάδοση
Πληθυντικός αριθμός			
Ονομ.	οι	πράξεις	διαδόσεις
Γεν.	των	πράξεων	διαδόσεων
Αιτ.	πς	πράξεις	διαδόσεις
Κλητ.	-	πράξεις	διαδόσεις

🖋️ ΠΑΡΑΤΗΡΗΣΕΙΣ

- ✓ Τα **αρχαιοκλιτα** θηλυκά σε -η είναι **παροξύτονα** και **προπαροξύτονα**.
- ✓ Τα **αρχαιοκλιτα** θηλυκά σε -η στη **γενική του ενικού αριθμού** έχουν **δύο τύπους** (έναν της δημοτικής και έναν της αρχαίας):
 - η πράξη - της πράξης (της πράξεως)
 - η διάδοση - της διάδοσης (της διαδόσεως)
- ✓ Τα **προπαροξύτονα αρχαιοκλιτα** θηλυκά σε -η κατεβάζουν τον τόνο στον πληθυντικό κατά μια συλλαβή (αρχαιοκλιτος πληθυντικός):
 - η **διάδοση** - οι **διαδόσεις**, των **διαδόσεων**

☞ **Κατά το πράξη κλίνονται:** φράση, πόλη, κρίση, γνώση, δύση, κλίση, πίστη, λύση, ψύξη ... κ. ά.
Άνδεις, Άλπεις, Σάρδεις

☞ **Κατά το διάδοση κλίνονται:** είδηση, αίσθηση, γέννηση, παράδοση, σύνταξη, συνεννόηση, προφύλαξη ... κ. ά.
Αλεξανδρούπολη, Τρίπολη, Νεάπολη, Κωνσταντινούπολη

Δ. Θηλυκά σε -ω (αρχαιοκλιτα).

Έχουν **μόνο ενικό** και είναι **κύρια ονόματα βαφτιστικά**.

Τα θηλυκά σε -ω γράφονται με **ωμέγα**.

Ενικός αριθμός			
Όνομ.	η	Καλυψώ	Δέσπω
Γεν.	της	Καλυψώς	Δέσπως
Αιτ.	τη(ν)	Καλυψώ	Δέσπω
Κλητ.	-	Καλυψώ	Δέσπω

☞ **Κατά το Καλυψώ κλίνονται:** Βαγγελιώ, Αργυρώ, Λητώ, Λενιώ ... κ. ά.
Κω και το κοινό **ηχώ** (μόνο στον ενικό)

☞ **Κατά το Δέσπω κλίνονται:** Φρόσω, Μέλπω, Μάρω ... κ. ά.

Ε. Θηλυκά σε -ος (αρχαιοκλιτα).

οξύτονο

παροξύτονο

προπαροξύτονο

Ενικός αριθμός					
Όνομ.	η	οδός	λεωφόρος	περίοδος	
Γεν.	της	οδοῦ	λεωφόρου	περιόδου	
Αιτ.	τη(ν)	οδό	λεωφόρο	περίοδο	
Κλητ.	-	(οδό)	(λεωφόρο)	(περίοδο)	
Πληθυντικός αριθμός					
Όνομ.	οι	οδοί	λεωφόροι	περίοδοι	(περίοδες)
Γεν.	των	οδών	λεωφόρων	περιόδων	
Αιτ.	πς	οδούς	λεωφόρους	περιόδους	(περίοδες)
Κλητ.	-	(οδοί)	(λεωφόροι)	(περίοδοι)	

ΠΑΡΑΤΗΡΗΣΕΙΣ

✓ Τα **αρχαιοκλίτα** θηλυκά σε -ος είναι **οξύτονα**, **παροξύτονα** και **προπαροξύτονα**.

✓ Τα **οξύτονα** και τα **παροξύτονα** αρχαιοκλίτα θηλυκά σε -ος τονίζονται σ' όλες τις πτώσεις, όπου τονίζεται και η **ονομαστική του ενικού αριθμού**:

η οδός, της οδοῦ... - οι οδοί, των οδών...

η λεωφόρος, της λεωφόρου... - οι λεωφόροι, των λεωφόρων...

✓ Τα **προπαροξύτονα** αρχαιοκλίτα θηλυκά σε -ος:

α. Στον **πληθυντικό αριθμό** έχουν **διπλούς τύπους** στην **ονομαστική** και **αιτιατική**:

*η περίοδος - οι περίοδοι, οι περίοδες
τις περιόδους, τις περιόδους*


β. Στη **γενική του ενικού** και **πληθυντικού αριθμού** και στην **αιτιατική του πληθυντικού αριθμού** κατεβάζουν τον τόνο στην **παραλήγουσα**:

*η περίοδος - της περιόδου
των περιόδων
τις περιόδους*

✓ Η κλητική είναι σπάνια και στον ενικό αριθμό τελειώνει σε -ο.

 **Κατά το οδός κλίνονται:** *κιβωτός, θαλαμηγός, Οδησός, Λεμισός ... κ. ά.*

 **Κατά το λεωφόρος κλίνονται:** *διχοτόμος, Κύπρος, Δήλος .. κ. ά.*

 **Κατά το περίοδος κλίνονται:** *διάμετρος, διαγώνιος, είσοδος ... κ. ά.
Αγχίαλος, Κόρινθος, Αίγυπτος ... κ. ά.*

Τα ανισοσύλλαβα θηλυκά έχουν μια συλλαβή παραπάνω στον πληθυντικό αριθμό.

A. Θηλυκά σε -α (ανισοσύλλαβα).

Ενικός αριθμός		
Ονομ.	η	κυρά
Γεν.	της	κυράς
Αιτ.	την	κυρά
Κλητ.		κυρά
Πληθυντικός αριθμός		
Ονομ.	οι	κυράδες
Γεν.	των	κυράδων
Αιτ.	πς	κυράδες
Κλητ.		κυράδες



ΠΑΡΑΤΗΡΗΣΕΙΣ

- ✓ Τα **ανισοσύλλαβα** θηλυκά σε -α σε όλες τις πτώσεις τονίζονται εκεί που τονίζεται η **ονομαστική του ενικού αριθμού**.

Κατά το κυρά κλίνονται: γιαγιά, μαμά, μάνα (μάνες-μανάδες), νταντά.

B. Θηλυκά σε -ού (ανισοσύλλαβα).

Ενικός αριθμός		
Ονομ.	η	μαϊμού
Γεν.	της	μαϊμούς
Αιτ.	τη	μαϊμού
Κλητ.		μαϊμού
Πληθυντικός αριθμός		
Ονομ.	οι	μαϊμούδες
Γεν.	των	μαϊμούδων
Αιτ.	πς	μαϊμούδες
Κλητ.		μαϊμούδες



ΠΑΡΑΤΗΡΗΣΕΙΣ

- ✓ Τα **ανισοσύλλαβα** θηλυκά σε -ού σε όλες τις πτώσεις τονίζονται εκεί που τονίζεται η **ονομαστική του ενικού αριθμού**.

Κατά το μαϊμού κλίνονται: αλεπού, γλωσσού, υπναρού, φωνακλού .. κ. ά.

ΠΙΝΑΚΑΣ ΚΑΤΑΛΗΞΕΩΝ ΤΩΝ ΘΗΛΥΚΩΝ ΟΥΣΙΑΣΤΙΚΩΝ

Τα θηλυκά σε - α.

τελειώνουν σε	παραδείγματα	Εξαιρέσεις
- ία	<p>Τα παροξύτονα θηλυκά σε - ία:</p> <p>(όσα παράγονται από αρσενικά σε -ος)</p> <p>ο τύραννος - τυραννία ο πρόεδρος - προεδρία</p> <p>(όσα παράγονται από ρήματα σε -ώ)</p> <p>λειτουργώ - λειτουργία αποστατώ - αποστασία</p> <p>(κοινά θηλυκά)</p> <p>γνωριμία, γωνία, διατία, εξουσία, επιτυχία ιστορία, ηγεμονία ... κ. ά.</p> <p>(Βαφτιστικά)</p> <p>Ουρανία, Μαρία, Ελευθερία ... κ. ά.</p> <p>(Τοπωνύμια)</p> <p>Θεσσαλία, Μεσσηνία, Αρκαδία, Μακεδονία, Ιταλία, Αγγλία ... κ. ά.</p> <p>(Επιστήμες - Μαθήματα)</p> <p>Ανθρωπολογία, Φιλοσοφία, Ψυχολογία, Γεωμετρία, Ιστορία, Γεωγραφία... κ. ά.</p>	<p>▲ ο θεός - θεία ο λείος - λεία ο εταίρος - εταιρεία</p> <p>▲ επαπώ - επαπεία</p> <p>▲ (από ρήματα σε -εύω) λατρεύω - λατρεία αγγαρεύω - αγγαρεία βασιλεύω - βασιλεία ερμηνεύω - ερμηνεία (βλακεύω) - βλακεία (εφεδρεύω) - εφεδρεία (εφηβεύω) - εφηβεία (πειρατεύω) - πειρατεία (γραμματεύω) - γραμματεία ... κ. ά.</p> <p>▲ υγεία, χρεία, πελατεία, μνεία</p> <p>▲ (από επίθετα σε - υς) ευθύς - ευθεία οξύς - οξεία πλατύς - πλατεία δασύς - δασεία βραδύς - βραδεία ... κ. ά.</p> <p>▲ Βασιλεία</p> <p>▲ Ηλεία, Σητεία, Τροία</p> <p>▲ Χημεία</p>

τελειώνουν σε	παραδείγματα	Εξαιρέσεις
- Ια	<p>Τα παροξύτονα θηλυκά σε -ια: (λήγουσα με καταχρηστικό δίφθογγο)</p> <p>αρρώστια, ζήλια, φτήνια, κάμπια, περηφάνια, ορφάνια, συμπόνια ... κ. ά.</p>	<p>▲ φτώχεια</p>
- εια	<p>Τα προπαροξύτονα θηλυκά σε -εια: (σχεδόν όλα τα προπαροξύτονα σε -εια)</p> <p>ενέργεια, άδεια, συνήθεια, απώλεια, δυσαρέσκεια, προπαίδεια, περιπέτεια, προμήθεια ... κ. ά.</p> <p>(όσα παράγονται από ρήματα σε – ώ)</p> <p>βοηθώ - βοήθεια διαρκώ - διάρκεια καλλιεργώ - καλλιέργεια προσπαθώ - προσπάθεια ωφελώ - ωφέλεια ... κ. ά.</p> <p>(όσα παράγονται από επίθετα σε – ής)</p> <p>αμελής, -ής, -ές - αμέλεια αληθής, -ής, -ές - αλήθεια ευσταθής, -ής, -ές - ευστάθεια ευλαβής, -ής, -ές - ευλάβεια συγγενής, -ής, -ές - συγγένεια ασφαλής, -ής, -ές - ασφάλεια</p> <p>(Βαφτιστικά) Θάλεια, Ιφιγένεια, Γαλάτεια</p> <p>(Τοπωνύμια) Ανπόχεια, Φιλαδέλφεια ... κ. ά.</p>	<p>▲ Τα σύνθετα με β' συνθετικό τις αρχαίες λέξεις:</p> <p>νους μετάνοια, άγνοια, διχόνοια, έννοια, εύνοια, ομόνοια, πρόνοια, υπόνοια, διάνοια</p> <p>ρους διάρροια, απόρροια, παλίρροια</p> <p>πνοή άπνοια, δύσπνοια, σύμπνοια</p> <p>βους Εύβοια</p> <p>▲ Ερέτρια</p>
- Ιά	<p>Τα οξύτονα θηλυκά σε -ιά:</p> <p>βραδιά, γειτονιά, ομορφιά, κοιλιά, πλαπιά, κοπελιά, ζημιά ... κ. ά.</p>	<p>▲ Τα 4 θηλυκά που παράγονται από ρήματα σε -εύω:</p> <p>γιατρεύω – γιατρεία παντρεύω – παντρεία εσοδεύω – σοδειά δουλεύω – δουλειά</p>
- αία	<p>Τα παροξύτονα θηλυκά σε -αία:</p> <p>αυλαία, κεραία, τροχαία, Ηλιαία ... κ. ά.</p> <p>Τα προπαροξύτονα θηλυκά σε -αια:</p> <p>Νίκαια, Ποτίδαια, Φώκαια.</p>	<p>▲ θέα, ιδέα, νέα, παρέα</p> <p>▲ Ζέα, Κέα, Ρέα, Νεμέα, Τεγέα, Καπνικαρέα</p>
- αйна	<p>Τα προπαροξύτονα θηλυκά σε -αινα:</p> <p>λέαινα, φάλαινα, δράκαινα κ. ά. Γιώργαινα, Μαυρομιχάλαινα κ. ά.</p>	

τελειώνουν σε	παραδείγματα	Εξαιρέσεις
- ίδα	Τα παροξύτονα θηλυκά σε -ίδα : μερίδα, ασπίδα, εφημερίδα ... κ. ά.	▲ καρύδα, χλαμύδα, σημύδα, νεήλυδα, επηλύδα
- ίλα	Τα παροξύτονα θηλυκά σε -ίλα : μαυρίλα, καπνίλα, ασπρίλα, χωματίλα, ποδαρίλα ... κ. ά.	▲ καμήλα, κανήλα
- ίνα	Τα παροξύτονα θηλυκά σε -ίνα : καρδερίνα, Κατερίνα ... κ. ά.	
- ισσα	Τα προπαροξύτονα θηλυκά σε -ισσα : μάγισσα, μέλισσα, βασίλισσα ... κ. ά. Γιαννιώπισσα, Σουλιώπισσα ..κ.ά.	▲ γόησσα, σάρισα ▲ Λάρισα
- όνα	Τα παροξύτονα θηλυκά σε -όνα : αμαζόνα, σταγόνα, εικόνα, γοργόνα, αλκυόνα .. κ. ά. Γκιόνα, Ελασσόνα, Χαλκηδόνα, Καρχιδόνα	▲ αρραβόνα, αχυρόνα, κρυψόνα, χελώνα, λεγεώνα, ▲ Αυλώνα, Βαβυλώνα, Βραυρόνα, Σιδώνα, Καλυδόνα, Σικυώνα
- ότητα	Τα προπαροξύτονα θηλυκά σε -ότητα : αθωότητα, θερμότητα, ιδιότητα, ποιότητα ... κ. ά.	
- ύτητα	Τα προπαροξύτονα θηλυκά σε -ύτητα : (που παράγονται από επίθετα σε -ύς) ταχύς - ταχύτητα βραδύς - βραδύτητα γλυκύς - γλυκύτητα οξύς - οξύτητα βαρύς - βαρύτητα ευθύς - ευθύτητα	
- έλα	Τα παροξύτονα θηλυκά σε -έλα : ομπρέλα, κανέλα, κοπέλα ... κ. ά.	▲ βδέλλα ▲ θύελλα
- ωνία	Τα παροξύτονα θηλυκά σε -ωνία και -ωνιά : Ιαπωνία, Κολωνία, Λαπωνία, Πολωνία, Λακωνία, Ιωνία, Βαβυλωνία.	▲ Μακεδονία, Παφλαγονία, ηγεμονία
- ωνιά	γωνία, γωνιά, θημωνιά, παγωνιά, χειμωνιά ... κ. ά.	▲ πετονιά, γεπονιά
- τρια	Τα προπαροξύτονα θηλυκά σε -τρια : (που παράγονται από αρσενικά σε -ής) ο μαθητής - μαθήτρια ο φοιτητής - φοιτήτρια ... κ. ά.	

Τα θηλυκά σε – η.

τελειώνουν σε	παραδείγματα	Εξαιρέσεις
- η	Τα θηλυκά σε –η: πηγή, πράξη, δύναμη ... κ. ά.	
- οσύνη	Τα θηλυκά σε –οσύνη: δικαιοσύνη, καλοσύνη ... κ. ά.	
- ηση	Τα προπαροξύτονα θηλυκά σε -ηση: (που παράγονται από ρήματα σε -ώ) απαντώ – απάντηση κινώ – κίνηση συζητώ – συζήτηση ασκώ – άσκηση ... κ. ά.	
- ιση	Τα προπαροξύτονα θηλυκά σε -ιση: (που παράγονται από ρήματα σε -ίζω) αναγνωρίζω – αναγνώριση εξαφανίζω – εξαφάνιση μεταχειρίζομαι – μεταχείριση ... κ. ά.	
- ίση	Τα παροξύτονα θηλυκά σε -ίση: κρίνω – κρίση ανακρίνω – ανάκριση κλίνω – κλίση ... κ. ά.	
- οιση	Τα προπαροξύτονα θηλυκά σε -οιση: αθροίζω – άθροιση συναθροίζω – συνάθροιση	
- υση - ύση	Τα προπαροξύτονα και παροξύτονα θηλυκά: (που παράγονται από ρήματα σε -ύω) καταλύω – κατάλυση ιδρύω – ίδρυση αναλύω – ανάλυση ...κ. ά λύω – λύση δύω – δύση αλλά και: πλένω – πλύση διαχέω – διάχυση	
- υνη	Τα προπαροξύτονα θηλυκά σε -υνη: (που παράγονται από ρήματα σε -ύνω) αμβλύνω – άμβλυνση διευθύνω – διεύθυνση μολύνω – μόλυνση οξύνω – όξυνση ... κ. ά.	
- ωτή	Τα οξύτονα θηλυκά σε -ωτή: καλαμωτή, πινακωτή, φτερωτή ... κ. ά.	

3^ο ΚΕΦΑΛΑΙΟ

1

ΤΑ ΟΥΔΕΤΕΡΑ ΟΥΣΙΑΣΤΙΚΑ

ΓΕΝΙΚΑ

- ✓ Τα **ουδέτερα** ουσιαστικά σχηματίζουν όμοια την **ονομαστική**, την **αιτιατική** και την **κλητική** και στον **ενικό** και στον **πληθυντικό αριθμό**.
- ✓ Η **γενική του πληθυντικού** όλων των **ουδετέρων** ουσιαστικών τελειώνει **σε -ων**.
- ✓ Τα **ουδέτερα** ουσιαστικά διαιρούνται σε **ισοσύλλαβα** και σε **ανισοσύλλαβα**.
- ✓ Τα **ουδέτερα** ουσιαστικά **τελειώνουν** στην **ονομαστική του ενικού** αριθμού
σε: **-ο, -ι, -ος** (ισοσύλλαβα),
σε: **-μα, -σιμο, -ας, -ως** (ανισοσύλλαβα).
- ✓ Τα **ανισοσύλλαβα ουδέτερα** ουσιαστικά στη **γενική του πληθυντικού αριθμού** τονίζονται όλα στην **παραλήγουσα**.

**Συγκεντρωτικός πίνακας
με τις καταλήξεις και παραδείγματα ουδέτερων ουσιαστικών.**

Καταλήξεις		Παραδείγματα		
Ενικός αριθμός	Πληθυντ. αριθμός	Οξύτονα	Παροξύτονα	Προπαροξύτονα

ΙΣΟΣΥΛΛΑΒΑ

-ο	-α	φτερό - φτερά	δέντρο - δέντρα	σύννεφο - σύννεφα πρόσωπο - πρόσωπα
-ι	-ια	πανί - πανιά	καράβι - καράβια	-
-ος	-η	-	βρέφος - βρέφη	έδαφος - εδάφη

ΑΝΙΣΟΣΥΛΛΑΒΑ





-μα	-ματα	-	δέμα - δέματα	όνομα - ονόματα
-σιμο	-σίματα	-	-	ντύσιμο - ντυσίματα
-ψιμο	-ψίματα	-	-	γράψιμο - γραψίματα
-ξιμο	-ξίματα	-	-	πλέξιμο - πλεξίματα
-ας	-ατα	-	τέρας - τέρατα	-
-ως	-ωτα	φως - φώτα	-	-

Α. Ουδέτερα σε -ο (ισοσύλλαβα).

		οξύτονο	παροξύτονο	προπαροξύτονο (λαϊκό)	προπαροξύτονο (λόγιο)
Ενικός αριθμός					
Ονομ.	το	φτερό	δέντρο	σύννεφο	πρόσωπο
Γεν.	του	φτερού	δέντρου	σύννεφου	προσώπου
Αιτ.	το	φτερό	δέντρο	σύννεφο	πρόσωπο
Κλητ.		φτερό	δέντρο	σύννεφο	πρόσωπο
Πληθυντικός αριθμός					
Ονομ.	τα	φτερά	δέντρα	σύννεφα	πρόσωπα
Γεν.	των	φτερών	δέντρων	σύννεφων	προσώπων
Αιτ.	τα	φτερά	δέντρα	σύννεφα	πρόσωπα
Κλητ.		φτερά	δέντρα	σύννεφα	πρόσωπα

 **ΠΑΡΑΤΗΡΗΣΕΙΣ**

- ✓ Τα **ισοσύλλαβα** ουδέτερα σε -ο είναι **οξύτονα**, **παροξύτονα** και **προπαροξύτονα**.
- ✓ Ο τόνος των **οξύτονων** και **παροξύτονων** ουδετέρων (**ισοσύλλαβα**) σε -ο δε μετακινείται κατά την κλίση τους.

-  **Κατά το φτερό κλίνονται:** νερό, ποσό, βουνό, λουτρό, μυαλό ... κ. ά.
-  **Κατά το δέντρο κλίνονται:** πεύκο, ρούχο, ταμείο, πλοίο, βιβλίο ... κ. ά.
Ναβαρίνο ... κ. ά.
-  **Κατά το σύννεφο κλίνονται:** σέλινο, δάχτυλο, τριαντάφυλλο, σίδηρο,
χαμόκλαδο ... κ. ά.
Λιτόχωρο... κ. ά.
-  **Κατά το πρόσωπο κλίνονται:** άλογο, θέατρο, κύπελλο, έπιπλο, μέτωπο,
όργανο ... κ. ά.
Μέτσοβο ... κ. ά.
Άγραφα, Καλάβρυτα ... κ. ά.

Ο τονισμός των προπαροξύτων ουδετέρων σε –ο

Τα προπαροξύτονα (ισοσύλλαβα) ουδέτερα σε -ο, κατά την κλίση τους, έχουν διαφορές στον τονισμό (το σύννεφο – το πρόσωπο).

☞ Στο παράδειγμα “ το πρόσωπο”, ο τόνος μετακινείται στη γενική ενικού και γενική πληθυντικού.

το πρόσωπο του προσώπου των προσώπων

Όπως το όνομα το πρόσωπο κλίνονται:

✓ Οι λεγόμενες λόγιες λέξεις (λέξεις συνήθως τρισύλλαβες):

άλογο, άτομο, έπιπλο, θέατρο, κείμενο, λύκειο, συνέδριο κύπελλο, εμπόριο, λάβαρο, μέτωπο ...κ. ά.

✓ Τα τρισύλλαβα τοπωνύμια:

το Μέτσοβο □□————→ Το τυρί του **Μετσόβου**.

τα Άγραφα □□————→ Τα δάση των **Αγράφων**.

☞ Στο παράδειγμα “ το σύννεφο”, ο τόνος δε μετακινείται σε καμιά πτώση. (Όλες οι πτώσεις τονίζονται στην συλλαβή που τονίζεται και η ονομαστική ενικού.)

το σύννεφο του σύννεφου των σύννεφων

Όπως το όνομα το σύννεφο κλίνονται:

✓ Οι λεγόμενες λαϊκές λέξεις:

σίδερο, δάχτυλο, μάγουλο, κόκαλο, κάστανο, λάχανο, σέλινο...κ. ά.

✓ Οι σύνθετες και πολυσύλλαβες λέξεις:

τριαντάφυλλο, αντρόγυνο, λυκόσκυλο, χρυσόψαρο, χαμόκλαδο...κ. ά.

✓ Τα πολυσύλλαβα τοπωνύμια:

το Λιτόχωρο □□————→ Η παραλία του **Λιτόχωρου**.

B. Ουδέτερα σε -ι (ισοσύλλαβα).

οξύτονο


παροξύτονο


Ενικός αριθμός			
Όνομ.	το	πανί	καράβι
Γεν.	του	πανιού	καραβιού
Αιτ.	το	πανί	καράβι
Κλητ.	-	πανί	καράβι
Πληθυντικός αριθμός			
Όνομ.	τα	πανιά	καράβια
Γεν.	των	πανιών	καραβιών
Αιτ.	τα	πανιά	καράβια
Κλητ.	-	πανιά	καράβια

ΠΑΡΑΤΗΡΗΣΕΙΣ

- ✓ Τα **ισοσύλλαβα** ουδέτερα σε -ι είναι **οξύτονα** και **παροξύτονα**.
- ✓ Όλα τα ουδέτερα σε -ι στη **γενική του ενικού** και **του πληθυντικού αριθμού** τονίζονται στη **λήγουσα**:

το <i>πανί</i>	του <i>πανιού</i>
	<i>των πανιών</i>
το <i>καράβι</i>	του <i>καραβιού</i>
	<i>των караβιών</i>

 **Κατά το πανί κλίνονται:** *παιδί, πουλί, σκυλί, γυαλί, κλειδί, νησί...κ. ά.*
Δαφνί ... κ. ά.

 **Κατά το καράβι κλίνονται:** *ποτάμι, θυμάρι, λάδι, παιχνίδι, φίδι ... κ. ά.*
*(τα παράγωγα σε -άδι, -ίδι, -άρι): *ασπράδι, βαρίδι, βλαστάρι ... κ. ά.*
(τα υποκοριστικά σε -άκι, -ούλι): *αρνάκι, σακούλι ... κ. ά.*
ερημοκλήσι ... κ. ά.
Γαλαξίδι, Μεσολόγγι ... κ. ά.

***Τα υποκοριστικά σε -άκι και -ούλι δε σχηματίζουν συνήθως τη γενική:**
το αρνάκι - του αρνιού, των αρνιών (από το αρνί)

ΟΡΘΟΓΡΑΦΙΑ

Τα ουδέτερα σε -ι γράφονται με γιώτα.

Εξαιρούνται: **βράδυ, δάκρυ, στάχυ, δόρυ, οξύ, δίχτυ**, που γράφονται με ύψιλον (υ).

Ενικός αριθμός					
Όνομ.	το	βράδυ	δάκρυ	στάχυ	δίχτυ
Γεν.	του	βραδιού	δακρυού	σταχυού	διχτυού
Αιτ.	το	βράδυ	δάκρυ	στάχυ	δίχτυ
Κλητ.		βράδυ	δάκρυ	στάχυ	δίχτυ
Πληθυντικός αριθμός					
Όνομ.	τα	βράδια	δάκρυα	στάχια	δίχτυα
Γεν.	των	βραδιών	δακρύων	σταχυών	διχτύων
Αιτ.	τα	βράδια	δάκρυα	στάχια	δίχτυα
Κλητ.		βράδια	δάκρυα	στάχια	δίχτυα

ΠΑΡΑΤΗΡΗΣΕΙΣ

- ✓ Το **βράδυ** στη γενική του ενικού αριθμού και σε όλες τις πτώσεις του πληθυντικού αριθμού γράφεται με γιώτα (ι).

* το **οξύ**, το **δόρυ**: βλέπε **ιδιόκλιτα**.

Γ. Ουδέτερα σε -ος.

Ενικός αριθμός			
Όνομ.	το	βρέφος	έδαφος
Γεν.	του	βρέφους	εδάφους
Αιτ.	το	βρέφος	έδαφος
Κλητ.	-	βρέφος	έδαφος
Πληθυντικός αριθμός			
Όνομ.	τα	βρέφη	εδάφη
Γεν.	των	βρεφών	εδαφών
Αιτ.	τα	βρέφη	εδάφη
Κλητ.	-	βρέφη	εδάφη

ΠΑΡΑΤΗΡΗΣΕΙΣ

- ✓ Τα **ισοσύλλαβα ουδέτερα σε -ος** είναι **παροξύτονα** και **προπαροξύτονα**.
- ✓ Τα **ουδέτερα σε -ος** στη **γενική του πληθυντικού αριθμού** κατεβάζουν τον τόνο στη λήγουσα:

το βρέφος - των βρεφών

το έδαφος - των εδαφών

- ✓ Τα **προπαροξύτονα** ουδέτερα σε -ος κατεβάζουν τον τόνο στην παραλήγουσα στη **γενική του ενικού αριθμού** και στην **ονομαστική, αιτιατική, κλητική** του **πληθυντικού αριθμού**:

το έδαφος, του εδάφους - τα εδάφη, εδάφη

- ✓ Μερικά **αφηρημένα ουσιαστικά** δεν έχουν πληθυντικό αριθμό:
το ύψος, το θάρρος, το κόστος, το κύρος ... κ. ά.
- ✓ Τρία ονόματα (το **άνθος**, το **όρος**, το **χείλος**) κρατούν στην γενική του πληθυντικού τον ασυναίρετο τύπο:
 - το άνθος - των ανθέων*
 - το όρος - των ορέων*
 - το χείλος - των χειλέων*

- ☞ **Κατά το βρέφος κλίνονται:** δάσος, είδος, άλσος, λάθος, μήκος, μέρος, χρέος, ράμφος, θάρρος, τέλος, κράτος ... κ. ά.
- ☞ **Κατά το έδαφος κλίνονται:** μέγεθος, έλεος, στέλεχος, πέλαγος ... κ. ά.

ΟΡΘΟΓΡΑΦΙΑ

- ☞ **Τα ουδέτερα σε -ος στον πληθυντικό αριθμό τελειώνουν σε -η:**

το βρέφος - τα βρέφη

το έδαφος - τα εδάφη

- ☞ **Το πέλαγος κλίνεται με δυο τρόπους:**

το πέλαγο, του πελάγου - τα πέλαγα

το πέλαγος, του πελάγους - τα πελάγη

Τα ανισοσύλλαβα ουδέτερα εκτός από τον πληθυντικό αριθμό, έχουν και στη γενική του ενικού αριθμού μια συλλαβή παραπάνω.

Α. Ουδέτερα σε -μα (ανισοσύλλαβα).

παροξύτονο

προπαροξύτονο


Ενικός αριθμός			
Ονομ.	το	δέμα	όνομα
Γεν.	του	δέματος	ονόματος
Αιτ.	το	δέμα	όνομα
Κλητ.	-	δέμα	όνομα
Πληθυντικός αριθμός			
Ονομ.	τα	δέματα	ονόματα
Γεν.	των	δεμάτων	ονομάτων
Αιτ.	τα	δέματα	ονόματα
Κλητ.	-	δέματα	ονόματα


ΠΑΡΑΤΗΡΗΣΕΙΣ

- ✓ Τα **ανισοσύλλαβα ουδέτερα** σε -μα είναι **παροξύτονα** και **προπαροξύτονα**.
- ✓ Τα **ανισοσύλλαβα ουδέτερα** σε -μα κατεβάζουν τον τόνο, **στην παραλήγουσα**, στη **γενική του πληθυντικού αριθμού**:

τα **δέματα** - των **δεμάτων**

τα **ονόματα** - των **ονομάτων**

 Κατά το **δέμα** κλίνονται: *μήμα, νήμα, σύρμα, βήμα, αίμα, χώμα, ψέμα, κλάμα, σώμα ... κ. ά.*

 Κατά το **όνομα** κλίνονται: *άγαλμα, μπάλωμα, γύρισμα, πρόβλημα, στοίχημα, άθροισμα, μάθημα ... κ. ά.*

* Μερικά **αφηρημένα ουδέτερα** σε -μα και το **άρματα***, συνηθίζονται μόνο στον πληθυντικό αριθμό: *τα γεράματα, τα χαιρετίσματα ... κ. ά.*

* Το ουσιαστικό "**άρματα**" στον ενικό έχει άλλη σημασία: **το άρμα (τάνκ)**.

Β. Ουδέτερα σε -σιμο, -ψιμο, -ξιμο (ανισοσύλλαβα).

προπαροξύτονα

Ενικός αριθμός				
Όνομ.	το	ντύσιμο	γράψιμο	πλέξιμο
Γεν.	του	ντυσίματος	γραψίματος	πλεξίματος
Αιτ.	το	ντύσιμο	γράψιμο	πλέξιμο
Κλητ.	-	ντύσιμο	γράψιμο	πλέξιμο
Πληθυντικός αριθμός				
Όνομ.	τα	ντυσίματα	γραψίματα	πλεξίματα
Γεν.	των	ντυσιμάτων	γραψιμάτων	πλεξιμάτων
Αιτ.	τα	ντυσίματα	γραψίματα	πλεξίματα
Κλητ.	-	ντυσίματα	γραψίματα	πλεξίματα

ΠΑΡΑΤΗΡΗΣΕΙΣ

- ✓ Τα **ανισοσύλλαβα ουδέτερα** σε -σιμο, -ψιμο, -ξιμο είναι όλα **προπαροξύτονα**.
- ✓ Τα **ανισοσύλλαβα ουδέτερα** σε -σιμο, -ψιμο, -ξιμο κατεβάζουν τον τόνο, στην **παραλήγουσα**, στη **γενική του πληθυντικού αριθμού**:

το δέσιμο - των δεσιμάτων

 Όμοια κλίνονται: *βάψιμο, φταιξιμο, κλείσιμο, κάψιμο, δέσιμο ... κ. ά.*

Γ. Ουδέτερα σε -ας (ανισοσύλλαβα)

Ενικός αριθμός		
Όνομ.	το	τέρας
Γεν.	του	τέρατος
Αιτ.	το	τέρας
Κλητ.		τέρας
Πληθυντικός αριθμός		
Όνομ.	τα	τέρατα
Γεν.	των	τεράτων
Αιτ.	τα	τέρατα
Κλητ.		τέρατα

ΠΑΡΑΤΗΡΗΣΕΙΣ

- ✓ Τα **ανισοσύλλαβα ουδέτερα** σε -ας είναι **παροξύτονα**.
- ✓ Τα **ανισοσύλλαβα ουδέτερα** σε -ας κατεβάζουν τον τόνο, στην **παραλήγουσα**, στη **γενική του πληθυντικού αριθμού**: *τα τέρατα - των τεράτων*

 Κατά το τέρας κλίνονται: *κρέας, πέρας*

Γ. Ουδέτερα σε -ως (ανισοσύλλαβα)

Ενικός αριθμός		
Ονομ.	το	φως
Γεν.	του	φωτός
Αιτ.	το	φως
Κλητ.		φως

Πληθυντικός αριθμός		
Ονομ.	τα	φώτα
Γεν.	των	φώτων
Αιτ.	τα	φώτα
Κλητ.		φώτα



ΠΑΡΑΤΗΡΗΣΕΙΣ

- ✓ Όμοια με το φως κλίνονται:
το καθεστώς και το γεγονός.
- ✓ Αυτά τονίζονται στην **παραλήγουσα**,
στη **γενική του ενικού αριθμού**:
το καθε**στώς** – του καθε**στώ**τος
το γε**γονός** – του γε**γονό**τος

**ΠΙΝΑΚΑΣ ΚΑΤΑΛΗΞΕΩΝ
ΤΩΝ ΟΥΔΕΤΕΡΩΝ ΟΥΣΙΑΣΤΙΚΩΝ**

τελειώνουν σε	παραδείγματα	Εξαιρέσεις
- ί	Τα οξύτονα ουδέτερα σε -ί: παιδί, πουλί, κλειδί, νησί, σπαθί... κ. ά.	▲ οξύ
- ι	Τα παροξύτονα ουδέτερα σε -ι: αλάτι, καλοκαίρι, θυμάρι, τόπι... κ. ά.	▲ στάχυ, βράδυ, δάκρυ, δίχτυ, δόρυ, άστυ
- ιο	Τα προπαροξύτονα: ακόντιο, ενοίκιο, εμπόλιο, εμπόριο, τετράδιο, ανθολόγιο, ενθύμιο ...κ. ά.	▲ βασίλειο, λύκειο, δάνειο, ηφαίστειο, επίνειο, κώνειο ▲ (τα σύνθετα με β' συνθετικό τη γη) ισόγειο, υπόγειο, απόγειο, επίγειο, περίγειο...κ. ά. ▲ έμβρυο, δίκτυο ▲ (τα ονόματα που παράγο- νται από κύρια ονόματα) ο Ζάππας – το Ζάππειο ο Αχιλλέας – το Αχιλλείο ο Αρσάκης – το Αρσάκειο
- είο	Τα παροξύτονα ουδέτερα σε -είο: (που φανερώνουν τόπο ή κατάσταση ή δοχείο – χώρο που βάζουμε κάτι) γραφείο, σωματείο, μνημείο, ψυγείο, ζαχαροπλαστείο, δοχείο, αγγείο, φαρμακείο, σχολείο, ξενοδοχείο, ληξιαρχείο, βρεφοκομείο, ανθοδοχείο, υπουργείο, ωδείο, λεωφορείο ... κ. ά. (όσα παράγονται από ρήματα σε -εύω) βραβεύω – βραβείο μαντεύω – μαντείο	▲ τοπίο, βιβλίο, βυτίο, δελτίο, θηρίο, θρανίο, πτυχίο φορτίο, ψηφίο, δισκίο ▲ κρύο ▲ πλοίο, γελοίο
- ριό	Τα οξύτονα ουδέτερα σε -ριό: χωριό, καμπαναριό, πλυσταριό... κ. ά.	▲ μαγειρειό
- ίδι	Τα παροξύτονα ουδέτερα σε -ίδι: βαριό, ταξίδι, φίδι, τουφεκίδι... κ. ά.	▲ καρύδι, κρεμμύδι, φρύδι, μύδι ▲ αντικλείδι, στρείδι ▲ Παλαμήδι

τελειώνουν σε	παραδείγματα	Εξαιρέσεις
- ίλι	Τα παροξύτονα ουδέτερα σε -ίλι : μαντίλι, φιτίλι, μίλι, σκαμπίλι, ντρίλι, ζεμπίλι, καριοφίλι... κ. ά.	<ul style="list-style-type: none"> ▲ σταφύλι, κοχύλι, κοντύλι, σφοντύλι, αντιστύλι ▲ τριφύλλι ▲ χέλι, δέλι ▲ χαμομήλι, καντήλι, πετραχήλι ▲ προκοίλι
- ίκι	Τα παροξύτονα ουδέτερα σε -ίκι : φιστίκι, ραδίκι, ποντίκι, κατσίκι, μανίκι, μπρίκι... κ. ά.	<ul style="list-style-type: none"> ▲ ρέικι ▲ σκουλήκι ▲ νοίκι
- όνι	Τα παροξύτονα σε όνι : αηδόνι, τιμόνι, τρυγόνι, βελόνι, χιόνι, πριόνι, γαλόνι ...κ. ά.	<ul style="list-style-type: none"> ▲ αλώνι, κυδώνι, παραγώνι, κωθώνι
- τήρι	Τα παροξύτονα ουδέτερα σε -τήρι : κλαδευτήρι, ποπιστήρι, ποπήρι ... κ. ά.	<ul style="list-style-type: none"> ▲ (όσα έχουν δεύτερο συνθετικό το τυρί) κεφαλοτύρι
- τήριο	Τα προπαροξύτονα ουδέτερα σε -τήριο : γυμναστήριο, κριτήριο, σιδερωτήριο, πλυντήριο... κ. ά.	<ul style="list-style-type: none"> ▲ κτίριο ▲ μαρτύριο
- ιμο	Τα προπαροξύτονα ουδέτερα σε -ιμο : ψήσιμο, γράψιμο, τρέξιμο... κ. ά.	
- ώμα - ωμα	Τα παροξύτονα ουδέτερα σε -ώμα : χρώμα, σώμα, χώμα... κ. ά. Τα προπαροξύτονα ουδέτερα σε -ωμα : δίπλωμα, τέντωμα, όργωμα... κ. ά.	<ul style="list-style-type: none"> ▲ κόμμα, στόμα ▲ επίδομα, όνομα
- ήμα - ημα	Τα παροξύτονα ουδέτερα σε -ήμα : χρήμα, βήμα, νήμα, σήμα... κ. ά. Τα προπαροξύτονα ουδέτερα σε -ημα : πήδημα, τηλεγράφημα, ποίημα, άθλημα, μηχάνημα... κ. ά.	<ul style="list-style-type: none"> ▲ κρ(ί)μα, τρ(ί)μμα (-τα) ▲ θύμα, κύμα ▲ ίδρυμα, κατάλυμα, μήνυμα, διάλυμα, ξέπλυμα, κώλυμα, ένδυμα, κάλυμμα, Ιεροσόλυμα ▲ άλειμμα, διάλειμμα, υπόλειμμα, έλλειμμα ▲ απόρριμμα (-τα)

τελειώνουν σε	παραδείγματα	Εξαιρέσεις
- ισμα	<p>Τα προπαροξύτονα ουδέτερα σε -ισμα:</p> <p>αδυνάπισμα, χαιρέτισμα, μαύρισμα, κάπνισμα... κ. ά.</p>	<p>▲ γόγγυσμα, κελάρυσμα</p> <p>▲ άθροισμα</p> <p>▲ δάνεισμα</p>
- μα	<p>Τα παροξύτονα και προπαροξύτονα ουδέτερα σε -μα:</p> <p>χρήμα, σήμα, δέμα, ψέμα, στόμα κ. ά.</p> <p>πήδημα, όργωμα, ψήλωμα... κ. ά.</p>	<p>▲ όσα παράγονται από ρήματα με χαρακτήρα του θέματος χειλικό σύμφωνο:</p> <p>(π, β, φ, ππ)</p> <p>άλειμμα, βλέμμα, διάλειμμα, έλλειμμα, γράμμα, σκάμμα, κόμμα, στέμμα, άναμμα, κάλυμμα, υπόλειμμα, έλλειμμα τρίμμα</p> <p>▲ δόλημμα, λήμμα</p>

4° ΚΕΦΑΛΑΙΟ

1

ΑΝΩΜΑΛΑ ΟΥΣΙΑΣΤΙΚΑ

Πολλά ουσιαστικά δεν κλίνονται σύμφωνα με τους κανόνες που ακολουθούν οι τρεις κλίσεις.


Τα ουσιαστικά αυτά ονομάζονται **ανώμαλα ουσιαστικά** και είναι **άκλιτα, ελλειπικά, ιδιόκλιτα, διπλόκλιτα, διπλόμορφα, διπλοκατάληκτα**.

ΑΚΛΙΤΑ

Άκλιτα λέγονται τα ουσιαστικά που διατηρούν σε όλες τις πτώσεις την ίδια κατάληξη.

Η πτώση των άκλιτων ουσιαστικών διακρίνεται από το άρθρο που τα συνοδεύει.


Άκλιτα ουσιαστικά είναι:

 **Λέξεις ξένης καταγωγής:** το ζενίθ, το ναδίρ, το ρεκόρ ... κ. ά.

Παράδειγμα Οι τιμές έφτασαν στο **ζενίθ**.

 **Τα γράμματα του αλφαβήτου:** άλφα, βήτα, γάμα κ.ο.κ.

Παράδειγμα Η γραφή του **άλφα**.

 **Ξενικά ονόματα:** Ιωσήφ, Αδάμ, Συμεών, Νώε, Μωάμεθ ... κ. ά.

Παράδειγμα Το αμάρτημα του **Αδάμ**.

 **Ξενικές τοπωνυμίες:** Ιερουσαλήμ, Σινά, Γιβραλτάρ ... κ. ά.

Παράδειγμα Ο πορθμός του **Γιβραλτάρ**.

 Το **Πάσχα**.

Τα προτακτικά.

Αγια-, Αϊ-, γερο-, θεια-, κυρα-, μαστρο-, μπαρμπα-, γρια-, παπα-, καπετάν, κυρ, πάτερ

* Τα προτακτικά μπαίνουν πριν από κύρια ή κοινά ονόματα.

Παραδείγματα Το εκκλησάκι της **Αγια**-Βαρβάρας.
Τα έπιπλα του **μαστρο**-Λάμπρου.

Πολλά οικογενειακά ονόματα Ελλήνων σε πτώση γενική.

Παραδείγματα Ο Φιλίππου, ο Παπαθανασίου ... κ. ά.

Τα επώνυμα των γυναικών που σχηματίζονται από τη γενική του αρσενικού.

Παραδείγματα

ο κύριος **Μελάς**
του κύριου **Μελά** - η κυρία **Μελά**, της κυρίας **Μελά**

ΕΛΛΕΙΠΤΙΚΑ

Ελλειπτικά λέγονται τα ουσιαστικά που συνηθίζονται μόνο σε ορισμένες πτώσεις του ενικού ή του πληθυντικού.

- ✓ Τα περισσότερα **ελλειπτικά ουσιαστικά** συνηθίζονται στην **ονομαστική** και **αιτιατική** πτώση.
- ✓ Συχνά τα ελλειπτικά ουσιαστικά εμφανίζονται σε ορισμένες μόνο φράσεις (παροιμιακές εκφράσεις, περιφράσεις).

Ελλειπτικά ουσιαστικά

Φράσεις

(όπου συνηθίζονται)

τα ήπατα
το όφελος
τις προάλλες
το σέλας
τα συγκαλά
ο τάραχος

*Μου κόπηκαν **τα ήπατα**.*
*Τι **το όφελος** κι αν σ' άκουσα;*
*Τον είδα **τις προάλλες**.*
*Το Βόρειο **σέλας**.*
*Έφθε **στα συγκαλά** του.*
*Έπαθε των παθών του **τον τάραχο**.*

το δείλι

Οι άλλες πτώσεις αναπληρώνονται από το **δειλινό**.

*Έφθε κατά **το δείλι**.*

***Τα δειλινά** μαζεύονται στην αυλή μας.*

το πρωί

Οι άλλες πτώσεις αναπληρώνονται από το **πρωινό**.

*Πήρε τηλέφωνο **το πρωί***

***Μ'** αρέσει η ησυχία **του πρωινού**.*

το σέβας

Έχει πληθυντικό τα **σέβη** και τα **σεβάσματα**.

*Έδειξε **το σέβας** του στον αρχιεπίσκοπο.*

***Τα σέβη** μου στον υπουργό.*

του κάκου
του θανατά
λογής
λογιών

***Του κάκου** περίμενε.*

*Έπεσε **του θανατά**.*

*Τι **λογής** φόρεμα αγόρασες;*

*Έφερε πολλών **λογιών** βιβλία.*

***Μάζεψε λογιών λογιών** λουλούδια.*

Συνηθίζονται
μόνο
στη γενική.

ΙΔΙΟΚΛΙΤΑ

Ιδιόκλιτα λέγονται τα ουσιαστικά που δεν κλίνονται σύμφωνα με μια από τις κλίσεις των άλλων ουσιαστικών, αλλά ακολουθούν δικό τους σχηματισμό.

Ιδιόκλιτα ουσιαστικά είναι:

α. Μερικά αρσενικά σε -έας.


..... Ενικός αριθμός		
Ονομ.	ο	εισβολέας
Γεν.	του	εισβολέα
Αιτ.	τον	εισβολέα
Κλητ.		εισβολέα

..... Πληθυντικός αριθμός		
Ονομ.	οι	εισβολείς
Γεν.	των	εισβολέων
Αιτ.	τους	εισβολείς
Κλητ.		εισβολείς



ΠΑΡΑΤΗΡΗΣΕΙΣ

- ✓ Στον **ενικό αριθμό** κλίνονται κατά τα **αρσενικά σε -ίας** και στον πληθυντικό ακολουθούν την αρχαία κλίση.

 Κατά το εισβολέας κλίνονται: *δεκανέας, δρομέας, γραμματέας, συγγραφέας, διανομέας, εισαγγελέας ... κ. ά.*

β. Μερικά ουδέτερα σε -ον, -αν, -εν, -υ.

- ◆ Σε -ον: *παρόν, ον, παρελθόν, προϊόν, συμφέρον, καθήκον, ενδιαφέρον, μέλλον*
- ◆ Σε -αν: *παν, σύμπαν*
- ◆ Σε -εν: *μηδέν, φωνήεν*
- ◆ Σε -υ: *οξύ, δόρυ*

Ενικός αριθμός					
Όνομ.	το	παρόν	συμφέρον	παν	σύμπαν
Γεν.	του	παρόντος	συμφέροντος	παντός	σύμπαντος
Αιτ.	το	παρόν	συμφέρον	παν	σύμπαν
Κλητ.		παρόν	συμφέρον	παν	σύμπαν
Πληθυντικός αριθμός					
Όνομ.	τα	παρόντα	συμφέροντα	πάντα	σύμπαντα
Γεν.	των	παρόντων	συμφερόντων	πάντων	συμπάντων
Αιτ.	τα	παρόντα	συμφέροντα	πάντα	σύμπαντα
Κλητ.		παρόντα	συμφέροντα	πάντα	σύμπαντα

Ενικός αριθμός					
Όνομ.	το	μηδέν	φωνήεν	οξύ	δόρυ
Γεν.	του	μηδενός	φωνήεντος	οξεός	δόρατος
Αιτ.	το	μηδέν	φωνήεν	οξύ	δόρυ
Κλητ.		μηδέν	φωνήεν	οξύ	δόρυ
Πληθυντικός αριθμός					
Όνομ.	τα	-	φωνήεντα	οξέα	δόρατα
Γεν.	των	-	φωνηέντων	οξεών	δοράτων
Αιτ.	τα	-	φωνήεντα	οξέα	δόρατα
Κλητ.		-	φωνήεντα	οξέα	δόρατα

**** Το **μηδέν** δε σχηματίζει πληθυντικό.

Όταν γίνεται λόγος για το αριθμητικό ψηφίο (0) ή για βαθμό, σχηματίζουμε τον πληθυντικό από τη λέξη **το μηδενικό: τα μηδενικά**.

Παράδειγμα

Να γράψεις μηδενικά μετά την υποδιαστολή.



ΔΙΠΛΟΚΛΙΤΑ

Διπλόκλιτα λέγονται μερικά αρσενικά ουσιαστικά που σχηματίζουν τον πληθυντικό αριθμό σε ουδέτερο γένος ή σχηματίζουν εκτός από τον κανονικό και δεύτερο πληθυντικό σε ουδέτερο γένος.

Τα ουσιαστικά αυτά ακολουθούν **δύο κλίσεις (διπλόκλιτα)**.

Οι δύο τύποι του πληθυντικού αριθμού διαφέρουν κάποτε και στη σημασία.

Διπλόκλιτα ουσιαστικά είναι:

Ενικός αριθμός	Πληθυντικός αριθμός	
ο σανός ο Τάρταρος ο πλούτος η νιότη	τα σανά τα Τάρταρα τα πλούτη τα νιάτα	(ο Τάρταρος = ο Άδης)
ο βάτος ο βράχος ο δεσμός ο καπνός ο λαιμός	οι βάτοι οι βράχοι οι δεσμοί (συγγενικοί) οι καπνοί (του κανονιού) οι λαιμοί	τα βάτα τα βράχια τα δεσμά (σκληριάς) τα καπνά (φυτό) τα λαιμά (αρρώστια λαιμού) (επιφάνεια λαιμού)
ο λόγος ο ναύλος ο ουρανός ο φάκελος ο χρόνος ο αδερφός ο (ε)ξάδερφος ο σταθμός	οι λόγοι (ομιλίες-αιτίες) οι ναύλοι οι ουρανοί οι φάκελοι οι χρόνοι (των ρημάτων) οι αδερφοί οι (ε)ξάδερφοι οι σταθμοί	τα λόγια (γενική: των λόγων) τα ναύλα τα ουράνια τα φάκελα τα χρόνια τα αδέρφια (αγόρια-κορτίσια) τα (ε)ξαδέρφια (αγόρια-κορτίσια) τα σταθμά (μονάδα βάρους)

ΔΙΠΛΟΜΟΡΦΑ

Διπλόμορφα λέγονται μερικά ουσιαστικά που έχουν δύο τύπους στον ενικό ή στον πληθυντικό αριθμό, τον ένα με μια συλλαβή λιγότερη.

Διπλόμορφα και στους δύο αριθμούς:

ο γέροντας - ο γέρος

ο δράκοντας - ο δράκος

οι γέροντες - οι γέροι

οι δράκοντες - οι δράκοι

Διπλόμορφα στον ενικό αριθμό:

Αρσενικά

ο γίγαντας - ο γίγας

ο ελέφαντας - ο ελέφας

ο χάροντας - ο χάρος

ο Αίαντας - ο Αίας

ο Οιδίποδας - ο Οιδίπους

Θηλυκά

η Αρτέμιδα - η Άρτεμη

η Θέτιδα - η Θέτη

*Ο πληθυντικός σχηματίζεται από τους πολυσύλλαβους τύπους.



ΔΙΠΛΟΚΑΤΑΛΗΚΤΑ

Διπλοκατάληκτα λέγονται μερικά ουσιαστικά που σχηματίζουν στον ενικό ή στον πληθυντικό αριθμό δύο τύπους.

Διπλοκατάληκτα είναι:

	Ενικός αριθμός	Πληθυντικός αριθμός
Αρσενικά	ο μάγειρας - ο μάγειρος ο μάστορας - ο μάστορης	ο γονιός οι γονιοί - οι γονεείς ο δεσπότης οι δεσπότες* ¹ - οι δεσποτάδες* ² ο καπετάνιος οι καπετάνιοι - οι καπεταναίοι ο φούρναρης οι φουρνάρηδες - οι φουρναραίοι ο νοικοκύρης οι νοικοκύρηδες - οι νοικοκυραίοι
Θηλυκά	η ανεμώνα - η ανεμώνη η άκρια - η άκρη η κάμαρα - η κάμαρη	η κορφή οι κορφές* ³ - οι κορφάδες* ⁴
Ουδέτερα	το χείλι - το χείλος το δάκρυο - το δάκρυ	το στήθος τα στήθη - τα στήθια

Μερικά ουσιαστικά έχουν διπλοκατάληκτο πληθυντικό με διαφορετικές σημασίες:

- *¹ δεσπότες: (οι άρχοντες, εκείνοι που συμπεριφέρονται τυραννικά)
- *² δεσποτάδες: (οι αρχιερείς)
- *³ κορφές: (οι κορυφές των βουνών, των δέντρων ... κτλ.)
- *⁴ κορφάδες: (των χορταρικών)

Ε΄ ΜΕΡΟΣ

1^ο ΚΕΦΑΛΑΙΟ

1. ΤΑ ΕΠΙΘΕΤΑ

A. ΕΠΙΘΕΤΑ ΣΕ – ος, -η, -ο

B. ΕΠΙΘΕΤΑ ΣΕ – ος, -α, -ο

Γ. ΕΠΙΘΕΤΑ ΣΕ – ός, -ιά, -ο

Δ. ΕΠΙΘΕΤΑ ΣΕ – ύς, -ιά, -ύ

Ε. ΕΠΙΘΕΤΑ ΣΕ – ής, -ιά, -ί

ΣΤ. ΕΠΙΘΕΤΑ ΣΕ – ης, -α, -ικό

2. ΠΙΝΑΚΑΣ ΚΑΤΑΛΗΞΕΩΝ ΤΩΝ ΕΠΙΘΕΤΩΝ

3. ΑΝΩΜΑΛΑ ΕΠΙΘΕΤΑ

A. ΤΟ ΕΠΙΘΕΤΟ πολύς – πολλή - πολύ

ΣΤ. ΕΠΙΘΕΤΑ ΣΕ – ής, -ής, -ές

2^ο ΚΕΦΑΛΑΙΟ

1. ΠΑΡΑΘΕΤΙΚΑ

- ΟΙ ΒΑΘΜΟΙ ΤΟΥ ΕΠΙΘΕΤΟΥ

A. ΕΠΙΘΕΤΑ ΘΕΤΙΚΟΥ ΒΑΘΜΟΥ

B. ΕΠΙΘΕΤΑ ΣΥΓΚΡΙΤΙΚΟΥ ΒΑΘΜΟΥ

Γ. ΕΠΙΘΕΤΑ ΥΠΕΡΘΕΤΙΚΟΥ ΒΑΘΜΟΥ

1. ΣΧΕΤΙΚΑ ΥΠΕΡΘΕΤΙΚΑ

2. ΑΠΟΛΥΤΑ ΥΠΕΡΘΕΤΙΚΑ

2. ΣΧΗΜΑΤΙΣΜΟΣ ΤΩΝ ΠΑΡΑΘΕΤΙΚΩΝ

- ΣΧΗΜΑΤΙΣΜΟΣ ΤΟΥ ΣΥΓΚΡΙΤΙΚΟΥ

- ΣΧΗΜΑΤΙΣΜΟΣ ΤΟΥ ΥΠΕΡΘΕΤΙΚΟΥ

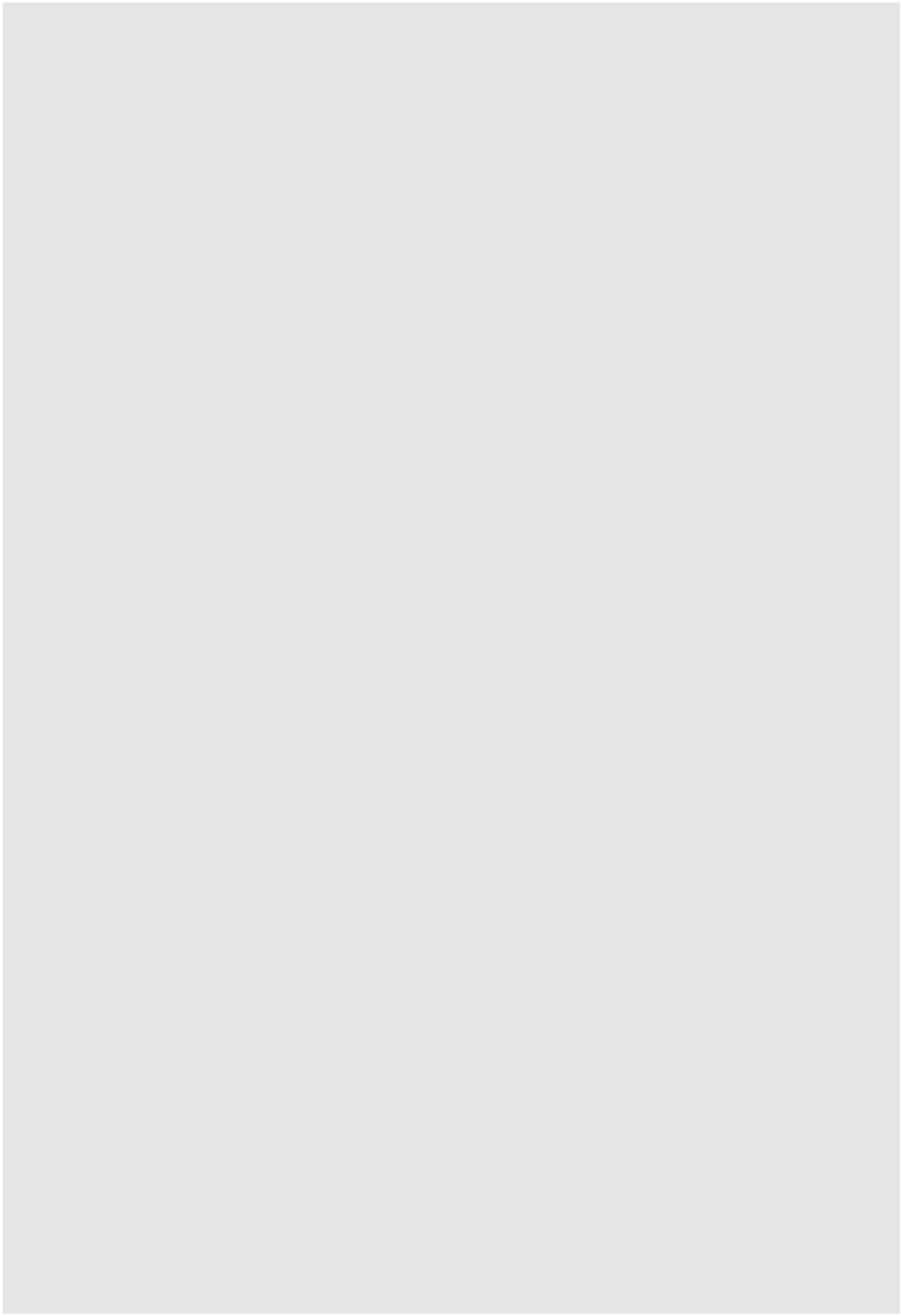
3. ΠΑΡΑΘΕΤΙΚΑ ΤΩΝ ΕΠΙΡΡΗΜΑΤΩΝ

4. ΑΝΩΜΑΛΑ ΠΑΡΑΘΕΤΙΚΑ

5. ΕΛΛΕΙΠΤΙΚΑ ΠΑΡΑΘΕΤΙΚΑ

6. ΕΠΙΘΕΤΑ ΧΩΡΙΣ ΠΑΡΑΘΕΤΙΚΑ

7. ΠΑΡΑΘΕΤΙΚΑ ΜΕΤΟΧΩΝ



1° ΚΕΦΑΛΑΙΟ

1

ΤΑ ΕΠΙΘΕΤΑ

Επίθετα λέγονται οι λέξεις που φανερώνουν τι λογής είναι, δηλαδή ποια ποιότητα ή ιδιότητα έχει το ουσιαστικό.

Παραδείγματα

- καλός* τεχνίτης (Η λέξη **καλός** φανερώνει τι λογής είναι ο τεχνίτης.)
άγρια αρκούδα (Η λέξη **άγρια** φανερώνει τι λογής είναι η αρκούδα.)
όμορφο λουλούδι (Η λέξη **όμορφο** φανερώνει τι λογής είναι το λουλούδι.)

ΠΑΡΑΤΗΡΗΣΕΙΣ

- ✓ Τα επίθετα δεν υπάρχουν μόνα τους στο λόγο και πηγαίνουν πάντα μαζί με ένα ουσιαστικό:
δυνατός άνθρωπος
περήφανη γυναίκα
κίτρινο μολύβι

Επομένως τα επίθετα συνοδεύουν και προσδιορίζουν ουσιαστικά.

- ✓ Τα επίθετα παίρνουν το γένος του ουσιαστικού που προσδιορίζουν. Έτσι, έχουν τρία γένη, με ξεχωριστές καταλήξεις για το κάθε γένος.

(αρσενικό)

ο ωραίος κήπος

(θηλυκό)

η ωραία μέρα

(ουδέτερο)

το ωραίο τοπίο

Επομένως τα επίθετα έχουν τρία γένη (το **αρσενικό** - το **θηλυκό** - το **ουδέτερο**).

- ✓ Τα επίθετα παίρνουν τον αριθμό και την πτώση των ουσιαστικών που προσδιορίζουν.

του **εργατικού** ανθρώπου
της **ταπεινής** γυναίκας
των **άγριων** ζώων

οι **σκοτεινοί** δρόμοι
τις **μεγάλες** πόλεις
τα **ακριβά** ρούχα

Επομένως τα επίθετα συμφωνούν με τα ουσιαστικά που προσδιορίζουν στο γένος, στον αριθμό και στην πτώση.

- ✓ Τα επίθετα κλίνονται όπως και τα ουσιαστικά που έχουν τις ίδιες καταλήξεις.

Μόνο τα επίθετα σε **-ύς, -ιά, -ύ** και **-ής, -ιά, -ί** ακολουθούν διαφορετική, δική τους κλίση.

(π.χ. μακρύς - μακριά - μακρύ, θαλασσής - θαλασσιά - θαλασσί)

- ✓ Τα επίθετα τονίζονται σε όλες τις πτώσεις στην ίδια συλλαβή που τονίζεται η ονομαστική του αρσενικού.

ο ήσυχος, του ήσυχου, τον ήσυχο, οι ήσυχοι, των ήσυχων, η ήσυχη, της ήσυχης ... κτλ.

ο ανοιξιάτικος, του ανοιξιάτικου, τον ανοιξιάτικο, οι ανοιξιάτικοι, των ανοιξιάτικων, η ανοιξιάτικη, της ανοιξιάτικης ... κτλ.

A. Επίθετα σε -ος, -η, -ο.

Ενικός αριθμός						
Όνομ.	ο	ακριβός	η	ακριβή	το	ακριβό
Γεν.	του	ακριβού	της	ακριβής	του	ακριβού
Αιτ.	τον	ακριβό	την	ακριβή	το	ακριβό
Κλητ.	-	ακριβέ	-	ακριβή	-	ακριβό
Πληθυντικός αριθμός						
Όνομ.	οι	ακριβοί	οι	ακριβές	τα	ακριβά
Γεν.	των	ακριβών	των	ακριβών	των	ακριβών
Αιτ.	τους	ακριβούς	πς	ακριβές	τα	ακριβά
Κλητ.	-	ακριβοί	-	ακριβές	-	ακριβά

Ενικός αριθμός						
Όνομ.	ο	δίκαιος	η	δίκαιη	το	δίκαιο
Γεν.	του	δίκαιου	της	δίκαιης	του	δίκαιου
Αιτ.	το	δίκαιο	τη	δίκαιη	το	δίκαιο
Κλητ.	-	δίκαιε	-	δίκαιη	-	δίκαιο
Πληθυντικός αριθμός						
Όνομ.	οι	δίκαιοι	οι	δίκαιες	τα	δίκαια
Γεν.	των	δίκαιων	των	δίκαιων	των	δίκαιων
Αιτ.	τους	δίκαιους	πς	δίκαιες	τα	δίκαια
Κλητ.	-	δίκαιοι	-	δίκαιες	-	δίκαια

 **ΠΑΡΑΤΗΡΗΣΕΙΣ**

✓ Σε -ος, -η, -ο (το θηλυκό με κατάληξη σε -η) σχηματίζονται τα **επίθετα που πριν από την κατάληξη -ος του αρσενικού έχουν:**

α. σύμφωνο, όπως τα: δυνατός, σκοτεινός, τυχερός, ξύλινος, μαύρος .. κ. ά.

β. φωνήεν άτονο εκτός από (ι) (ι, υ, ει, οι), όπως τα: στερεός, όγδοος, αραιός, μάταιος, υπάκουος, στερεός, ακέραιος ... κ. ά.

B. Επίθετα σε -ος, -α, -ο.

Ενικός αριθμός						
Όνομ.	ο	σπουδαίος	η	σπουδαία	το	σπουδαίο
Γεν.	του	σπουδαίου	της	σπουδαίας	του	σπουδαίου
Αιτ.	το	σπουδαίο	τη	σπουδαία	το	σπουδαίο
Κλητ.	-	σπουδαίε	-	σπουδαία	-	σπουδαίο
Πληθυντικός αριθμός						
Όνομ.	οι	σπουδαίοι	οι	σπουδαίες	τα	σπουδαία
Γεν.	των	σπουδαίων	των	σπουδαίων	των	σπουδαίων
Αιτ.	τους	σπουδαίους	τις	σπουδαίες	τα	σπουδαία
Κλητ.	-	σπουδαίοι	-	σπουδαίες	-	σπουδαία

Ενικός αριθμός						
Όνομ.	ο	πλούσιος	η	πλούσια	το	πλούσιο
Γεν.	του	πλούσιου	της	πλούσιας	του	πλούσιου
Αιτ.	τον	πλούσιο	την	πλούσια	το	πλούσιο
Κλητ.	-	πλούσιε	-	πλούσια	-	πλούσιο
Πληθυντικός αριθμός						
Όνομ.	οι	πλούσιοι	οι	πλούσιες	τα	πλούσια
Γεν.	των	πλούσιων	των	πλούσιων	των	πλούσιων
Αιτ.	τους	πλούσιους	τις	πλούσιες	τα	πλούσια
Κλητ.	-	πλούσιοι	-	πλούσιες	-	πλούσια

☞ Κατά το σπουδαίος σχηματίζονται τα επίθετα που πριν από την κατάληξη -ος του αρσενικού έχουν:

α. χαρακτήρα φωνήεν τονισμένο, όπως τα: *αθώς, αρχαίος, νέος, κρύος, αστείος, τελευταίος ... κ. ά.*

β. μερικά παροξύτονα (με χαρακτήρα σύμφωνο):

γκρίζος, πανούργος, στείρος, σκούρος, σβέλτος ... κ. ά.

☞ **Κατά το πλούσιος κλίνονται:**

α. όλα τα επίθετα σε -ιος, -ειος, -οιος, -υος:

άγριος, ίσιος, κούφιος, όρθιος, αδέξιος, αιώνιος, ουράνιος ... κ. ά.

τέλειος, άδειος, επιτήδειος, κυκλώπειος ... κ. ά.

όμοιος, ανόμοιος, παρόμοιος, αλληλέγγυος.

β. όλα τα επίθετα σε -ένιος, -ίσιος:

ασημένιος, σιδερένιος, μαντεμένιος, χρυσαφένιος ... κ. ά.

αρνίσιος, βουνίσιος ... κ. ά.

ΟΥΣΙΑΣΤΙΚΟΠΟΙΗΜΕΝΑ ΕΠΙΘΕΤΑ

Μερικές φορές προπαροξύτονα επίθετα σε -ος τα χρησιμοποιούμε και για ουσιαστικά (ουσιαστικοποιημένα επίθετα):

ο άρρωστος, ο βάρβαρος, ο υπεύθυνος, ο πλούσιος ... κ.α.

Ως ουσιαστικά τονίζονται στην παραλήγουσα στη γενική του ενικού αριθμού, στην γενική και αιτιατική του πληθυντικού αριθμού, ενώ ως επίθετα διατηρούν τον τόνο σε όλες τις πτώσεις στην ίδια συλλαβή.

Ως ουσιαστικά

Το κρεβάτι **του αρρώστου.**

Οι κραυγές **των βαρβάρων.**

Όλοι φώναξαν **τους υπευθύνους.**

Τα σπίτια **των πλουσίων.**

Ως επίθετα

Το κρεβάτι **του άρρωστου** παιδιού.

Οι κραυγές **των βαρβάρων** φιλάθλων.

Όλοι φώναξαν **τους υπεύθυνους** γιατρούς.

Τα σπίτια **των πλούσιων** ανθρώπων.

Γ. Επίθετα σε -ύς, -ιά, -ό.

Ενικός αριθμός						
Ονομ.	ο	γλυκός	η	γλυκιά	το	γλυκό
Γεν.	του	γλυκού	της	γλυκιάς	του	γλυκού
Αιτ.	το	γλυκό	τη	γλυκιά	το	γλυκό
Κλητ.	-	γλυκέ	-	γλυκιά	-	γλυκό
Πληθυντικός αριθμός						
Ονομ.	οι	γλυκοί	οι	γλυκές	τα	γλυκά
Γεν.	των	γλυκών	των	γλυκών	των	γλυκών
Αιτ.	τους	γλυκούς	πς	γλυκές	τα	γλυκά
Κλητ.	-	γλυκοί	-	γλυκές	-	γλυκά

 Κατά το γλυκός κλίνονται μερικά επίθετα σε -κός, -χός, -νός:

γνωστικός, νηστικός, θηλυκός, φρέσκος, φτωχός, ζακυνθινός φρέσκος.

 **ΠΑΡΑΤΗΡΗΣΕΙΣ**

- ✓ Το θηλυκό των επιθέτων σε -ος, -ιά, -ό, στον πληθυντικό αριθμό γράφεται χωρίς το -ι- : *η γλυκιά - οι γλυκές*
- ✓ Μερικά επίθετα αυτής της ομάδας σχηματίζουν θηλυκά και σε -η.

ο φτωχός - *η φτωχιά* - το φτωχό

η φτωχή

ο ξανθός - *η ξανθιά* - το ξανθό

η ξανθή

Δ. Επίθετα σε -ύς, -ιά, -ύ.

Ενικός αριθμός						
Ονομ.	ο	παχύς	η	παχιά	το	παχύ
Γεν.	του	(παχιού)*	της	παχιάς	του	(παχιού)*
Αιτ.	τον	παχύ	την	παχιά	το	παχύ
Κλητ.	-	παχύ	-	παχιά	-	παχύ
Πληθυντικός αριθμός						
Ονομ.	οι	παχιοί	οι	παχιές	τα	παχιά
Γεν.	των	παχιών	των	παχιών	των	παχιών
Αιτ.	τους	παχιούς	πς	παχιές	τα	παχιά
Κλητ.	-	παχιοί	-	παχιές	-	παχιά

☞ Κατά το παχύς κλίνονται τα: *βαθύς, βαρύς, φαρδύς, μακρύς, αψύς, δασύς, ελαφρύς, πλατύς, τραχύς, αδρύς.*

📌 ΠΑΡΑΤΗΡΗΣΕΙΣ

✓ Το **-υ-** της κατάληξης των **αρσενικών** και των **ουδετέρων**, στα επίθετα σε **-ύς, -ιά, -ύ**, διατηρείται μόνο στην **ονομασκή, αιτιακή** και **κλητική** του **ενικού αριθμού**.

Στις άλλες πτώσεις γράφεται με **-ι-**.

✓ Η **γενική ενικού** του **αρσενικού** και του **ουδετέρου** είναι **σπάνια**.

**** του ελαφριού και του ελαφρύ**

✓ Το **αδρύς** και το **ελαφρύς** έχουν και τον τύπο: *αδρύς – αδρός*
ελαφρύς – ελαφρός

Ε. Επίθετα σε -ής, -ιά, -ί.

Ενικός αριθμός						
Ονομ.	ο	καφετής	η	καφετιά	το	καφετί
Γεν.	του	(καφεπού)*	της	καφετιάς	του	(καφεπού)*
Αιτ.	τον	καφετή	την	καφετιά	το	καφετί
Κλητ.	-	καφετή	-	καφετιά	-	καφετί
Πληθυντικός αριθμός						
Ονομ.	οι	καφεποί	οι	καφεπές	τα	καφεπιά
Γεν.	των	καφεπών	των	καφεπών	των	καφεπών
Αιτ.	τους	καφεπούς	πς	καφεπές	τα	καφεπιά
Κλητ.	-	καφεποί	-	καφεπές	-	καφεπιά

☞ Κατά το καφετής κλίνονται τα **επίθετα που σημαίνουν χρώμα:**

κανελής, θαλασσίας, βυσσινής, ουρανής, χρυσαφής ... κ. ά.

ΠΑΡΑΤΗΡΗΣΕΙΣ

- ✓ Το **-η-** της κατάληξης των **αρσενικών** στα επίθετα σε **-ής, -ιά, -ί** διατηρείται μόνο στην **ονομαστική, αιτιατική και κλητική** του **ενικού αριθμού**.

Στις άλλες πτώσεις γράφεται με **-ι-**.

- ✓ Η **γενική του ενικού αριθμού** του **αρσενικού** και του **ουδετέρου** είναι **σπάνια**.

**** του καφετιού και του καφετιή**

ΣΤ. Επίθετα σε **-ης, -α, -ικο** (ανισοσύλλαβα).

Ενικός αριθμός						
Ονομ.	ο	ζημιάρης	η	ζημιάρα	το	ζημιάρικο
Γεν.	του	ζημιάρη	της	ζημιάρας	του	ζημιάρικου
Αιτ.	το	ζημιάρη	τη	ζημιάρα	το	ζημιάρικο
Κλητ.	-	ζημιάρη	-	ζημιάρα	-	ζημιάρικο

Πληθυντικός αριθμός						
Ονομ.	οι	ζημιάρηδες	οι	ζημιάρες	τα	ζημιάρικα
Γεν.	των	ζημιάρηδων	των	-	των	ζημιάρικων
Αιτ.	τους	ζημιάρηδες	πς	ζημιάρες	τα	ζημιάρικα
Κλητ.	-	ζημιάρηδες	-	ζημιάρες	-	ζημιάρικα

Όμοια κλίνονται:

α. ακαμάτης, κατσούφης.

β. τα παράγωγα σε **-άρης, -ιάρης:**


* πεισματάρης * γκρινιάρης, παραπονιάρης, φοβητσιάρης ... κ. ά.

γ. τα σύνθετα επίθετα με δεύτερο συνθετικό το **λαιμός, μαλλί, μάπι, πόδι, μύτη, φρύδι, χέρι, χείλι:**

μακρολαίμης, σγουρομάλλης, ανοιχτομάτης, στραβοπόδης, ψηλομύτης, καμαροφρύδης, απλοχέρης ... κ. ά.

ΠΑΡΑΤΗΡΗΣΕΙΣ

- ✓ Τα **επίθετα** σε -ης, -α, -ικο είναι **παροξύτονα** και κλίνονται στο αρσενικό όπως τα **ανισοσύλλαβα ουσιαστικά σε -ης**.
- ✓ Το **θηλυκό** των επιθέτων σε -ης, -α, -ικο δε σχηματίζει τη γενική του πληθυντικού αριθμού.

 Τα υποκοριστικά σε **-ούλης** σχηματίζουν συχνά ουδέτερο και σε **-ούλι**:

ο μικρούλης - η μικρούλα - το μικρούλικο, το μικρούλι

 Ορισμένες φορές τα θηλυκά παίρνουν και την κατάληξη **-ούσα** ή **-ού**:

ο ξανθομάλλης - η ξανθομάλλα - το ξανθομάλλικο
η ξανθομαλλούσα
η ξανθομαλλού

 Μερικά **ανισοσύλλαβα επίθετα** σχηματίζονται σε **-άς, -ού, -άδικο**:

ο φαγάς *1 - η φαγού*2 - το φαγάδικο

όμοια: ο υπναράς, ο λογάς ... κ. ά.

***1** Το αρσενικό κλίνεται κατά το **ο μαρμαράς**.

***2** Το θηλυκό κλίνεται κατά το **η μαϊμού**.

τελειώνουν σε	παραδείγματα	Εξαιρέσεις
- αίος	ακμαίος, γενναίος, μοιραίος... κ. ά.	▲ νέος
- λέος	ρωμαλέος, πειναλέος ... κ. ά.	▲ κεφαλαίος, επιπόλαιος
- τέος	μειωτέος, διαιρετέος ... κ. ά.	▲ τελευταίος, ευκταίος
- είος	αστείος, λείος, θείος, ανδρείος, πληβείος, γυναικείος ... κ. ά.	▲ γελοίος ▲ κρύος
- ηρός	ανθηρός, πονηρός, τολμηρός, δαπανηρός ... κ. ά.	▲ αλμιυρός, αργυρός, βδελυρός, βλοσυρός, γλαφυρός, ισχυρός, οχυρός, πορφυρός
- ερός	δροσερός, φλογερός, βροντερός κ. ά.	
- ιδερός	ασπριδερός, μαυριδερός ... κ. ά.	
- ητός	αγαπητός, μισητός,	▲ λυτός
- ητος	αμίλητος	▲ άλυτος
- ικός	πειθαρχικός, εθνικός, ενοχλητικός, ελληνικός ... κ. α.	▲ δανεικός, δεκελεικός ▲ θηλυκός, γλυκός, λιβυκός
- ικος	χιώτικος, ψεύτικος ... κ. ά.	
- ινός	βραδινός, φεπνός, αντικρινός, παντοπινός, βορινός ... κ. ά.	▲ φτηνός ▲ ελεεινός, σκοτεινός, δεινός ▲ ταπεινός, υγιεινός, ορεινός ▲ φωτεινός ▲ κοινός

τελειώνουν σε	παραδείγματα	Εξαιρέσεις
- ιμος	νόστιμος, φρόνιμος, χρήσιμος, δόκιμος, νόμιμος, συζητήσιμος ... κ. ά.	<ul style="list-style-type: none"> ▲ Σύνθετα με β' συνθετικό «θυμός» εύθυμος, πρόθυμος ... κ. ά. ▲ Σύνθετα με β' συνθετικό «όνομα» ανώνυμος, επώνυμος ... κ. ά. ▲ Σύνθετα με β' συνθετικό «σήμα» επίσημος, διάσημος ... κ. ά. ▲ Σύνθετα με β' συνθετικό «δήμος» απόδημος, πάνδημος ... κ. ά. ▲ Σύνθετα με β' συνθετικό «σχήμα» άσχημος, εύσχημος ... κ. ά. ▲ Σύνθετα με β' συνθετικό «φήμη» περίφημος, κακόφημος ... κ. ά. ▲ έρημος, έτοιμος
- ινος	μάλλινος, ξύλινος, πέτρινος, χάρπινος ... κ. ά.	<ul style="list-style-type: none"> ▲ ανεύθυνος, υπεύθυνος ▲ επικίνδυνος, ακίνδυνος ▲ ανώδυνος, επώδυνος
- ιος	τίμιος, άγιος, ουράνιος, άξιος ... κ. ά.	<ul style="list-style-type: none"> ▲ (όσα παράγονται από κύρια ονόματα) αβερώφειος, αρσάκειος, πυθαγόρειος, κυκλώπειος ... κ. ά. ▲ άδειος, αντρίκειος, βόρειος, επίγειος, υπέργειος, απόγειος, μεσόγειος, υπόγειος, πρόβειος, τέλειος, επιπήδειος, επικήδειος, όμοιος, φερέγγυος, αλληλέγγυος
- ίσιμος	νησιτίσιμος, υπολογίσιμος ... κ. ά.	<ul style="list-style-type: none"> ▲ αρτύσιμος ▲ χρήσιμος ▲ (παράγωγα από ρήματα β' συζυγίας) κατοικήσιμος, συζητήσιμος
- ίσιος	αρνίσιος, βουνίσιος, παλικαρίσιος ... κ. ά.	<ul style="list-style-type: none"> ▲ ετήσιος, γνήσιος, ημερήσιος ▲ Ιθακήσιος, Μιλήσιος, Επτανήσιος, Δωδεκανήσιος
- ωτός	αγκαθωτός, μεταξωτός, σπαθωτός ... κ. ά.	
- ωπός	αγριωπός, πρασινωπός, χαρωπός ... κ. ά.	
- ώδης	ελώδης, ενθουσιώδης, μυστηριώδης κ. ά.	

Ανώμαλα επίθετα είναι το επίθετο **ο πολύς - η πολλή - το πολύ** και μερικά επίθετα σε **-ής, -ής, -ές**.

A. Το επίθετο ο πολύς - η πολλή - το πολύ.

Ενικός αριθμός						
Όνομ.	ο	πολύς	η	πολλή	το	πολύ
Γεν.	του	-	της	πολλής	του	-
Αιτ.	τον	πολύ	την	πολλή	το	πολύ
Κλητ.	-	-	-	-	-	-
Πληθυντικός αριθμός						
Όνομ.	οι	πολλοί	οι	πολλές	τα	πολλά
Γεν.	των	πολλών	των	πολλών	των	πολλών
Αιτ.	τους	πολλούς	πς	πολλές	τα	πολλά
Κλητ.	-	(πολλοί)	-	(πολλές)	-	(πολλά)

ΠΑΡΑΤΗΡΗΣΕΙΣ

- ✓ Το επίθετο **πολύς - πολλή - πολύ** γράφεται:
 - με **1λ και υ** στο **αρσενικό** και **ουδέτερο** στον **ενικό αριθμό**,
 - με **2λλ και η** στο **θηλυκό** στον **ενικό αριθμό**,
 - με **2λλ** στον **πληθυντικό αριθμό** και στα **τρία γένη**.

Να θυμάσαι...

Το επίθετο (ο πολύς-η πολλή-το πολύ)

- 📖 Το επίθετο **ο πολύς - η πολλή - το πολύ** μπαίνει **πριν από τα ουσιαστικά**.

ο πολύς θόρυβος	(πριν από αρσενικά ουσιαστικά)
η πολλή βροχή	(πριν από θηλυκά ουσιαστικά)
το πολύ φαγητό	(πριν από ουδέτερα ουσιαστικά)

Το επίρρημα (πολύ)

- 📖 Το επίρρημα **πολύ** μπαίνει **πριν από επιρρήματα, μετοχές και επίθετα ή συνοδεύει ρήματα**.

Έφυγε πολύ αργά.	(πριν από επιρρήματα)
Έμειναν πολύ ευχαριστημένοι.	(πριν από μετοχές)
Είναι πολύ φτωχός.	(πριν από επίθετα)
Διάβασε πολύ .	(συνοδεύει ρήματα)

B. Επίθετα σε -ής, -ής, -ές.

Ενικός αριθμός						
Όνομ.	ο	συνεχής	η	συνεχής	το	συνεχές
Γεν.	(του	συνεχούς)	(της	συνεχούς)	(του	συνεχούς)
Αιτ.	το	συνεχή	τη	συνεχή	το	συνεχές
Κλητ.	-	συνεχής	-	συνεχής	-	συνεχές

Πληθυντικός αριθμός						
Όνομ.	οι	συνεχείς	οι	συνεχείς	τα	συνεχή
Γεν.	των	συνεχών	των	συνεχών	(των	συνεχών)
Αιτ.	τους	συνεχείς	πς	συνεχείς	τα	συνεχή
Κλητ.	-	συνεχείς	-	συνεχείς	-	συνεχής

☞ Κατά το συνεχής κλίνονται τα: *επιεικής, ακριβής, ελώδης ... κ. ά.*

👁️ ΠΑΡΑΤΗΡΗΣΕΙΣ

- ✓ Στα επίθετα αυτά το **αρσενικό** και το **θηλυκό** κλίνονται ίδια (τριγενή και δικατάληκτα).
- ✓ Η γενική του ενικού αριθμού δε χρησιμοποιείται συχνά και συνήθως αναπληρώνεται με περίφραση:
(του **επιεικούς** ανθρώπου) - (του ανθρώπου με **επιείκεια**)
(του ανθρώπου που δείχνει **επιείκεια**)
- ✓ Τα επίθετα **συγγενής -ής, -ές** και **ευγενής, -ής, -ές**, όταν χρησιμοποιούνται ως ουσιαστικά (στο αρσενικό γένος) σχηματίζουν τη **γενική του ενικού αριθμού**: *του συγγενή, του ευγενή.*
- ✓ Τα παροξύτονα στη γενική του πληθυντικού αριθμού κατεβάζουν τον τόνο στη λήγουσα: *ο ελώδης - οι ελώδεις - των ελωδών.*

ΠΡΟΣΟΧΗ

Δεν πρέπει να συγχέουμε το επίθετο ακριβός, -ή, -ό με το επίθετο ακριβής, -ής, -ές.

Ο χρυσός είναι **ακριβός**.

Η Ελένη είναι **ακριβής** στα ραντεβού της.

2^ο ΚΕΦΑΛΑΙΟ

1

ΠΑΡΑΘΕΤΙΚΑ

Οι βαθμοί του επιθέτου.

Ο Αχιλλέας είναι **ψηλός**

Ο Αχιλλέας είναι **ψηλότερος** (ή **πιο ψηλός**) από τον Αλέξανδρο.

Ο Αχιλλέας είναι **ο ψηλότερος** (ή **ο πιο ψηλός**) από τους συναδέλφους του.

Ο Αχιλλέας είναι **ψηλότατος** (ή **πολύ ψηλός**).

Τα πρόσωπα στα παραπάνω παραδείγματα είναι **ψηλά**, δηλαδή έχουν ένα γνώρισμα, το ύψος.

Δεν είναι όμως ψηλά στον ίδιο βαθμό, αλλά διαφέρουν.

Το επίθετο φανερώνει το διαφορετικό βαθμό με ξεχωριστούς τύπους:

ψηλός
ψηλότερος ή πιο ψηλός
ο ψηλότερος ή ο πιο ψηλός
ψηλότατος ή πολύ ψηλός

Οι τύποι αυτοί ονομάζονται βαθμοί του επιθέτου.

Οι **βαθμοί του επιθέτου** είναι τρεις:

- ♦ ο θετικός βαθμός,
- ♦ ο συγκριτικός βαθμός,
- ♦ ο υπερθετικός βαθμός.

A. Επίθετα θετικού βαθμού.

Επίθετα θετικού βαθμού λέγονται τα επίθετα που φανερώνουν ότι ένα ουσιαστικό έχει ένα γνώρισμα.

Ο Αχιλλέας είναι **ψηλός**.

♦ Το επίθετο **ψηλός** φανερώνει ότι ο Αχιλλέας έχει το γνώρισμα του ύψους.

B. Επίθετα συγκριτικού βαθμού.

Επίθετα συγκριτικού βαθμού λέγονται τα επίθετα που φανερώνουν ότι ένα ουσιαστικό έχει ένα γνώρισμα σε μεγαλύτερο βαθμό από ένα άλλο.

Ο Αχιλλέας είναι **ψηλότερος** από τον Αλέξανδρο.

Ο Αχιλλέας είναι **πιο ψηλός** από τον Αλέξανδρο.

- ♦ Εδώ συγκρίνουμε τον Αχιλλέα και τον Αλέξανδρο και βρίσκουμε ότι **ο Αχιλλέας έχει το γνώρισμα του ύψους σε μεγαλύτερο βαθμό από τον Αλέξανδρο.**

Γ. Επίθετα υπερθετικού βαθμού.

1. **Επίθετα υπερθετικού βαθμού λέγονται τα επίθετα που φανερώνουν ότι ένα ουσιαστικό έχει ένα γνώρισμα σε μεγαλύτερο βαθμό από όλα τα όμοιά του.**

Ο Αχιλλέας είναι **ο ψηλότερος** από τους συναδέλφους του.

Ο Αχιλλέας είναι **ο πιο ψηλός** από τους συναδέλφους του.

- ♦ Εδώ συγκρίνουμε τον Αχιλλέα με τους συναδέλφους του, με τον καθένα χωριστά και βρίσκουμε ότι **έχει το γνώρισμα του ύψους στον πιο μεγάλο βαθμό.**

✍ Τα υπερθετικά αυτά λέγονται σχετικά υπερθετικά

2. **Υπερθετικού βαθμού είναι και τα επίθετα που φανερώνουν ότι ένα ουσιαστικό έχει ένα γνώρισμα σε πολύ μεγάλο βαθμό, χωρίς να γίνεται σύγκριση με άλλα ουσιαστικά.**

Ο Αχιλλέας είναι **ψηλότατος**

Ο Αχιλλέας είναι **πολύ ψηλός**.

✍ Τα υπερθετικά αυτά λέγονται απόλυτα υπερθετικά.

Το συγκριτικό και το υπερθετικό ενός επιθέτου λέγονται παραθετικά του επιθέτου.

☞ Σχηματισμός του συγκριτικού.

Ο συγκριτικός βαθμός των επιθέτων σχηματίζεται με **δύο τρόπους**.

1. **Με δύο λέξεις** (περιφραστικά)

Ο περιφραστικός τύπος του συγκριτικού σχηματίζεται από το θετικό βάζοντας μπροστά του το ποσοτικό επίρρημα «πιο».

Παραδείγματα

Θετικό	Συγκριτικό (περιφραστικό)
ψηλός βαθύς σαφής	πιο ψηλός πιο βαθύς πιο σαφής

2. **Με μία λέξη** (μονολεκτικά)

Ο μονολεκτικός τύπος του συγκριτικού σχηματίζεται βάζοντας στο θετικό την κατάληξη:

- ✓ **-ότερος, -ότερη, -ότερο** (για τα επίθετα σε -ος)
- ✓ **-ύτερος, -ύτερη, -ύτερο** (για τα επίθετα σε -ύς)
- ✓ **-έστερος, -έστερη, -έστερο** (για τα επίθετα σε -ης, -ης, -ες)

Παραδείγματα

Θετικό	Συγκριτικό (μονολεκτικό)
ψηλός βαθύς σαφής	ψηλότερος βαθύτερος σαφέστερος

ΠΑΡΑΤΗΡΗΣΗ

Μερικά επίθετα έχουν **διπλό συγκριτικό** μονολεκτικό σε **-ότερος, -ότερη, -ότερο** και σε **-ύτερος, -ύτερη, -ύτερο**.

Παραδείγματα

Θετικό	Συγκριτικό	
	Περιφραστικό	Μονολεκτικό
ελαφρός	πιο ελαφρός	ελαφρότερος ή ελαφρύτερος
κοντός	πιο κοντός	κοντότερος ή κοντύτερος
χοντρός	πιο χοντρός	χοντρότερος ή χοντρύτερος

Σχηματισμός του υπερθετικού.

Το σχετικό υπερθετικό σχηματίζεται από το περιφραστικό ή μονολεκτικό συγκριτικό, βάζοντας μπροστά του το άρθρο.

Παραδείγματα

Θετικό	Συγκριτικό		Υπερθετικό	
			Σχετικό	
	Περιφραστικό	Μονολεκτικό	Περιφραστικό	Μονολεκτικό
ψηλός	πιο ψηλός	ψηλότερος	ο πιο ψηλός	ο ψηλότερος
βαθύς	πιο βαθύς	βαθύτερος	ο πιο βαθύς	ο βαθύτερος
σαφής	πιο σαφής	σαφέστερος	ο πιο σαφής	ο σαφέστερος

Το απόλυτο υπερθετικό σχηματίζεται βάζοντας στο θετικό την κατάληξη:

- α. -ότατος, -ότατη, -ότατο (για τα επίθετα σε -ος)
- β. -ύτατος, -ύτατη, -ύτατο (για τα επίθετα σε -ύς)
- γ. -έστατος, -έστατη, -έστατο (για τα επίθετα σε -ής, -ής, -ές)

Το απόλυτο υπερθετικό μπορεί να σχηματιστεί και με το επίρρημα πολύ ή πολύ πολύ ή πάρα πολύ.

Παραδείγματα

Θετικό	Υπερθετικό	
	Απόλυτο	
	Περιφραστικό	Μονολεκτικό
ψηλός	πολύ ψηλός πολύ πολύ ψηλός πάρα πολύ ψηλός	ψηλότατος
βαθύς	πολύ βαθύς πολύ πολύ βαθύς πάρα πολύ βαθύς	βαθύτατος
σαφής	πολύ σαφής πολύ πολύ σαφής πάρα πολύ σαφής	σαφέστατος

Παραδείγματα σχηματισμού παραθετικών

Θετικό	Συγκριτικό		Υπερθετικό			
			Σχετικό		Απόλυτο	
	Περ/στικό	Μον/κό	Περ/στικό	Μον/κό	Περ/στικό	Μον/κό
ψηλός	πιο ψηλός	ψηλότερος	ο πιο ψηλός	ο ψηλότερος	πολύ ψηλός	ψηλότατος
βαθύς	πιο βαθύς	βαθύτερος	ο πιο βαθύς	ο βαθύτερος	πολύ βαθύς	βαθύτατος
σαφής	πιο σαφής	σαφέστερος	ο πιο σαφής	ο σαφέστερος	πολύ σαφής	σαφέστατος

Πώς σχηματίζονται επιρρήματα από επίθετα.

Πολλά επιρρήματα σχηματίζονται από τον πληθυντικό του ουδετέρου των επιθέτων.

Έτσι από επίθετα σε **-ος** και **-ύς** σχηματίζονται επιρρήματα σε **-α** και σε **-ιά**.

Επίθετο	Πληθυντικός ουδετέρου	Επίρρημα
ο ψηλός, -ή, -ό	τα ψηλά	ψηλά
ο ωραίος, -α, -ο	τα ωραία	ωραία
ο όμορφος, -η, -ο	τα όμορφα	όμορφα
ο βαθύς, -ιά, -ύ	τα βαθιά	βαθιά

Πώς σχηματίζονται τα παραθετικά των επιρρημάτων.

Τα παραπάνω επιρρήματα σχηματίζουν παραθετικά **μονολεκτικά** ή **περιφραστικά** (όπως και τα επίθετα).

α. Τα **μονολεκτικά παραθετικά** των επιρρημάτων **σε -α** τελειώνουν σε:

-ότερα (στο συγκριτικό)

-ότατα (στο υπερθετικό)

Τα **μονολεκτικά παραθετικά** των επιρρημάτων **σε -ιά** τελειώνουν σε:

-ύτερα (στο συγκριτικό)

-ύτατα (στο υπερθετικό)

β. Τα **περιφραστικά παραθετικά** των επιρρημάτων **σε -α** και **-ιά** σχηματίζουν:

- ♦ **το συγκριτικό** από το θετικό βάζοντας μπροστά του το ποσοτικό επίρρημα **πιο**
- ♦ **το υπερθετικό** από το θετικό βάζοντας μπροστά του το επίρρημα **πολύ** ή **πολύ πολύ** ή **πάρα πολύ**.

Θετικό	Συγκριτικό		Υπερθετικό	
	Μονολεκπικό	Περιφραστικό	Μονολεκπικό	Περιφραστικό
ψηλά	ψηλότερα	πιο ψηλά	ψηλότατα	πολύ ψηλά πολύ πολύ ψηλά πάρα πολύ ψηλά
βαθιά	βαθύτερα	πιο βαθιά	βαθύτατα	πολύ βαθιά πολύ πολύ βαθιά πάρα πολύ βαθιά

ΠΑΡΑΤΗΡΗΣΕΙΣ

✓ Από τα επίθετα **πολύς, λίγος, καλός, κακός** σχηματίζονται τα επιρρήματα **πολύ, λίγο, καλά, κακά** με τα παρακάτω παραθετικά:

Θετικό	Συγκριτικό		Υπερθετικό	
	Μονολεκπικό	Περιφραστικό	Μονολεκπικό	Περιφραστικό
πολύ	περισσότερο (πιότερο)	πιο πολύ	-	πάρα πολύ
λίγο	λιγότερο	πιο λίγο	ελάχιστα	πολύ λίγο
καλά	καλύτερα	πιο καλά	άριστα	πολύ καλά πάρα πολύ καλά
κακά	χειρότερα	πιο κακά	-	πολύ κακά πάρα πολύ κακά

- ✓ Τα επιρρήματα **νωρίς, (ε)μπρός, ύστερα** σχηματίζουν συγκριτικό **νωρίτερα, μπροσύτερα, υστερότερα**.
- ✓ Το επίρρημα **πρώτα** σχηματίζει συγκριτικό **πρωύτερα** και το **γρήγορα** σχηματίζει υπερθετικό **το γρηγορότερο**.
- ✓ **Περιφραστικά παραθετικά** σχηματίζουν και πολλά **τοπικά επιρρήματα**:

Θετικό	Συγκριτικό	Υπερθετικό
κάτω	πιο κάτω	πολύ κάτω
επάνω	πιο επάνω	πολύ επάνω
πίσω	πιο πίσω	πολύ πίσω
....κ. ά.		

- ✓ Το συγκριτικό επίρρημα **αρχύτερα** δεν έχει **ούτε θετικό ούτε υπερθετικό**.
- ✓ Τα επιρρήματα σε -ως των επιθέτων σε -ής, -ής, -ές σχηματίζουν παραθετικά σε **-έστερα, -έστατα**:

επιεικώς – επιεικέστερα – επιεικέστατα



ΑΝΩΜΑΛΑ ΠΑΡΑΘΕΤΙΚΑ

Μερικά επίθετα σχηματίζουν τα μονολεκτικά παραθετικά τους από διαφορετικό αρχικό θέμα ή με διαφορετικό τρόπο από τα άλλα.

Τα παραθετικά αυτά λέγονται ανώμαλα.

Τέτοια είναι:

Θετικό	Συγκριτικό	Υπερθετικό
απλός	απλούστερος	απλούστατος
γέρος	γεροντότερος	-
καλός	καλύτερος	άριστος
κακός	χειρότερος	(χείριστος)
λίγος	λιγότερος	ελάχιστος
μικρός	μικρότερος	ελάχιστος
μεγάλος	μεγαλύτερος	μέγιστος
πολύς	περισσότερος	(πλείστος)
	(πιότερος)	

Θετικό	Συγκριτικό		Υπερθετικό			
			Σχετικό		Απόλυτο	
	Περ/στικό	Μον/κό	Περ/στικό	Μον/κό	Περ/στικό	Μον/κό
απλός	πιο απλός	απλούστερος	ο πιο απλός	ο απλούστερος	πολύ απλός πολύ πολύ απλός πάρα πολύ απλός	απλούστατος
γέρος	πιο γέρος	γεροντότερος	ο πιο γέρος	ο γεροντότερος	πολύ γέρος πολύ πολύ γέρος πάρα πολύ γέρος	-
καλός	πιο καλός	καλύτερος	ο πιο καλός	ο καλύτερος	πολύ καλός πολύ πολύ καλός πάρα πολύ καλός	άριστος
κακός	πιο κακός	χειρότερος	ο πιο κακός	ο χειρότερος	πολύ κακός πολύ πολύ κακός πάρα πολύ κακός	χειρίστος
λίγος	πιο λίγος	λιγότερος	ο πιο λίγος	ο λιγότερος	πολύ λίγος πολύ πολύ λίγος πάρα πολύ λίγος	ελάχιστος
μικρός	πιο μικρός	μικρότερος	ο πιο μικρός	ο μικρότερος	πολύ μικρός πολύ πολύ μικρός πάρα πολύ μικρός	ελάχιστος
μεγάλος	πιο μεγάλος	μεγαλύτερος	ο πιο μεγάλος	ο μεγαλύτερος	πολύ μεγάλος πολύ πολύ μεγάλος πάρα πολύ μεγάλος	μέγιστος
πολύς	πιο πολύς	περισσότερος (πίοτερος)	ο πιο πολύς	ο περισσότερος (ο πίσοτερος)	-	πλείστος

Μερικά παραθετικά **δεν έχουν θετικό βαθμό**. Αυτά σχηματίστηκαν από **επιρρήματα** ή **αρχαίες προθέσεις**.

Μερικά **συγκριτικά** δεν έχουν **ούτε θετικό βαθμό ούτε υπερθετικό**.

Επίθετα			Επιρρήματα		
Θετικό	Συγκριτικό	Υπερθετικό	Θετικό	Συγκριτικό	Υπερθετικό
(άνω)	ανώτερος	ανώτατος	(άνω)	ανώτερα	ανώτατα
(κάτω)	κατώτερος	κατώτατος	(κάτω)	κατώτερα	κατώτατα
(υπέρ)	υπέρτερος	υπέρτατος	(υπέρ)	υπέρτερα	υπέρτατα
	προτιμότερος			προτιμότερα	
	προγενέστερος			προγενέστερα	
	μεταγενέστερος			μεταγενέστερα	
	πρωτύτερος			πρωτύτερα	
				αρχύτερα	

ΟΡΘΟΓΡΑΦΙΑ

- ✓ Γράφονται με **ω** τα παραθετικά που προέρχονται από τα τοπικά επιρρήματα σε **-ω (άνω , κάτω, έσω, έξω, άπω)**:

ανώτερος, κατώτερος, εσώτερος, εξώτερος, απώτερος

Δε σχηματίζουν παραθετικά τα επίθετα που σημαίνουν:

- ✓ **Ύλη:** ασημένιος, χρυσαφένιος, μάλλινος, ξύλινος, σιδερένιος, χάρτινος, γυάλινος, πήλινος, χρυσός ... κ.ά.
- ✓ **Καταγωγή:** σμυρναίικος, φράγκικος, Πελοποννήσιος, μακεδονίτικος ... κ.ά.
- ✓ **Συγγένεια:** αδερφικός, προγονικός, μητρικός ... κ.ά.
- ✓ **Τόπο:** βουνίσιος, στεριανός, θαλασσινός, ουράνιος, γήινος, καμπίσιος, σπιτίσιος ... κ.ά.
- ✓ **Χρόνο:** τωρινός, χθεσινός, σημερινός, αυριανός, φθινοπωρινός, χειμερινός ... κ.ά.
- ✓ **Κατάσταση που δεν αλλάζει:** ζωντανός, άδειος, αθάνατος, πρωτότοκος, ήρεμος, έμπειρος, ολόκληρος, μισός ... κ.ά.

Παραθετικά σχηματίζουν και πολλές μετοχές παθητικές όταν το νόημά τους το επιτρέπει (πάντα όμως περιφραστικά).

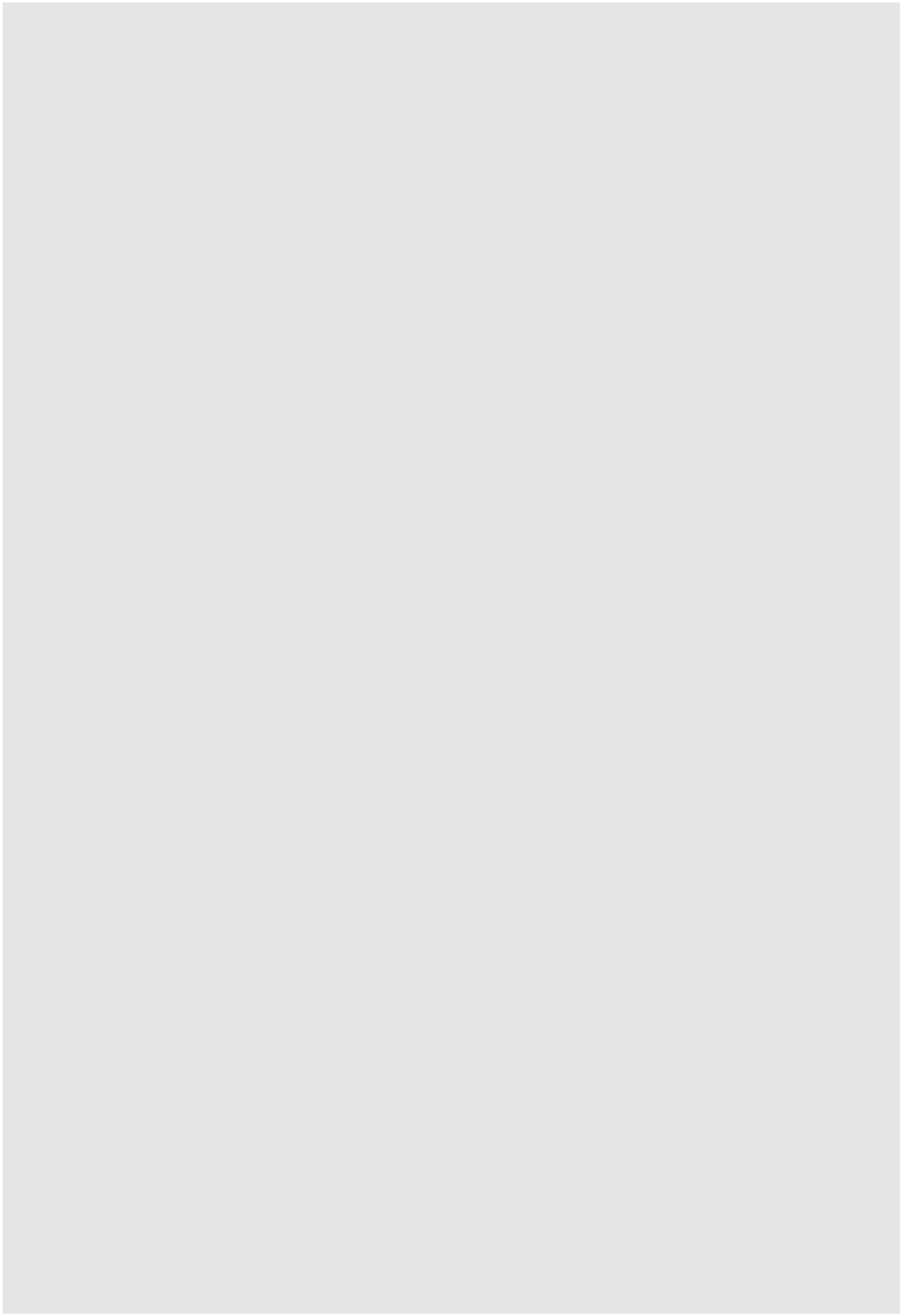
Θετικό	Συγκριτικό		Υπερθετικό							
			Σχετικό		Απόλυτο					
	Περ/στικό	Μον/κό	Περ/στικό	Μον/κό	Περ/στικό	Μον/κό				
χαρούμενος	πιο χαρούμενος	-	ο πιο χαρούμενος	-	πολύ χαρούμενος	-	πολύ πολύ χαρούμενος	-	πάρα πολύ χαρούμενος	-
μαγεμένος	πιο μαγεμένος	-	ο πιο μαγεμένος	-	πολύ μαγεμένος	-	πολύ πολύ μαγεμένος	-	πάρα πολύ μαγεμένος	-

1^ο ΚΕΦΑΛΑΙΟ

1. ΤΑ ΑΡΙΘΜΗΤΙΚΑ
 - ΑΡΙΘΜΗΤΙΚΑ ΕΠΙΘΕΤΑ
 1. ΑΠΟΛΥΤΑ ΑΡΙΘΜΗΤΙΚΑ
 2. ΤΑΚΤΙΚΑ ΑΡΙΘΜΗΤΙΚΑ
 3. ΠΟΛΛΑΠΛΑΣΙΑΣΤΙΚΑ ΑΡΙΘΜΗΤΙΚΑ
 4. ΑΝΑΛΟΓΙΚΑ ΑΡΙΘΜΗΤΙΚΑ
 - ΑΡΙΘΜΗΤΙΚΑ ΟΥΣΙΑΣΤΙΚΑ
 - ΣΥΓΚΕΝΤΡΩΤΙΚΟΣ ΠΙΝΑΚΑΣ ΑΡΙΘΜΗΤΙΚΩΝ
2. ΤΟ ΕΠΙΘΕΤΟ μισός – μισή – μισό

2^ο ΚΕΦΑΛΑΙΟ

1. ΟΙ ΑΝΤΩΝΥΜΙΕΣ
 - A. ΕΙΔΗ ΑΝΤΩΝΥΜΙΩΝ
 1. ΠΡΟΣΩΠΙΚΕΣ ΑΝΤΩΝΥΜΙΕΣ
 2. ΚΤΗΤΙΚΕΣ ΑΝΤΩΝΥΜΙΕΣ
 3. ΑΥΤΟΠΑΘΕΙΣ ΑΝΤΩΝΥΜΙΕΣ
 4. ΟΡΙΣΤΙΚΕΣ ΑΝΤΩΝΥΜΙΕΣ
 5. ΔΕΙΚΤΙΚΕΣ ΑΝΤΩΝΥΜΙΕΣ
 6. ΑΝΑΦΟΡΙΚΕΣ ΑΝΤΩΝΥΜΙΕΣ
 7. ΕΡΩΤΗΜΑΤΙΚΕΣ ΑΝΤΩΝΥΜΙΕΣ
 8. ΑΟΡΙΣΤΕΣ ΑΝΤΩΝΥΜΙΕΣ



1° ΚΕΦΑΛΑΙΟ

1

ΤΑ ΑΡΙΘΜΗΤΙΚΑ

Αριθμητικά λέγονται οι λέξεις που φανερώνουν ορισμένη αριθμητική ποσότητα ή εκφράζουν αριθμητικές έννοιες ή σχέσεις.

Παραδείγματα

Η Ιφιγένεια έχει **δύο** ποδήλατα.

Ο Περικλής κάθεται στο **πρώτο** θρανίο.

Το παράθυρο έχει **διπλό** τζάμι.

Το δέντρο είναι **τετραπλάσιο** από το θάμνο.

Αγόρασα **καμιά δεκαριά** στυλό.

Στη θήκη ήταν μια **δωδεκάδα** αυγά.

Τα αριθμητικά είναι **επίθετα** ή **ουσιαστικά**.



ΑΡΙΘΜΗΤΙΚΑ ΕΠΙΘΕΤΑ

Τα αριθμητικά επίθετα, ανάλογα με τη σημασία τους, χωρίζονται σε:

- | | |
|-----------------------|--------------------------------|
| 1. Απόλυτα αριθμητικά | 3. Πολλαπλασιαστικά αριθμητικά |
| 2. Τακτικά αριθμητικά | 4. Αναλογικά αριθμητικά |

1. Απόλυτα αριθμητικά.

Τα απόλυτα αριθμητικά φανερώνουν ορισμένο πλήθος από πρόσωπα, ζώα ή πράγματα.

Παραδείγματα

μια γυναίκα

τρεις αθλητές

δεκαπέντε πρόβατα

ΠΑΡΑΤΗΡΗΣΕΙΣ

- ✓ Το αριθμητικό **μια - μία** έχει δύο τύπους (μονοσύλλαβο-δισύλλαβο).
- ✓ Το αριθμητικό **δυο - δύο** έχει δύο τύπους (μονοσύλλαβο-δισύλλαβο).
- ✓ Τα απόλυτα αριθμητικά **ένα, τρία και τέσσερα** έχουν **τρία γένη**:

Αρσενικό	Θηλυκό	Ουδέτερο
ένας	μια - μία	ένα
τρεις	τρεις	τρία
τέσσερις	τέσσερις	τέσσερα

Παραδείγματα

ενικός αριθμός	ένας αθλητής	μία αθλήτρια	ένα παιδί
πληθυντικός αριθμός	τρεις αθλητές τέσσερις αθλητές	τρεις αθλήτριες τέσσερις αθλήτριες	τρία παιδιά τέσσερα παιδιά

* Το ίδιο ισχύει και για το **13, 14, 21, 23, 24, 31, 33, 34, 41...**κ.ο.κ.

κλίση

ένας, μια-μία, ένα

(Κλίνεται μόνο στον ενικό αριθμό.)

	Ενικός αριθμός					
	Αρσενικό		Θηλυκό		Ουδέτερο	
Ονομ.	ο	ένας	η	μια-μία	το	ένα
Γεν.	του	ενός	της	μιας	του	ενός
Αιτ.	τον	ένα(ν)	τη	μια-μία	το	ένα
Κλητ.		-		-		-

τρεις, τρεις, τρία

(Κλίνεται μόνο στον πληθυντικό αριθμό.)

	Πληθυντικός αριθμός					
	Αρσενικό		Θηλυκό		Ουδέτερο	
Ονομ.	οι	τρεις	οι	τρεις	τα	τρία
Γεν.	των	τριών	των	τριών	των	τριών
Αιτ.	τους	τρεις	πς	τρεις	τα	τρία
Κλητ.		-		-		-

τέσσερις, τέσσερις, τέσσερα

(Κλίνεται μόνο στον πληθυντικό αριθμό.)

	Πληθυντικός αριθμός					
	Αρσενικό		Θηλυκό		Ουδέτερο	
Ονομ.	οι	τέσσερις	οι	τέσσερις	τα	τέσσερα
Γεν.	των	τεσσάρων	των	τεσσάρων	των	τεσσάρων
Αιτ.	τους	τέσσερις	πς	τέσσερις	τα	τέσσερα
Κλητ.		-		-		-

- ✓ Τα απόλυτα αριθμητικά **δυο - δύο** και από **πέντε ως το εκατό** έχουν **ένα μόνο τύπο** για όλα τα γένη και για όλες τις πτώσεις
- ✓ Τα απόλυτα αριθμητικά **από το διακόσια και πάνω** έχουν **τρία γένη**, σχηματίζουν **μόνο πληθυντικό** και κλίνονται όπως τα επίθετα που έχουν ίδιες καταλήξεις.

(πλούσιοι)	(πλούσιες)	(πλούσια)
διακόσιοι	διακόσιες	διακόσια
διακόσιων	διακόσιων	διακόσιων
διακόσιους	διακόσιες	διακόσια

ΟΡΘΟΓΡΑΦΙΑ

- ✓ - Τα απόλυτα αριθμητικά **από το 13 ως το 19** γράφονται **με μια λέξη**:
δεκατρία, δεκατέσσερα, δεκαπέντε, δεκαέξι, δεκαεπτά, δεκαοχτώ, δεκαεννιά.
- **Από το 21 και πέρα** γράφονται με **χωριστές λέξεις**:
είκοσι ένα, τριάντα δύο, σαράντα τρία, ενενήντα έξι ... κ.ο.κ.
- ✓ Το απόλυτο αριθμητικό **ένας** στην αιτιατική άλλες φορές διατηρεί το τελικό "ν" και άλλες όχι, όπως και τα άρθρα:

Παραδείγματα

*Είδα **έναν** άνθρωπο.*

*Είδα **ένα** σκίουρο.*

- ✓ Γράφονται με **2 νν**
 - ➔ το **εννέα - εννιά** (9)
 - ➔ το **εννιακόσια** (900)
 - ➔ τα **παράγωγα του εννιακόσια**.
- ✓ Γράφονται με **1 ν**
 - ➔ το **ένατος** (9^{ος}) (τακτικό αριθμητικό)
 - ➔ το **ενενήντα** (90)

2. Τακτικά αριθμητικά.

Τα τακτικά αριθμητικά φανερώνουν τη θέση που παίρνει κάτι σε μια σειρά από όμοια πράγματα.

Παραδείγματα

Τελείωσε **πρώτος** το διαγώνισμα

Κάθομαι στο **έκτο** θρανίο.

Ανέβηκα στον **δέκατο ένατο** όροφο.



ΠΑΡΑΤΗΡΗΣΕΙΣ

- ✓ Τα **τακτικά αριθμητικά** τελειώνουν σε -τος εκτός από το **δεύτερος, έβδομος**, και **όγδοος**.
- ✓ Τα **τακτικά αριθμητικά** διατηρούν τον τόνο τους αμετακίνητο (όπως και τα επίθετα).

Παραδείγματα

Ο δάσκαλος της **δεύτερης** τάξης.

Πέτυχα στην **έβδομη** προσπάθεια.

*** Εξαιρούνται οι ημέρες της εβδομάδας: **Δευτέρα, Τετάρτη** (έγιναν ουσιαστικά)

- ✓ Στο κάθε απόλυτο αριθμητικό αντιστοιχεί ένα τακτικό. (Βλέπε πίνακα)

Τα απόλυτα και τα τακτικά αριθμητικά

Αραβικά ψηφία	Ελληνικά σημεία	Απόλυτα αριθμητικά	Τακτικά αριθμητικά
1	α΄	ένας, μία-μια, ένα	πρώτος, -η, -ο
2	β΄	δύο-δυο	δεύτερος, -η, -ο
3	γ΄	τρεις-τρία	τρίτος, -η, -ο
4	δ΄	τέσσερις, τέσσερα	τέταρτος, -η, -ο
5	ε΄	πέντε	πέμπτος, -η, -ο
6	στ΄ ς΄(στίγμα)	έξι	έκτος, -η, -ο
7	ζ	εφτά (επτά)	έβδομος, -η, -ο
8	η΄	οχτώ (οκτώ)	όγδοος, -η, -ο
9	θ΄	εννέα-εννιά	ένατος, -η, -ο
10	ι΄	δέκα	δέκατος, -η, -ο
11	ια΄	έντεκα (ένδεκα)	ενδέκατος (εντέκατος), -η, -ο
12	ιβ΄	δώδεκα	δωδέκατος, -η, -ο
13	ιγ΄	δεκατρία	δέκατος τρίτος, -η, -ο
14	ιδ΄	δεκατέσσερα	δέκατος τέταρτος, -η, -ο
15	ιε΄	δεκαπέντε	δέκατος πέμπτος, -η, -ο
16	ισ΄	δεκαέξι (δεκάξι)	δέκατος έκτος, -η, -ο
20	κ΄	είκοσι	εικοστός, -ή, -ό
21	κα΄	είκοσι ένας, είκοσι μία-μια, είκοσι ένα	εικοστός πρώτος, -η, -ο
22	κβ΄	είκοσι δύο	εικοστός δεύτερος, -η, -ο
30	λ΄	τριάντα	τριακοστός, -ή, -ό
40	μ΄	σαράντα	τεσσαρακοστός, -ή, -ό
50	ν΄	πενήντα	πεντηκοστός, -ή, -ό
60	ξ΄	εξήντα	εξηκοστός, -ή, -ό
70	ο΄	εβδομήντα	εβδομηκοστός, -ή, -ό
80	π΄	ογδόντα	ογδοηκοστός, -ή, -ό
90	ς (κόππα)	ενενήντα	ενενηκοστός, -ή, -ό
100	ρ΄	εκατό	εκατοστός, -ή, -ό
101	ρα΄	εκατόν ένας, εκατό μία-μια, εκατόν ένα	εκατοστός πρώτος, -η, -ο
102	ρβ΄	εκατό δύο	εκατοστός δεύτερος, -η, -ο
200	σ΄	διακόσιοι, -ιες, -ια	διακοσιοστός, -ή, -ό
300	τ΄	τριακόσιοι, -ιες, -ια	τριακοσιοστός, -ή, -ό
400	υ΄	τετρακόσιοι, -ιες, -ια	τετρακοσιοστός
500	φ΄	πεντακόσιοι, -ιες, -ια	πεντακοσιοστός, -ή, -ό
600	χ΄	εξακόσιοι, -ιες, -ια	εξακοσιοστός, -ή, -ό
700	ψ΄	εφτακόσιοι, -ιες, -ια	εφτακοσιοστός, -ή, -ό
800	ω΄	οχτακόσιοι, -ιες, -ια	οχτακοσιοστός, -ή, -ό
900	Ϟ (σαμπί)	εννιακόσιοι, -ιες, -ια	εννιακοσιοστός, -ή, -ό
1.000	,α	χίλιοι, χίλιες, χίλια	χιλιοστός, -ή, -ό
2.000	,β	δύο χιλιάδες	δισχιλιοστός, -ή, -ό
10.000	,ι	δέκα χιλιάδες	δεκακισχιλιοστός, -ή, -ό
100.000	,ρ	εκατό χιλιάδες	εκατοντακισχιλιοστός, -ή, -ό
1.000.000		ένα εκατομμύριο	εκατομμυριοστός, -ή, -ό
1.000.000.000		ένα δισεκατομμύριο	δισεκατομμυριοστός, -ή, -ό

3. Πολλαπλασιαστικά αριθμητικά.

Τα πολλαπλασιαστικά αριθμητικά φανερώνουν από πόσα απλά μέρη είναι σχηματισμένο κάτι και τελειώνουν σε -πλός, -πλή, -πλό.

Παραδείγματα

Έδεσε το σκοινί με **διπλό** κόμπο.

Τοποθετήσαμε **τριπλή** πόρτα.

➤ **Πολλαπλασιαστικά αριθμητικά είναι:**

απλός (μονός), διπλός, τριπλός, τετραπλός, πενταπλός, εξαπλός, δεκαπλός, εικοσαπλός, εκατονταπλός (πολλαπλός).

4. Αναλογικά αριθμητικά.

Τα αναλογικά αριθμητικά φανερώνουν πόσες φορές μεγαλύτερο είναι ένα ποσό από ένα άλλο και τελειώνουν σε: -πλάσιος, -πλάσια, -πλάσιο.

Παραδείγματα

Οι 30 δρχ. είναι **διπλάσιες** από τις 15 δρχ.

Ο Αριστείδης κερδίζει **τετραπλάσια** χρήματα από τον Αχιλλέα.

➤ **Αναλογικά αριθμητικά είναι:** διπλάσιος, τριπλάσιος....
δεκαπλάσιος, εικοσαπλάσιος....
εκατονταπλάσιος....
πολλαπλάσιος.

* διπλάσιος ή δύο φορές μεγαλύτερος

* τριπλάσιος ή τρεις φορές μεγαλύτερος

➡ ΑΡΙΘΜΗΤΙΚΑ ΟΥΣΙΑΣΤΙΚΑ

Τα αριθμητικά ουσιαστικά είναι αφηρημένα περιληπτικά ουσιαστικά.

Αυτά σχηματίζονται από τα απόλυτα αριθμητικά με τις παρακάτω καταλήξεις:

1) Με την κατάληξη -(α)ριά και φανερώνουν το περίπου.

Παραδείγματα δέκα - δεκαριά (δέκα πάνω κάτω - περίπου)
 δώδεκα - δωδεκαριά (δώδεκα πάνω κάτω - περίπου)
 είκοσι - εικοσαριά (είκοσι πάνω κάτω - περίπου)

***** Τα περιληπτικά ουσιαστικά σε -αριά συνοδεύονται συνήθως από το καμιά.**

Παράδειγμα Ήταν καμιά δεκαριά παιδιά.

2) Με την κατάληξη -άδα και φανερώνουν ένα πλήθος μονάδες που κάνουν ένα σύνολο.

Παραδείγματα δύο - δυάδα
 τρία - τριάδα
 δέκα - δεκάδα

 **ΠΑΡΑΤΗΡΗΣΕΙΣ**

- ✓ Το **χιλιάδα** στον πληθυντικό αριθμό χρησιμεύει για **απόλυτο αριθμητικό**.
- ✓ Στο απόλυτο αριθμητικό **ένας** αντιστοιχεί το ουσιαστικό **μονάδα**.
- ✓ Τα αριθμητικά ουσιαστικά κλίνονται όπως και τα ουσιαστικά **σε -άδα**.

ΣΥΓΚΕΝΤΡΩΤΙΚΟΣ ΠΙΝΑΚΑΣ ΑΡΙΘΜΗΤΙΚΩΝ

Επίθετα				Ουσιαστικά
Απόλυτα	Τακτικά	Πολ/σιαστικά	Αναλογικά	Περιληπτικά
ένας-μια (μία)-ένα	πρώτος,-η,-ο	απλός,-ή,-ό	-	- (μονάδα)
δύο (δυο)	δεύτερος,-η,-ο	διπλός,-ή,-ό	διπλάσιος,-α,-ο	- δυάδα
τρεις-τρεις-τρία	τρίτος,-η,-ο	τριπλός,-ή,-ό	τριπλάσιος,-α,-ο	- τριάδα
δέκα	δέκατος,-η,-ο	δεκαπλός,-ή,-ό	δεκαπλάσιος,-α,-ο	δεκαριά δεκάδα
.... κτλ. κτλ. κτλ. κτλ. κτλ.
	- (τ)ος - (τ)η - (τ)ο	- πλός - πλή - πλό	- πλάσιος - πλάσια - πλάσιο	-αριά -άδα

Για την έννοια της μισής μονάδας χρησιμοποιούμε συνήθως το επίθετο **μισός – μισή – μισό.**

Το επίθετο **μισός – μισή – μισό**, όταν είναι δεύτερο συνθετικό με αριθμητικό παίρνει και για τα τρία γένη τον άκλιτο τύπο:

<p>-μισι έπειτα από φωνήεν (δυόμισι)</p> <p>-ήμισι έπειτα από σύμφωνο (τεσσερισήμισι)</p>		<p>τα σύνθετα αυτά γράφονται με κατάληξη « 1 » *1</p>
---	--	--

*1 Δεν ακολουθούν τον κανόνα και **γράφονται με κατάληξη -η** όσα έχουν **πρώτο συνθετικό το αρσενικό « ένας » ή το θηλυκό « μία ».**

Το αρσενικό **ένας** και **μισός** λέγεται και **ενάμισης**.

Αρσενικό	Θηλυκό	Ουδέτερο
ο ενάμισης *1	η μιάμιση *1	το ενάμισι
οι δυόμισι	οι δυόμισι	τα δυόμισι
οι τρεισήμισι	οι τρεισήμισι	τα τριάμισι
οι τεσσερισήμισι	οι τεσσερισήμισι	τα τεσσεράμισι
οι πεντέμισι	οι πεντέμισι	τα πεντέμισι

παραδείγματα

ο ένας και μισός μήνας	□ □ →	ο ενάμισης μήνας
η μία και μισή σελίδα	□ □ →	η μιάμιση σελίδα
το ένα και μισό αχλάδι	□ □ →	το ενάμισι αχλάδι
οι δύο και μισός τόνοι	□ □ →	οι δυόμισι τόνοι
οι τρεις και μισός αιώνες	□ □ →	οι τρεισήμισι αιώνες
οι τρεις και μισή ώρες	□ □ →	οι τρεισήμισι ώρες
τα τρία και μισό πεπόνια	□ □ →	τα τριάμισι πεπόνια
οι τέσσερις και μισός λαγοί	□ □ →	οι τεσσερισήμισι λαγοί
οι τέσσερις και μισή οκάδες	□ □ →	οι τεσσερισήμισι οκάδες
τα τέσσερα και μισό βήματα	□ □ →	τα τεσσεράμισι βήματα

2^ο ΚΕΦΑΛΑΙΟ

1

ΟΙ ΑΝΤΩΝΥΜΙΕΣ

Αντωνυμίες λέγονται οι λέξεις που μεταχειριζόμαστε αντί για τα ονόματα, τα ουσιαστικά ή τα επίθετα.

Παραδείγματα

- Πού είναι ο Μιλτιάδης;

- Δεν τον είδα!

(Η λέξη **τον** μπήκε **αντί για το όνομα Μιλτιάδης.**)

- Πάρε και το κουτί μαζί σου!

- Εκείνο λες;

(Η λέξη **εκείνο** μπήκε **αντί για το όνομα κουτί.**)

- Ο Φίλιππος είναι πονηρός.

- Τέτοιος ήταν από παιδί!

(Η λέξη **τέτοιος** μπήκε **αντί για το όνομα πονηρός.**)

ΕΙΔΗ ΑΝΤΩΝΥΜΙΩΝ

Οι αντωνυμίες είναι οχτώ (8) ειδών:

1. Προσωπικές

5. Δεικτικές

2. Κτητικές

6. Αναφορικές

3. Αυτοπαθείς

7. Ερωτηματικές

4. Οριστικές

8. Αόριστες

1. Προσωπικές αντωνυμίες.

Οι προσωπικές αντωνυμίες φανερώνουν τα τρία πρόσωπα του λόγου.

☞ **Α' (πρώτο) πρόσωπο** (εκείνον που μιλάει)

Εγώ αγόρασα καινούριο αυτοκίνητο.

☞ **Β' (δεύτερο) πρόσωπο** (εκείνον προς τον οποίο απευθύνεται ο λόγος)

Εσύ να γράψεις την ορθογραφία.

☞ **Γ' (τρίτο) πρόσωπο** (εκείνον ή εκείνο για το οποίο γίνεται λόγος)

Αυτός παίζει μπάσκετ.

Αυτή διαβάζει εφημερίδα.

Αυτό κοιμάται στο κρεβάτι.

Οι προσωπικές αντωνυμίες κλίνονται όπως φαίνεται στον πίνακα:

		Α' πρόσωπο	Β' πρόσωπο	Γ' πρόσωπο		
Ενικός αριθμός	Όνομ	εγώ	εσύ	αυτός (τος)	αυτή (τη)	αυτό (το)
	Γεν.	εμένα (μου)	εσένα (σου)	αυτού (του)	αυτής (της)	αυτού (του)
	Απ.	εμένα (με)	εσένα (σε)	αυτόν (τον)	αυτή(ν) (τη(ν))	αυτό (το)
	Κλητ.	-	εσύ	-	-	-

Πληθυντικός αριθμός	Όνομ	εμείς	εσείς	αυτοί (τοι)	αυτές (τες)	αυτά (τα)
	Γεν.	εμάς (μας)	εσάς (σας)	αυτών (τους)	αυτών (τους)	αυτών (τους)
	Απ.	εμάς (μας)	εσάς (σας)	αυτούς (τους)	αυτές (πς, τες)*	αυτά (τα)
	Κλητ.	-	εσείς	-	-	-

*Το **πς** μπαίνει πριν από το ρήμα, το **τες** ύστερα από αυτό: *Αν τις δεις, ρώτα τες.*

ΠΑΡΑΤΗΡΗΣΕΙΣ

✓ Οι **προσωπικές αντωνυμίες** έχουν συνήθως **διπλούς τύπους**:

α. Οι τύποι που ονομάζονται **δυνατοί** έχουν **δύο ή τρεις συλλαβές** και συνηθίζονται, όταν βρίσκονται μόνοι στο λόγο ή όταν θέλουμε να τονίσουμε κάτι ή να το ξεχωρίσουμε από άλλο.

Παραδείγματα:

- Ποιον φωνάξατε κύριε διευθυντή;
- **Εσένα!**
- **Εμένα** θέλετε;
- **Ναι! Να φύγουν αυτοί** και να έρθεις **εσύ**.

β. Οι τύποι που ονομάζονται **αδύνατοι** έχουν **μία συλλαβή** και συνηθίζονται περισσότερο.

Τους μεταχειριζόμαστε όταν δε θέλουμε να τονίσουμε κάτι ή να το ξεχωρίσουμε από άλλο.

Παραδείγματα:

- **Με** περίμενες πολλή ώρα;
- **Σε** περίμενα υπομονετικά. Έφερες το χαρτί;
- Όχι, γιατί **μου το έσκισαν**.

✓ Το **πρώτο και δεύτερο πρόσωπο** έχουν **έναν τύπο** και για τα τρία γένη και κλίνονται ανώμαλα.

Το **τρίτο πρόσωπο** έχει **ξεχωριστούς τύπους** για τα τρία γένη και κλίνεται όπως το επίθετο **καλός**.

✓ Κλητική έχει μόνο το δεύτερο πρόσωπο: **εσύ, εσείς**:

Παραδείγματα:

- Εσύ**, έλα μαζί μας.
- Δουλέψτε, **εσείς!**

ΝΑ ΘΥΜΑΣΑΙ

Δεν πρέπει να συγχέουμε τα άρθρα με τους αδύνατους τύπους των προσωπικών αντωνυμιών.

Τα άρθρα συνοδεύουν ονόματα: του ανθρώπου, της αρρώστιας, το ζώο, το σκύλο, τη χαρά...κ.τ.λ.

Οι αντωνυμίες συνοδεύουν ρήματα: τον άκουσα, την κτύπησα, το είδα του έφερα, της είπα...κ.τ.λ.

ΟΡΘΟΓΡΑΦΙΑ

- ✓ Η αιτιατική του ενικού αριθμού του αρσενικού **αυτόν (τον) φυλάγει πάντοτε το τελικό ν.**

Παραδείγματα

Αυτόν θέλω. **Τον** ζήτησα. **Νά τον.**

- ✓ Η αιτιατική του πληθυντικού αριθμού του θηλυκού **αυτή(ν) (τη(ν)) φυλάγει το τελικό ν**, όταν ακολουθεί λέξη από φωνήεν ή σπιγμαίο σύμφωνο (κ, π, τ, γκ, μπ, ντ, τζ, τσ) και (ξ, ψ).

Παραδείγματα

Αυτήν έφερα. **Την** πήρα.
Αυτή ρώτησα. **Τη** βλέπω.

2. Κτηκές αντωνυμίες.

Κτηκές αντωνυμίες λέγονται οι αντωνυμίες που φανερώνουν σε ποιον ανήκει κάτι (δηλαδή τον κήτορα).

Οι Κτηκές αντωνυμίες είναι:

- ✓ Οι αδύνατοι τύποι της προσωπικής αντωνυμίας στη γενική χωρίς τόνο: **μου, σου, του, της, του, μας, σας, τους.**

Παραδείγματα: Ο φίλος **μου** και ο αδερφός **του**.
Η μητέρα **σου** πήρε την τσάντα **της**.
Οι γονείς **μας** είναι στο σπίτι **σας**.
Να φέρεις και τα παιχνίδια **τους**.

ΠΑΡΑΤΗΡΗΣΕΙΣ

- ✓ Τους αδύνατους τύπους της προσωπικής αντωνυμίας τους χρησιμοποιούμε, **όταν θέλουμε να πούμε απλώς πως κάτι ανήκει σε κάποιον.**
- ✓ Δεν πρέπει να συγχέουμε της **κτηκές αντωνυμίες** με τις **προσωπικές αντωνυμίες.**

Οι προσωπικές αντωνυμίες συνοδεύουν ρήματα:

Σου είπαν. Φέρε *μας*. *Του* άρεσε.

Οι κτηκές αντωνυμίες μπαίνουν ύστερα από ουσιαστικά:

Τα χαρτιά του. *Το παιδί της.* *Η ευτυχία σας.*

Οι αδύνατοι τύποι των προσωπικών αντωνυμιών είναι μονοσύλλαβες λέξεις και δεν τονίζονται. **Βάζουμε τόνο, όμως, όταν θέλουμε να τους ξεχωρίσουμε από τις κτηκές αντωνυμίες.**

Ο πατέρας **μού** είπε. (με τόνο) (Ο πατέρας είπε **σ' εμένα**.)
Ο πατέρας **μου** είπε. (χωρίς τόνο) (**Ο δικός μου** πατέρας είπε.)

- ✓ Το επίθετο **δικός, δική, δικό** με τις γενικές των αδύνατων τύπων της προσωπικής αντωνυμίας.

Για ένα κτήτορα.

	Αρσενικό	Θηλυκό	Ουδέτερο
Α΄ Πρόσωπο	δικός μου	δική μου	δικό μου
Β΄ Πρόσωπο	δικός σου	δική σου	δικό σου
Γ΄ Πρόσωπο	δικός του (της)	δική του (της)	δικό του (της)

Για πολλούς κτήτορες.

	Αρσενικό	Θηλυκό	Ουδέτερο
Α΄ Πρόσωπο	δικός μας	δική μας	δικό μας
Β΄ Πρόσωπο	δικός σας	δική σας	δικό σας
Γ΄ Πρόσωπο	δικός τους	δική τους	δικό τους

Παραδείγματα:

Ο **δικός μου** παππούς

Τα παιδιά των **δικών μου** συγγενών.

Το ποδήλατο αυτό είναι **δικό του**.

Τα σχέδια είναι **δικά τους**, όχι **δικά σας**.

Το **δικός, δική, δικό** κλίνεται όπως το επίθετο **καλός, καλή, καλό**.

ΠΑΡΑΤΗΡΗΣΗ

- ✓ Το επίθετο **δικός, δική, δικό** με τις γενικές των αδύνατων τύπων της προσωπικής αντωνυμίας το χρησιμοποιούμε:
 - ▲ Όταν θέλουμε να τονίσουμε πως κάτι ανήκει σε κάποιον.
 - ▲ Όταν θέλουμε να ξεχωρίσουμε πιο καλά τον κτήτορα.
 - ▲ Όταν θέλουμε να πούμε απλώς σε ποιον ανήκει κάτι.

3. Αυτοπαθείς αντωνυμίες.

Αυτοπαθείς αντωνυμίες λέγονται οι αντωνυμίες που φανερώνουν πως το ίδιο πρόσωπο ενεργεί και το ίδιο δέχεται την ενέργεια.

Οι **αυτοπαθείς αντωνυμίες** έχουν **μόνο γενική** και **αιτιακή** και κλίνονται όπως το επίθετο **καλός, καλή, καλό**.

	Α΄ πρόσωπο	Β΄ πρόσωπο	Γ΄ πρόσωπο
Ενικός αριθμός			
Γεν.	του εαυτού μου	του εαυτού σου	του εαυτού του (της)
Αιτ.	τον εαυτό μου	τον εαυτό σου	τον εαυτό του (της)
Πληθυντικός αριθμός			
Γεν.	του εαυτού μας ή των εαυτών μας	του εαυτού σας ή των εαυτών σας	του εαυτού τους (των) ή των εαυτών τους
Αιτ.	τον εαυτό μας ή τους εαυτούς μας	τον εαυτό σας ή τους εαυτούς σας	τον εαυτό τους(των) ή τους εαυτούς τους (των)

Παραδείγματα:

Δεν αναγνώριζα τον εαυτό μου.

Πάνω απ' όλα, έβαζε τον εαυτό της.

Βλέπεις, στον καθρέφτη, τον εαυτό σου.

Να προσέχετε τους εαυτούς σας.

4. Ορισπκές αντωνυμίες.

Ορισπκές αντωνυμίες λέγονται οι αντωνυμίες που ορίζουν και ξεχωρίζουν κάτι από άλλα του ίδιου είδους.

Για ορισπκές αντωνυμίες χρησιμεύουν:

- ✓ Το επίθετο **ο ίδιος - η ίδια - το ίδιο**, όταν συνοδεύεται από το άρθρο.

Παραδείγματα: Έρθε **ο ίδιος** ο πρωθυπουργός.
Μίλησα **την ίδια** τη μέρα που έφυγες.
Αρρώστησα τρεις φορές **τον ίδιο** μήνα.

- ✓ Το επίθετο **μόνος - μόνη - μόνο** όταν δεν έχει άρθρο και συνοδεύεται από τη γενική των αδύνατων τύπων των προσωπικών αντωνυμιών, χωρίς τόνο: μου, σου, του, της, του, μας, σας, τους.

μόνος, -η, -ο μου	μόνοι, -ες, -α μας
μόνος, -η, -ο σου	μόνοι, -ες, -α σας
μόνος, -η, ο του, της, του	μόνοι, -ες, -α τους

Παραδείγματα: Έρθε **μόνος του** στην εκδήλωση.
Αγωνίστηκαν **μόνοι τους** μέχρι το τέλος.
Κοιτάξτε **μόνες σας** να δείτε.
Μόνα τους τα παιδιά δεν θα τα καταφέρουν.

ΠΑΡΑΤΗΡΗΣΗ

- ✓ Τα επίθετα **ίδιος, -α, -ο** και **μόνος, -η, -ο** κλίνονται όπως τα και τα επίθετα με τις ίδιες καταλήξεις.

5. Δεικτικές αντωνυμίες.

Δεικτικές αντωνυμίες λέγονται οι αντωνυμίες που τις μεταχειριζόμαστε όταν δείχνουμε.

Οι δεικτικές αντωνυμίες είναι:

✓ **αυτός, αυτή, αυτό**

Τη μεταχειριζόμαστε για να δείχνουμε όσα βρίσκονται κοντά μας ή που το αναφέραμε λίγο πριν.

Παραδείγματα

Αυτό το ποδήλατο είναι δικό μου.

Αυτά είπε κι έφυγε.

✓ **(ε)τούτος, (ε)τούτη, (ε)τούτο**

Τη μεταχειριζόμαστε για να δείχνουμε όσα βρίσκονται πολύ κοντά μας.

Παραδείγματα

Τούτο είναι το τετράδιό μου.

Ετούτος ο δρόμος ασφαλτοστρώθηκε.

✓ **εκείνος, εκείνη, εκείνο**

Τη μεταχειριζόμαστε για να δείχνουμε όσα βρίσκονται μακριά μας.

Παραδείγματα

Εκείνος εκεί είναι ο αδερφός μου.

Εκείνη τη χρονιά δε θα την ξεχάσω ποτέ.

✓ **τέτοιος, τέτοια, τέτοιο**

Τη μεταχειριζόμαστε για να δείχνουμε την ποιότητα του ουσιαστικού.

Παραδείγματα

Τέτοιος ήταν από μικρός.

Αγόρασα κι εγώ τέτοια μπλούζα.

✓ **τόσος, τόση, τόσο**

Τη μεταχειριζόμαστε για να δείχνουμε την ποσότητα του ουσιαστικού.

Παραδείγματα

Τόση ζάχαρη ν' αγοράσεις.

Τόσες προσπάθειες για το τίποτα.

ΠΑΡΑΤΗΡΗΣΗ

- ✓ Οι δεικτικές αντωνυμίες κλίνονται όπως και τα επίθετα με τις ίδιες καταλήξεις.

6. Αναφορικές αντωνυμίες.

Αναφορικές αντωνυμίες λέγονται οι αντωνυμίες με τις οποίες ολόκληρη πρόταση αναφέρεται σε μια λέξη.

Αναφορικές αντωνυμίες είναι:

✓ Το άκλιτο « που »

Αναφέρεται σε ονόματα κάθε γένους, αριθμού και πώσης.

Παραδείγματα

Οι άνθρωποι που ήρθαν χτες.

Τα χρόνια που πέρασαν

Το αυτοκίνητο που μας προσπέρασε.

✓ ο οποίος, η οποία, το οποίο

Την αντωνυμία αυτή τη μεταχειριζόμαστε αντί για το « που »:

- ▲ όταν δημιουργείται ασάφεια
- ή ▲ όταν υπάρχουν στην ίδια φράση πολλά (που).

Παράδειγμα

Μένει μόνιμα στην πόλη που μεγάλωσε.

▲ **Δημιουργείται ασάφεια:**

Μένει μόνιμα στην πόλη στην οποία μεγάλωσε .

Μεγάλωσε η πόλη ^ή στην οποία μένει μόνιμα.

Έτσι αποφεύγουμε την ασάφεια χρησιμοποιώντας την αντωνυμία:

ο οποίος, η οποία, το οποίο.

✓ **όποιος, όποια, όποιο**

Παραδείγματα

Όποιος θέλει ας έρθει.

Πάρε **όποια** σ' αρέσουν.

* Το **όποιος, όποια, όποιο** κλίνεται χωρίς άρθρο.

✓ **όσος, όση, όσο**

Παραδείγματα

Μίλησαν **όσοι** ήρθαν.

Θα φας **όσο** φαγητό θέλεις.

* Το **όσος, όση, όσο** κλίνεται χωρίς το άρθρο.

✓ Το άκλιτο « **ό,π** »

Παραδείγματα

Πέρνα **ό,τι** ώρα θέλεις.

Έκανα **ό,τι** ήθελα.

ΠΑΡΑΤΗΡΗΣΕΙΣ

✓ Οι αντωνυμίες **όποιος, -α, -ο, όσος, -η, -ο** και **ό,π** ενώνονται με το άκλιτο **-δήποτε** και σχηματίζουν τους τύπους:

οποιοσδήποτε

οποιαδήποτε

οποιοδήποτε

οσοσδήποτε

οσηδήποτε

οσοδήποτε

οτιδήποτε*

οτιδήποτε*

οτιδήποτε*

Έτσι γίνεται πιο αόριστη η σημασία των αντωνυμιών.

* Η αναφορική αντωνυμία **ό,π** γράφεται με υποδιαστολή ενώ το **οπδήποτε** γράφεται χωρίς υποδιαστολή.

- ✓ Δεν πρέπει να συγχέουμε την αναφορική αντωνυμία **ό,π** με τον ειδικό σύνδεσμο **όπ** (που γράφεται χωρίς υποδιαστολή).

Παραδείγματα

Πάρε **ό,τι** θέλεις. (**Πάρε αυτό που θέλεις.**) (αναφορική αντωνυμία)

Είπε **ότι** θα περάσει. (**Είπε πως θα περάσει.**) (ειδικός σύνδεσμος)

Τηλεφώνησε και είπε **ότι** θα περάσει **ό,τι** ώρα μπορέσει.

****** Αν μπορούμε να ανηκαστήσουμε** στο λόγο το (**όπ**) με το (**οποδήποτε**) τότε αυτό το (**ό,π**) παίρνει υποδιαστολή και είναι **αναφορική αντωνυμία**.

Σε διαφορετική περίπτωση είναι **ειδικός σύνδεσμος**.

- ✓ Οι αναφορικές αντωνυμίες κλίνονται όπως και τα επίθετα με τις ίδιες καταλήξεις.

7. Ερωτηματικές αντωνυμίες.

Ερωτηματικές αντωνυμίες λέγονται οι αντωνυμίες που τις μεταχειριζόμαστε όταν ρωτούμε.

Ερωτηματικές αντωνυμίες είναι:

- ✓ Το άκλιτο « **τι** » *Παραδείγματα* *Τι ώρα θα έρθεις;*
Τι θα φάμε;
- ✓ **ποιος, ποια, ποιο** *Παραδείγματα* *Ποιος ήρθε;*
Ποια ώρα θα φτάσουμε;
Ποιοι είναι αυτοί;
- ✓ **πόσος, πόση, πόσο** *Παραδείγματα* *Πόση ώρα θα περιμένουμε;*
Πόσα θέλεις
Πόσες μέρες θα μείνεις;



ΠΑΡΑΤΗΡΗΣΕΙΣ

- ✓ Δεν πρέπει να συγχέουμε το ερωτηματικό **ποιο** (ουδέτερο της ερωτηματικής αντωνυμίας) με το ποσοτικό επίρρημα **ποιο**.
 - ▲ Το **ερωτηματικό ποιο** συνοδεύει **ουσιαστικά**
Ποιο αυτοκίνητο; Ποια καρέκλα;
 - ▲ Το **ποσοτικό επίρρημα ποιο** συνοδεύει **επίθετα και επιρρήματα**.
Είναι ποιο καλό. Ήρθε ποιο νωρίς.
- ✓ Οι ερωτηματικές αντωνυμίες κλίνονται όπως και τα επίθετα με τις ίδιες καταλήξεις.
- ✓ Προσέχω πώς κλίνεται η ερωτηματική αντωνυμία «ποιος, ποια, ποιο».

	Ενικός αριθμός			Πληθυντικός αριθμός		
Ονομ.	ποιος	ποια	ποιο	ποιοι	ποιες	ποια
Γεν.	ποιου ή ποιανού	ποιας ή ποιανής	ποιου ή ποιανού	ποιών ή ποιανών	ποιών ή ποιανών	ποιών ή ποιανών
Αιτ.	ποιο(ν)	ποια(ν)	ποιο	ποιους	ποιες	ποια

Πολλές φορές χρησιμοποιούμε αντί για τη γενική «ποιου / ποιανού» τη γενική «**πίνος**».

8. Αόριστες αντωνυμίες.

Αόριστες αντωνυμίες λέγονται οι αντωνυμίες που τις μεταχειριζόμαστε για ένα πρόσωπο ή πράγμα που δεν το ονομάζουμε, γιατί δεν το ξέρουμε ή γιατί δε θέλουμε.

Αόριστες αντωνυμίες είναι:

✓ ένας, μια (μία), ένα

Είναι ίδια με το αριθμητικό, που χρησιμεύει και για αόριστο άρθρο.

Παραδείγματα

Ένας έλεγε ότι μας ήξερε.

Μου τα είπε μία.

✓ κανένας (κανείς),
καμιά (καμία),
κανένα

Κλίνεται όπως το ένας, μια, ένα (μόνο στον ενικό).

Παραδείγματα

Κανένας δε μου τηλεφώνησε.

Πέραν **καμιά** μέρα από το σπίτι.

Κανέναν δε μίλησα απ' αυτούς.

▲ **Η αντωνυμία έχει δυο σημασίες.**

(= κάποιος, όταν η φράση δεν έχει άρνηση)

*Με ζήτησε **κανείς**;*

*Πέραν **καμιά** μέρα από εδώ.*

*Αν δεις **κανένα** αυτοκίνητο σταμάτα το.*

▲ (=ούτε ένας και κάποιος όταν η φράση είναι αρνητική).

*Δεν πέρασε **κανείς** απ' αυτούς.*

*Αν δεν το πήρε **καμιά**.*

*Δεν είδα **κανένα** παιδί.*

✓ κάποιος, κάποια, κάποιο

Κλίνεται όπως και τα επίθετα που έχουν ίδια κατάληξη.

Παραδείγματα

*Πέρασε **κάποιος** χτες από κει.*

*Μίλησα σε **κάποια** απ' αυτές.*

*Μου είπε **κάποιο** μυστικό.*

✓ **κάθε-
καθένας,
καθεμιά (καθεμία),
καθένα**

- ▲ Το **κάθε** είναι άκλιτο και συνηθίζεται σαν επίθετο με άρθρο ή χωρίς άρθρο, με ονόματα κάθε πτώσης.
- ▲ Το **καθένας, καθεμιά, καθένα** κλίνεται όπως το **ένας**.

Παραδείγματα

(Ο) **κάθε** ναός έχει το ρυθμό του.

Η πρόοδος (της) **κάθε** μαθήτριας.

(Το) **κάθε** παιχνίδι έχει διαφορετική τιμή.

(Ο) **καθένας** στη σειρά του.

(Η) **καθεμιά** να ψάξει στο δωμάτιό της.

Μίλησα με (τον) **καθένα** ξεχωριστά.

✓ **κάμποσος, κάμποση, κάμποσο**

Κλίνεται όπως και τα επίθετα που έχουν την ίδια κατάληξη.

- ▲ Φανερώνει ένα ποσό όχι ορισμένο.

Παραδείγματα

Περίμενε **κάμποσος** κόσμος.

Μίλησα με **κάμποσες** γυναίκες.

Μάζεψα **κάμποσα** χρήματα.

✓ **μερικοί, μερικές, μερικά**

Κλίνεται μόνο στον πληθυντικό όπως και τα επίθετα που έχουν την ίδια κατάληξη.

- ▲ Για λίγα πρόσωπο ή πράγματα.

Παραδείγματα

Μ' επισκέφτηκαν **μερικοί** συγγενείς.

Μερικές γύρισαν πίσω.

Πήραν **μερικά** τρόφιμα κι έφυγαν.

✓ **κάτι, καππί**

Είναι άκλιτα.

Παραδείγματα

Κάτι θα βρει να πει.

Ξέρω κι εγώ **κατιτί**.

✓ **καθετί**

Είναι άκλιτο ουδέτερου γένους (με ή χωρίς άρθρο στην ονομαστική και την αιτιατική).

Παράδειγμα

Αγοράζει (το) **καθετί** που τον ενδιαφέρει.

✓ **άλλος, άλλη, άλλο**

Κλίνεται όπως και τα επίθετα που έχουν την ίδια κατάληξη.

Παραδείγματα

Πώς ήταν ο **άλλος**;

Θα σε δω **άλλη** φορά.

Άλλο έλεγε κι **άλλο** εννοούσε.

✓ **τίποτε (τίποτα)**

Είναι άκλιτο κι έχει δύο σημασίες.

Παραδείγματα

- Ξέρεις **τίποτε** γι' αυτό; (=κάτι)

- Δεν ξέρω **τίποτε**!

✓ **(ο, η, το) δείνα,**
(ο, η, το) τάδε

Κλίνεται το άρθρο, συνήθως στον ενικό, ενώ οι τύποι τάδε και δείνα μένουν άκλιτοι.

- Τις χρησιμοποιούμε όταν δεν θέλουμε να ονομάσουμε τα πρόσωπα ή τα πράγματα.

Παράδειγμα

Μου είπε η **δείνα** να πάω στην **τάδε** διεύθυνση.

Ζ' ΜΕΡΟΣ

1^ο ΚΕΦΑΛΑΙΟ

1. ΤΑ ΡΗΜΑΤΑ
 - Α. ΟΡΙΣΜΟΣ ΤΟΥ ΡΗΜΑΤΟΣ
 - Β. ΥΠΟΚΕΙΜΕΝΟ ΤΟΥ ΡΗΜΑΤΟΣ

2^ο ΚΕΦΑΛΑΙΟ

1. ΟΙ ΔΙΑΘΕΣΕΙΣ ΤΩΝ ΡΗΜΑΤΩΝ
 - 1. ΕΝΕΡΓΗΤΙΚΑ ΡΗΜΑΤΑ
 - 2. ΠΑΘΗΤΙΚΑ ΡΗΜΑΤΑ
 - 3. ΜΕΣΑ ΡΗΜΑΤΑ
 - 4. ΟΥΔΕΤΕΡΑ ΡΗΜΑΤΑ
 - ΜΕΤΑΒΑΤΙΚΑ ΡΗΜΑΤΑ
 - ΑΜΕΤΑΒΑΤΑ ΡΗΜΑΤΑ
2. ΟΙ ΦΩΝΕΣ ΤΩΝ ΡΗΜΑΤΩΝ
 - Α. ΕΝΕΡΓΗΤΙΚΗ ΦΩΝΗ
 - Β. ΠΑΘΗΤΙΚΗ ΦΩΝΗ

3^ο ΚΕΦΑΛΑΙΟ

1. ΟΙ ΕΓΚΛΙΣΕΙΣ
2. ΟΙ ΧΡΟΝΟΙ ΤΟΥ ΡΗΜΑΤΟΣ
 - Α. ΕΙΔΗ ΤΩΝ ΧΡΟΝΩΝ
 - Β. ΤΙ ΦΑΝΕΡΩΝΟΥΝ ΟΙ ΧΡΟΝΟΙ ΤΟΥ ΡΗΜΑΤΟΣ ΣΤΗΝ ΟΡΙΣΤΙΚΗ
 - ΠΑΡΟΝΤΙΚΟΙ ΧΡΟΝΟΙ
 - ΠΑΡΕΛΘΟΝΤΙΚΟΙ ΧΡΟΝΟΙ
 - ΜΕΛΛΟΝΤΙΚΟΙ ΧΡΟΝΟΙ
 - Γ. ΜΟΝΟΛΕΚΤΙΚΟΙ ΚΑΙ ΠΕΡΙΦΡΑΣΤΙΚΟΙ ΧΡΟΝΟΙ
 - Δ. ΠΙΝΑΚΑΣ ΤΩΝ ΧΡΟΝΩΝ ΣΤΗΝ ΟΡΙΣΤΙΚΗ
 - Ε. Ο ΣΧΗΜΑΤΙΣΜΟΣ ΤΗΣ ΥΠΟΤΑΚΤΙΚΗΣ ΚΑΙ ΤΗΣ ΠΡΟΣΤΑΚΤΙΚΗΣ
3. ΑΡΙΘΜΟΙ ΚΑΙ ΠΡΟΣΩΠΑ

4^ο ΚΕΦΑΛΑΙΟ

1. ΤΑ ΣΤΟΙΧΕΙΑ ΤΟΥ ΣΧΗΜΑΤΙΣΜΟΥ
 - Α. ΘΕΜΑ – ΧΑΡΑΚΤΗΡΑΣ – ΚΑΤΑΛΛΗΛΗ
 - Β. ΤΟ ΘΕΜΑ ΚΑΙ ΟΙ ΧΡΟΝΟΙ
 - ΤΑ ΘΕΜΑΤΑ (ΡΗΜΑ: δένω)
 - Γ. ΑΥΞΗΣΗ
 - Δ. ΕΣΩΤΕΡΙΚΗ ΑΥΞΗΣΗ
2. ΒΟΗΘΗΤΙΚΑ ΣΤΟΙΧΕΙΑ ΓΙΑ ΤΟ ΣΧΗΜΑΤΙΣΜΟ ΤΩΝ ΡΗΜΑΤΩΝ
 - ΤΟ ΒΟΗΘΗΤΙΚΟ ΡΗΜΑ **έχω**
 - ΤΟ ΒΟΗΘΗΤΙΚΟ ΡΗΜΑ **είμαι**

5^ο ΚΕΦΑΛΑΙΟ

1. ΟΙ ΣΥΖΥΓΙΕΣ
2. ΡΗΜΑΤΑ ΠΡΩΤΗΣ ΣΥΖΥΓΙΑΣ
 - ΠΙΝΑΚΑΣ ΚΑΤΑΛΗΞΕΩΝ ΤΗΣ ΟΡΙΣΤΙΚΗΣ
 - ΚΛΙΣΗ ΡΗΜΑΤΩΝ ΤΗΣ ΠΡΩΤΗΣ ΣΥΖΥΓΙΑΣ
 - (δένω – δένομαι)
 - (κρύβω – κρύβομαι)
 - (πλέκω – πλέκομαι)
 - (δροσίζω – δροσίζομαι)
 - ΠΑΡΑΤΗΡΗΣΕΙΣ ΓΙΑ ΤΑ ΡΗΜΑΤΑ ΤΗΣ ΠΡΩΤΗΣ ΣΥΖΥΓΙΑΣ
 - ΟΙ ΕΝΕΣΤΩΤΙΚΕΣ ΚΑΤΑΛΗΞΕΙΣ ΤΩΝ ΡΗΜΑΤΩΝ ΤΗΣ ΠΡΩΤΗΣ ΣΥΖΥΓΙΑΣ
 - ΡΗΜΑΤΑ ΠΟΥ ΤΕΛΕΙΩΝΟΥΝ ΣΕ - λλω
3. ΡΗΜΑΤΑ ΔΕΥΤΕΡΗΣ ΣΥΖΥΓΙΑΣ
 - ΠΙΝΑΚΑΣ ΚΑΤΑΛΗΞΕΩΝ ΤΗΣ ΟΡΙΣΤΙΚΗΣ
 - ΚΛΙΣΗ ΡΗΜΑΤΩΝ ΤΗΣ ΔΕΥΤΕΡΗΣ ΣΥΖΥΓΙΑΣ
 - (αγαπώ – αγαπιέμαι)
 - (λαλώ)
 - (θυμούμαι)
 - (μιλώ)
 - ΑΡΧΑΪΚΗ ΚΛΙΣΗ ΠΑΘΗΤΙΚΗΣ ΦΩΝΗΣ (-ούμαι)
 - ΑΡΧΑΪΚΗ ΚΛΙΣΗ ΠΑΘΗΤΙΚΗΣ ΦΩΝΗΣ (-ώμαι)
 - ΠΑΡΑΤΗΡΗΣΕΙΣ ΓΙΑ ΤΑ ΡΗΜΑΤΑ ΤΗΣ ΔΕΥΤΕΡΗΣ ΣΥΖΥΓΙΑΣ
4. ΣΥΝΗΡΗΜΕΝΑ ΡΗΜΑΤΑ

6^ο ΚΕΦΑΛΑΙΟ

1. ΤΑ ΘΕΜΑΤΑ
 - A. ΕΝΕΣΤΩΤΙΚΟ ΘΕΜΑ
 - B. ΑΟΡΙΣΤΙΚΟ ΘΕΜΑ
2. Ο ΕΝΕΡΓΗΤΙΚΟΣ ΑΟΡΙΣΤΟΣ
 - A. Ο ΣΙΓΜΑΤΙΚΟΣ ΑΟΡΙΣΤΟΣ
 - B. Ο ΑΣΙΓΜΟΣ ΑΟΡΙΣΤΟΣ
 - Η ΟΡΘΟΓΡΑΦΙΑ ΤΟΥ ΑΟΡΙΣΤΟΥ
3. ΠΙΝΑΚΑΣ ΡΗΜΑΤΩΝ ΜΕ ΑΝΩΜΑΛΙΕΣ ΣΤΟ ΣΧΗΜΑΤΙΣΜΟ ΤΩΝ ΕΓΚΛΙΣΕΩΝ ΤΟΥ ΑΣΙΓΜΟΥ ΑΟΡΙΣΤΟΥ
4. Ο ΠΑΘΗΤΙΚΟΣ ΑΟΡΙΣΤΟΣ – Η ΠΑΘΗΤΙΚΗ ΜΕΤΟΧΗ
 - A. Ο ΣΧΗΜΑΤΙΣΜΟΣ ΤΟΥ ΠΑΘΗΤΙΚΟΥ ΑΟΡΙΣΤΟΥ ΚΑΙ ΤΗΣ ΠΑΘΗΤΙΚΗΣ ΜΕΤΟΧΗΣ ΑΠΟ ΤΟΝ ΣΙΓΜΑΤΙΚΟ ΑΟΡΙΣΤΟ
 - B. Ο ΣΧΗΜΑΤΙΣΜΟΣ ΤΟΥ ΠΑΘΗΤΙΚΟΥ ΑΟΡΙΣΤΟΥ ΚΑΙ ΤΗΣ ΠΑΘΗΤΙΚΗΣ ΜΕΤΟΧΗΣ ΑΠΟ ΤΟΝ ΑΣΙΓΜΟ ΑΟΡΙΣΤΟ
5. ΔΕΥΤΕΡΟΣ ΠΑΘΗΤΙΚΟΣ ΑΟΡΙΣΤΟΣ – ΔΙΠΛΟΙ ΑΟΡΙΣΤΟΙ
6. ΟΙ ΜΕΤΟΧΕΣ
 - ΕΝΕΡΓΗΤΙΚΗ ΜΕΤΟΧΗ
 - ΠΑΘΗΤΙΚΗ ΜΕΤΟΧΗ
 - Η ΜΕΤΟΧΗ ΤΟΥ ΠΑΘΗΤΙΚΟΥ ΕΝΕΣΤΩΤΑ

7^ο ΚΕΦΑΛΑΙΟ

1. ΕΛΛΕΙΠΤΙΚΑ ΡΗΜΑΤΑ - ΑΠΡΟΣΩΠΑ ΡΗΜΑΤΑ
2. ΑΝΩΜΑΛΑ ΡΗΜΑΤΑ
 - ΚΑΤΑΛΟΓΟΣ ΑΝΩΜΑΛΩΝ ΡΗΜΑΤΩΝ
 - ΤΟ ΡΗΜΑ «δίνω»

1° ΚΕΦΑΛΑΙΟ

1

ΤΑ ΡΗΜΑΤΑ ΓΕΝΙΚΑ

A. Ορισμός του ρήματος.

Ρήματα λέγονται οι λέξεις που φανερώνουν ότι κάποιος (ένα πρόσωπο ή ένα ζώο ή ένα πράγμα) ενεργεί ή παθαίνει κάτι ή βρίσκεται σε μια κατάσταση.

☞ Ο Μιλτιάδης **σκάβει**.
Η μητέρα **κεντά**.
Το λιοντάρι **τρέχει**.

Οι λέξεις **σκάβει**
κεντά
τρέχει φανερώνουν ότι **ο Μιλτιάδης**
η μητέρα
το λιοντάρι **κάνουν κάτι,**
δηλαδή **ενεργούν**.

☞ Η Ηλέκτρα **σκεπάζεται**.
Το χαρτί **σκίστηκε**.
Ο λαγός **τραυματίστηκε**.

Οι λέξεις **σκεπάζεται**
σκίστηκε
τραυματίστηκε φανερώνουν ότι **η Ηλέκτρα**
το χαρτί
ο λαγός **παθαίνουν κάτι,**
δηλαδή **δέχονται μια**
ενέργεια.

☞ Ο πατέρας **κοιμάται**.
Το σκυλί **ξεκουράζεται**.
Το παιδί **λυπάται**.

Οι λέξεις **κοιμάται**
ξεκουράζεται
λυπάται φανερώνουν ότι **ο πατέρας**
το σκυλί
το παιδί **βρίσκονται σε μια**
κατάσταση.

B. Υποκείμενο του ρήματος.

Με τα ρήματα σχηματίζουμε **προτάσεις**, δηλαδή φράσεις που έχουν **ακέραιο νόημα**.

Σε κάθε πρόταση **εκτός από το ρήμα** υπάρχει ένα **ουσιαστικό** ή άλλη λέξη με σημασία ουσιαστικού, που **φανερώνει για ποιον γίνεται λόγος**.

Έτσι, σε κάθε πρόταση **γίνεται λόγος για κάποιον ή για κάτι**.

Το πρόσωπο, το ζώο ή το πράγμα, που γι' αυτό γίνεται λόγος στην πρόταση, λέγεται υποκείμενο.

☞ **Ο μαθητής** γράφει. (γίνεται λόγος για το μαθητή (πρόσωπο))
Η λέξη **μαθητής** φανερώνει **ποιος κάνει κάτι**.

☞ **Το δέντρο** ξεριζώθηκε. (γίνεται λόγος για το δέντρο (πράγμα))
Η λέξη **δέντρο** φανερώνει **ποιος έπαθε κάτι**.

☞ **Η γάτα** κοιμάται. (γίνεται λόγος για τη γάτα (ζώο))
Η λέξη **γάτα** φανερώνει **ποιος βρίσκεται σε μια κατάσταση**.

ΝΑ ΘΥΜΑΣΑΙ:

- ✓ Το υποκείμενο το βρίσκουμε αν απαντήσουμε στην ερώτηση **ποιος; ποια; ποιο;**
- ✓ Το **υποκείμενο** μπαίνει **πάντα** σε πτώση **ονομαστική**.

2^ο ΚΕΦΑΛΑΙΟ

1

ΟΙ ΔΙΑΘΕΣΕΙΣ ΤΟΥ ΡΗΜΑΤΟΣ

Διάθεση λέγεται η ιδιότητα του ρήματος να δείχνει τι κάνει, τι παθαίνει ή σε ποια κατάσταση βρίσκεται το υποκείμενο λέγεται.

Οι διαθέσεις του ρήματος είναι τέσσερις: **ενεργητική, παθητική, μέση, και ουδέτερη.**

1. Ενεργητικά ρήματα ή ρήματα με ενεργητική διάθεση.

Παραδείγματα: Ο ηλεκτρολόγος **κόβει** καλώδια.
Τα παιδιά **γράφουν** την ορθογραφία.

Τα ρήματα **κόβει** **γράφουν** φανερώνουν ότι **ο ηλεκτρολόγος** **τα παιδιά** **κάνουν κάτι**, δηλαδή **ενεργούν**.

Τα ρήματα που φανερώνουν ότι το υποκείμενο ενεργεί λέγονται **ενεργητικά ρήματα ή ρήματα με ενεργητική διάθεση.**

2. Παθητικά ρήματα ή ρήματα με παθητική διάθεση.

Παραδείγματα: Το δέντρο **ξεριζώθηκε** από τον αέρα.
Το χωράφι **οργώθηκε** από το γεωργό.

Τα ρήματα **ξεριζώθηκε** **οργώθηκε** φανερώνουν ότι **το δέντρο** **το χωράφι** **δέχονται μια** **ενέργεια από άλλον.**

Τα ρήματα που φανερώνουν ότι το υποκείμενο παθαίνει κάτι, δηλαδή **δέχεται ενέργεια από άλλον**, λέγονται **παθητικά ρήματα ή ρήματα με παθητική διάθεση.**

3. Μέσα ρήματα ή ρήματα με μέση διάθεση.

Παραδείγματα: Ο Φίλιππος **πλένεται**.
Η Ηλέκτρα **ντύνεται**.

Τα ρήματα **πλένεται**
ντύνεται φανερώνουν ότι
τα υποκείμενα **ο Φίλιππος**
η Ηλέκτρα **κάνουν κάτι στον**
εαυτό τους.

Τα ρήματα που φανερώνουν ότι το υποκείμενο ενεργεί και η ενέργεια γυρίζει σ' αυτό λέγονται μέσα ρήματα ή ρήματα με μέση διάθεση.

4. Ουδέτερα ρήματα ή ρήματα με ουδέτερη διάθεση.

Παραδείγματα: Το παιδί **ξεκουράζεται**.
Η γάτα **κοιμάται**.

Τα ρήματα **ξεκουράζεται**
κοιμάται φανερώνουν ότι
τα υποκείμενα **το παιδί**
η γάτα **ούτε ενεργούν,**
ούτε δέχονται την ενέργεια
άλλου, δηλαδή βρίσκονται
σε μια κατάσταση.

Τα ρήματα που φανερώνουν ότι το υποκείμενο ούτε ενεργεί ούτε δέχεται ενέργεια από άλλον, αλλά βρίσκεται σε μια κατάσταση, λέγονται ουδέτερα ρήματα ή ρήματα με ουδέτερη διάθεση.

Μεταβατικά και αμετάβαρα ρήματα.

Τα ενεργητικά ρήματα είναι δύο ειδών: μεταβατικά και αμετάβαρα.

Μεταβατικά ρήματα.

Παραδείγματα Ο πατέρας **επισκευάζει** το αυτοκίνητο.
 Η Ελένη **χτενίζει** την Ηρώ.
 Ο Ιάσοντας **χαϊδεύει** το σκύλο.

Τα ρήματα	επισκευάζει	φανερώνουν πως η ενέργεια που κάνουν τα υποκείμενα	ο πατέρας	πηγαίνει στα	αυτοκίνητο
	χτενίζει		η Ελένη		Ηρώ
	χαϊδεύει		ο Ιάσοντας		σκύλο

Μεταβατικά λέγονται τα ενεργητικά ρήματα που η ενέργειά τους πηγαίνει σε κάποιο πρόσωπο, ζώο ή πράγμα.

Αντικείμενο

Αντικείμενο λέγεται το πρόσωπο, το ζώο ή το πράγμα στο οποίο πηγαίνει η ενέργεια που κάνει το υποκείμενο.

ΠΑΡΑΤΗΡΗΣΕΙΣ

- ✓ Τα μεταβατικά ρήματα συνοδεύονται πάντοτε από το αντικείμενο.

ΝΑ ΘΥΜΑΣΑΙ:

Το αντικείμενο το βρίσκουμε αν απαντήσουμε στην ερώτηση **π;**, **ποιον;**, **ποια;**

- ✓ Το αντικείμενο μπαίνει στις πλάγιες πτώσεις (γενική, αιτιατική).

Αμετάβατα ρήματα.

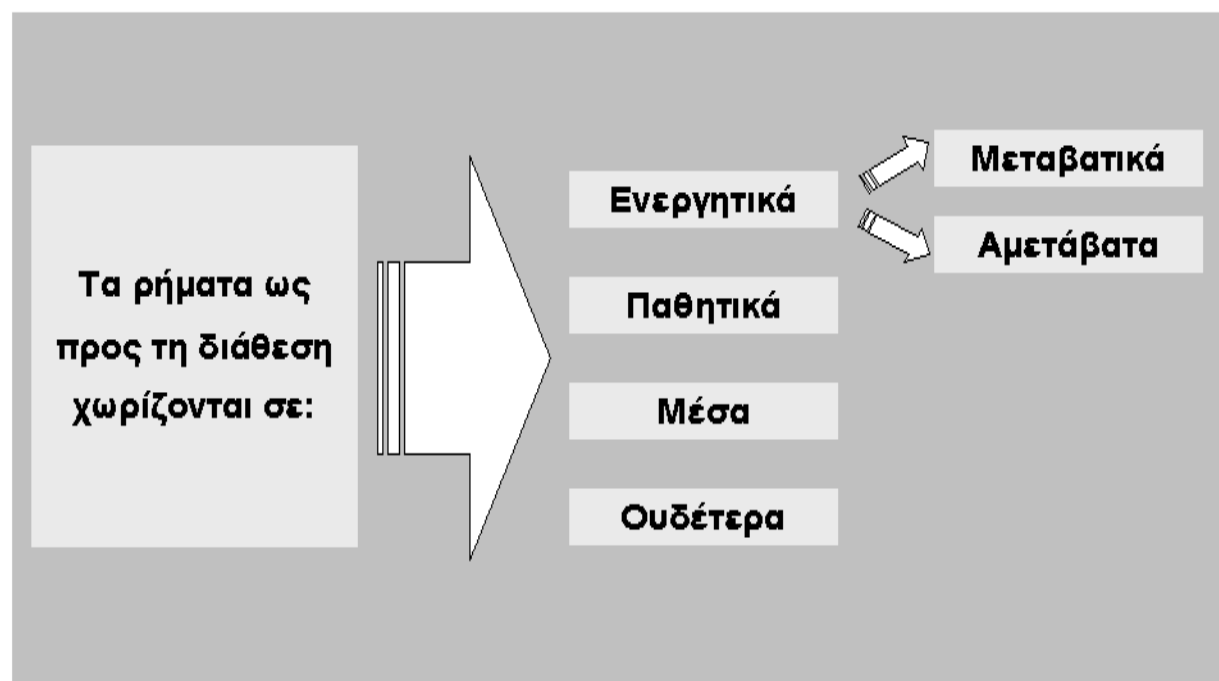
Παραδείγματα: *Οι μαθητές γελούν.*
 Ο αθλητής έτρεξε.

Τα ρήματα **γελούν**
έτρεξε φανερώνουν πως η ενέργεια που κάνουν τα υποκείμενα **οι μαθητές**
ο αθλητής **δεν πηγαίνει πουθενά.**

Αμετάβατα λέγονται τα ενεργητικά ρήματα που η ενέργειά τους δεν πηγαίνει πουθενά, ούτε σε πρόσωπο, ούτε σε ζώο, ούτε σε πράγμα.

ΠΑΡΑΤΗΡΗΣΕΙΣ

✓ Τα αμετάβατα ρήματα δεν έχουν αντικείμενο.



ΠΑΡΑΤΗΡΗΣΕΙΣ

- ✓ Συνήθως τα ρήματα με **ενεργητική διάθεση** ακολουθούν **την ενεργητική φωνή** και τα ρήματα με **παθητική ή μέση διάθεση** ακολουθούν την **παθητική φωνή**.
- ✓ Τα ρήματα με **ουδέτερη διάθεση**, άλλοτε ακολουθούν **την ενεργητική φωνή** και άλλοτε την **παθητική φωνή**.
- ✓ Τα ρήματα συνήθως έχουν και τις δύο φωνές:

ντύνω - ντύνομαι

γράφω - γράφομαι

δροσίζω - δροσίζομαι

δένω - δένομαι

- ✓ Ορισμένα ρήματα σχηματίζονται **μόνο στη μια φωνή**:

(ενεργητική φωνή)

ζω, ξυπνώ, διψώ, τρέχω ... κτλ.

(παθητική φωνή)

έρχομαι, φαίνομαι, χρειάζομαι ... κτλ.

- ✓ Τα ρήματα που έχουν **μόνο παθητική φωνή** λέγονται **αποθετικά**.

δέχομαι, εύχομαι, εργάζομαι, σέβομαι, φοβούμαι, γίνομαι, θυμούμαι, αισθάνομαι, μεταχειρίζομαι ... κ.τ.λ.

3^ο ΚΕΦΑΛΑΙΟ

1

ΟΙ ΕΓΚΛΙΣΕΙΣ

Εγκλίσεις λέγονται οι μορφές που παίρνει το ρήμα, για να φανερώσει πώς παρουσιάζεται το νόημά του από εκείνον που μιλάει.

Παραδείγματα

Ο μαθητής **πότισε** τα λουλούδια.

Σ' αυτή την πρόταση εκείνος που μιλάει φανερώνει με το ρήμα **πότισε** κάτι που έγινε, κάτι πραγματικό.

Το απόγευμα **θα ποτίσω** τα λουλούδια.

Σ' αυτή την πρόταση εκείνος που μιλάει φανερώνει με το ρήμα **θα ποτίσω** κάτι το βέβαιο.

Ας ποτίσουμε τώρα τα λουλούδια.

Σ' αυτή την πρόταση εκείνος που μιλάει φανερώνει με το ρήμα **ας ποτίσουμε** κάτι που θέλει να γίνει.

Όταν ποτίσετε τα λουλούδια, θα φύγουμε.

Σ' αυτή την πρόταση εκείνος που μιλάει φανερώνει με το ρήμα **όταν ποτίσετε** κάτι που περιμένει να γίνει.

Ποτίστε τα λουλούδια.

Σ' αυτή την πρόταση εκείνος που μιλάει φανερώνει με το ρήμα **ποτίστε** μια προσταγή.

Έτσι βλέπουμε ότι το ρήμα παίρνει κάθε φορά διαφορετική μορφή, για να φανερώσει πώς παρουσιάζεται το νόημά του από εκείνον που μιλάει.

Οι εγκλίσεις είναι τρεις: ➤ η οριστική
➤ η υποτακτική
➤ η προστακτική

 **Η οριστική φανερώνει:**

το πραγματικό

*Ο ουρανός **συννέφιασε**.*

*Σήμερα **βρέχει**.*

Κτύπησα το γόνατό μου.

το βέβαιο

*Το απόγευμα **θα παίξω**.*

*Ο χώρος **είναι** ιερός.*

***Θα έρθω** αύριο.*

 **Η υποτακτική φανερώνει:**

αυτό που θέλουμε να γίνει

***Ας προχωρήσουμε** λίγο ακόμη.*

***Ας κοιμηθώ** και μια φορά νωρίς.*

***Ας έρθουν** κι αυτοί.*

αυτό που περιμένουμε να γίνει

***Όταν φτάσετε**, θα δείτε.*

***Όταν έρθουν** όλοι, θα σας το πω.*

***Όταν κοιμηθεί**, έλα.*

 **Η προστακτική φανερώνει:**

προσταγή

Φύγε.

παράκληση

Πάρε με.

ευχή

Πήγαινε στο καλό.

ΠΑΡΑΤΗΡΗΣΗ

- ✓ Η οριστική, η υποτακτική και η προστακτική έχουν ξεχωριστούς τύπους για τα διάφορα πρόσωπα κάθε αριθμού (προσωπικές εγκλίσεις).

Ως εγκλίσεις λογαριάζονται και το απαρέμφατο και η μετοχή.

το απαρέμφατο

Το απαρέμφατο είναι άκλιτος τύπος του ρήμα-τος και χρησιμεύει για να σχηματίζονται ορισμένοι χρόνοι του ρήματος.

- ✓ **Απαρέμφατο** έχει μόνο ο **αόριστος** στην ενεργητική και στην παθητική φωνή.

Παραδείγματα σχηματισμού άλλων χρόνων

έχω λύσει	έχω λυθεί
είχα λύσει	είχα λυθεί
θα έχω λύσει	θα έχω λυθεί

η μετοχή

- ✓ **Μετοχή** έχει και η **ενεργητική** και η **παθητική φωνή**.
- ✓ Στην **ενεργητική φωνή** σχηματίζεται από τον **ενεστώτα** και είναι **άκλιτη**.
- ✓ Στην **παθητική φωνή** σχηματίζεται από τον **ενεστώτα** και τον **παρακείμενο** και είναι **κλιτή με τρία γένη (μοιάζει με επίθετο)**.

Ενεργητική μετοχή λύνοντας, περπατώντας

Ενεργητική μετοχή λυμένος, -η, -ο, περπατημένος, -η, -ο

ΠΑΡΑΤΗΡΗΣΗ

- ✓ Το **απαρέμφατο** και η **μετοχή** δεν έχουν ξεχωριστούς τύπους για τα διάφορα πρόσωπα κάθε αριθμού (**απρόσωπες εγκλίσεις**).

Α. Είδη των χρόνων.

το παρόν (τώρα)

Τα παιδιά **παίζουν** στην πλατεία.
Ο κηπουρός **έχει ποτίσει** τον κήπο.

- ✓ Το ρήμα **παίζουν** φανερώνει κάτι που γίνεται τώρα.
- ✓ Το ρήμα **έχει ποτίσει** φανερώνει κάτι που έγινε και τώρα είναι τελειωμένο.

το παρελθόν (πριν)

Διάβαζα όλο το πρωί.
Περάσαμε υπέροχα χτες το βράδυ.
Είχε κουραστεί να είναι όρθιος.

- ✓ Τα ρήματα **διάβαζα, περάσαμε, είχε κουραστεί** φανερώνουν κάτι που γινόταν ή που έγινε πριν, δηλαδή στο παρελθόν.

το μέλλον (μετά)

Όλη μέρα **θα γράφω** ποιήματα.
Θα μιλήσω σ' όλους αυτούς.
Το πρωί **θα έχω φύγει** από δω.

- ✓ Τα ρήματα **θα γράφω, θα μιλήσω, θα έχω φύγει** φανερώνουν κάτι που θα γίνει μετά, δηλαδή στο μέλλον.

Όπως βλέπουμε, υπάρχουν ξεχωριστοί ρηματικοί τύποι που φανερώνουν πότε γίνεται αυτό που σημαίνει το ρήμα, δηλαδή αν γίνεται **στο παρόν, στο παρελθόν ή στο μέλλον.**

Οι τύποι του ρήματος που φανερώνουν πότε γίνεται μια ενέργεια λέγονται χρόνοι του ρήματος.



Οι χρόνοι είναι τριών ειδών:

- A. Παροντικοί χρόνοι (χρόνοι που φανερώνουν το παρόν)
- B. Παρελθοντικοί χρόνοι (χρόνοι που φανερώνουν το παρελθόν)
- Γ. Μελλοντικοί χρόνοι (χρόνοι που φανερώνουν το μέλλον)

B. Τι φανερώνουν οι χρόνοι του ρήματος στην οριστική.

ΠΑΡΟΝΤΙΚΟΙ ΧΡΟΝΟΙ

Παροντικοί χρόνοι είναι ο **ενεστώτας** και ο **παρακείμενος**.

1. Ο **ενεστώτας** φανερώνει κάτι που γίνεται τώρα εξακολουθητικά χωρίς διακοπή ή με διακοπές (με επανάληψη).

*Παραδείγματα: Από το πρωί δουλεύει πολύ σκληρά.
Κάθε απόγευμα πίνει τον καφέ του.*

2. Ο **παρακείμενος** φανερώνει ότι κάτι έχει γίνει στο παρελθόν και είναι τώρα τελειωμένο.

*Παραδείγματα: Έχω λύσει τα προβλήματα.
Έχουμε γράψει το κείμενο.*

ΠΑΡΕΛΘΟΝΤΙΚΟΙ ΧΡΟΝΟΙ

Παρελθοντικοί χρόνοι είναι ο **παρατατικός**, ο **αόριστος** και ο **υπερσυντέλικος**.

1. Ο **παρατατικός** φανερώνει κάτι που γινόταν στο παρελθόν εξακολουθητικά χωρίς διακοπές ή με διακοπές (με επανάληψη).

*Παραδείγματα: Πρόσεχα αυτά που έλεγε.
Κάθε μέρα γύριζα αργά στο σπίτι.*

2. Ο **αόριστος** φανερώνει ότι κάτι έγινε στο παρελθόν και παρουσιάζεται σαν να έγινε σε μια στιγμή, χωρίς συνέχεια ή επανάληψη.

*Παραδείγματα: Πέρασαμε υπέροχα στο χωριό.
Διάβασα με προσοχή το μάθημα.*

3. Ο Υπερσυντέλικος φανερώνει ότι κάτι ήταν τελειωμένο στο παρελθόν πριν γίνει κάτι άλλο.

Παραδείγματα: *Είχε φτάσει στο σχολείο πριν από εμένα.*
Όταν ήρθες, εγώ είχα κοιμηθεί.

ΜΕΛΛΟΝΤΙΚΟΙ ΧΡΟΝΟΙ

Μελλοντικοί χρόνοι είναι ο **εξακολουθητικός μέλλοντας**, ο **σπγμιαίος μέλλοντας** και ο **συντελεσμένος μέλλοντας**.

1. Ο εξακολουθητικός μέλλοντας φανερώνει κάτι που θα γίνεται στο μέλλον εξακολουθητικά χωρίς διακοπή ή με διακοπές (με επανάληψη).

Παραδείγματα: *Όλο το πρωί θα δουλεύω.*
Κάθε Πάσχα θα πηγαίνουμε στο χωριό.

2. Ο σπγμιαίος μέλλοντας φανερώνει ότι κάτι θα γίνει στο μέλλον και παρουσιάζεται σαν να πρόκειται να γίνει σε μια σπγμή.

Παραδείγματα: *Αύριο θα δουλέψω στην οικοδομή.*
Θα ακούσω τον καθένα σας χωριστά.

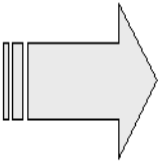
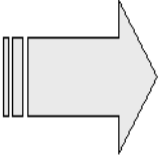
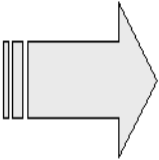
3. Ο συντελεσμένος μέλλοντας φανερώνει ότι κάτι θα είναι τελειωμένο στο μέλλον, αφού πρώτα γίνει κάτι άλλο.

Παραδείγματα: *Θα έχω φύγει το μεσημέρι.*
Με τη δύση του ηλίου θα έχει επιστρέψει από τη δουλειά του.

Από τα παραπάνω καταλαβαίνουμε ότι αυτό που σημαίνει το ρήμα παρουσιάζεται με τους ακόλουθους τρόπους:

Εξακολουθητικά	χωρίς διακοπή	<p>Από νωρίς παίζω στην πλατεία.</p> <p>Χτες έπαιξα στην πλατεία.</p> <p>Αύριο θα παίζω στην πλατεία όλο το πρωινό.</p>
	με επανάληψη	<p>Κάθε Κυριακή παίζω στην πλατεία.</p> <p>Πέρυσι έπαιξα στην πλατεία κάθε απόγευμα.</p> <p>Θα παίζω στην πλατεία κάθε Κυριακή.</p>
Σπγμιαία	σαν να έγινε σε μια στιγμή	<p>Χτες έπαιξα στην πλατεία.</p>
	σαν να πρόκειται να γίνει σε μια στιγμή	<p>Αύριο θα παίξω στην πλατεία</p>
Σαν κάτι συντελεσμένο (τελειωμένο)		<p>Έχω παίξει κι εγώ στην πλατεία πριν από σας.</p> <p>Όταν ήρθατε εγώ είχα παίξει στην πλατεία.</p> <p>Όταν φύγουμε εγώ θα έχω παίξει στην πλατεία.</p>

Έτσι οι χρόνοι χωρίζονται σε:

1. Εξακολουθητικούς		Ενεστώτας Παρατατικός Εξακολουθητικός μέλλοντας
2. Στιγμιαίους		Αόριστος Στιγμιαίος μέλλοντας
3. Συντελεσμένους		Παρακείμενος Υπερσυντέλικος Συντελεσμένος μέλλοντας

Γ. Μονολεκτικοί και περιφραστικοί χρόνοι.

Από τους χρόνους του ρήματος:

- ✓ άλλοι σχηματίζονται **με μια μόνο λέξη** και ονομάζονται **μονολεκτικοί**
- και ✓ άλλοι σχηματίζονται **με δύο ή τρεις λέξεις** και ονομάζονται **περιφραστικοί**.

1. Οι μονολεκτικοί χρόνοι είναι τρεις:

- α. ο ενεστώτας: δένω - δένομαι
- β. ο παρατατικός: έδενα - δενόμουν
- γ. ο αόριστος: έδεσα - δέθηκα

2. Περιφραστικοί χρόνοι

α. Εξακολουθητικός μέλλοντας: θα+υποτακτική ενεστώτα: **θα δένω - θα δένομαι**

β. Σπγμιαίος μέλλοντας: θα+υποτακτική αορίστου: **θα δέσω - θα δεθώ**

γ. Παρακείμενος:

ενεργητικός:

έχω+απαρέμφατο ενεργητικού αορίστου: **έχω δέσει**

έχω+μετοχή παρακειμένου: **έχω δεμένο, -η, -ο**

παθητικός:

έχω+απαρέμφατο παθητικού αορίστου: **έχω δεθεί**

είμαι+μετοχή παρακειμένου: **είμαι δεμένος, -η, -ο**

δ. Υπερσυντέλικος:

ενεργητικός:

είχα+απαρέμφατο ενεργητικού αορίστου: **είχα δέσει**

είχα+μετοχή παρακειμένου: **είχα δεμένο, -η, -ο**

παθητικός:

είχα+απαρέμφατο παθητικού αορίστου: **είχα δεθεί**

ήμουν+μετοχή παρακειμένου: **ήμουν δεμένος, -η, -ο**

ε. Συντελεσμένος μέλλοντας:

ενεργητικός:

θα έχω+ απαρέμφατο ενεργ. αορίστου: **θα έχω δέσει**

θα έχω+μετοχή παρακειμένου: **θα έχω δεμένο, -η, -ο**

παθητικός:

θα έχω+απαρέμφατο παθητ. αορίστου: **θα έχω δεθεί**

ήμουν+μετοχή παρακειμένου: **ήμουν δεμένος, -η, -ο**

Τα ρήματα έχω και είμαι, όταν βοηθούν να σχηματιστούν οι περιφραστικοί χρόνοι λέγονται **βοηθητικά ρήματα**.

Δ. Πίνακας των χρόνων της οριστικής.

(Ρήμα: **Δένω**)

ΧΡΟΝΟΙ	ΦΩΝΕΣ	
	ΕΝΕΡΓΗΤΙΚΗ	ΠΑΘΗΤΙΚΗ
Ενεστώτας	δένω	δένομαι
Παρατατικός	έδενα	δενόμουν
Αόριστος	έδεσα	δέθηκα
Εξακολουθητικός μέλλοντας	θα δένω	θα δένομαι
Σπγμιαίος μέλλοντας	θα δέσω	θα δεθώ
Παρακείμενος	έχω δέσει	έχω δεθεί
	έχω δεμένο, -η, -ο	είμαι δεμένος, -η, -ο
Υπερσυντέλικος	είχα δέσει	είχα δεθεί
	είχα δεμένο, -η, -ο	ήμουν δεμένος, -η, -ο
Συντελεσμένος μέλλοντας	θα έχω δέσει	θα έχω δεθεί
	θα έχω δεμένο, -η, -ο	θα είμαι δεμένος, -η, -ο

Ε. Ο σχηματισμός της υποτακτικής και της προστακτικής.

1. Η υποτακτική έχει:	ενεστώτα:	<i>να δένω</i>	<i>να δένομαι</i>
	αόριστο:	<i>να δέσω</i>	<i>να δεθώ</i>
	παρακείμενο:	<i>να έχω δέσει</i>	<i>να έχω δεθεί</i>

- ▲ Η **υποτακτική** σχηματίζεται παίρνοντας μπροστά ένα από τα μόρια **ας, να** ή έναν από τους συνδέσμους **για να, όταν, αν, πριν, άμα** ή το απαγορευτικό **μη**.

 **Αριθμοί του ρήματος.**

Αριθμός του ρήματος λέγεται ο τύπος του ρήματος, που φανερώνει αν το υποκείμενό του είναι ένα ή πολλά πρόσωπα, ζώα ή πράγματα.

Οι αριθμοί στα ρήματα, όπως και στα ονόματα, είναι δύο:

- ο **ενικός**, όταν το υποκείμενο είναι ένα.
- ο **πληθυντικός**, όταν τα υποκείμενα είναι πολλά.

Ενικός αριθμός	Γράφω	το	κείμενο.	(Το υποκείμενο είναι ένα.)
	Γράφεις	το	κείμενο.	(Το υποκείμενο είναι ένα.)
	Γράφει	το	κείμενο.	(Το υποκείμενο είναι ένα.)
Πληθυντικός αριθμός	Γράφουμε	τα	κείμενα.	(Τα υποκείμενα είναι πολλά.)
	Γράφετε	τα	κείμενα.	(Τα υποκείμενα είναι πολλά.)
	Γράφουν	τα	κείμενα.	(Τα υποκείμενα είναι πολλά.)

Ενικού αριθμού είναι ο τύπος του ρήματος που φανερώνει ότι το υποκείμενο είναι ένα πρόσωπο, ζώο ή πράγμα.

Πληθυντικού αριθμού είναι ο τύπος του ρήματος που φανερώνει ότι τα υποκείμενα είναι πολλά πρόσωπα, ζώα ή πράγματα.

 **ΠΑΡΑΤΗΡΗΣΗ**

- ✓ Ο αριθμός του ρήματος φανερώνεται από τις ξεχωριστές καταλήξεις που παίρνει το ρήμα.



Πρόσωπα του ρήματος.

Πρόσωπο του ρήματος λέγεται ο ρηματικός τύπος που φανερώνει το πρόσωπο της ομιλίας.

Τα πρόσωπα του ρήματος είναι τρία:

▲ το πρώτο πρόσωπο:	(εγώ)	γράφω	(εμείς)	γράφουμε
▲ το δεύτερο πρόσωπο:	(εσύ)	γράφεις	(εσείς)	γράφετε
▲ το τρίτο πρόσωπο:	(αυτός)	γράφει	(αυτοί)	γράφουν



ΠΑΡΑΤΗΡΗΣΕΙΣ

- ✓ Τα πρόσωπα του ρήματος φανερώνονται από τις ξεχωριστές καταλήξεις που παίρνει το ρήμα.

Προσέχω πώς κλίνεται το ρήμα **γράφω** στην οριστική του ενεστώτα στην ενεργητική φωνή.

Ενικός αριθμός	α· πρόσωπο	εγώ	γράφω
	β· πρόσωπο	εσύ	γράφεις
	γ· πρόσωπο	αυτός	γράφει
Πληθυντικός αριθμός	α· πρόσωπο	εμείς	γράφουμε
	β· πρόσωπο	εσείς	γράφετε
	γ· πρόσωπο	αυτοί	γράφουν

Τα παρεπόμενα του ρήματος.

Η διάθεση και η φωνή, η έγκλιση και ο χρόνος, ο αριθμός και το πρόσωπο παρουσιάζονται πάντα στους τύπους που σχηματίζει ένα ρήμα και λέγονται παρεπόμενα του ρήματος.

4^ο ΚΕΦΑΛΑΙΟ

1

ΤΑ ΣΤΟΙΧΕΙΑ ΤΟΥ ΣΧΗΜΑΤΙΣΜΟΥ

A. Θέμα – χαρακτήρας – κατάληξη.

Όταν κλίνεται το ρήμα, ένα μέρος του, το πρώτο, **δεν αλλάζει**. Αυτό λέγεται **θέμα**.

Ένα άλλο μέρος του, το τελευταίο, **αλλάζει**. Αυτό λέγεται **κατάληξη**.

Το ρήμα έχει δύο θέματα:

- ▲ **Το ενεστωπικό θέμα** (θέμα του ενεστώτα)
- ▲ **Το αορισπικό θέμα** (θέμα ενεργητικού αορίστου)
(θέμα παθητικού αορίστου)

Ορισπική					
Ενεστώτας		Αόριστος			
		Ενεργητικός		Παθητικός	
θέμα	κατάληξη	θέμα	κατάληξη	θέμα	κατάληξη
πληρων-	-ω	πληρωσ-	-α	πληρωθ-	-ηκα
	-εις		-ες		-ηκες
	-ει		-ε		-ηκε
	-ουμε		-αμε		-ηκαμε
	-ετε		-ατε		-ηκατε
	-ουν		-αν		-ηκαν

Ο τελευταίος φθόγγος του ενεστωπικού ή του αορισπικού θέματος λέγεται ενεστωπικός ή αορισπικός χαρακτήρας.

ΠΑΡΑΤΗΡΗΣΕΙΣ

- ✓ Το **ενεστωπικό θέμα** είναι το ίδιο και στην **ενεργητική** και στην **παθητική φωνή**.

πληρών - ω

πληρών - ομαι

Το **αορισπικό θέμα** είναι διαφορετικό στην **ενεργητική** από την **παθητική φωνή**.

πλήρωσ - α

πληρώθ - ηκα

- ✓ Στα θέματα: πληρων-
πληρωσ-
πληρωθ- οι χαρακτήρες είναι **ν, σ, θ**.

- ✓ Από τα δύο θέματα της ενεργητικής φωνής βασική θέση έχει το **αορισπικό θέμα**, που επηρεάζει και τροποποιεί και το **ενεστωπικό**. Από το θέμα του **αορίστου** σχηματίζονται και τα παράγωγα ονόματα:

παχαίν - ω  πάχυν - α (πάχυνση)

Το φωνήεν ή το δίψηφο φωνήεν που βρίσκεται στη συλλαβή την πριν από την κατάληξη λέγεται **θεματικό φωνήεν**.

(πληρών-ω πειν-ώ)

B. Το θέμα και οι χρόνοι.

Το θέμα είναι βασικό στοιχείο για το σχηματισμό των χρόνων.

Ενεστωτικό θέμα

- ▲ Από το **ενεστωτικό θέμα** σχηματίζονται **οι εξακολουθητικοί χρόνοι της ενεργητικής και της παθητικής φωνής, δηλαδή ο ενεστώτας, ο παρατατικός και ο εξακολουθητικός μέλλοντας.**

Αοριστικό θέμα

- ▲ Από το θέμα του **ενεργητικού αορίστου** σχηματίζονται **οι σπγμιαίοι χρόνοι της ενεργητικής φωνής, δηλαδή ο αόριστος και ο σπγμιαίος μέλλοντας, καθώς και το απαρέμφατο της ενεργητικής φωνής.**
- ▲ Από το θέμα του **παθητικού αορίστου** σχηματίζονται **οι σπγμιαίοι χρόνοι της παθητικής φωνής, το απαρέμφατο της παθητικής φωνής και οι συντελεσμένοι χρόνοι στο άκλιτό τους μέρος.**

Τα θέματα

Ρήμα: δένω

Α. Ενεστωτικό θέμα

		ΘΕΜΑ	ΧΡΟΝΟΙ					Παρατατικός	Εξακολουθ. Μέλλοντας
			Ενεστώτας						
			Οριστική	Υποτακτική	Προστακτική	1. Απαρέμφατο 2. Μετοχή			
	Ενεργητική	δέν-	δέν-ω	να δέν-ω	δέν -ε	1. - 2 δέν -οντας	έ-δεν-α	θα δέν-ω	
	Παθητική		δέν-ομαι	να δέν-ομαι	δέν -ου	-	δεν-όμουν	θα δέν ομαι	

Β. Αοριστικό θέμα

		Φωνή	ΘΕΜΑ	ΧΡΟΝΟΙ							
				Αόριστος				Σπγμ. Μέλλοντας	Παρακείμενος	Υπερσυντέλικος	Συντελεσμ. Μέλλοντας
				Οριστική	Υποτακτική	Προστακτική	1. Απαρέμφ. 2. Μετοχή				
Ενεργητική	δεσ-	έ-δεσ-α	να δέσ-ω	δέσ-ε	1. δέσ-ει* 2. -	θα δέσ-ω	έχω δέσ-ει να έχω δέσ-ει	είχα δέσ-ει	θα έχω δέσ-ει		
Παθητική	δέθ-	δέθ-ηκα	να δεθ-ώ	δεθ-είτε	1. δεθ-εί** 2. -	θα δεθ-ώ	έχω δεθ-εί	είχα δεθ-εί	θα έχω δεθ-εί		

* Με το βοηθητικό ρήμα **έχω** και το απαρέμφατο **δέσει** σχηματίζονται **οι συντελεσμένοι χρόνοι του δένω**: *έχω (είχα, θα έχω) δέσει.*

** Με το βοηθητικό ρήμα **έχω** και το απαρέμφατο **δεθεί** σχηματίζονται **οι συντελεσμένοι χρόνοι του δένομαι**: *έχω (είχα, θα έχω) δεθεί.*


Γ. Αύξηση.

1. Τα ρήματα που αρχίζουν από σύμφωνο παίρνουν πριν από το θέμα στον παρατατικό και στον αόριστο της οριστικής ένα « ε ».


Αυτό το « ε » λέγεται **αύξηση** και οι ρηματικοί τύποι που το παίρνουν λέγονται **αυξημένοι τύποι**.

Παραδείγματα

Οριστική		
Ενεστώτας	Παρατατικός	Αόριστος
λύνω φτάνω κρύβω κόβω	έλυνα έφτανα έκρυβα έκοβα	έλυσα έφτασα έκρυψα έκοψα

-  Μερικά ρήματα παίρνουν αύξηση « η » αντί « ε ».

πίνω βρίσκω ξέρω θέλω	έπινα έβρισκα ήξερα ήθελα	ήπια ήβρα
--------------------------------	------------------------------------	--------------

-  Μερικά ρήματα παίρνουν αύξηση « ει » αντί « ε ».

βλέπω λέγω	έβλεπα έλεγα	είδα είπα
---------------	-----------------	--------------

ΠΑΡΑΤΗΡΗΣΕΙΣ

- ✓ Η αύξηση « ε » ή « η » **διατηρείται όταν τονίζεται** και μπαίνει ακριβώς για να κρατήσει τον τόνο, ενώ **χάνεται όταν δεν τονίζεται**.

Η αύξηση μένει όταν τονίζεται

έλυνα
έλυνες
έλυνε
έλυναν

και χάνεται, όταν δεν τονίζεται

λύναμε
λύνατε

2. Όσα ρήματα αρχίζουν από φωνήεν ή δίψηφο φωνήεν **δεν παίρνουν αύξηση**, αλλά **διατηρούν το φωνήεν ή δίψηφο φωνήεν** σε όλους τους χρόνους.

Παραδείγματα

Οριστική		
Ενεστώτας	Παρατατικός	Αόριστος
ανάβω αδικώ	άναβα αδικούσα	άναψα αδίκησα

Εξαιρούνται τα ρήματα:

Οριστική		
Ενεστώτας	Παρατατικός	Αόριστος
έρχομαι είμαι έχω	ερχόμουν ήμουν είχα	ήρθα

✍ ΟΡΘΟΓΡΑΦΙΑ

Γράφονται με η: ήρθα - ήβρα - ήπια - ήμουν - ήξερα - ήθελα.

Γράφονται με ει: είδα - είπα - είχα.

Δ. Εσωτερική αύξηση.

Μερικά σύνθετα ρήματα με πρώτο συνθετικό επίρρημα (**πολύ, πάρα, καλά, κακά ... κτλ.**) παίρνουν την τονισμένη αύξηση στην αρχή του δεύτερου συνθετικού.

Η αύξηση αυτή λέγεται **εσωτερική αύξηση**.

Παραδείγματα πολυέβλεπα, πολυήξερα, παραήθελα....

Εσωτερική αύξηση παίρνουν και μερικοί τύποι λόγιων ρημάτων ή σύνθετων με πρόθεση.

Παραδείγματα

Οριστική		
Ενεστώτας	Παρατατικός	Αόριστος
εκφράζω	εξέφραζα	εξέφρασα
εγκρίνω	ενέκρινα	
ενδιαφέρω	ενδιέφερα	
συμβάλλω	συνέβαλλα	συνέβαλα
διαφεύγω	διέφευγα	διέφυγα
εμπνέω	ενέπνεα	ενέπνευσα

Στους παρελθοντικούς χρόνους του ρήματος υπάρχω το « α » **τρέπεται σε « η »**:

υπάρχω

υπήρχα

υπήρξα



ΠΑΡΑΤΗΡΗΣΗ

- ✓ Η εσωτερική αύξηση διατηρείται μόνο όταν είναι τονισμένη:

εξέφραζα - εκφράζαμε

εξέφρασα - εκφράσαμε

ΒΟΗΘΗΤΙΚΑ ΣΤΟΙΧΕΙΑ ΓΙΑ ΤΟ ΣΧΗΜΑΤΙΣΜΟ ΤΩΝ ΡΗΜΑΤΩΝ

☞ Οι λέξεις που χρησιμεύουν για να σχηματιστούν οι περιφραστικοί χρόνοι των ρημάτων είναι οι ακόλουθες:

α) το μελλοντικό μόριο θα για τους τρεις μέλλοντες:

θα δένω	θα δέσω	θα έχω δέσει
θα δένομαι	θα δεθώ	θα έχω δεθεί

β) τα βοηθητικά ρήματα έχω και είμαι για τους συντελεσμένους χρόνους:

έχω δέσει	είχα δέσει	θα έχω δέσει
έχω δεμένο	είχα δεμένο	θα έχω δεμένο
έχω δεθεί	είχα δεθεί	θα έχω δεθεί
είμαι δεμένος	ήμουν δεμένος	θα είμαι δεμένος

Συγκεκριμένα χρησιμοποιούμε:

- ☞ **τον ενεστώτα των βοηθητικών ρημάτων** για το σχηματισμό του παρακειμένου,
- ☞ **τον παρατατικό των βοηθητικών ρημάτων** για το σχηματισμό του υπερσυντέλικου,
- ☞ **το μέλλοντα των βοηθητικών ρημάτων** για το σχηματισμό του συντελεσμένου μέλλοντα.

✿ Το βοηθητικό ρήμα «έχω».

Ενεστώτας				Παρατατικός	Μέλλοντας
Οριστική	Υποτακτική	Προστακτική	Μετοχή	Οριστική	Οριστική
έχω	να έχω *1			είχα	θα έχω
έχεις	να έχεις			είχες	θα έχεις
έχει	να έχει	έχε		είχε	θα έχει
έχουμε	να έχουμε		έχοντας	είχαμε	θα έχουμε
(έχομε)	(να έχομε)	έχετε		είχατε	(θα έχομε)
έχετε	να έχετε			είχαν	θα έχετε
έχουν	να έχουν				θα έχουν

*1 Υποτακτική ενεστώτα: (να, όταν, για να) έχω...κ.τ.λ.

✿ Το βοηθητικό ρήμα «είμαι».

Ενεστώτας			Παρατατικός	Μέλλοντας
Οριστική	Υποτακτική	Μετοχή	Οριστική	Οριστική
είμαι	να είμαι*1		ήμουν	θα είμαι
είσαι	να είσαι		ήσουν	θα είσαι
είναι	να είναι	όντας	ήταν	θα είναι
είμαστε	να είμαστε		ήμαστε	θα είμαστε
είστε	να είστε		ήσαστε	θα είστε
είναι	να είναι		ήταν	θα είναι

Η **προστακτική** αναπληρώνεται από τύπους της υποτακτικής:

να (ας) είσαι, να είναι, να είστε, να είναι

*1 Υποτακτική ενεστώτα: (να, όταν, για να) είμαι...κ.τ.λ.

 ΠΑΡΑΤΗΡΗΣΕΙΣ

✓ Τα βοηθητικά ρήματα έχουν μόνο τρεις χρόνους: **ενεστώτα**, **παρατατικό** και **μέλλοντα**.

Ένα χρόνο για κάθε διάσταση του χρόνου: **παρόν**, **παραελθόν**, **μέλλον**.

5^ο ΚΕΦΑΛΑΙΟ

1

ΟΙ ΣΥΖΥΓΙΕΣ

Τα ρήματα δεν κλίνονται όλα με τον ίδιο τρόπο. Στον ενεστώτα και στον παρατατικό παρουσιάζουν αλλαγές:

Παραδείγματα

Ενεστώτας	Παρατατικός	Ενεστώτας	Παρατατικός
δένω δένεις κτλ.	έδενα έδενες κτλ.	αγαπώ αγαπάς κτλ.	αγαπούσα αγαπούσες κτλ.
δένομαι δένεσαι κτλ.	δενόμουν δενόσουν κτλ.	αγαπιέμαι αγαπιέσαι κτλ.	αγαπιόμουν αγαπιόσουν κτλ.
Το ρήμα <u>δένω</u> τονίζεται στην παραλήγουσα.		Το ρήμα <u>αγαπώ</u> τονίζεται στην λήγουσα.	

Το ρήμα **δένω** κλίνεται στον **ενεστώτα** και στον **παρατατικό** διαφορετικά από το ρήμα **αγαπώ**.

Το ίδιο γίνεται και με τα άλλα ρήματα.

Όσα τονίζονται στην παραλήγουσα κλίνονται στον ενεστώτα και στον παρατατικό διαφορετικά από εκείνα που τονίζονται στη λήγουσα.

Τα ρήματα, ανάλογα με τον τρόπο με τον οποίο κλίνονται στον ενεστώτα και τον παρατατικό, χωρίζονται σε δυο ομάδες που λέγονται συζυγίες.

☞ **Οι συζυγίες** είναι δύο: **η πρώτη και η δεύτερη.**

Στην **πρώτη συζυγία** ανήκουν τα ρήματα που:

- ✓ στο πρώτο πρόσωπο της οριστικής του ενεστώτα της ενεργητικής φωνής τονίζονται στην **παραλήγουσα,**
(**δένω**)

ενώ ✓ στο πρώτο πρόσωπο της οριστικής του ενεστώτα της παθητικής φωνής τονίζονται στην **προπαραλήγουσα.**
(**δένομαι**)

Τα ρήματα αυτά στην **ενεργητική φωνή** έχουν κατάληξη **-ω** και στην **παθητική φωνή -ομαι**

(π.χ. **δέν-ω, δέν-ομαι**).

Στη **δεύτερη συζυγία** ανήκουν τα ρήματα που:

- ✓ στο πρώτο πρόσωπο της οριστικής του ενεστώτα της ενεργητικής φωνής τονίζονται στη **λήγουσα,**
(**αγαπώ**)

ενώ ✓ στο αντίστοιχο πρόσωπο της οριστικής του ενεστώτα της παθητικής φωνής τονίζονται στην **παραλήγουσα.**
(**αγαπιέμαι, λυπούμαι**)

Τα ρήματα αυτά στην **ενεργητική φωνή** έχουν κατάληξη **-ώ** και στην **παθητική φωνή -ιέμαι ή -ούμαι**

(π.χ. **αγαπώ, αγαπ-ιέμαι, θυμ-ούμαι**).

ΠΙΝΑΚΑΣ ΚΑΤΑΛΗΞΕΩΝ ΤΗΣ ΟΡΙΣΤΙΚΗΣ ΟΡΙΣΜΕΝΩΝ ΧΡΟΝΩΝ

ΠΡΩΤΗ ΣΥΖΥΓΙΑ

Ενεργητική φωνή

Πρόσωπα	Ενεστώτας	Παρατατικός	Αόριστος	Εξακ. μέλ.	Στιγμ. μέλ.
α' εγώ	-ω	-α	-α	-ω	-ω
β' εσύ	-εις	-εσ	-εσ	-εις	-εις
γ' αυτός-ή-ό	-ει	-ε	-ε	-ει	-ει
α' εμείς	-ουμε	-αμε	-αμε	-ουμε	-ουμε
β' εσείς	-ετε	-ατε	-ατε	-ετε	-ετε
γ' αυτοί-ές-ά	-ουν	-αν	-αν	-ουν	-ουν

Παθητική φωνή

Πρόσωπα	Ενεστώτας	Παρατατικός	Αόριστος	Εξακ. μέλ.	Στιγμ. μέλ.
α' εγώ	-ομαι	-όμουν	-ηκα	-ομαι	-ώ
β' εσύ	-εσαι	-όσουν	-ηκες	-εσαι	-είς
γ' αυτός-ή-ό	-εται	-όταν	-ηκε	-εται	-εί
α' εμείς	-όμαστε	-όμαστε	-ήκαμε	-όμαστε	-ούμε
β' εσείς	-εστε	-όσαστε	-ήκατε	-εστε	-είτε
γ' αυτοί-ές-ά	-ονται	-ονταν	-ηκαν	-ονται	-ούν

ΚΛΙΣΗ ΡΗΜΑΤΩΝ ΤΗΣ ΠΡΩΤΗΣ ΣΥΖΥΓΙΑΣ.

..... Ενεργητική φωνή (δένω)

ΧΡΟΝΟΙ	Οριστική	Υποτακτική	Προστακτική	Απαρέμφατο	Μετοχή
	δένω δένεις δένει δένουμε, -ομε δένετε δένουν	να δένω *1 να δένεις να δένει να δένουμε, -ομε να δένετε να δένουν	δένε δένετε		δένοντας
	έδενα έδενες έδενε δέναμε δένατε έδεναν				
	έδεσα έδεσες έδεσε δέσαμε δέσατε έδεσαν	να δέσω *2 να δέσεις να δέσει να δέσουμε, -ομε να δέσετε να δέσουν	δέσε δέστε	δέσει	
	θα δένω θα δένεις θα δένει θα δένουμε, -ομε θα δένετε θα δένουν				
	θα δέσω θα δέσεις θα δέσει θα δέσουμε, -ομε θα δέσετε θα δέσουν				
	έχω δέσει *3 έχεις δέσει έχει δέσει έχουμε δέσει έχετε δέσει έχουν δέσει	να έχω δέσει *3 να έχεις δέσει να έχει δέσει να έχουμε δέσει να έχετε δέσει να έχουν δέσει			
	είχα δέσει *4 είχες δέσει είχε δέσει είχαμε δέσει είχατε δέσει είχαν δέσει				
	θα έχω δέσει *5 θα έχεις δέσει θα έχει δέσει θα έχουμε δέσει θα έχετε δέσει θα έχουν δέσει				

*1 Υποτακτική ενεστώτα: (να, όταν, για να) δένω...κ.τ.λ.

*2 Υποτακτική αορίστου: (να, όταν, για να) δέσω...κ.τ.λ.

*3 Παρακείμενος: έχω δέσει ή έχω δεμένο...κ.τ.λ. *3 (να, όταν, για να) έχω δέσει...κ.τ.λ.

*4 Υπερσυντέλικος: είχα δέσει ή είχα δεμένο...κ.τ.λ.

*5 Συντ. μέλλοντας: θα έχω δέσει ή θα έχω δεμένο...κ.τ.λ.

Παθητική φωνή (δένομαι)

ΧΡΟΝΟΙ	Οριστική	Υποτακτική	Προστακτική	Απαρέμφατο	Μετοχή
	δένομαι δένεσαι δένεται δενόμαστε δένεστε δένονται	να δένομαι *1 να δένεσαι να δένεται να δενόμαστε να δένεστε να δένονται	(δένου) (δένεστε)		
	δενόμουν δενόσουν δενόταν δενόμαστε δενόσατε δένονταν				
	δέθηκα δέθηκες δέθηκε δεθήκαμε δεθήκατε δέθηκαν	να δεθώ *2 να δεθείς να δεθεί να δεθούμε να δεθείτε να δεθούν	δέσου δεθείτε	δεθεί	
	θα δένομαι θα δένεσαι θα δένεται θα δενόμαστε θα δένεστε θα δένονται				
	θα δεθώ θα δεθείς θα δεθεί θα δεθούμε θα δεθείτε θα δεθούν				
	έχω δεθεί *3 έχεις δεθεί έχει δεθεί έχουμε δεθεί έχετε δεθεί έχουν δεθεί	να έχω δεθεί *3 να έχεις δεθεί να έχει δεθεί να έχουμε δεθεί να έχετε δεθεί να έχουν δεθεί			δεμένος, -η, -ο
	είχα δεθεί *4 είχες δεθεί είχε δεθεί είχαμε δεθεί είχατε δεθεί είχαν δεθεί				
	θα έχω δεθεί *5 θα έχεις δεθεί θα έχει δεθεί θα έχουμε δεθεί θα έχετε δεθεί θα έχουν δεθεί				

*1 Υποτακτική ενεστώτα: (να, όταν, για να) δένομαι...κ.τ.λ.

*2. Υποτακτική αορίστου: (να, όταν, για να) δεθώ...κ.τ.λ.

*3. Παρακειμένος: έχω δεθεί ή είμαι δεμένος...κ.τ.λ. . *3 (να, όταν, για να) έχω δεθεί...κ.τ.λ.

*4. Υπερσυντέλικος: είχα δεθεί ή ήμουν δεμένος...κ.τ.λ.

*5. Συντ. μέλλοντας: θα έχω δεθεί ή θα είμαι δεμένος...κ.τ.λ.

Ενεργητική φωνή (κρύβω)

ΧΡΟΝΟΙ	Οριστική	Υποτακτική	Προστακτική	Απαρέμφατο	Μετοχή
	κρύβω κρύβεις κρύβει κρύβουμε, -ομε κρύβετε κρύβουν	να κρύβω *1 να κρύβεις να κρύβει να κρύβουμε, -ομε να κρύβετε να κρύβουν	κρύβε κρύβετε		κρύβοντας
	έκρυβα έκρυβες έκρυβε κρύβαμε κρύβατε έκρυβαν				
	έκρυψα έκρυψεις έκρυψε κρύψαμε κρύψατε έκρυψαν	να κρύψω *2 να κρύψεις να κρύψει να κρύψουμε, -ομε να κρύψετε να κρύψουν	κρύψε κρύψτε	κρύψει	
	θα κρύβω θα κρύβεις θα κρύβει θα κρύβουμε, -ομε θα κρύβετε θα κρύβουν				
	θα κρύψω θα κρύψεις θα κρύψει θα κρύψουμε, -ομε θα κρύψετε θα κρύψουν				
	έχω κρύψει *3 έχεις κρύψει έχει κρύψει έχουμε κρύψει έχετε κρύψει έχουν κρύψει	να έχω κρύψει *3 να έχεις κρύψει να έχει κρύψει να έχουμε κρύψει να έχετε κρύψει να έχουν κρύψει			
	είχα κρύψει *4 είχες κρύψει είχε κρύψει είχαμε κρύψει είχατε κρύψει είχαν κρύψει				
	θα έχω κρύψει *5 θα έχεις κρύψει θα έχει κρύψει θα έχουμε κρύψει θα έχετε κρύψει θα έχουν κρύψει				

*1 Υποτακτική ενεστώτα: (να, όταν, για να) κρύβω...κ.τ.λ.

*2. Υποτακτική αορίστου: (να, όταν, για να) κρύψω...κ.τ.λ.

*3. Παρακειμένος: έχω κρύψει ή έχω κρυμμένο...κ.τ.λ. . *3 (να, όταν, για να) έχω κρύψει...κ.τ.λ.

*4. Υπερσυντέλικος: είχα κρύψει ή είχα κρυμμένο...κ.τ.λ.

*5. Συντ. μέλλοντας: θα έχω κρύψει ή θα έχω κρυμμένο...κ.τ.λ.

Παθητική φωνή (κρύβομαι)

ΧΡΟΝΟΙ	Οριστική	Υποτακτική	Προστακτική	Απαρέμφατο	Μετοχή
	κρύβομαι κρύβεσαι κρύβεται κρυβόμαστε κρύβεστε κρύβονται	να κρύβομαι *1 να κρύβεσαι να κρύβεται να κρυβόμαστε να κρύβεστε να κρύβονται	(κρύβου) (κρύβεστε)		
	κρυβόμεν κρυβόσων κρυβόταν κρυβόμαστε κρυβόσατε κρύβονταν				
	κρύφτηκα κρύφτηκες κρύφτηκε κρυφτήκαμε κρυφτήκατε κρύφτηκαν	να κρυφτώ *2 να κρυφτείς να κρυφτεί να κρυφτούμε να κρυφτείτε να κρυφτούν	κρύψου κρυφτείτε	κρυφτεί	
	θα κρύβομαι θα κρύβεσαι θα κρύβεται θα κρυβόμαστε θα κρύβεστε θα κρύβονται				
	θα κρυφτώ θα κρυφτείς θα κρυφτεί θα κρυφτούμε θα κρυφτείτε θα κρυφτούν				
	έχω κρυφτεί *3 έχεις κρυφτεί έχει κρυφτεί έχουμε κρυφτεί έχετε κρυφτεί έχουν κρυφτεί	να έχω κρυφτεί *3 να έχεις κρυφτεί να έχει κρυφτεί να έχουμε κρυφτεί να έχετε κρυφτεί να έχουν κρυφτεί			κρυμμένος, -η, -ο
	είχα κρυφτεί *4 είχες κρυφτεί είχε κρυφτεί είχαμε κρυφτεί είχατε κρυφτεί είχαν κρυφτεί				
	θα έχω κρυφτεί *5 θα έχεις κρυφτεί θα έχει κρυφτεί θα έχουμε κρυφτεί θα έχετε κρυφτεί θα έχουν κρυφτεί				

*1 Υποτακτική ενεστώτα: (να, όταν, για να) κρύβομαι...κ.τ.λ.

*2. Υποτακτική αορίστου: (να, όταν, για να) κρυφτώ...κ.τ.λ.

*3. Παρακειμένος: έχω κρυφτεί ή είμαι κρυμμένος...κ.τ.λ. *3 (να, όταν, για να) έχω κρυφτεί...κ.τ.λ.

*4. Υπερσυντέλικος: είχα κρυφτεί ή ήμουν κρυμμένος...κ.τ.λ.

*5. Συντ. μέλλοντας: θα έχω κρυφτεί ή θα είμαι κρυμμένος...κ.τ.λ.

Ενεργητική φωνή (πλέκω)

ΧΡΟΝΟΙ	Οριστική	Υποτακτική	Προστακτική	Απαρέμφατο	Μετοχή
	πλέκω πλέκεις πλέκει πλέκουμε, -ομε πλέκετε πλέκουν	να πλέκω *1 να πλέκεις να πλέκει να πλέκουμε, -ομε να πλέκετε να πλέκουν	πλέκε πλέκετε		πλέκοντας
	έπλεκα έπλεκες έπλεκε πλέκαμε πλέκατε έπλεκαν				
	έπλεξα έπλεξες έπλεξε πλέξαμε πλέξατε έπλεξαν	να πλέξω *2 να πλέξεις να πλέξει να πλέξουμε, -ομε να πλέξετε να πλέξουν	πλέξε πλέξτε	πλέξει	
	θα πλέκω θα πλέκεις θα πλέκει θα πλέκουμε, -ομε θα πλέκετε θα πλέκουν				
	θα πλέξω θα πλέξεις θα πλέξει θα πλέξουμε, -ομε θα πλέξετε θα πλέξουν				
	έχω πλέξει *3 έχεις πλέξει έχει πλέξει έχουμε πλέξει έχετε πλέξει έχουν πλέξει	να έχω πλέξει *3 να έχεις πλέξει να έχει πλέξει να έχουμε πλέξει να έχετε πλέξει να έχουν πλέξει			
	είχα πλέξει *4 είχες πλέξει είχε πλέξει είχαμε πλέξει είχατε πλέξει είχαν πλέξει				
	θα έχω πλέξει *5 θα έχεις πλέξει θα έχει πλέξει θα έχουμε πλέξει θα έχετε πλέξει θα έχουν πλέξει				

*1 Υποτακτική ενεστώτα: (να, όταν, για να) πλέκω... κ.τ.λ.

*2 Υποτακτική αορίστου: (να, όταν, για να) πλέξω... κ.τ.λ.

*3 Παρακειμένος: έχω πλέξει ή έχω πλεγμένο... κ.τ.λ.

*3 (να, όταν, για να) έχω πλέξει... κ.τ.λ.

*4 Υπερσυντέλικος: είχα πλέξει ή είχα πλεγμένο... κ.τ.λ.

*5 Συντ. μέλλοντας: θα έχω πλέξει ή θα έχω πλεγμένο... κ.τ.λ.

Παθητική φωνή (πλέκομαι)

ΧΡΟΝΟΙ	Οριστική	Υποτακτική	Προστακτική	Απαρέμφατο	Μετοχή
	πλέκομαι πλέκεσαι πλέκεται πλεκόμαστε πλέκεστε πλέκονται	να πλέκομαι *1 να πλέκεσαι να πλέκεται να πλεκόμαστε να πλέκεστε να πλέκονται	(πλέκου) (πλέκεστε)		
	πλεκόμενον πλεκόσθην πλεκόταν πλεκόμαστε πλεκόσαστε πλέκονταν				
	πλέχθηκα πλέχτηκες πλέχτηκε πλεχτήκαμε πλεχτήκατε πλέχτηκαν	να πλεχτώ *2 να πλεχτείς να πλεχτεί να πλεχτούμε να πλεχτείτε να πλεχτούν	πλέξου πλεχτείτε	πλεχτεί	
	θα πλέκομαι θα πλέκεσαι θα πλέκεται θα πλεκόμαστε θα πλέκεστε θα πλέκονται				
	θα πλεχτώ θα πλεχτείς θα πλεχτεί θα πλεχτούμε θα πλεχτείτε θα πλεχτούν				
	έχω πλεχτεί *3 έχεις πλεχτεί έχει πλεχτεί έχουμε πλεχτεί έχετε πλεχτεί έχουν πλεχτεί	να έχω πλεχτεί *3 να έχεις πλεχτεί να έχει πλεχτεί να έχουμε πλεχτεί να έχετε πλεχτεί να έχουν πλεχτεί			πλεγμένος, -η, -ο
	είχα πλεχτεί *4 είχες πλεχτεί είχε πλεχτεί είχαμε πλεχτεί είχατε πλεχτεί είχαν πλεχτεί				
	θα έχω πλεχτεί *5 θα έχεις πλεχτεί θα έχει πλεχτεί θα έχουμε πλεχτεί θα έχετε πλεχτεί θα έχουν πλεχτεί				

*1 Υποτακτική ενεστώτα: (να, όταν, για να) πλέκομαι...κ.τ.λ.

*2. Υποτακτική αορίστου: (να, όταν, για να) πλεχτώ...κ.τ.λ.

*3. Παρακείμενος: έχω πλεχτεί ή είμαι πλεγμένος...κ.τ.λ. *3 (να, όταν, για να) έχω πλεχτεί...κ.τ.λ.

*4. Υπερσυντέλικος: είχα πλεχτεί ή ήμουν πλεγμένος...κ.τ.λ.

*5. Συντ. μέλλοντας: θα έχω πλεχτεί ή θα είμαι πλεγμένος...κ.τ.λ.

Ενεργητική φωνή (δροσίζω)

ΧΡΟΝΟΙ	Οριστική	Υποτακτική	Προστακτική	Απαρέμφατο	Μετοχή
	δροσίζω δροσίξεις δροσίξει δροσίζουμε, -ομε δροσίζετε δροσίζουν	να δροσίζω *1 να δροσίξεις να δροσίξει να δροσίζουμε, -ομε να δροσίζετε να δροσίζουν	δρόσιζε δρόσιζετε		δροσίζοντας
	δρόσιζα δρόσιζες δρόσιζε δροσίζαμε δροσίζατε δρόσιζαν				
	δρόσισα δρόσισαι δρόσισε δρόσισαμε δρόσισατε δρόσισαν	να δροσίσω *2 να δροσίσεις να δροσίσει να δροσίσουμε, -ομε να δροσίσετε να δροσίσουν	δρόσισε δρόσιστε	δρόσισει	
	θα δροσίζω θα δροσίξεις θα δροσίξει θα δροσίζουμε, -ομε θα δροσίζετε θα δροσίζουν				
	θα δροσίσω θα δροσίσεις θα δροσίσει θα δροσίσουμε, -ομε θα δροσίσετε θα δροσίσουν				
	έχω δροσίσει *3 έχεις δροσίσει έχει δροσίσει έχουμε δροσίσει έχετε δροσίσει έχουν δροσίσει	να έχω δροσίσει *3 να έχεις δροσίσει να έχει δροσίσει να έχουμε δροσίσει να έχετε δροσίσει να έχουν δροσίσει			
	είχα δροσίσει *4 είχες δροσίσει είχε δροσίσει είχαμε δροσίσει είχατε δροσίσει είχαν δροσίσει				
	θα έχω δροσίσει *5 θα έχεις δροσίσει θα έχει δροσίσει θα έχουμε δροσίσει θα έχετε δροσίσει θα έχουν δροσίσει				

*1 Υποτακτική ενεστώτα: (να, όταν, για να) δροσίζω...κ.τ.λ.

*2 Υποτακτική αορίστου: (να, όταν, για να) δροσίσω...κ.τ.λ.

*3 Παρακειμένος: έχω δροσίσει ή έχω δροσισμένο...κ.τ.λ. *3 (να, όταν, για να) έχω δροσίσει...κ.τ.λ.

*4 Υπερσυντέλικος: είχα δροσίσει ή είχα δροσισμένο...κ.τ.λ.

*5 Συντ. μέλλοντας: θα έχω δροσίσει ή θα έχω δροσισμένο...κ.τ.λ.

Παθητική φωνή (δροσίζομαι)

ΧΡΟΝΟΙ	Οριστική	Υποτακτική	Προστακτική	Απαρέμφατο	Μετοχή
	δροσίζομαι δροσίζεσαι δροσίζεται δροσιζόμαστε δροσίξεστε δροσιζονται	να δροσίζομαι *1 να δροσίζεσαι να δροσίζεται να δροσιζόμαστε να δροσίξεστε να δροσιζονται	(δροσίζου) (δροσίξεστε)		
	δροσιζόμουν δροσιζόσουν δροσιζόταν δροσιζόμαστε δροσιζόσατε δροσιζονταν				
	δροσιστήκα δροσιστήκες δροσιστήκε δροσιστήκαμε δροσιστήκατε δροσιστήκαν	να δροσιστή *2 να δροσιστήεις να δροσιστήει να δροσιστήούμε να δροσιστήετε να δροσιστήούν	δροσιστού δροσιστήτε	δροσιστεί	
	θα δροσίζομαι θα δροσίζεσαι θα δροσίζεται θα δροσιζόμαστε θα δροσίξεστε θα δροσιζονται				
	θα δροσιστή θα δροσιστήεις θα δροσιστήει θα δροσιστήούμε θα δροσιστήετε θα δροσιστήούν				
	έχω δροσιστεί *3 έχεις δροσιστεί έχει δροσιστεί έχουμε δροσιστεί έχετε δροσιστεί έχουν δροσιστεί	να έχω δροσιστεί *3 να έχεις δροσιστεί να έχει δροσιστεί να έχουμε δροσιστεί να έχετε δροσιστεί να έχουν δροσιστεί			δροσισμένος, -η, -ο
	είχα δροσιστεί *4 είχες δροσιστεί είχε δροσιστεί είχαμε δροσιστεί είχατε δροσιστεί είχαν δροσιστεί				
	θα έχω δροσιστεί *5 θα έχεις δροσιστεί θα έχει δροσιστεί θα έχουμε δροσιστεί θα έχετε δροσιστεί θα έχουν δροσιστεί				

*1 Υποτακτική ενεστώτα: (να, όταν, για να) δροσίζομαι...κ.τ.λ.

*2. Υποτακτική αορίστου: (να, όταν, για να) δροσιστή...κ.τ.λ.

*3. Παρακειμένος: έχω δροσιστεί ή είμαι δροσισμένος...κ.τ.λ. *3 (να, όταν, για να) έχω δροσιστεί...κ.τ.λ.

*4. Υπερσυντέλικος: είχα δροσιστεί ή ήμουν δροσισμένος...κ.τ.λ.

*5. Συντ. μέλλοντας: θα έχω δροσιστεί ή θα είμαι δροσισμένος...κ.τ.λ.

- ☞ **Κατά το δένω κλίνονται:** χάνω, λύνω, ντύνω, απλώνω, δυναμώνω, ιδρύω ... κ. ά.
- ☞ **Κατά το κρύβω κλίνονται:** σκάβω, αλείβω, λείπω, βάφω, αστράφτω, γιατρεύω, ονειρεύομαι .. κ. ά.
- ☞ **Κατά το πλέκω κλίνονται:** μπλέκω, ανοίγω, τρέχω, δείχνω, παίζω, αρπάζω ... κ. ά.
- ☞ **Κατά το δροσίζω κλίνονται:** στολίζω, αθροίζω, δοξάζω, λογαριάζω, αλέθω, ζώνω, φτάνω ... κ. ά.

ΠΑΡΑΤΗΡΗΣΕΙΣ ΓΙΑ ΤΑ ΡΗΜΑΤΑ ΤΗΣ ΠΡΩΤΗΣ ΣΥΖΥΓΙΑΣ

1. ΟΜΟΙΟΤΗΤΕΣ

Στην ενεργητική φωνή

- ✓ Το **δεύτερο πληθυντικό πρόσωπο** της **προστακτικής** του **ενεστώτα** μοιάζει με το **δεύτερο πληθυντικό της υποτακτικής** του ίδιου χρόνου.
δένετε - (να, όταν, για να) δένετε
- ✓ Το **δεύτερο πληθυντικό πρόσωπο της προστακτικής του αορίστου** είναι σχεδόν ίδιο με το **δεύτερο πληθυντικό πρόσωπο της υποτακτικής χωρίς το «ε»** της παραλήγουσας (συγκοπή).
δέστε - (να, όταν, για να) δέστε
- ✓ Το **απαρέμφατο του αορίστου** μοιάζει με το **τρίτο ενικό πρόσωπο της υποτακτικής** του ίδιου χρόνου.
δέσει - (να, όταν, για να) δέσει
- ✓ Η μετοχή του ενεστώτα γράφεται με **«ο» (όμικρον)**.
δένω - δένοντας

Στην παθητική φωνή

- ✓ Το **πρώτο πληθυντικό πρόσωπο του ενεστώτα** είναι ίδιο με το **αντίστοιχο του παρατατικού**.
δενόμαστε - δενόμαστε

* Δεν είναι το ίδιο το δεύτερο πληθυντικό πρόσωπο.
δένεστε - δενόσαστε
- ✓ Το **δεύτερο πληθυντικό πρόσωπο της προστακτικής του αορίστου** είναι ίδιο με το **αντίστοιχο πρόσωπο της υποτακτικής** του ίδιου χρόνου.
δεθείτε - (να, όταν, για να) δεθείτε
- ✓ Το **απαρέμφατο του αορίστου** μοιάζει με το **τρίτο ενικό πρόσωπο της υποτακτικής** του ίδιου χρόνου.
δεθεί - (να, όταν, για να) δεθεί

2. Στην παθητική φωνή η μονολεκτική προστακτική του ενεστώτα είναι σπάνια.
 (δένου) (κρύβου) (πλέκου) (δροσιζου)
 (δένεστε) (κρύβεστε) (πλέκεστε) (δροσιζετε)

Έτσι συνήθως **αντί για τη μονολεκτική προστακτική** μεταχειριζόμαστε την υποτακτική με το **να**.

να δένεσαι να κρύβεσαι να πλέκεσαι να δροσιζεσαι
 να δένεστε να κρύβεστε να πλέκεστε να δροσιζετε

3. Διάκριση ομόηχων καταλήξεων των ρημάτων:

(-μαι, -με, -ται, -τε, -νται)

Το ρήμα **δένω** στον ενεστώτα της ενεργητικής και παθητικής φωνής.

Ενεργητική φωνή			Παθητική φωνή		
Ενικός αριθμός					
α' πρόσωπο	εγώ	δένω	α' πρόσωπο	εγώ	δένομαι
β' πρόσωπο	εσύ	δένεις	β' πρόσωπο	εσύ	δένεσαι
γ' πρόσωπο	αυτός	δένει	γ' πρόσωπο	αυτός	δένεται
Πληθυντικός αριθμός					
α' πρόσωπο	εμείς	δένουμε	α' πρόσωπο	εμείς	δενόμαστε
β' πρόσωπο	εσείς	δένετε	β' πρόσωπο	εσείς	δένεστε
γ' πρόσωπο	αυτοί	δένουν	γ' πρόσωπο	αυτοί	δένονται

ΘΥΜΑΜΑΙ	εγώ, εσύ, αυτός	▣ →	(= αι)
	εμείς, εσείς	▣ →	(= ε)
	αυτοί, αυτές, αυτά	▣ →	(= αι)

- ✓ Στην **παθητική φωνή** στον **ενεστώτα** και στον **εξακολουθητικό μέλλοντα** όλα τα πρόσωπα του ενικού αριθμού και το τρίτο πληθυντικό τελειώνουν σε **-αι**: **-μαι, -σαι, -ται, -νται**.
- ✓ Το πρώτο και δεύτερο πληθυντικό πρόσωπο και όλοι οι άλλοι χρόνοι έχουν κατάληξη **-ε**: **-με, -τε**.

ΟΙ ΕΝΕΣΤΩΤΙΚΕΣ ΚΑΤΑΛΗΞΕΙΣ ΤΩΝ ΡΗΜΑΤΩΝ ΤΗΣ ΠΡΩΤΗΣ ΣΥΖΥΓΙΑΣ

τελειώνουν σε	παραδείγματα	Εξαιρέσεις
- άβω	ανάβω, θάβω, ράβω... κ. ά.	▲ παύω, αναπαύω
- εύω	γιατρεύω, γυρεύω, κλαδεύω... κ. ά.	▲ κλέβω, σέβομαι
- αίνω	ανεβαίνω, πηγαίνω ... κ.ά.	▲ μένω, δένω, πλένω
- έρνω	γέρνω, δέρνω, φέρνω ... κ. ά.	▲ παίρνω
- ιάζω	αγκαλιάζω, βουλιάζω ...κ. ά. βιάζομαι	▲ αδειάζω, μοιάζω, μονοιάζω, χρειάζομαι, νοιάζομαι
- ίζω	αφρίζω, ασπρίζω, ελπίζω κ. ά.	▲ δανείζω ▲ αθροίζω ▲ αναβλύζω, (και αναβρύζω) γογγύζω, δακρύζω, κελαρύζω, κατακλύζω, συγχύζω, σφύζω ▲ πήζω, πρήζω
- λλω	βάλλω, αναβάλλω ... κ. ά. αγγέλλω, αναγγέλλω ... κ. ά. μέλλω, ποικίλλω, ψάλλω ... κ. ά.	▲ θέλω, οφείλω, μέλει
- σσω	αναπτύσσω, απαλλάσσω, εξελίσσω .. κ. ά.	▲ αρέσω
- πτω	εισπράττω, πλήττω κ. ά.	▲ θέτω, κείτομαι
- ώνω	ανταμώνω, βιδώνω, διπλώνω ... κ. ά.	

τελειώνουν σε	παραδείγματα	Εξαιρέσεις
- ίνω	δίνω, κλίνω, πίνω, κρίνω, φθίνω γίνομαι	
- ήνω	αφήνω, σβήνω, ψήνω, σπήνω	
- είνω	κλείνω, τείνω	
- ύνω	γδύνω, ντύνω, λύνω, ξύνω φτύνω, κατευθύνω, απευθύνω, διευθύνω, ευκολύνω, διευκολύνω, μολύνω, χύνω, ξεδιαλύνω, οξύνω, ταχύνω, αμύνομαι	
- έω	πλέω, ρέω, λέω ... κ. ά.	▲ καίω, κλαίω, φταίω

ΡΗΜΑΤΑ ΠΟΥ ΤΕΛΕΙΩΝΟΥΝ ΣΕ -ΛΛΩ

☞ Τα ρήματα που τελειώνουν σε **-λλω** γράφονται με **2 λλ**.

Παραδείγματα *βάλλω, αγγέλλω, στέλλω, ανατέλλω, κολλώ ... κ. ά.*

Εξαιρούνται τα: *θέλω, μέλει, οφείλω.*

☞ Τα ρήματα σε **-λλω** έχουν **2λλ** μόνο στον **ενεστώτα**, στον **παραταπικό** και στον **εξακολουθητικό μέλλοντα** (δηλαδή στους **εξακολουθητικούς χρόνους**). Όλοι οι **άλλοι χρόνοι** γράφονται με **1λ**.

☞ Επίσης με **1 λ** γράφονται και τα **παράγωγα ονόματα**.

Ενεργητική φωνή

Ενεστώτας	<i>βάλλω</i>	<i>κολλώ</i>
Παραταπικός	<i>έβαλλα</i>	<i>κολλούσα</i>
Αόριστος	<i>έβαλα</i>	<i>κόλλησα</i>
Εξακολουθητικός Μέλλοντας	<i>θα βάλλω</i>	<i>θα κολλώ</i>
Σπγμιαίος Μέλλοντας	<i>θαβάλω</i>	<i>θα κολλήσω</i>
Παρακείμενος	<i>έχωβάλει</i>	<i>έχω κολλήσει</i>
Υπερσυντέλικος	<i>είχαβάλει</i>	<i>είχα κολλήσει</i>
Συντελεσμένος Μέλλοντας	<i>θαέχωβάλει</i>	<i>θαέχω κολλήσει</i>

***** Το ρήμα **κολλώ** διατηρεί τα **2 λλ** σε όλους τους χρόνους.

Παράγωγα ονόματα

αναβολή, αναβολικός, -ή, -ό ... κ. ά.
(γιατί παράγονται από το αορισπικό θέμα)

Σύνθετα ρήματα

συμβάλλω, αναβάλλω, καταβάλλω ... κ. ά.

**** Ενώ **κολλώ**: **παράγωγα ονόματα**: *κόλλα, κολλητικός, -ή, -ό ... κ. ά.*

Τα ρήματα της δεύτερης συζυγίας χωρίζονται σε δύο τάξεις.

Ο χωρισμός γίνεται από τις καταλήξεις που παίρνουν τα τρία ενικά πρόσωπα της οριστικής του ενεστώτα.

Η πρώτη τάξη

στην ενεργητική φωνή τελειώνει σε:

-ώ	-άς	-ά
αγαπώ	αγαπάς	αγαπά

στην παθητική φωνή τελειώνει σε:

-ιέμαι	-ιέσαι	-ιέται
αγαπιέμαι	αγαπιέσαι	αγαπιέται

Η δεύτερη τάξη

στην ενεργητική φωνή τελειώνει σε:

-ώ	-είς	-εί
λαλώ	λαλείς	λαλεί

στην παθητική φωνή τελειώνει σε:

-ούμαι	-άσαι	-άται
θυμούμαι	θυμάσαι	θυμάται

ΠΙΝΑΚΑΣ ΚΑΤΑΛΗΞΕΩΝ ΤΗΣ ΟΡΙΣΤΙΚΗΣ ΟΡΙΣΜΕΝΩΝ ΧΡΟΝΩΝ

ΔΕΥΤΕΡΗ ΣΥΖΥΓΙΑ

Ενεργητική φωνή

Πρόσωπα	Ενεστώτας		Παραταπκός	Αόριστος	Εξακ. Μέλλοντας		Σπγμ. Μέλλοντας
	Πρώτη	Δεύτερη			Πρώτη	Δεύτερη	
α'	-ώ	-ώ	-ούσα	-ησα	-ώ	-ώ	-ήσω
β'	-άς	-είς	-ούσες	-ησες	-άς	-είς	-ήσεις
γ'	-ά	-εί	-ούσε	-ησε	-ά	-εί	-ήσει
α'	-ούμε	-ούμε	-ούσαμε	-ήσαμε	-ούμε	-ούμε	-ήσουμε
β'	-άτε	-είτε	-ούσατε	-ήσατε	-άτε	-είτε	-ήσετε
γ'	-ούν	-ούν	-ούσαν	-ησαν	-ούν	-ούν	-ήσουν



ΠΑΡΑΤΗΡΗΣΕΙΣ

- ✓ Στον παραταπκό, τον αόριστο, το σπγμιαίο μέλλοντα και στους 3 συντελεσμένους χρόνους οι καταλήξεις είναι ίδιες και στις δύο τάξεις.

Παθητική φωνή

Πρόσωπα	Ενεστώτας			Παραταπκός			Αόριστος
	Πρώτη	Δεύτερη		Πρώτη	Δεύτερη		
			αρχαϊκή κλίση			αρχαϊκή κλίση	
α'	-ιέμαι	-ούμαι	-ούμαι	-ιόμουν	-όμουν	-ούμουν	-ήθηκα
β'	-ιέσαι	-άσαι	-είσαι	-ιόσουν	-όσουν	-ούσουν	-ήθηκες
γ'	-ιέται	-άται	-είται	-ιόταν	-όταν	-ούνταν	-ήθηκε
α'	-ιόμαστε	-ούμαστε	-ούμαστε	-ιόμαστε	-όμαστε	-ούμαστε	-ηθήκαμε
β'	-ιέστε	-άστε	-είστε	-ιόσαστε	-όσαστε	-ούσαστε	-ηθήκατε
γ'	-ιούνται	-οούνται	-οούνται	-ιόνταν	-όνταν	-ούνταν	-ήθηκαν

ΓΕΝΙΚΗ ΠΑΡΑΤΗΡΗΣΗ

Τα ρήματα της δεύτερης τάξης στους πέντε χρόνους που σχηματίζονται από το θέμα του αορίστου κλίνονται όπως και τα ρήματα της πρώτης τάξης.

ΚΛΙΣΗ ΡΗΜΑΤΩΝ ΤΗΣ ΔΕΥΤΕΡΗΣ ΣΥΖΥΓΙΑΣ (ΠΡΩΤΗ ΤΑΞΗ)

..... Ενεργητική φωνή (αγαπώ)

ΧΡΟΝΟΙ	Οριστική	Υποτακτική	Προστακτική	Απαρέμφατο	Μετοχή
	αγαπώ αγαπάς αγαπά –άει αγαπούμε –άμε αγαπάτε αγαπούν –άν(ε)	να αγαπώ *1 να αγαπάς να αγαπά –άει να αγαπούμε –άμε να αγαπάτε να αγαπούν –άνε	αγάπα αγαπάτε		αγαπώντας
	αγαπούσα αγαπούσες αγαπούσε αγαπούσαμε αγαπούσατε αγαπούσαν				
	αγάπησα αγάπησες αγάπησε αγαπήσαμε αγαπήσατε αγαπήσαν	να αγαπήσω *2 να αγαπήσεις να αγαπήσει να αγαπήσουμε να αγαπήσετε να αγαπήσουν	αγάπησε αγαπήστε	αγαπήσει	
	θα αγαπώ θα αγαπάς θα αγαπά –άει θα αγαπούμε –άμε θα αγαπάτε θα αγαπούν –αν(ε)				
	θα αγαπήσω θα αγαπήσεις θα αγαπήσει θα αγαπήσουμε θα αγαπήσετε θα αγαπήσουν				
	έχω αγαπήσει *3 έχεις αγαπήσει έχει αγαπήσει έχουμε αγαπήσει έχετε αγαπήσει έχουν αγαπήσει	να έχω αγαπήσει *3 να έχεις αγαπήσει να έχει αγαπήσει να έχουμε αγαπήσει να έχετε αγαπήσει να έχουν αγαπήσει			
	είχα αγαπήσει *4 είχες αγαπήσει είχε αγαπήσει είχαμε αγαπήσει είχατε αγαπήσει είχαν αγαπήσει				
	θα έχω αγαπήσει *5 θα έχεις αγαπήσει θα έχει αγαπήσει θα έχουμε αγαπήσει θα έχετε αγαπήσει θα έχουν αγαπήσει				

*1 Υποτακτική ενεστώτα: (να, όταν, για να) αγαπώ...κ.τ.λ.

*2. Υποτακτική αορίστου: (να, όταν, για να) αγαπήσω...κ.τ.λ.

*3. Παρακειμένος: έχω αγαπήσει ή έχω αγαπημένο...κ.τ.λ. *3 (να, όταν, για να) έχω αγαπήσει...κ.τ.λ.

*4. Υπερσυντέλικος: είχα αγαπήσει ή είχα αγαπημένο...κ.τ.λ.

*5. Συντ. μέλλοντας: θα έχω αγαπήσει ή θα έχω αγαπημένο...κ.τ.λ.

ΚΛΙΣΗ ΡΗΜΑΤΩΝ ΤΗΣ ΔΕΥΤΕΡΗΣ ΣΥΖΥΓΙΑΣ (ΠΡΩΤΗ ΤΑΞΗ)

Παθητική φωνή (αγαπιέμαι)

ΧΡΟΝΟΙ	Οριστική	Υποτακτική	Προστακτική	Απαρέμφατο	Μετοχή
	αγαπιέμαι αγαπιέσαι αγαπιέται αγαπιόμαστε αγαπιέστε αγαπιούνται	να αγαπιέμαι *1 να αγαπιέσαι να αγαπιέται να αγαπιόμαστε να αγαπιέστε να αγαπιούνται			
	αγαπιόμουν αγαπιόσουν αγαπιόταν αγαπιόμαστε αγαπιόσαστε αγαπιόνταν –ιούνταν				
	αγαπήθηκα αγαπήθηκες αγαπήθηκε αγαπηθήκαμε αγαπηθήκατε αγαπήθηκαν	να αγαπηθώ *2 να αγαπηθείς να αγαπηθεί να αγαπηθούμε να αγαπηθείτε να αγαπηθούν	αγαπήσου αγαπηθείτε	αγαπηθεί	
	θα αγαπιέμαι θα αγαπιέσαι θα αγαπιέται θα αγαπιόμαστε θα αγαπιέστε θα αγαπιούνται				
	θα αγαπηθώ θα αγαπηθείς θα αγαπηθεί θα αγαπηθούμε θα αγαπηθείτε θα αγαπηθούν				
	έχω αγαπηθεί *3 έχεις αγαπηθεί έχει αγαπηθεί έχουμε αγαπηθεί έχετε αγαπηθεί έχουν αγαπηθεί	να έχω αγαπηθεί *3 να έχεις αγαπηθεί να έχει αγαπηθεί να έχουμε αγαπηθεί να έχετε αγαπηθεί να έχουν αγαπηθεί			αγαπημένος, η, -ο
	είχα αγαπηθεί *4 είχες αγαπηθεί είχε αγαπηθεί είχαμε αγαπηθεί είχατε αγαπηθεί είχαν αγαπηθεί				
	θα έχω αγαπηθεί *5 θα έχεις αγαπηθεί θα έχει αγαπηθεί θα έχουμε αγαπηθεί θα έχετε αγαπηθεί θα έχουν αγαπηθεί				

*1 Υποτακτική ενεστώτα: (να, όταν, για να) αγαπιέμαι...κ.τ.λ.

*2. Υποτακτική αορίστου: (να, όταν, για να) αγαπηθώ...κ.τ.λ.

*3. Παρακείμενος: έχω αγαπηθεί ή είμαι αγαπημένος...κ.τ.λ. *3 (να, όταν, για να) έχω αγαπηθεί...κ.τ.λ.

*4. Υπερσυντέλικος: είχα αγαπηθεί ή ήμουν αγαπημένος...κ.τ.λ.

*5. Συντ. μέλλοντας: θα έχω αγαπηθεί ή θα είμαι αγαπημένος...κ.τ.λ.

ΚΛΙΣΗ ΡΗΜΑΤΩΝ ΤΗΣ ΔΕΥΤΕΡΗΣ ΣΥΖΥΓΙΑΣ (ΔΕΥΤΕΡΗ ΤΑΞΗ)

Ενεργητική φωνή (λαλώ)

ΧΡΟΝΟΙ	Οριστική	Υποτακτική	Προστακτική	Απαρέμφατο	Μετοχή
	λαλώ λαλείς λαλεί λαλούμε λαλείτε λαλούν	να λαλώ *1 να λαλείς να λαλεί να λαλούμε να λαλείτε να λαλούν	λάλει λαλείτε		λαλώντας

Οι άλλοι χρόνοι και οι εγκλίσεις σχηματίζονται όπως και στην πρώτη τάξη.

	λαλούσα λαλούσες λαλούσε λαλούσαμε λαλούσατε λαλούσαν				
	λάλησα λάλησες λάλησε λαλήσαμε λαλήσατε λάλησαν	να λαλήσω *2 να λαλήσεις να λαλήσει να λαλήσουμε να λαλήσετε να λαλήσουν	λάλησε λαλήστε	λαλήσει	
	θα λαλώ θα λαλείς θα λαλεί θα λαλούμε θα λαλείτε θα λαλούν				
	θα λαλήσω θα λαλήσεις θα λαλήσει θα λαλήσουμε θα λαλήσετε θα λαλήσουν				
	έχω λαλήσει *3 έχεις λαλήσει έχει λαλήσει έχουμε λαλήσει έχετε λαλήσει έχουν λαλήσει	να έχω λαλήσει *3 να έχεις λαλήσει να έχει λαλήσει να έχουμε λαλήσει να έχετε λαλήσει να έχουν λαλήσει			
	είχα λαλήσει *4 είχες λαλήσει είχε λαλήσει είχαμε λαλήσει είχατε λαλήσει είχαν λαλήσει				
	θα έχω λαλήσει *5 θα έχεις λαλήσει θα έχει λαλήσει θα έχουμε λαλήσει θα έχετε λαλήσει θα έχουν λαλήσει				

*1 Υποτακτική ενεστώτα: (να, όταν, για να) λαλώ...κ.τ.λ.

*3. Παρακειμένος: έχω λαλήσει ή έχω λαλημένο...κ.τ.λ.

*3 (να, όταν, για να) έχω λαλήσει...κ.τ.λ.

*2. Υποτακτική αορίστου: (να, όταν, για να) λαλήσω...κ.τ.λ.

*4. Υπερσυντέλικος: είχα λαλήσει ή είχα λαλημένο...κ.τ.λ.

*5. Συντ. μέλλοντας: θα έχω λαλήσει ή θα έχω λαλημένο...κ.τ.λ.

ΚΛΙΣΗ ΡΗΜΑΤΩΝ ΤΗΣ ΔΕΥΤΕΡΗΣ ΣΥΖΥΓΙΑΣ (ΔΕΥΤΕΡΗ ΤΑΞΗ)

Παθητική φωνή (θυμούμαι)

ΧΡΟΝΟΙ	Οριστική	Υποτακτική	Προστακτική	Απαρέμφατο	Μετοχή
	θυμούμαι –άμαι θυμάσαι θυμάται θυμούμαστε θυμάστε θυμούνται	να θυμούμαι –άμαι *1 να θυμάσαι να θυμάται να θυμούμαστε να θυμάστε να θυμούνται			
	θυμόμουν θυμόσουν θυμόταν θυμόμαστε θυμόσαστε θυμόνταν –ούνταν				

Οι άλλοι χρόνοι και οι εγκλίσεις σχηματίζονται όπως και στην πρώτη τάξη.

	θυμήθηκα θυμήθηκες θυμήθηκε θυμηθήκαμε θυμηθήκατε θυμήθηκαν	να θυμηθώ *2 να θυμηθείς να θυμηθεί να θυμηθούμε να θυμηθείτε να θυμηθούν	θυμήσου θυμηθείτε	θυμηθεί	
	θα θυμούμαι –άμαι θα θυμάσαι θα θυμάται θα θυμούμαστε θα θυμάστε θα θυμούνται				
	θα θυμηθώ θα θυμηθείς θα θυμηθεί θα θυμηθούμε θα θυμηθείτε θα θυμηθούν				
	έχω θυμηθεί έχεις θυμηθεί έχει θυμηθεί έχουμε θυμηθεί έχετε θυμηθεί έχουν θυμηθεί	να έχω θυμηθεί να έχεις θυμηθεί να έχει θυμηθεί να έχουμε θυμηθεί να έχετε θυμηθεί να έχουν θυμηθεί			
	είχα θυμηθεί είχες θυμηθεί είχε θυμηθεί είχαμε θυμηθεί είχατε θυμηθεί είχαν θυμηθεί				
	θα έχω θυμηθεί θα έχεις θυμηθεί θα έχει θυμηθεί θα έχουμε θυμηθεί θα έχετε θυμηθεί θα έχουν θυμηθεί				

*1 Υποτακτική ενεστώτα: (να, όταν, για να) θυμάμαι...κτλ.

*2. Υποτακτική αορίστου: (να, όταν, για να) θυμηθώ...κτλ.

☞ **Κατά το αγαπώ κλίνονται:** απαντώ, κεντώ, κυνηγώ, τρυπώ, νικώ, κυβερνώ, τιμώ, χαιρετώ, χτυπώ ... κ. ά.

* **Με κάποια διαφορά στον ενεργητικό αόριστο:**

βαστώ, χαλώ, διψώ, κρεμώ, ρουφώ, πετώ, δρω, περνώ ... κ. ά.

☞ **Κατά το λαλώ κλίνονται:** αδιαφορώ, δημιουργώ, θρηνώ, εξαντλώ, συμμαχώ, υπηρετώ, κινώ, προσπαθώ, ποθώ, προχωρώ, συγκινώ, κατοικώ .. κ. ά.

* **Με κάποια διαφορά στον ενεργητικό αόριστο:**

αποτελώ, καλώ, μπορώ, αφαιρώ ... κ. ά.

☞ **Κατά το αγαπιέμαι κλίνονται:** αναρωτιέμαι, κρατιέμαι, μετριέμαι, τρυπιέμαι, πουλιέμαι, παρηγοριέμαι, σταυροκοπιέμαι.. κ. ά.

* **Με κάποια διαφορά στον παθητικό αόριστο:**

βαριέμαι, γελιέμαι, πετιέμαι, τραβιέμαι, καταριέμαι, κρεμιέμαι ... κ. ά.

☞ **Κατά το θυμούμαι κλίνονται:** κοιμούμαι, λιπούμαι, φοβούμαι

Πολλά ρήματα της δεύτερης συζυγίας κλίνονται στην ενεργητική φωνή και κατά την πρώτη τάξη και κατά τη δεύτερη τάξη.

☞ **Όμοια σχηματίζονται:** βαρώ, ζητώ, πονώ, συγχωρώ, τηλεφωνώ, κρατώ, κουβαλώ ... κ. ά.

Ενεργητική φωνή (μιλώ)

ΧΡΟΝΟΙ	Οριστική	Υποτακτική	Προστακτική	Απαρέμφατο	Μετοχή
	μιλώ μιλάς ή μιλείς μιλά -άει ή μιλεί μιλούμε -άμε μιλάτε ή μιλείτε μιλούν -άν(ε)	να μιλώ *1 να μιλάς ή μιλείς να μιλά -άει ή μιλεί να μιλούμε -άμε να μιλάτε ή μιλείτε να μιλούν -άν(ε)	μίλα μιλάτε ή μιλείτε		μιλώντας

Οι άλλοι χρόνοι και οι εγκλίσεις σχηματίζονται όπως και στην πρώτη τάξη.

	μιλούσα μιλούσες μιλούσε μιλούσαμε μιλούσατε μιλούσαν				
	μίλησα μίλησες μίλησε μιλήσαμε μιλήσατε μίλησαν	να μιλήσω *2 να μιλήσεις να μιλήσει να μιλήσουμε να μιλήσετε να μιλήσουν	μιλήσε μιλήστε	μιλήσει	
	θα μιλώ θα μιλάς ή μιλείς θα μιλά -άει ή μιλεί θα μιλούμε -άμε θα μιλάτε ή μιλείτε θα μιλούν -άν(ε)				
	θα μιλήσω θα μιλήσεις θα μιλήσει θα μιλήσουμε θα μιλήσετε θα μιλήσουν				
	έχω μιλήσει *3 έχεις μιλήσει έχει μιλήσει έχουμε μιλήσει έχετε μιλήσει έχουν μιλήσει	να έχω μιλήσει *3 να έχεις μιλήσει να έχει μιλήσει να έχουμε μιλήσει να έχετε μιλήσει να έχουν μιλήσει			
	είχα μιλήσει *4 είχες μιλήσει είχε μιλήσει είχαμε μιλήσει είχατε μιλήσει είχαν μιλήσει				
	θα έχω μιλήσει *5 θα έχεις μιλήσει θα έχει μιλήσει θα έχουμε μιλήσει θα έχετε μιλήσει θα έχουν μιλήσει				

*1 Υποτακτική ενεστώτα: (να, όταν, για να) μιλώ...κ.τ.λ.

*3. Παρακείμενος: έχω μιλήσει ή έχω μιλημένο...κ.τ.λ.

*3. (να, όταν, για να) έχω μιλήσει

*2. Υποτακτική αορίστου: (να, όταν, για να) μιλήσω...κ.τ.λ.

*4. Υπερσυντέλικος: είχα μιλήσει ή είχα μιλημένο...κ.τ.λ.

*5. Συντ. μέλλοντας: θα έχω μιλήσει ή θα έχω μιλημένο...κ.τ.λ.

ΑΡΧΑΪΚΗ ΚΛΙΣΗ ΠΑΘΗΤΙΚΗΣ ΦΩΝΗΣ (-ούμαι)

Μερικά ρήματα σε **-ούμαι** ακολουθούν **αρχαϊκή κλίση** και σχηματίζονται στον **ενεστώτα** και στον **παρατατικό** της παθητικής φωνής, όπως στο ακόλουθο παράδειγμα:

Παθητική φωνή (στερούμαι)					
ΧΡΟΝΟΙ	Οριστική	Υποτακτική	Προστακτική	Απαρέμφατο	Μετοχή
	στερούμαι στερείσαι στερείται στερούμαστε στερείτε στερούνται	να στερούμαι να στερείσαι να στερείται να στερούμαστε να στερείτε να στερούνται			στερώντας
	(στερούμουν) *1 (στερούσουν) *1 στερούνταν / εστερείτο (στερούμαστε) *1 (στερούσατε) *1 στερούνταν / εστερούντο				

*1 Στον παρατατικό πλέον ισχύει μόνο το γ' ενικό και το γ' πληθυντικό πρόσωπο.

Όμοια σχηματίζονται:

✍ τα αποθετικά ρήματα: **επικαλούμαι, μιμούμαι, προηγούμαι, συνεννοούμαι ... κτλ.**

✍ μερικά παθητικά από ρήματα που σχηματίζονται κατά το **λαλώ**, καθώς **αποτελούμαι, αφαιρούμαι, εξαιρούμαι**

ΑΡΧΑΪΚΗ ΚΛΙΣΗ ΠΑΘΗΤΙΚΗΣ ΦΩΝΗΣ (-ώμαι)

Ακόμη πιο σπάνια είναι μερικά ρήματα σε **-ώμαι** που ακολουθούν **αρχαϊκή κλίση** και σχηματίζονται στον **ενεστώτα** της παθητικής φωνής, όπως στο ακόλουθο παράδειγμα:

Παθητική φωνή (εγγυώμαι)

ΧΡΟΝΟΙ	Οριστική	Υποτακτική	Προστακτική	Απαρέμφατο	Μετοχή
	εγγυώμαι εγγυάσαι εγγυάται εγγυόμαστε ή εγγυώμεθα εγγυάστε ή εγγυάσθε εγγυώνται	να εγγυώμαι να εγγυάσαι να εγγυάται να εγγυόμαστε ή να εγγυώμεθα να εγγυάστε ή να εγγυάσθε να εγγυώνται			εγγυώντας
	εγγυόμουν εγγυόσουν εγγυόταν εγγυόμαστε εγγυόσαστε εγγυόνταν				

Για τον **παραταπικό** των ρημάτων αυτών (που δεν πολυσυνηθίζεται) μπορούμε να χρησιμοποιήσουμε και περίφραση: **έθετα εγγύηση**.

Όμοια σχηματίζονται:

ἐξ εξαρτώμαι, διερωτώμαι, διασπώμαι ... κ. ά.

Σ' αυτή την κατηγορία ρημάτων (-ούμαι και -ώμαι) ανήκουν και τα σύνθετα με το αρχαιοελληνικό ρήμα **άγω**.

Ενεστώτας: παράγω

Εξακ. Μέλλοντας: θα παράγω

Παραταπικός: παρήγα

Παρακείμενος: έχω παραγάγει

Αόριστος: παρήγαγα

ΠΑΡΑΤΗΡΗΣΕΙΣ ΓΙΑ ΤΑ ΡΗΜΑΤΑ ΤΗΣ ΔΕΥΤΕΡΗΣ ΣΥΖΥΓΙΑΣ

1. ΟΜΟΙΟΤΗΤΕΣ

Στην ενεργητική φωνή

- ✓ Το **δεύτερο πληθυντικό πρόσωπο της προστακτικής του ενεστώτα** μοιάζει με το **δεύτερο πληθυντικό πρόσωπο της υποτακτικής του ίδιου χρόνου**.

αγαπάτε - (να, όταν, για να) αγαπάτε

λαλείτε - (να, όταν, για να) λαλείτε

- ✓ Το **δεύτερο πληθυντικό πρόσωπο της προστακτικής του αορίστου** είναι σχεδόν το ίδιο με το **δεύτερο πληθυντικό πρόσωπο της υποτακτικής του ίδιου χρόνου, χωρίς το «ε»** της παραλήγουσας.

αγαπήστε - (να, όταν, για να) αγαπήσετε

λαλήστε - (να, όταν, για να) λαλήσετε

- ✓ Το **απαρέμφατο του αορίστου** μοιάζει με το **τρίτο ενικό πρόσωπο της υποτακτικής** του ίδιου χρόνου.

αγαπήσει - (να, όταν, για να) αγαπήσει

λαλήσει - (να, όταν, για να) λαλήσει

- ✓ Η **μετοχή του ενεστώτα** γράφεται με **«ω» (ωμέγα)**.

αγαπώ - αγαπώντας λαλώ - λαλώντας

- ✓ Ο **παρατακτικός** τελειώνει σε **-ούσα**.

αγαπώ - αγαπούσα (όχι αγάπαγα) λαλώ - λαλούσα

- ✓ Ο **αόριστος** τελειώνει σε **-ησα (με «η»)**.

αγαπώ - αγάπησα λαλώ - λάλησα

Εξαιρούνται: *μεθώ - μέθυσσα μηνώ - μήνυσσα*

2. Διάκριση ομόηχων καταλήξεων των ρημάτων:

(-μαι, -με, -ται, -τε, -νται)

Το ρήμα **αγαπώ** στον ενεστώτα της ενεργητικής και παθητικής φωνής.

Ενεργητική φωνή			Παθητική φωνή		
Ενικός αριθμός					
α' πρόσωπο	εγώ	αγαπώ	α' πρόσωπο	εγώ	αγαπιέμαι
β' πρόσωπο	εσύ	αγαπάς	β' πρόσωπο	εσύ	αγαπιέσαι
γ' πρόσωπο	αυτός	αγαπά -άει	γ' πρόσωπο	αυτός	αγαπιέται
Πληθυντικός αριθμός					
α' πρόσωπο	εμείς	αγαπούμε -άμε	α' πρόσωπο	εμείς	αγαπιόμαστε
β' πρόσωπο	εσείς	αγαπάτε	β' πρόσωπο	εσείς	αγαπιέστε
γ' πρόσωπο	αυτοί	αγαπούν -αν(ε)	γ' πρόσωπο	αυτοί	αγαπιούνται

ΘΥΜΑΜΑΙ	εγώ, εσύ, αυτός	⇒	(= αι)
	εμείς, εσείς	⇒	(= ε)
	αυτοί, αυτές, αυτά	⇒	(= αι)

Στην **παθητική φωνή** στον **ενεστώτα** και στον **εξακολουθητικό μέλλοντα** όλα τα πρόσωπα του ενικού αριθμού και το τρίτο πληθυντικό τελειώνουν σε **-αι**: **-μαι, -σαι, -ται, -νται**.

Το πρώτο και δεύτερο πληθυντικό πρόσωπο και όλοι οι άλλοι χρόνοι έχουν κατάληξη **-ε**: **-με, -τε**.

3. Πολλά ρήματα της δεύτερης συζυγίας κλίνονται στην ενεργητική φωνή και κατά την πρώτη τάξη και κατά τη δεύτερη τάξη.

τηλεφωνείς και τηλεφωνάς
πονείς και πονάς

τραγουδείτε -τραγουδάτε
κελαηδείτε -κελαηδάτε

Μερικά **φωνηεντόληκτα ρήματα** συναιρούν συχνά στις εγκλίσεις του **ενεστώτα της ενεργητικής φωνής (οριστική, υποτακτική, προστακτική)** το θεματικό τους φωνήεν με το φωνήεν της κατάληξης.

Παράδειγμα ακού – εις = ακούς

Έτσι, παρουσιάζουν μερικούς τύπους **συνηρημένους** και άλλους τους διατηρούν **ασυναίρετους**. Τα ρήματα αυτά λέγονται **συνηρημένα**.

α) ακούω, καίω

Ενεργητική φωνή					
Ενεστώτας			Ενεστώτας		
Οριστική	Υποτακτική (να, όταν, για να)	Προστακτική	Οριστική	Υποτακτική (να, όταν, για να)	Προστακτική
ακούω	ακούω		καίω	καίω	
ακούς	ακούς	άκου	καις	καις	καίγε *1
ακούει	ακούει		καίει	καίει	
ακούμε	ακούμε		καίμε	καίμε	
ακούτε	ακούτε	ακούτε	καίτε	καίτε	καίτε
ακούν(ε)	ακούν(ε)		καίν(ε)	καίν(ε)	

Όμοια με το **ακούω** και το **καίω** κλίνονται τα ρήματα **κλαίω** και **φταίω**.

Ενεργητική φωνή					
Ενεστώτας			Ενεστώτας		
Οριστική	Υποτακτική (να, όταν, για να)	Προστακτική	Οριστική	Υποτακτική (να, όταν, για να)	Προστακτική
κλαίω	κλαίω		φταίω	φταίω	
κλαις	κλαις	κλαίγε *1	φταις	φταις	φταίγε *1
κλαίει	κλαίει		φταίει	φταίει	
κλαίμε	κλαίμε		φταίμε	φταίμε	
κλαίτε	κλαίτε	κλαίτε	φταίτε	φταίτε	φταίτε
κλαίν(ε)	κλαίν(ε)		φταίν(ε)	φταίν(ε)	

β) λέ(γ)ω, πάω

Ενεργητική φωνή					
Ενεστώτας			Ενεστώτας		
Οριστική	Υποτακτική (να, όταν, για να)	Προστακτική	Οριστική	Υποτακτική (να, όταν, για να)	Προστακτική
λέ(γ)ω	λέ(γ)ω		πάω	πάω	
λες	λες	λέγε	πας	πας	πήγαινε
λέει	λέει	-	πάει	πάει	
λέμε	λέμε		πάμε	πάμε	
λέτε	λέτε	λέ(γε)τε	πάτε	πάτε	πηγαίνετε
λέν(ε)	λέν(ε)		πάν(ε)	πάν(ε)	

Όμοια με το **λέ(γ)ω** και το **πάω** κλίνονται τα ρήματα **φυλά(γ)ω** και **τρώ(γ)ω**.

Ενεργητική φωνή					
Ενεστώτας			Ενεστώτας		
Οριστική	Υποτακτική (να, όταν, για να)	Προστακτική	Οριστική	Υποτακτική (να, όταν, για να)	Προστακτική
φυλά(γ)ω	φυλά(γ)ω		τρώ(γ)ω	τρώ(γ)ω	
φυλάς	φυλάς	φύλαγε	τρως	τρως	τρώγε
φυλάει	φυλάει		τρώει	τρώει	
φυλάμε	φυλάμε		τρώμε	τρώμε	
φυλάτε	φυλάτε	φυλά(γε)τε	τρώτε	τρώτε	τρώ(γε)τε
φυλάν(ε)	φυλάν(ε)		τρών(ε)	τρών(ε)	

ΠΑΡΑΤΗΡΗΣΕΙΣ

- ✓ *1 Τα ρήματα **ακούω, καίω, κλαίω, φταίω** παίρνουν συνήθως ένα «**γ**» (**ευφωνικό**) πριν από την κατάληξη, **όταν ύστερα από το -αι- ακολουθεί -ε- ή -α-**.

- ✓ Κατά το **πάω** κλίνεται:
 - * ο μέλλοντας του **τρώ(γ)ω**: θα φάω...κ.τ.λ.,
 - * η υποτακτική του αορίστου: να φάω...κ.τ.λ.,
 - * η προστακτική του αορίστου: φά(γ)ε - φάτε.

- ✓ Η προστακτική του **πάω** στον ενεστώτα σχηματίζεται από το ρήμα **πηγαίνω**: πηγαινε - πηγαίνετε.

- ✓ Σε όλα τα συνηρημένα ρήματα συναιρούνται όλα τα πρόσωπα εκτός από το πρώτο και τρίτο ενικό.

- ✓ Μερικά συνηρημένα ρήματα χάνουν το «**γ**» ανάμεσα σε φωνήεντα, ενώ άλλα το διατηρούν: λέ(γ)ω – λέω κλαίω - κλαίγω

6° ΚΕΦΑΛΑΙΟ

1

ΤΑ ΘΕΜΑΤΑ

A. Ενεστωπικό θέμα.

Το ενεστωπικό θέμα το βρίσκουμε αν αφαιρέσουμε την κατάληξη **-ω, -ομαι, -ιέμαι, -ούμαι** από το πρώτο ενικό πρόσωπο της οριστικής του ενεστώτα.

Τα ρήματα ανάλογα με το χαρακτήρα του θέματος διαιρούνται στις παρακάτω κατηγορίες.

ΡΗΜΑΤΑ ΠΡΩΤΗΣ ΣΥΖΥΓΙΑΣ

- 1. Φωνηεντόληκτα:**
(με χαρακτήρα φωνήεν ή δίψηφο φωνήεν) *ιδρύ-ω, ρέ-ω, ακού-ω*
αποκλεί-ω, κλαί-ω
- 2. Χειλικόληκτα:**
(με χαρακτήρα π, β, φ, πτ, φτ, αυ, ευ) *τρέπ-ω, κόβ-ω, βάφ-ω, καλύπτ-ω,*
πέφτ-ω, παύ-ω, μαζεύ-ω
- 3. Λαρυγγικόληκτα:**
(με χαρακτήρα κ, γ, χ, σκ, γγ, χν) *πλέκ-ω, τρώγ-ω, τρέχ-ω,*
διδάσκ-ω, σφίγγ-ω, ψάχν-ω
- 4. Οδονπκόληκτα - Συρισπκόληκτα**
(με χαρακτήρα τ (πτ), θ, σ (σσ), ζ) *θέτ-ω, πράττ-ω, αλέθ-ω,*
αρέσ-ω, τάσσ-ω, μυρίζ-ω
- 5. Υγρόληκτα - Ρινικόληκτα**
(με χαρακτήρα λ (λλ) (λν), ρ (ρν), μ, ν) *θέλ-ω, πάλλ-ω, ξέρ-ω, τρέμ-ω*
δέν-ω, ψέλν-ω, παίρν-ω.

ΡΗΜΑΤΑ ΔΕΥΤΕΡΗΣ ΣΥΖΥΓΙΑΣ

Τα ρήματα της δεύτερης συζυγίας είναι όλα συμφωνόληκτα και ο χαρακτήρας μπορεί να είναι οποιοδήποτε σύμφωνο. *τραβ-ώ, κτυπ-ώ, κουν-ώ, πετ-ώ*
τιμ-ώ, αργ-ώ.

B. Αοριστικό θέμα.

Το **αοριστικό θέμα** όπως είδαμε διακρίνεται σε θέμα **ενεργητικού αορίστου** και σε θέμα **παθητικού αορίστου**.

1. Το θέμα του **ενεργητικού αορίστου** το βρίσκουμε αν αφαιρέσουμε την κατάληξη **-α**, και την αύξηση, αν υπάρχει, από το πρώτο ενικό πρόσωπο της οριστικής του ενεργητικού αορίστου.

έ - **δεσ**-α,

έ - **φερ** - α,

παράγγειλ-α

έ - **πλυν**-α,

έ - **γραψ** - α,

έ-παιξ-α

2. Το θέμα του παθητικού αορίστου το βρίσκουμε αν αφαιρέσουμε την κατάληξη **-ηκα** από το πρώτο ενικό πρόσωπο της οριστικής του παθητικού αορίστου.

δέθ - **ηκα**,

φέρθ - **ηκα**

παραγγέθ - **ηκα**

πλύθ - **ηκα**,

γράφτ - **ηκα**

παίχτ - **ηκα**

Ο ενεργητικός αόριστος διακρίνεται σε **σιγματικό αόριστο** και σε **άσιγμο αόριστο**.

☞ Ο **σιγματικός αόριστος** τελειώνει σε **-σα**: άκουσα (-ξα: έτρεξα)
(-ψα: έλειψα)

☞ Ο **άσιγμος αόριστος** τελειώνει σε **-α**: έφερα (χωρίς σ, ξ, ψ).

A. Ο σιγματικός αόριστος.

Ο αόριστος αυτός ονομάζεται **σιγματικός αόριστος**, γιατί μπροστά από την κατάληξη **-α** έχει «σ».

ΡΗΜΑΤΑ

ΠΡΩΤΗΣ

ΣΥΖΥΓΙΑΣ

1. Φωνηεντόληκτα ρήματα

(ρήματα με χαρακτήρα φωνήεν ή δίψηφο φωνήεν)
Σχηματίζουν **σιγματικό αόριστο σε -σα**.

ιδρύ-ω ίδρυ-σα
ακού-ω άκου-σα...

ΕΞΑΙΡΟΥΝΤΑΙ

καί-ω έκα-ψα
κλαί-ω έκλα-ψα
φταί-ω έφται-ξα

2. Τα χειλικόληκτα ρήματα

(ρήματα με χαρακτήρα π, β, φ, (φτ), πτ, αυ, ευ)
Σχηματίζουν **σιγματικό αόριστο σε -ψα**.

τρέπ-ω έτρε-ψα
κόβ-ω έκο-ψα
βάφ-ω έβα-ψα
αστράφτ-ω άστρα-ψα
καλύπτ-ω κάλυ-ψα
παύ-ω έπα-ψα
μαζεύ-ω μάζε-ψα...

ΕΞΑΙΡΟΥΝΤΑΙ

πέφτ-ω έπε-σα
βραβεύ-ω βράβευ-σα

3. Τα λαρυγγικόληκτα ρήματα

(ρήματα με χαρακτήρα κ, γ, χ, χν)
Σχηματίζουν **σιγματικό αόριστο σε -ξα**.

πλέκ-ω έπλε-ξα
ανοίγ-ω άνοι-ξα
τρέχ-ω έτρε-ξα
ψάχν-ω έψα-ξα...

4. Τα οδοντικόληκτα και συριστικόληκτα

(ρήματα με χαρακτήρα τ (ττ), θ, σ (σσ), ζ)
Σχηματίζουν **σιγματικό αόριστο -σα ή -ξα**.

θέτ-ω έθε-σα
αλεθ-ω άλε-σα
αρέσ-ω άρε-σα
μυρίζ-ω μύρι-σα...
πράττ-ω έπρα-ξα
τάζ-ω έτα-ξα
παίζ-ω έπαι-ξα...

5. Τα ρινικόληκτα ρήματα

(ρήματα με χαρακτήρα ν)
τελειώνουν σε -ώνω, -νω, αίνω, -άνω
σχηματίζουν **σιγματικό αόριστο σε -σα**.

μπαλών-ω μπάλω-σα
φήν-ω έφη-σα
βλασταίν-ω βλάστη-σα
φτάν-ω έφτα-σα...

**ΡΗΜΑΤΑ
ΔΕΥΤΕΡΗΣ
ΣΥΖΥΓΙΑΣ**

Τα ρήματα της δευτέρας συζυγίας
Σχηματίζουν **σιγματικό αόριστο σε -ησα.**

Ορισμένα εξαιρούνται και σχηματίζουν
τον αόριστο σε **-ασα, -εσα, -υσα, -ηξα,
-εψα, -αξα.**

αγαπ-ώ αγάπ-ησα
μελετ-ώ μελέτ-ησα
κτυπ-ώ κτύπ-ησα...

γελ-ώ γέλ-ασα
πον-ώ πόν-εσα
μεθ-ώ μέθ-υσα
τραβ-ώ τράβ-ηξα
θαρρ-ώ θάρρ-εψα
πετ-ώ πέτ-αξα

B. Ο άσιγμος αόριστος.

Ο αόριστος αυτός ονομάζεται άσιγμος αόριστος, γιατί μπροστά από την κατάληξη δεν έχει «σ».

1. Τα υγρόληκτα ρήματα

(ρήματα με χαρακτήρα λ (λλ), ρ, (λν), (ρν))
σχηματίζουν **άσιγμο αόριστο.**

ψάλλ-ω έψαλ-α
προσφέρ-ω προσέφερ-α
σπέρν-ω έσπειρ-α

* Ορισμένες φορές αλλάζουν το θέμα τους:

στέλν-ω έστειλ-α

2. Τα ρινικόληκτα ρήματα

(ρήματα με χαρακτήρα ν, μ)
σχηματίζουν **άσιγμο αόριστο.**

κρίν-ω έκριν-α
μαραίν-ω μάραν-α
καταλαβαίν-ω κατάλαβ-α
πηγαίν-ω πήγ-α
μέν-ω έμειν-α
απονέμ-ω απόνειμ-α

* Ορισμένες φορές αλλάζουν και το θέμα τους.

👉 ΠΑΡΑΤΗΡΗΣΕΙΣ

✓ **Άσιγμο αόριστο** σχηματίζουν και ορισμένα ρήματα όπως:

👉 Αυτά που αλλάζουν στον αόριστο εντελώς το θέμα:

βλέπ-ω - είδα
λέγ-ω - είπα

👉 Αυτά που αλλάζουν στον αόριστο το **θεματικό φωνήεν του ενεστώτα.**

φεύγω - έφυγα

👉 Αυτά που παίρνουν στον αόριστο την κατάληξη **-ηκα**

βγαίνω - βγήκα

Η ορθογραφία του αορίστου.

Τα ρήματα της πρώτης συζυγίας διατηρούν το **η**, το **ι**, το **υ**, το **ει**, το **οι**, που έχουν στην παραλήγουσα της οριστικής του ενεστώτα.

Οι αόριστοι σε **-ωσα** γράφονται με **ω**.

Τα ρήματα της **δεύτερης συζυγίας** σχηματίζουν αόριστο σε **-ησα** με **-η-** (ήτα).

Τα ρήματα σε **-αίνω** τελειώνουν στον αόριστο σε:

-υνα, -ηκα, -ησα, -ανα, -α.

Ενεστώτας		Αόριστος
μυρίζω	⇒	μύρισα
αφήνω	⇒	άφησα
κλείνω	⇒	έκλεισα
δανείζω	⇒	δάνεισα

Ενεστώτας		Αόριστος
οργώνω	⇒	όργωσα
δίνω	⇒	έδωσα
Εξαιρούνται		
αρμόζω	⇒	άρμοσα
δεσπόζω	⇒	δέσποσα

Ενεστώτας		Αόριστος
μελετώ	⇒	μελέτησα
Εξαιρούνται		
μεθώ	⇒	μέθυσα
μηνώ	⇒	μήνυσα

Ενεστώτας		Αόριστος
πληθαίνω	⇒	πλήθυνα
κατεβαίνω	⇒	κατέβηκα
ανασταίνω	⇒	ανάστησα
ανασαίνω	⇒	ανάσανα
καταλαβαίνω	⇒	κατάλαβα

Ενεργητικός αόριστος σε – ισα.

❶ Τα ρήματα σε –ίζω.

Ενεστώτας	Αόριστος
αρχίζω	άρχισα

➤ Εξαιρούνται τα ρήματα:

Ενεστώτας	Αόριστος	Ενεστώτας	Αόριστος
αθροίζω	άθροισα	κατακλύζω	κατάκλυσα
δανείζω	δάνεισα	γογγύζω	γόγγυσα
δακρύζω	δάκρυσα	κελαρύζω	κελάρυσα
αναβλύζω	ανάβλυσα	συγχύζω	σύγχυσα
πήζω	έπηξα	πρήζω	έπρηξα

❷ Τα ρήματα σε –άρω.

Ενεστώτας	Αόριστος
σαλπάρω	σαλπάρισα

Ενεργητικός αόριστος σε – υνα.

❶ Ορισμένα ρήματα σε - αίνω.

Ενεστώτας	Αόριστος
πλαταίνω	πλάτυνα

❷ Ορισμένα ρήματα σε –ύνω.

Ενεστώτας	Αόριστος
μολύνω	μόλυνα

Ενεργητικός αόριστος σε – εινα, - ινα.

❶ Τα ρήματα:

Ενεστώτας	Αόριστος
μένω	έμεινα
τείνω	έτεινα

❷ Το ρήμα:

Ενεστώτας	Αόριστος
κρίνω	έκρινα

Ενεργητικός αόριστος σε – ησα, – εισα, – υσα.

❶ Τα ρήματα σε - ήνω και ορισμένα ρήματα σε - ύνω.

Ενεστώτας	Αόριστος	Ενεστώτας	Αόριστος
ψήνω	έψησα	λύνω	έλυσα
αφήνω	άφησα	γδύνω	έγδυσα
στήνω	έστησα	ντύνω	έντυσα
σβήνω	έσβησα	ξύνω	έξυσα
		φτύνω	έφτυσα
		χύνω	έχυσα

❷ Τα ρήματα σε –είνω, –είω, –ύω.

Ενεστώτας	Αόριστος	Ενεστώτας	Αόριστος
αποκλείω	απέκλεισα	δύω	έδυσα
σειώ	έσεισα	ιδρύω	ίδρυσα
πείθω	έπεισα	λύω	έλυσα
κλείνω	έκλεισα	μηνύω	μήνυσα

(υποβάλλω μήνυση)

❸ Ορισμένα ρήματα σε –αίνω.

Ενεστώτας	Αόριστος
ανασταίνω	ανάστησα

❹ Τα ρήματα της δεύτερης συζυγίας (-ώ).

Ενεστώτας	Αόριστος
κυπώ	κύπησα

» Εξαιρούνται τα ρήματα:

Ενεστώτας	Αόριστος
μεθώ	μέθυσα
μηνώ (ειδοποιώ)	μήνυσα

Ενεργητικός αόριστος σε – είλα, – ειρα.

❶ Τα ρήματα σε - έλνω και τα ρήματα σε - έρνω.

Ενεστώτας	Αόριστος	Ενεστώτας	Αόριστος
στέλνω	έστειλα	δέρνω	έδειρα
		σπέρνω	έσπειρα
		γέρνω	έγειρα

» Εξαιρούνται τα ρήματα σέρνω, φέρνω, γδέρνω και το παίρνω.

Ενεστώτας	Αόριστος
σέρνω	έσυρα
φέρνω	έφερα
γδέρνω	έγδαρα
παίρνω	πήρα

Ενεργητικός αόριστος σε – ωσα.

❶ Τα ρήματα σε -ώνω.

Ενεστώτας	Αόριστος	Ενεστώτας	Αόριστος
οργώνω	όργωσα	δίνω	έδωσα

Οι αόριστοι σε -ωσα γράφονται με -ω- (ωμέγα).

» Εξαιρούνται τα ρήματα αρμόζω, δεσπόζω.

Ενεστώτας	Αόριστος
αρμόζω	άρμοσα
δεσπόζω	δέσποσα

ΠΙΝΑΚΑΣ ΡΗΜΑΤΩΝ
ΜΕ ΑΝΩΜΑΛΙΕΣ ΣΤΟ ΣΧΗΜΑΤΙΣΜΟ
ΤΟΥ ΑΣΙΓΜΟΥ ΑΟΡΙΣΤΟΥ

Ενεστώτας	Αόριστος			
Οριστική	Οριστική	Υποτακτική (να, για να, όταν)	Προστακτική	Απαρέμφατο
ανεβαίνω	ανέβηκα	ή να ανέβω να ανεβώ	ανέβα ανεβείτε	ανέβει ή ανεβεί
κατεβαίνω	κατέβηκα	ή να κατέβω να κατεβώ	κατέβα κατεβείτε	κατέβει ή κατεβεί
βγαίνω	βγήκα	ή νά βγω να βγω	βγες ή έβγα βγείτε	βγει
μπαίνω	μπήκα	ή νά μπω να μπω	μπες ή έμπα μπείτε	μπει
βρίσκω	βρήκα	ή νά βρω να βρω	βρες βρείτε	βρει
βλέπω	είδα	ή να ιδώ να δω	ιδές ή δες δείτε ή δέστε ή δέτε	ιδεί ή δει
λέ(γ)ω	είπα	ή να ειπώ να πω	πες πείτε ή πέστε	ειπεί ή πει
πίνω	ήπια	να πιω	πιες ή πιε πιείτε ή πιέστε ή πιέτε	πιει
έρχομαι	ήρθα	ή να έρθω να 'ρθω ή νά 'ρθω	έλα ελάτε	έρθει
πηγαίνω	πήγα	να πάω		πάει
παίρνω	πήρα	να πάρω	πάρε πάρτε ή πάρτε	πάρει
τρώ(γ)ω	έφαγα	να φά(γ)ω	φά(γ)ε φά(γ)ετε	φάγει ή φάει

Οι παθητικοί αόριστοι σχηματίζονται από τους ενεργητικούς αορίστους με τις παρακάτω αλλαγές:

- α. Χάνεται η αύξηση, αν υπάρχει.
- β. Αντικαθίστανται οι καταλήξεις του ενεργητικού αορίστου από τις καταλήξεις του παθητικού αορίστου.

Η παθητική μετοχή σχηματίζεται αν αντικαταστήσουμε τις καταλήξεις του παθητικού αορίστου με την κατάληξη:

-μένος (μ-μένος, γ-μένος, σ-μένος).



Ο σχηματισμός του παθητικού αορίστου και της παθητικής μετοχής από το σιγματικό αόριστο.

1. Όταν ο ενεργητικός αόριστος τελειώνει σε **-σα**, τότε ο παθητικός αόριστος τελειώνει σε **-θηκα** ή **-στηκα** και η παθητική μετοχή σε **-μένος** ή **-σμένος**.

Ενεργητική φωνή		Παθητική φωνή		
Ενεστώτας	Αόριστος	Ενεστώτας	Αόριστος	Μετοχή
δένω	έδε σα	δένομαι	δέ θηκα	δε μένος
λύνω	έλυ σα	λύνομαι	λύ θηκα	λυ μένος
κτυπώ	κτύπη σα	κτυπιέμαι	κτυπή θηκα	κτυπη μένος
πιάνω	έπια σα	πιάνομαι	πιά στηκα	πια σμένος
μοιράζω	μοίρα σα	μοιράζομαι	μοιρά στηκα	μοιρα σμένος

2. Όταν ο ενεργητικός αόριστος τελειώνει σε **-ψα**, τότε ο παθητικός αόριστος τελειώνει σε **-φθηκα** και η παθητική μετοχή σε **-μμένος**.

Ενεργητική φωνή		Παθητική φωνή		
Ενεστώτας	Αόριστος	Ενεστώτας	Αόριστος	Μετοχή
κρύβω	έκρυ ψα	κρύβομαι	κρύ φθηκα	κρυ μμένος
γράφω	έγρα ψα	γράφομαι	γρά φθηκα	γρα μμένος
καλύπτω	κάλυ ψα	καλύπτομαι	καλύ φθηκα	καλυ μμένος

3. Όταν ο ενεργητικός αόριστος τελειώνει σε **-ξα**, τότε ο παθητικός αόριστος τελειώνει σε **-χθηκα** και η παθητική μετοχή σε **-γμένος**.

Ενεργητική φωνή		Παθητική φωνή		
Ενεστώτας	Αόριστος	Ενεστώτας	Αόριστος	Μετοχή
βρέχω	έβρε ξα	βρέχομαι	βρέ χθηκα	βρε γμένος
διώχνω	έδιω ξα	διώχνομαι	διώ χθηκα	διω γμένος
πλέκω	έπλε ξα	πλέκομαι	πλέ χθηκα	πλε γμένος

4. Όταν ο ενεργητικός ενεστώτας τελειώνει σε **-αύω** και **-εύω**, τότε ο παθητικός αόριστος τελειώνει σε **-αύτηκα**, **-εύτηκα** και η παθητική μετοχή σε **-αυμένος**, **-εμένος**, **-ευμένος**.

Ενεργητική φωνή		Παθητική φωνή		
Ενεστώτας	Αόριστος	Ενεστώτας	Αόριστος	Μετοχή
παύω	έπα ψα	παύομαι	παύ τηκα	παυ μένος
αναπαύω	ανάπαυ σα	αναπαύομαι	αναπαύ τηκα	αναπαυ μένος
παντρεύω	πάντρε ψα	παντρεύομαι	παντρεύ τηκα	παντρε μένος
επιστρατεύω	επιστράτευ σα	επιστρατεύομαι	επιστρατεύ τηκα	επιστρατευ μένος



Σχηματισμός του παθητικού αόριστου και της παθητικής μετοχής από τον άσιγμο αόριστο.

1. Τα **υγρόληκτα ρήματα** σχηματίζουν τον **παθητικό αόριστο** σε **-θηκα** και την **παθητική μετοχή** σε **-μένος**.

Ενεργητική φωνή		Παθητική φωνή		
Ενεστώτας	Αόριστος	Ενεστώτας	Αόριστος	Μετοχή
ψάλλω	έψαλα	ψάλλομαι	ψάλθηκα	ψαλμένος
γδέρνω	έγδαρα	γδέρνομαι	γδάρθηκα	γδαρμένος

2. Τα **ρινικόληκτα ρήματα** σε **-νω** σχηματίζουν τον **παθητικό αόριστο** σε **-θηκα** και την **παθητική μετοχή** σε **-μένος**.

Ενεργητική φωνή		Παθητική φωνή		
Ενεστώτας	Αόριστος	Ενεστώτας	Αόριστος	Μετοχή
κρίνω	έκρινα	κρίνομαι	κρίθηκα	κριμένος
πλένω	έπλυνα	πλένομαι	πλύθηκα	πλυμένος

3. Τα **ρινικόληκτα υπερδισύλλαβα ρήματα** σε **-ύνω** σχηματίζουν τον **παθητικό αόριστο** σε **-νθηκα**. Οι μετοχές ή δεν υπάρχουν ή όταν υπάρχουν σχηματίζονται ανώμαλα.

Ενεργητική φωνή		Παθητική φωνή		
Ενεστώτας	Αόριστος	Ενεστώτας	Αόριστος	Μετοχή
μολύνω	μόλυνα	μολύνομαι	μολύνθηκα	μολυσμένος
ευκολύνω	ευκόλυνα	ευκολύνομαι	ευκολύνθηκα	-
		αισθάνομαι	αισθάνθηκα	-

4. Τα **ρινικόληκτα ρήματα** σε **-αίνω** με **ενεργητικό αόριστο -ανα** σχηματίζουν τον **παθητικό αόριστο** σε **-νθηκα** ή **-θηκα** και την **παθητική μετοχή** σε **-σμένος** ή **-μένος**.

Ενεργητική φωνή		Παθητική φωνή		
Ενεστώτας	Αόριστος	Ενεστώτας	Αόριστος	Μετοχή
απολυμαίνω	απολύμανα	απολυμαίνομαι	απολυμάνθηκα	απολυμασμένος
μαραίνω	μάρανα	μαραίνομαι	μαράθηκα	μαραμένος

Δεύτερος παθητικός αόριστος

Μερικά ρήματα σχηματίζουν τον **παθητικό αόριστο** σε **-ηκα** και όχι σε **-θηκα** ή **-τηκα**.

Ο παθητικός αυτός αόριστος λέγεται **δεύτερος παθητικός αόριστος** και σχηματίζεται:

α. Με το ίδιο θεματικό φωνήεν που έχει το ρήμα στον ενεργητικό αόριστο της οριστικής:

Παραδείγματα έκοψα - κόπηκα
 έγραψα - γράφηκα

β. Με διαφορετικό θεματικό φωνήεν:

Παραδείγματα έβρεξα - βράχηκα
 έτρεψα - τράπηκα

Τέτοια ρήματα είναι:

κόβομαι	-	κόπηκα
πνίγομαι	-	πνίγηκα
γράφομαι	-	γράφηκα ή γράφτηκα
βρέχομαι	-	βράχηκα
ντρέπομαι	-	ντράπηκα
στρέφομαι	-	στράφηκα
τρέπομαι	-	τράπηκα
φαίνομαι	-	φάνηκα
χαίρομαι	-	χάρηκα

Διπλοί αόριστοι

Μερικά ρήματα σχηματίζουν **διπλούς αορίστους** ενεργητικούς και παθητικούς.

Παραδείγματα πηδῶ - πήδησα και πήδηξα
 ξύνω - ξύστηκα και ξύθηκα

Μετοχές έχουν:


α. ο ενεστώτας στην ενεργητική φωνή (ενεργητική μετοχή),

β. ο παρακείμενος στην παθητική φωνή (παθητική μετοχή).


Συνήθως ένα ρήμα έχει **δύο μετοχές**:
 ✓ την ενεργητική μετοχή,
 και ✓ την παθητική μετοχή

 **Ενεργητική μετοχή**

Η ενεργητική μετοχή τελειώνει σε **-οντας** και **-ώντας** και δεν κλίνεται (άκλιτη λέξη).

 Τα ρήματα της **α΄ συζυγίας** έχουν **μετοχή** με κατάληξη **-οντας**.

πλένω - πλένοντας

 Τα ρήματα της **β΄ συζυγίας** έχουν **μετοχή** με κατάληξη **-ώντας**.

αγαπώ - αγαπώντας

ΝΑ ΘΥΜΑΣΑΙ:

-οντας (όταν είναι προπαροξύτονη, δηλαδή **όταν δεν τονίζεται**)

-ώντας (όταν είναι παροξύτονη, δηλαδή **όταν τονίζεται**)

Παθητική μετοχή

Η παθητική μετοχή, όπως προαναφέραμε, σχηματίζεται από τον παθητικό αόριστο, αν αντικαταστήσουμε τις κατάληξεις του παθητικού αορίστου με την κατάληξη της μετοχής: **-μενος, -η, -ο**.

▲ Η παθητική μετοχή έχει τρία γένη και δύο αριθμούς.

▲ Η παθητική μετοχή κλίνεται όπως τα επίθετα.

▲ Η παθητική μετοχή τελειώνει σε:

-μένος με (1 μ)	συνήθως	δένω - δεμένος
-μμένος με (2 μμ)	στα ρήματα με χαρακτήρα (π, β, φ, φτ, πτ)	κόβω - κομμένος βάφω – βαμμένος καλύπτω – καλυμμένος
-εμένος με ε	πάντα στην προπαραλήγουσα	βασιλεύω - βασιλεμένος
-ημένος με η	στα ρήματα της δεύτερης συζυγίας και στα ρήματα	αγαπώ - αγαπημένος αποθαρρύνω – αποθαρρημένος επιβαρύνω - επιβαρημένος
-σμένος *	σε ρήματα της πρώτης συζυγίας	δροσίζω - δροσισμένος
-ισμένος με ι	σε μερικά της δεύτερης συζυγίας	ξαγρυπνώ-ξαγρυπνισμένος (εξαιρείται η μετοχή μεθυσμένος)
-ωμένος με ω	στα ρήματα που τελειώνουν σε -ώνω στα ακόλουθα ρήματα	απλώνω - απλωμένος βλέπω - ιδωμένος λέγω - ειπωμένος γίνομαι - γινωμένος κάνω - καμωμένος πίνω - πιωμένος τρώγω - φαγωμένος

- * Το **ι, η, υ, ει, οι**, που υπάρχει στην παραλήγουσα της οριστικής του ενεστώτα των ρημάτων της πρώτης συζυγίας διατηρείται, γιατί ανήκει στο θέμα:

δακρύζω - δακρυσμένος

αθροίζω – αθροισμένος

κλείνω – κλεισμένος

σβήνω - σβησμένος

➤ Η μετοχή του παθητικού ενεστώτα.

Μερικά ρήματα σχηματίζουν από το ενεστωτικό τους θέμα και μετοχή παθητικού ενεστώτα.

Η μετοχή του παθητικού ενεστώτα είναι σπάνια και είναι συνήθως επίθετο ρηματικό.

Τελειώνει σε:

-άμενος, -η, -ο	(τρεμάμενος, χαρισάμενος)
-όμενος, -η, -ο	(λεγόμενος, εργαζόμενος, εμπορευόμενος)
-ούμενος, -η, -ο	(τρεχούμενος, χρειαζόμενος)
-ώμενος, -η, -ο	(τιμώμενος, προσδοκώμενος, περισπώμενος)

- * Ορισμένες από τις μετοχές αυτές έχουν γίνει ουσιαστικά.

το **περιεχόμενο**, τα **πλεούμενα**, τα **μελλούμενα**, τα **βρισκόμενα**
προστατευόμενος, εμπορευόμενος

-όμενος με ο	όταν είναι προπαροξύτονη	<i>λεγόμενος, ενδιαφερόμενος</i>
-ώμενος με ω	κάποια λόγια ρήματα της β' συζυγίας	<i>τιμώ - τιμώμενος προσδοκώ - προσδοκώμενος</i>

7^ο ΚΕΦΑΛΑΙΟ

1

ΕΛΛΕΙΠΤΙΚΑ ΡΗΜΑΤΑ - ΑΠΡΟΣΩΠΑ ΡΗΜΑΤΑ

ΕΛΛΕΙΠΤΙΚΑ ΡΗΜΑΤΑ

Ελλειπτικά ρήματα λέγονται τα ρήματα που δεν έχουν όλους τους τύπους.

Οι τύποι που λείπουν αναπληρώνονται από συνώνυμα ρήματα ή περιφράσεις.

Παραδείγματα

- ✓ Για το **μάχομαι** θα πούμε στον αόριστο “**πολέμησα**”.
- ✓ Για το **τρέμω** θα πούμε στον αόριστο “**μ’ έπιασε τρομάρα**”.

Ελλειπτικά ρήματα, που συνηθίζονται μόνο σε μερικούς τύπους των εξακολουθητικών χρόνων, είναι τα:

ανήκω, είμαι, έχω, κείτομαι, μάχομαι, μέλει, μέλλω, ξέρω, οφείλω, πρέπει ... κ. ά.

ΑΠΡΟΣΩΠΑ ΡΗΜΑΤΑ

Απρόσωπα ρήματα λέγονται τα ρήματα που συνηθίζονται στο τρίτο ενικό πρόσωπο χωρίς να έχουν υποκείμενο ένα πρόσωπο ή ένα πράγμα.

Απρόσωπα ρήματα είναι:

- 1. τα ρήματα:** *πρέπει, πρόκειται, συμφέρει, μέλει, μέλλεται.*
- 2. ρήματα που φανερώνουν φυσικά φαινόμενα:**
βρέχει, βροντά, αστράφτει, χιονίζει, φυσά ... κ. ά.
- 3. μερικά προσωπικά ρήματα σε ορισμένες φράσεις:**
ακού(γ)εται, λέγεται, αξίζει, θέλει, χρειάζεται, φαίνεται ... κ. ά.

Παραδείγματα

*Από εσένα **εξαρτάται** να πετύχεις. Το καλοκαίρι **ξημερώνει** νωρίς.*

Ανώμαλα ρήματα λέγονται τα ρήματα που δεν ακολουθούν στο σχηματισμό τους, τους κανόνες των άλλων ρημάτων και παρουσιάζουν ανωμαλία ή στο θέμα ή στην κλίση τους.

Ομάδες ανώμαλων ρημάτων

Τα ανώμαλα ρήματα χωρίζονται σε ομάδες από ρήματα που παρουσιάζουν την ίδια ανωμαλία:

1η ομάδα

Μερικά ρήματα σχηματίζουν από άλλη ρίζα το αοριστικό τους θέμα:
λέγω - είπα.

Αυτά τα ρήματα έχουν άσιγμο αόριστο και είναι τα εξής:

βλέπω, έρχομαι, λέγω, τρώ(γ)ω.

2η ομάδα

Μερικά ρήματα αλλάζουν το χαρακτήρα του ενεστώτα στο αοριστικό τους θέμα:
βγάζω - έβγαλα.

Τα ρήματα αυτά είναι: βάζω, βγάζω, κάνω.

3η ομάδα

Ρινικόληκτα καθώς και μερικά άλλα ρήματα σχηματίζουν το αοριστικό τους θέμα αλλάζοντας το θεματικό φωνήεν του ενεστώτα:

μένω - έμεινα, φεύγω - έφυγα.

Ο αόριστος μερικών ρημάτων αυτής της ομάδας σχηματίζεται άσιγμος και μερικών σιγματικός.

Τα ρήματα είναι τα εξής:

απονέμω, βαραίνω, βρέχω, δίνω, λεπταίνω, μακραίνω, μένω, ντρέπομαι, πλένω, στέκομαι, στρέφω, τείνω, τρέπω, φαίνομαι, φεύγω, φθείρω, χαίρομαι.

4η ομάδα

Πολλά ρινικόληκτα που λήγουν σε **-αίνω, -άνω**, σχηματίζουν το αοριστικό τους θέμα αποβάλλοντας το ν και αλλάζοντας το θεματικό φωνήεν του ενεστώτα:

αμαρτάνω - αμάρτησα, αυξάνω - αύξησα.

Τα ρήματα αυτής της ομάδας έχουν σιγματικό αόριστο και είναι τα εξής:

αμαρτάνω, ανασταίνω, αποσταίνω, αρταίνω, αυξάνω, βλασταίνω, βυζαίνω, εγκατασταίνω, παρασταίνω, σωπαίνω, χορταίνω.

5η ομάδα

Τα **υγρόληκτα ρήματα που τελειώνουν σε -λλω**, σχηματίζουν το αοριστικό τους θέμα με ένα λ αλλάζοντας μερικές φορές το θεματικό φωνήεν:

σφάλω - έσφαλα, ανατέλλω - ανάτειλα.

Τα ρήματα αυτά έχουν άσιγμο αόριστο και είναι τα εξής:

(αν)αγγέλω, (παρ)αγγέλω, (κατ)αγγέλλω, ανατέλλω, (απο)βάλλω, σφάλω, ψάλλω.

6η ομάδα

Τα **υγρόληκτα ρήματα που τελειώνουν σε -λνω, -ρνω**, σχηματίζουν το αοριστικό τους θέμα αποβάλλοντας το ν που υπάρχει στον ενεστώτα και αλλάζοντας συχνά το θεματικό φωνήεν:

φέρνω - έφερα, σπέρνω - έσπειρα - σπάρθηκα - σπαρμένος.

Τα ρήματα αυτής της ομάδας σχηματίζουν άσιγμο αόριστο και είναι τα εξής:

γέρνω, γδέρνω, παίρνω, δέρνω, σπέρνω, σέρνω, στέλνω, φέρνω, ψέλνω.

7η ομάδα

Μερικά ρινικόληκτα ρήματα που τελειώνουν σε **-αίνω**, σχηματίζουν το αοριστικό τους θέμα με την αποβολή της συλλαβής -αιν- του ενεστώτα:

μαθαίνω - έμαθα, καταλαβαίνω - κατάλαβα.

Τα ρήματα αυτά έχουν άσιγμο αόριστο και είναι τα εξής:

καταλαβαίνω, λαχαίνω, λαβαίνω, μαθαίνω, παθαίνω, πετυχαίνω, πηγαίνω, τυχαίνω.

8η ομάδα

Ρήματα της πρώτης συζυγίας σχηματίζουν χρόνους και τύπους κατά τη δεύτερη συζυγία:

βόσκω - βόσκησα, θέλω - θέλησα.

Τα ρήματα αυτά είναι τα εξής:

βόσκω, δέομαι, εύχομαι, θέλω, τρέχω, στέκομαι, διαμαρτύρομαι.

9η ομάδα

Ρήματα της δεύτερης συζυγίας σχηματίζουν τον αόριστο σε:

✓ **-ασα:** γελώ - γέλασα.

Τέτοια ρήματα είναι:

ανακλώ, γελώ, γερνώ, διαθλώ, διψώ, δρω, επιδρώ, κερνώ, κρεμώ, ξεχνώ, πεινώ, περνώ, σπω, σχολνώ.

✓ **-εσα:** καλώ - κάλεσα.

Τέτοια ρήματα είναι:

αναιρώ, αρκώ, αφαιρώ, βαρώ, διαιρώ, εξαιρώ, επαίνω, καθαιρώ, καλώ, καταφρονώ, μπορώ, πλανώ, πονώ, στενοχωρώ, συ(γ)χωρώ, συναιρώ, τελώ, φορώ.

✓ **-ουσα:** μεθώ - μέθουσα, μηνώ - μήνουσα.

✓ **-ηξα:** ρουφώ - ρούφηξα, τραβώ - τράβηξα.

✓ **-αξα:** βαστώ - βάσταξα, πετώ - πέταξα.

✓ **-εψα:** θαρρώ - θάρρεψα.

10η ομάδα

Μερικές μετοχές σχηματίζονται ανώμαλα, χωρίς να παίρνουν τις κανονικές καταλήξεις που παίρνουν οι μετοχές της κατηγορίας στην οποία ανήκουν:

αγανακτώ - αγανακτισμένος και πηγαίνω - πηγεμένος.

Τέτοια ρήματα είναι τα εξής:

αγανακτώ, αγρυπνώ, ακουμπώ, αποθαρρύνω, βαραίνω, δυστυχώ, επιβαρύνω, ευτυχώ, κοιμούμαι, λεπταίνω, μαθαίνω, μακραίνω, μολύνω, ξεψυχώ, φοβούμαι

Τα ίδια ρήματα μπορείς να τα βρίσκεις σε αλφαβητική σειρά στον κατάλογο Ανωμάτων Ρημάτων που ακολουθεί.

*Στον κατάλογο αυτόν αναγράφονται ο ενεργητικός ενεστώτας και ο αόριστος, ο παθητικός αόριστος και η μετοχή του παθητικού παρακειμένου.

Από αυτούς τους τύπους εύκολα σχηματίζονται και οι υπόλοιποι ρηματικοί τύποι και χρόνοι. Η ένδειξη 0 με αριθμό (01, 02 κλπ.) δείχνει την ομάδα στην οποία ανήκει το ρήμα. (01=1^η)

ΚΑΤΑΛΟΓΟΣ ΑΝΩΜΑΛΩΝ ΡΗΜΑΤΩΝ

Ενεστώτας	αόριστος		παθητική μετοχή
	ενεργητικός	παθητικός	
αγανακτώ (010)	αγανάκτησα	-	αγανακτισμένος
-αγγέλλω (05) (το βρίσκουμε σύνθετο)	-άγγειλα	-αγγέλθηκα	-αγγελμένος
αγρυπνώ (010)	αγρύπνησα	-	αγρυπνισμένος
-αιρώ (09) (το βρίσκουμε σύνθετο)	-αίρεσα	-αιρέθηκα	-αιρεμένος
ακουμπώ (010)	ακούμπησα	-	ακουμπισμένος
αμαρτάνω (04)	αμάρτησα	-	-
ανακλώ (09)	ανάκλασα	ανακλάστηκα	ανακλασμένος
ανασταίνω (04)	ανάστησα	αναστήθηκα	αναστημένος
ανατέλλω (05)	ανάτειλα	-	-
ανεβαίνω	ανέβηκα	-	ανεβασμένος
αποθαρρύνω (010)	αποθάρρυνα	αποθαρρύνθηκα	αποθαρρημένος
απονέμω (03)	απόνειμα	απονεμήθηκα	-
αποσταίνω (04)	απόστασα	-	αποσταμένος
αρέσω.	άρεσα	-	-
(παρατατικός άρεσα και άρεζα)			
αρκώ (09)	άρκεσα	αρκέστηκα	-
αρταίνω (04)	άρτυσα	αρτύθηκα	αρτυμένος
αυξάνω (04)	αύξησα	αυξήθηκα	αυξημένος
αφήνω	άφησα (αφήκα)	αφέθηκα	αφημένος
βάζω (02)	έβαλα	βάλθηκα	βαλμένος
-βάλλω (05) (το βρίσκουμε σύνθετο)	-έβαλα	-βλήθηκα	-βλημένος
βαραίνω (07)	βάρυνα	-	βαρεμένος (010)
βαρώ (09)	βάρεσα	βαρέθηκα	βαρεμένος
βαστώ (09)	βάσταξα	βαστάχτηκα	βασταγμένος
	βάστηξα	βαστήχτηκα	βαστηγμένος
βγάζω(02)	έβγαλα	βγάλθηκα	βγαλμένος
βγαίνω	βγήκα	-	βγαλμένος

βλασταίνω (04)	βλάστησα	-	βλαστημένος
βλέπω (01)	είδα (αλλά ανάβλεψα πρόβλεψα)	ειδώθηκα (Υποτακτική: ιδωθώ)	ιδωμένος
βόσκω (08)	βόσκησα	βοσκήθηκα	βοσκημένος
βρέχω(03)	έβρεξα	βράχηκα (κατα)βρέχτηκα	βρε(γ)μένος
βρίσκω	βρήκα, ήβρα	βρέθηκα	-
βυζαίνω(04)	βύζαξα	βυζάχηκα	βυζαγμένος
γδέρνω(06)	έγδαρα	γδάρθηκα	γδαρμένος
γελώ(09)	γέλασα	γελάστηκα	γελασμένος
γέρνω(06)	έγειρα	-	γερμένος
γερνώ(09)	γέρασα	-	γερασμένος
γίνομαι	έγινα	γίνηκα (Υποτακτική: γενώ)	γινωμένος
δέομαι (08)	-	δεήθηκα	-
δέρνω (06)	έδειρα	δάρθηκα	δαρμένος
διαθλώ (09)	διάθλασα	διαθλάστηκα	διαθλασμένος
διαβαίνω	διάβηκα	-	-
διαμαρτύρομαι (08)	-	διαμαρτυρήθηκα	διαμαρτυρημένος
διαρρέω	διέρρευσα	-	-
διδάσκω	δίδαξα	διδάχτηκα	διδαγμένος
δίνω (03)	έδωσα, έδωκα (Προστακτική: δώσε)	δόθηκα	δο(σ)μένος
διψώ (09)	δίψασα	-	διψασμένος
δρω (09)	έδρασα	-	-
δυστυχώ (010)	δυστύχησα	-	δυστυχισμένος
εγκατασταίνω	εγκατάστησα	εγκαταστάθηκα	εγκαταστημένος
εγκαθιστώ (04)			
(ε)παινώ (09)	(ε)παίνεσα	(ε)παινήθηκα	παινεμένος
(παινεύω)	παίνεψα	παινεύτηκα	παινεμένος
επιβαρύνω (010)	επιβάρινα	επιβαρύνθηκα	επιβαρημένος
έρχομαι	ήρθα	-	-
ευτυχώ (010)	ευτύχησα	-	ευτυχισμένος
εύχομαι (08)	-	ευχήθηκα	-
θαρρώ (09)	θάρρεψα θάρρησα	-	-
θέλω (08)	θέλησα	-	θελημένος
θέτω	έθεσα	(τέθηκα)	-θεμένος
κάθομαι	κάθισα	-	καθισμένος

(καθίζω)	κάθισα	-	καθισμένος
καίω έκαψα	κάηκα	καμένος	
καλώ (09)	κάλεσα	καλέστηκα	καλεσμένος
κάνω (02)	έκαμα	-	καμωμένος
(Παρατατικός: έκανα)	(έκανα)	-	-
καταλαβαίνω (07)	κατάλαβα	-	-
καταφρονώ (09)	καταφρόνησα	καταφρονήθηκα	καταφρονημένος
	καταφρόνεσα	καταφρονέθηκα	καταφρονεμένος
κατεβαίνω	κατέβηκα	-	κατεβασμένος
κερνώ (09)	κέρασα	κεράστηκα	κερασμένος
κλαίω	έκλαψα	κλάφτηκα	κλαμένος
κοιμούμαι (010)	-	κοιμήθηκα	κοιμισμένος
κρεμ(ν)ώ (09)	κρέμασα	κρεμάστηκα	κρεμασμένος
λαβαίνω (07)	έλαβα	-	-
λαχαίνω (07)	έλαχα	-	-
λέ(γ)ω (01)	είπα	ειπώθηκα	ειπωμένος
λεπταίνω (03)	λέπτυνα	λεπτύνθηκα	εκ-λεπτυσμένος (010)
(λεπτύνω)			
μαθαίνω(07)	έμαθα	μαθεύτηκα	μαθημένος (010)
μακραίνω (03)	μάκρυνα	-	μακρεμένος
		απομακρύνθηκα	απομακρυσμένος
μεθώ (09)	μέθυσα	-	μεθυσμένος
μένω (03)	έμεινα	-	-
μηνώ (09)	μήνυσα	μηνύθηκα	μηνυμένος
μολύνω (010)	μόλυνα	μολύνθηκα	μολυσμένος
μπαίνω	μπήκα	-	μπασμένος
μπορώ (09)	μπόρεσα	-	-
ντρέπομαι (03)	-	ντράπηκα	-
ξεδιαλύνω	ξεδιάλυνα	ξεδιαλύθηκα	ξεδιαλυμένος
ξεχνώ (09)	ξέχασα	ξεχάστηκα	ξεχασμένος
ξεψυχώ (010)	ξεψύχισα	-	ξεψυχισμένος
παθαίνω (07)	έπαθα	-	(κακο)παθημένος
παίρνω (06)	πήρα	πάρθηκα	παρμένος
παρασταίνω (04)	παράστησα	παραστάθηκα	παραστημένος
πεινώ (09)	πείνασα	-	πεινασμένος
περνώ (09)	πέρασα	περάστηκα	περασμένος
πετυχαίνω (07)	πέτυχα	-	πετυχημένος
πετώ (09)	πέταξα	πετάχτηκα	πετα(γ)μένος

πέφτω	έπεσα	-	πεσμένος
πηγαίνω (07)	πήγα	-	πηγεμένος (010)
πάω			
πίνω	ήπια	πιώθηκα	πιωμένος
πλανώ (09)	πλάνεσα	πλανήθηκα	πλανημένος
(πλανεύω)	πλάνεψα	πλανεύτηκα	πλανεμένος
πλένω (03)	έπλυνα	πλύθηκα	πλυμένος
πλέω	έπλευσα	-	-
πνέω	έπνευσα	-πνεύστηκα (εμ-)	- πνευσμένος (εμ-)
πονώ (09)	πόνεσα	-πονέθηκα (παρα- ..κ. ά.)	πονεμένος
ρουφώ (09)	ρούφηξα	ρουφήχτηκα	ρουφηγμένος
σέβομαι	-	σεβάστηκα	-
σέρνω (06)	έσυρα	σύρθηκα	συρμένος
σιωπώ	σιώπησα	-σιωπήθηκα	-σιωπημένος
σπώ (09) σπάζω, σπάω	έσπασα	-σπάστηκα (από- ..κ. ά.)	σπασμένος
σπέρνω (06)	έσπειρα	σπάρθηκα	σπαρμένος
στέκομαι (03)	-	στάθηκα	-
στέκω-		(προστακτική: στάσου, σταθείτε)	-
στέλνω (06)	έστειλα	στάληκα	σταλμένος
-στέλλω			
στενοχωρώ (09)	στενοχώρησα	στενοχωρήθηκα	στενοχωρημένος
	στενοχώρεσα	στενοχωρέθηκα	στενοχωρεμένος
στρέφω (03)	έστρεψα	στράφηκα	στραμμένος
			-στρεμμένος (κατά-)
συ(γ)χωρώ (09)	συ(γ)χώρησα	συ(γ)χωρήθηκα	συ(γ)χωρημένος
	συ(γ)χώρεσα	συ(γ)χωρέθηκα	συ(γ)χωρεμένος
συνωμοτώ	συνωμότησα	-	-
	συνώμοσα		
σφάλλω (05)	έσφαλα	-	εσφαλμένος
σχολνώ (09)	σχόλασα	-	σχολασμένος
σωπαίνω (04)	σώπασα	-	σωπασμένος
σιωπώ	σιώπησα	-σιωπήθηκα (απο- ... κ. ά.)	-σιωπημένος
τείνω (03)	έτεινα	-τάθηκα (από- ... κ.ά)	-
τελώ (09)	τέλεσα	τελέστηκα	τελεσμένος (συν-)
τραβώ (09)	τράβηξα	τραβήχτηκα	τραβηγμένος
τρέπω (03)	έτρεψα	τράπηκα	-τραμμένος

τρέφω (03) (θρέφω)	έθρεψα	τράφηκα θράφηκα	θρεμμένος
τρέχω (08) προστακτική: τρέχα-άτε	έτρεξα	-	-
τρώ(γ)ω (01)	έφαγα	φαγώθηκα	φαγωμένος
τυχαίνω (07)	έτυχα	-	(αποτυχημένος)
υπόσχομαι	υποσχέθηκα	-	υποσχεμένος
φαίνομαι (03)	-	φάνηκα	(κακοφανισμένος)
φεύγω (03) προστακτική: φεύγα-γε	έφυγα	-	-
φθείρω (010)	έφθειρα	φθάρθηκα	φθαρμένος
φοβούμαι (010)	-	-φοβήθηκα	φοβισμένος
φορώ (09)	φόρεσα	φορέθηκα	φορεμένος
φταίω/έφταιξα	-	-	-
χαίρομαι (03) μετοχή: χαρούμενος	-	χάρηκα	-
χορταίνω (04)	χόρτασα	-	χορτασμένος
ψέλω (06)	έψαλα	(ψάλθηκα)	ψαλμένος
ψάλλω(05)			

ΡΗΜΑΤΑ ΣΕ -αίνω

α) Με αόριστο σε -ανα

(αίνω, -ανα, -νθηκα, -σμενος)

ανασαίνω	ανάσανα	-	-
απολυμαίνω	απολύμανα	απολυμάνθηκα	απολυμασμένος
θερμαίνω	θέρμανα	θερμάνθηκα	θερμασμένος
λευκαίνω	λεύκανα	λευκάνθηκα	λευκασμένος
λιπαίνω	λίπανα	λιπάνθηκα	λιπασμένος
μαίνω	μίανα	μάνθηκα	μιασμένος
ξεθυμαίνω	ξεθύμανα	-	ξεθυμασμένος
ραίνω έρανα	-	-	-
ρυπαίνω	ρύπανα	ρυπάνθηκα	-
σημαίνω	σήμανα	σημάνθηκα	(σε)σημασμένος
συμπεραίνω	συμπέρανα	-	-
υγραίνω	(ύγρανα)	υγρά(ν)θηκα	-
υφαίνω	ύφανα	υφάνθηκα	υφασμένος

**β) Με αόριστο σε –ανα
(-αίνω, -ανα, -θηκα, -μένος)**

βασκαίνω	βάσκανα	βασκάθηκα	βασκαμένος
βουβαίνω	βούβανα	βουβάθηκα	βουβαμένος
γλυκαίνω	γλύκανα	γλυκάθηκα	γλυκαμένος
ζεσταίνω	ζέστανα	ζεστάθηκα	ζεσταμένος
κουφαίνω	κούφανα	κουφάθηκα	κουφαμένος
μαραίνω	μάρανα	μαράθηκα	μαραμένος
μοιραίνω	μοίρανα	μοιράθηκα	μοιραμένος
-μωραίνω	-μώρανα	(ξε)μωράθηκα	(ξε)μωραμένος
ξεραίνω	ξέρανα	ξεράθηκα	ξεραμένος
πεθαίνω	πέθανα	-	πεθαμένος
πικραίνω	πίκρανα	πικράθηκα	πικραμένος
τρελαίνω	τρέλανα	τρελάθηκα	(ξε)τρελαμένος
φυραίνω	φύρανα	-	(φυραμένος)
ψυχραίνω	ψύχρανα	ψυχράθηκα	ψυχραμένος

γ) Με αόριστο σε –υνα

ακριβαίνω	ακρίβυνα	-	-
απαλαίνω	απάλυνα	-	-
βαραίνω	βάρυνα	-	βαρεμένος
βαθαίνω	βάθυνα	-	-
κονταίνω	κόντυνα	-	-
λεπταίνω	λέπτυνα	λεπτύνθηκα	(εκ) λεπτισμένος
μακραίνω	μάκρυνα	απομακρύνθηκα	απομακρυσμένος
	-	μακρεμένος	
μικραίνω	μίκρυνα	-	-
ξανθαίνω	ξάνθυνα	-	-
ομορφαίνω	ομόρφυνα	-	-
παχαίνω	πάχυνα	-	-
πλαταίνω	πλάτυνα	-	-
πληθαίνω	πλήθυνα	-	-
σγουραίνω	σγούρυνα	-	-
σκληραίνω	σκλήρυνα	-	-
σκουραίνω	σκούρυνα	-	-
φαρδαίνω	φάρδυνα	-	-
φτωχαίνω	φτώχυνα	-	-
χοντραίνω	χόντρυνα	-	-

ΤΟ ΡΗΜΑ «δίνω»

☞ Το ρήμα **δίνω** διατηρεί από την αρχαία γλώσσα (**δίδωμι**) τα δύο θέματα, το ισχυρό **δω-** και το ασθενές **δο-**.

Έτσι, η ρίζα **δ(ο)** στην ενεργητική φωνή γράφεται με «**ω**» και στην παθητική φωνή γράφεται με «**ο**».

Ενεργητική φωνή				
Ενεστώτας	Παρατατικός	Αόριστος	Εξ. Μέλλοντας	Στ. Μέλλοντας
δίνω	έδυνα	έδωσα	θα δίνω	θα δώσω
Παρακείμενος	Υπερσυντέλικος	Συντ. μέλλοντας	Ενεργητική μετοχή	
έχω δώσει	είχα δώσει	θα έχω δώσει	δίνοντας	

Παθητική φωνή				
Ενεστώτας	Παρατατικός	Αόριστος	Εξ. Μέλλοντας	Στ. Μέλλοντας
δίνομαι	δινόμουν	δόθηκα	θα δίνομαι	θα δοθώ
Παρακείμενος	Υπερσυντέλικος	Συντ. μέλλοντας	Παθητική μετοχή	
έχω δοθεί	είχα δοθεί	θα έχω δοθεί	δοσμένος	

☞ Τα ονόματα που παράγονται από το ρήμα **δίνω** γράφονται με «**ο**».

Παραδείγματα

ΟΥΣΙΑΣΤΙΚΑ δόση, δότης, δόσιμο, δοσοληψία, αιμοδότης, φωτοδότης, αντίδοτο, απόδοση, παράδοση, κατάδοση, προδότης .. κ. ά.

ΕΠΙΘΕΤΑ αποδοτικός, -ή, -ό, μειοδοτικός, -ή, -ό, παραδοτέος, -α, -ο ...κ. ά.

☞ Το ρήμα **δίνω** ως απλό έχει χαρακτήρα **v**, ενώ ως σύνθετο έχει χαρακτήρα **δ** (από την αρχαϊκή μορφή).

Παραδείγματα (δίνω) παραδίδω, διαδίδω, καταδίδω ... κ. ά.

Το ρήμα **δίνω** ως σύνθετο

Ενεργητική φωνή				
Ενεστώτας	Παρατατικός	Αόριστος	Εξ. Μέλλοντας	Στ. Μέλλοντας
αποδίδω	απέδιδα	απέδωσα	θα αποδίδω	θα αποδώσω
Παρακείμενος	Υπερσυντέλικος	Συντ. μέλλοντας	Ενεργητική μετοχή	
έχω αποδώσει	είχα αποδώσει	θα έχω αποδώσει	αποδίδοντας	

Παθητική φωνή				
Ενεστώτας	Παρατατικός	Αόριστος	Εξ. Μέλλοντας	Στ. Μέλλοντας
αποδίδομαι	αποδιδόμουν	αποδόθηκα	θα αποδίδομαι	θα αποδοθώ
Παρακείμενος	Υπερσυντέλικος	Συντ. μέλλοντας	Παθητική μετοχή	
έχω αποδοθεί	είχα αποδοθεί	θα έχω αποδοθεί	αποδοσμένος	

Η΄ ΜΕΡΟΣ

1^ο ΚΕΦΑΛΑΙΟ

1. ΕΠΙΡΡΗΜΑΤΑ
 - ΕΙΔΗ ΕΠΙΡΡΗΜΑΤΩΝ
 1. ΤΟΠΙΚΑ ΕΠΙΡΡΗΜΑΤΑ
 2. ΧΡΟΝΙΚΑ ΕΠΙΡΡΗΜΑΤΑ
 3. ΤΡΟΠΙΚΑ ΕΠΙΡΡΗΜΑΤΑ
 4. ΠΟΣΟΤΙΚΑ ΕΠΙΡΡΗΜΑΤΑ
 5. ΒΕΒΑΙΩΤΙΚΑ ΕΠΙΡΡΗΜΑΤΑ
 6. ΔΙΣΤΑΚΤΙΚΑ ΕΠΙΡΡΗΜΑΤΑ
 7. ΑΡΝΗΤΙΚΑ ΕΠΙΡΡΗΜΑΤΑ
 - ΕΠΙΡΡΗΜΑΤΑ σε - α
 - ΕΠΙΡΡΗΜΑΤΑ σε - ως
 - ΟΡΘΟΓΡΑΦΙΑ ΤΩΝ ΕΠΙΡΡΗΜΑΤΩΝ

2^ο ΚΕΦΑΛΑΙΟ

1. ΠΡΟΘΕΣΕΙΣ
 - ΠΑΘΗ ΠΡΟΘΕΣΕΩΝ
 - ΑΠΑΡΧΑΙΩΜΕΝΕΣ ΠΡΟΘΕΣΕΙΣ

3^ο ΚΕΦΑΛΑΙΟ

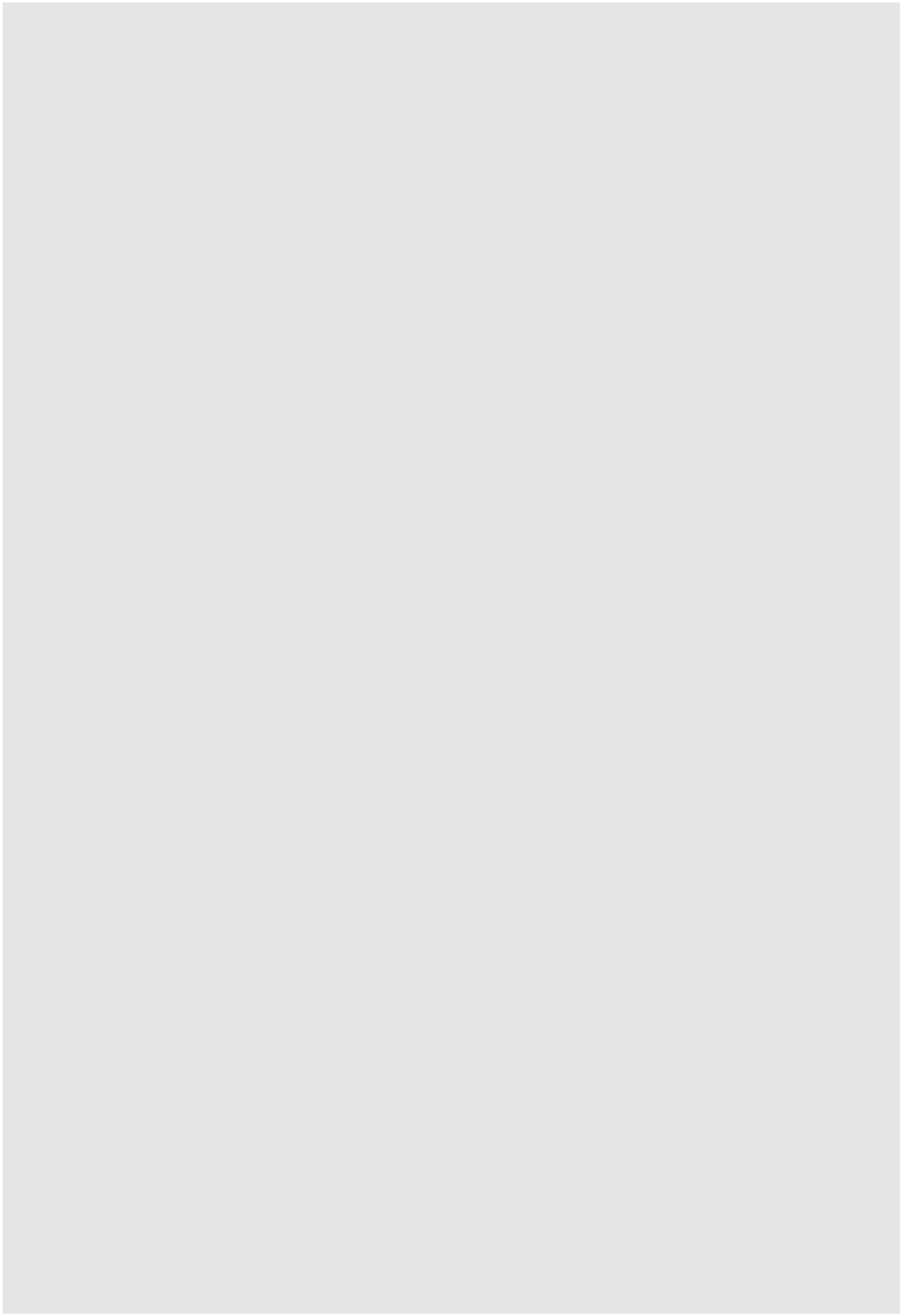
1. ΣΥΝΔΕΣΜΟΙ
 - ΕΙΔΗ ΣΥΝΔΕΣΜΩΝ
 - ΟΡΘΟΓΡΑΦΙΑ
 - Ο ειδικός σύνδεσμος **πως**.
 - Το τροπικό επίρρημα **πώς**.
 - Ο ειδικός σύνδεσμος **που**.
 - Η αναφορική αντωνυμία **που**.
 - Το ερωτηματικό τοπικό επίρρημα **που**.
 - Το αναφορικό τοπικό επίρρημα **που**.
 - Ο ειδικός σύνδεσμος **ότι**.
 - Η αναφορική αντωνυμία **ότι**.

4^ο ΚΕΦΑΛΑΙΟ

1. ΜΟΡΙΑ

5^ο ΚΕΦΑΛΑΙΟ

1. ΕΠΙΦΩΝΗΜΑΤΑ
 - ΕΠΙΦΩΝΗΜΑΤΙΚΕΣ ΕΚΦΡΑΣΕΙΣ



1° ΚΕΦΑΛΑΙΟ

1

ΕΠΙΡΡΗΜΑΤΑ

Επιρρήματα λέγονται οι άκλιτες λέξεις που συνοδεύουν και προσδιορίζουν κυρίως τα ρήματα και φανερώνουν τόπο, χρόνο, τρόπο, ποσό κ. ά.

Παραδείγματα

Πετά **ψηλά**.

Η λέξη **ψηλά** συνοδεύει το ρήμα **πετά** και φανερώνει **τόπο**.

Έφυγε **νωρίς**.

Η λέξη **νωρίς** συνοδεύει το ρήμα **έφυγε** και φανερώνει **χρόνο**.

Βλέπει **καλά**.

Η λέξη **καλά** συνοδεύει το ρήμα **βλέπει** και φανερώνει **τρόπο**.

Ξεμάκρυνε **πολύ**.

Η λέξη **πολύ** συνοδεύει το ρήμα **ξεμάκρυνε** και φανερώνει **ποσό**.

 Τα επιρρήματα κάποτε προσδιορίζουν και επίθετα ή άλλα επιρρήματα.

Παραδείγματα

Είναι **πολύ** ψηλός.

Η λέξη **πολύ** συνοδεύει το επίθετο **ψηλός** και φανερώνει **ποσό**.

Έρχεται **διαρκώς** αργά.

Η λέξη **διαρκώς** συνοδεύει το επίρρημα **αργά** και φανερώνει **τρόπο**.

Είδη επιρρημάτων

Τα επιρρήματα ανάλογα με τη σημασία τους χωρίζονται σε **τοπικά**, **χρονικά**, **τροπικά**, **ποσοτικά**, **βεβαιωτικά**, **διστακτικά** και **αρνητικά**.

ΤΟΠΙΚΑ επιρρήματα

Τα **τοπικά επιρρήματα** φανερώνουν **τόπο** και απαντούν στην ερώτηση **πού;**

εδώ, εκεί, (ε)πάνω, κάτω, μέσα έξω, μπροστά, πίσω, ψηλά, χαμηλά, δεξιά, αριστερά, απέναντι, δίπλα, ανάμεσα, αυτού, μακριά, κοντά ... κ. ά.

ΧΡΟΝΙΚΑ επιρρήματα

Τα **χρονικά επιρρήματα** φανερώνουν **χρόνο** και απαντούν στην ερώτηση **πότε;**

τώρα, πριν, μετά, αύριο, χτες, (ε)φέτος, κάποτε, πότε πότε, κάπου κάπου, όποτε, ποτέ, κατόπιν, αμέσως, νωρίς, αργά ... κ. ά.

ΤΡΟΠΙΚΑ επιρρήματα

Τα **τροπικά επιρρήματα** φανερώνουν **τρόπο** και απαντούν στην ερώτηση **πώς;**

όπως, έτσι, αλλιώς, καθώς, μαζί, καλά, κακά, ήσυχα, διαρκώς, σιγά, γρήγορα, μονομιás, όμορφα, δύσκολα ... κ. ά.

ΠΟΣΟΤΙΚΑ επιρρήματα

Τα **ποσοτικά επιρρήματα** φανερώνουν **ποσό** και απαντούν στην ερώτηση **πόσο;**

τόσο, όσο, πολύ, λίγο, περισσότερο, αρκετά, πιο, κάμποσο, οσοδήποτε, καθόλου ... κ. ά.

βεβαιωτικά
επιρρήματα

Τα **βεβαιωτικά επιρρήματα** φανερώνουν **επιβεβαίωση**.

ναι, μάλιστα, βέβαια, σωστά, αλήθεια ... κ. ά.

διστακτικά
επιρρήματα

Τα **διστακτικά επιρρήματα** φανερώνουν **δισταγμό**.


ίσως, τάχα, δήθεν, πιθανόν.

διστακτικά
επιρρήματα

Τα **αρνητικά επιρρήματα** φανερώνουν **άρνηση**.

όχι, δε(ν), μη (ν), όχι βέβαια

Επιρρήματα σε -α.

 Τα **επιρρήματα σε -α** σχηματίζονται από τον πληθυντικό του ουδετέρου των επιθέτων.

Επίθετο: ο ψηλός, η ψηλή, **το ψηλό**

Πληθυντικός ουδετέρου: **τα ψηλά**

Επίρρημα: **ψηλά**

Παράδειγμα Πετούσε **ψηλά**.

✓ Τα περισσότερα **επιρρήματα σε -α** είναι **τροπικά**.

Υπάρχουν όμως και **τοπικά** (δεξιά, χαμηλά), **χρονικά** (αδιάκοπα) και **ποσοτικά** (αρκετά).

Επιρρήματα σε -ως.

✍ Ορισμένα από τα **επιρρήματα** σε **-α (-ά)** μπορούν να σχηματιστούν και σε **-ως (-ώς)**.

Παραδείγματα σπάνια - σπανίως χοντρικά - χοντρικώς
 βέβαια - βεβαίως καλά - καλώς

✍ Υπάρχουν και επιρρήματα σε **-ως** που δεν μπορούν να σχηματιστούν και σε **-α**.

Παραδείγματα σαφώς, ακριβώς, ευτυχώς

✍ Σε **-ώς** σχηματίζονται και τα επιρρήματα των **επιθέτων** σε **-ής, -ής, -ές**.

Παραδείγματα επεικής, -ής, -ές, ⇒ επεικώς
 συνεχής, -ής, -ές, ⇒ συνεχώς

Ορθογραφία των επιρρημάτων.

τελειώνουν σε	παραδείγματα	Εξαιρέσεις
-ω	εδώ, επάνω, κάτω, γύρω, πίσω, έξω	
-ως	αλλιώς, αμέσως, ακριβώς, ευτυχώς, καλώς, σαφώς, τελείως ... κ. α.	εμπρός, εντός, εκτός, (ε)φέτος, τέλος, προπαντός, εξάπαντος
-ον	σχεδόν, τουλάχιστον, τυχόν, πιθανόν, μάλλον	
-ια	ανάρτια, αγάλια, βαθιά, πλατιά ... κ.ά.	βόρεια
-ις	μόλις, νωρίς, ολονυχτίς, αποβραδίς ... κ. α.	καταγής, καταμεσής, εξής, επικεφαλής, επίσης, εξαρχής, απαρχής
-η	ήδη, ακόμη, ειδική, μη	
-ι	πέρ(υ)σι, μαζί, πάλι, έτσι, μονορούφι, όχι, σταυροπόδι	
-υ	πολύ, αντίκρυ, μεταξύ	
-ει	εκεί, παμψηφεί	

2° ΚΕΦΑΛΑΙΟ

1

ΠΡΟΘΕΣΕΙΣ

Προθέσεις λέγονται οι άκλιτες λέξεις που μπαίνουν μπροστά από τα ονόματα ή τα επίρρηματα για να φανερώσουν μαζί τους τόπο, χρόνο, στέρηση, αιτία, τρόπο, ποσό ... κτλ.

Παραδείγματα

Ήρθα από το χωριό.

Η λέξη **από** μπήκε μπροστά από το όνομα το χωριό και φανερώνει μαζί του **τόπο**.

Θα σε περιμένω κατά το μεσημέρι.

Η λέξη **κατά** μπήκε μπροστά από το όνομα το μεσημέρι και φανερώνει μαζί του **χρόνο**.

Όργωσε το χωράφι του χωρίς τον πατέρα του.

Η λέξη **χωρίς** μπήκε μπροστά από το όνομα τον πατέρα και φανερώνει μαζί του **στέρηση**.

Πήγα με τα πόδια.

Η λέξη **με** μπήκε μπροστά από το όνομα τα πόδια και φανερώνει μαζί του **τρόπο**.

Τα σπίτια έφταναν ως χαμηλά στη λίμνη.

Η λέξη **ως** μπήκε μπροστά από το επίρρημα χαμηλά και φανερώνει μαζί του **τόπο**.

Είναι άρρωστος από χτες.

Η λέξη **από** μπήκε μπροστά από το επίρρημα χτες και φανερώνει **χρόνο**.

Οι προθέσεις είναι:


(5 μονοσύλλαβες)	με, σε*¹, για, ως (έως), προς
(7 δισύλλαβες)	κατά, μετά, παρά, από, αντί(ς), δίχως, χωρίς.
(1 τρισύλλαβη)	ίσαμε.

*1 Το **εις** είναι παλιότερος τύπος του **σε** και βρίσκεται σπάνια σε μερικές στερεότυπες φράσεις: *εις υγείαν, εις ανώτερα, εις βάρος μου ... κ. ά.*

 Μερικές προθέσεις χρησιμεύουν ως **πρώτα συνθετικά**:

προς	+	φέρω		προσφέρω
κατά	+	βρέχω		καταβρέχω
μετά	+	γράφω		μεταγράφω
από	+	θήκη		αποθήκη
αντί	+	δώρο		αντίδωρο
παρά	+	τόλμη		παράτολμος

ΠΡΟΘΕΣΕΙΣ	Προθέσεις που δε συνθέτονται.	Προθέσεις που χρησιμεύουν και ως πρώτα συνθετικά.
μονοσύλλαβες	με, σε, για, ως	προς
δισύλλαβες	δίχως, χωρίς	αντί(ς), από κατά, μετά, παρά
τρिसύλλαβες	ίσαμε	-

 Τα ονόματα μετά την πρόθεση μπαίνουν σε πτώση **αιτιατική**.

Χωρίς τη μητέρα.

Κατά τον καιρό.

Προς την πλατεία.

Με τις πρώτες βροχές.

Πάθη προθέσεων.

- α. Οι προθέσεις **με, σε, από, για, κατά, παρά, ίσαμε** παθαίνουν **έκθλιψη** όταν βρίσκονται μπροστά από λέξη που αρχίζει από φωνήεν.

Παραδείγματα *μ' εκείνον κατ' άλλους σ' αυτόν παρ' όλο
 απ' αλλού ίσαμ' εδώ γι' αυτό*

- β. Η πρόθεση **από** παθαίνει συχνά **αποκοπή** εμπρός από το τ του άρθρου.

Παραδείγματα *απ' το καλοκαίρι*

- γ. Η πρόθεση **σε** ενώνεται σε μια λέξη με το άρθρο που αρχίζει από τ.

Παραδείγματα *στην αυλή
 στους ανθρώπους
 στο θρανίο*

Απαρχαιωμένες προθέσεις.

Εκτός από τις προθέσεις που προαναφέραμε, σε μερικές εκφράσεις, λέγονται και οι αρχαίες προθέσεις:

δια:	<i>δια πυρός και σιδήρου</i>	<i>(διαμιάς)</i>
εκ, εξ:	<i>εκ θεού, εξ ουρανού</i>	<i>(εξαιτίας, εξαρχής)</i>
εν:	<i>εν γνώσει</i>	<i>(εντάξει)</i>
επί:	<i>επί προεδρίας</i>	<i>(επικεφαλής, επιτέλους)</i>
περί:	<i>περί τα τοιαύτα</i>	
προ:	<i>προ Χριστού</i>	<i>(προπάντων)</i>
υπέρ:	<i>υπέρ το δέον</i>	
υπό:	<i>υπό την προεδρία</i>	

Στα μαθηματικά χρησιμοποιούνται οι αρχαίες προθέσεις **συν, επί, διά, πλην, μείον.**

συν	(και < + >)
επί	(φορές < • >)
διά	(μοιρασμένο σε < : >)
πλην	(από < - >)
μείον	(από < - >)

3° ΚΕΦΑΛΑΙΟ

1

ΣΥΝΔΕΣΜΟΙ

Σύνδεσμοι λέγονται οι άκλιτες λέξεις που συνδέουν λέξεις ή προτάσεις.

Πίνακας με τους συνδέσμους κατά είδη.

α/α	Είδη	Σύνδεσμοι
1.	Συμπλεκτικοί	και, (κι), ούτε, μήτε, ουδέ, μηδέ
2.	Διαχωριστικοί	ή, είτε
3.	Ανθετικοί	μα, αλλά, παρά, όμως, ωστόσο, ενώ, αν και, μολονότι, μόνο
4.	Συμπερασματικοί	ώστε, λοιπόν, άρα, επομένως, που
5.	Επεξηγηματικός	δηλαδή
6.	Ειδικοί	πως, που, ότι
7.	Χρονικοί	όταν, σαν, ενώ, καθώς, αφού, αφότου, πριν (πριν να), μόλις, προτού, ώσπου, ωστόσο όσο που, όποτε
8.	Αιτιολογικοί	γιατί, επειδή, αφού
9.	Υποθετικοί	αν, σαν, άμα
10.	Τελικοί	να, για να
11.	Αποτελεσματικοί	ώστε (να), που
12.	Διστακτικοί	μη(ν), μήπως
13.	Συγκριτικός	παρά

ΟΡΘΟΓΡΑΦΙΑ

1. Το **και** μπροστά από φωνήεν παίρνει τον τύπο **κι**.
Αυτό συμβαίνει συνήθως στην λογοτεχνία.

και εκείνος - κι εκείνος

2. Είναι ανάγκη να ξεχωρίζουμε τον ειδικό σύνδεσμο **πως** από το τροπικό επίρρημα **πώς** (με τόνο).

(ειδικός σύνδεσμος)

Είπε πως θα έρθει κι ο πατέρας.

(τροπικό επίρρημα)

Πώς θα έρθεις;

3. Είναι ανάγκη να ξεχωρίζουμε τον ειδικό σύνδεσμο **που** από:

- ◆ την αναφορική αντωνυμία **που**,
- ◆ το ερωτηματικό τοπικό επίρρημα **πού**
- και ◆ το αναφορικό τοπικό επίρρημα **που**.

(ειδικός σύνδεσμος)

Έμαθα έγκαιρα που (=ότι) θα έφευγες.

(αναφορική αντωνυμία)

Τα παιδιά που (=τα οποία) έπαιζαν.

(ερωτημ. τοπικό επίρρημα)

Πού πήγες; Δεν ξέρω πού είναι;

(αναφορ. τοπικό επίρρημα)

Εκεί που έπαιζε, κτύπησε.

4. Είναι ανάγκη να ξεχωρίζουμε τον ειδικό σύνδεσμο **ότι** (χωρίς υποδιαστολή) από την αναφορική αντωνυμία **ό,τι** (με υποδιαστολή).

(ειδικός σύνδεσμος)

Έμαθα ότι διαβάσατε την επιστολή.

(αναφορική αντωνυμία)

Θα κάνει αυτό που θέλει ό,τι κι αν του πεις.

4° ΚΕΦΑΛΑΙΟ

1

ΜΟΡΙΑ

Τα μόρια είναι μονοσύλλαβες άκλιτες λέξεις που τις χρησιμοποιούμε πολύ συχνά στη γλώσσα μας με διάφορες σημασίες.

Τα μόρια είναι: **ας, θα, να, μα για**. Ο πίνακας που ακολουθεί περιέχει τα μόρια και τις σημασίες τους.

Μόριο	Φανερώνει	Ονομάζεται	Παράδειγμα
ας	προτροπή ή συγκατάθεση	προτρεπτικό	Ας προχωρήσουμε. Ας έρθει.
για	προτροπή	προτρεπτικό	Για ελάτε.
θα	αυτό που θα γίνει	μελλοντικό	Θα μιλήσω.
	αυτό που θα μπορούσε να γίνει	δυναμικό	Θα σου το έδινα, αν το ήθελες.
	αυτό που είναι πιθανό	πιθανολογικό	Θα έφαγε τώρα.
μα	επιβεβαίωση, όρκο	ορκωτικό	Μα την αλήθεια!
να	βούληση, θέληση	βουλητικό	Να έρθεις. (=Θέλω να έρθεις.)
	δείχνει κάτι	δεικτικό	Να η μητέρα μου.

5° ΚΕΦΑΛΑΙΟ

1

ΕΠΙΦΩΝΗΜΑΤΑ

Τα επιφωνήματα είναι άκλιτες λέξεις, συνοδεύονται συνήθως από μικρές φράσεις και φανερώνουν συναισθήματα, όπως:

θαυμασμό, απορία, πόνο λύπη, περίπαιγμα, ευχή, έπαινο, κάλεσμα, ειρωνεία, στενοχώρια, αηδία, παρακίνηση, άρνηση, αβεβαιότητα, αμηχανία, χαρά.

Πίνακας επιφωνημάτων

Σημασία	Επιφωνήματα
θαυμασμός	<i>α! , ι! , ω! , ποπό! , μπα!</i>
απορία	<i>α! , ο! , μπα!</i>
πόνος, λύπη	<i>αχ! , ω! , όχου! , άου! , οχ! , αλί! , αλίμονο!</i>
περίπαιγμα, κοροϊδία	<i>ε! , ου! , αχαχούχα!</i>
ευχή	<i>είθε! , μακάρι! , άμποτε!</i>
έπαινος	<i>εύγε! , μπράβο!</i>
κάλεσμα	<i>ε! , ω!</i>
ειρωνεία	<i>ε! , ου! , χα, χα!</i>
στενοχώρια, απελψία,	
αηδία	<i>ε! , ου! , ουφ! , πουφ! , πα πα πα!</i>
παρακίνηση	<i>ά(ι)ντε! , άμε! , μαρς! , αλι! , στοπ! , σουι! , αέρα! κ.ά.</i>
άρνηση	<i>α μπα!</i>
αβεβαιότητα, αμηχανία	<i>χμ!</i>
χαρά	<i>χα, χα, χα!</i>

Επιφωνηματικές εκφράσεις

Εκτός από το καθαυτό επιφώνημα υπάρχουν και μερικές λέξεις ή εκφράσεις που χρησιμεύουν για επιφωνήματα και λέγονται **επιφωνηματικές εκφράσεις**.

Οι **επιφωνηματικές εκφράσεις** είναι **ουσιαστικά, επίθετα, ρήματα, επιρρήματα και φράσεις**.

- ✓ **Ουσιαστικά** *κρίμα! φρίκη! Θεέ μου! Χριστός! βοήθεια! θάρρος!*
- ✓ **Επίθετα** *καλέ! μωρέ! κακομοίρη μου! τον καημένο!*
- ✓ **Ρήματα** *έλα δα! ορίστε! κόπιασε! ζήτω! ήμαρτον! σιάσου!*
- ✓ **Επιρρήματα** *εμπρός! έξω! περαστικά! καλά! ωραία! μάλιστα!*
- ✓ **Φράσεις** *τέλος πάντων! με το συμπάθιο! να σε χαρώ! για το καλό σου!*

ΟΡΘΟΓΡΑΦΙΑ

Μετά τα επιφωνήματα βάζουμε συνήθως **θαυμαστικό (!)** και μερικές φορές **ερωτηματικό (;)** ή **αποσιωπητικά (...)**: *Ωραία! Ε; Άιντε ...*